

חק לישראל

פרשת מסעי

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

א) נוספו על המשל כגלות עיר פירושם חדשים להפליא אשר לא בא עוד בפרשם הנה מילוקם כגדולי מפרשים והקורא בו יזעק אמר. ולפי מ"י ונחברו התקנתו גם מ"י ע"ש (יעדני וואס תקע לייענק וועט גרויס פערענענען האבן).

בא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה (כב) על ספר רות נקוב בשם רחום דוד.

בג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיהו.

כד) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם.

כה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדם.

כו) לקומים יקרים על חים מגדולים אגיש שם.

כז) משלים ערבים געניס על כל תהייה.

כח) תרגום שני על מגלת אסתר.

כט) פתשגן הכתב על תרגום שני בחקן גלא.

ל) התקן ע"פ סתרינוט שני בהוספת ותקנים.

לא) ברשם כסוף כל כרך סדר התגלה וכו'.

לב) גם הוספנו קצורי דחינים הנצרכים לתפלה.

לג) נביאים עם פרש"י מצודת דוד.

לד) כתובים עם פרש"י ומצודת דוד.

לה) המשניות עם ברפארק ועיקר תוליש בנרשם סבכר עם הוספת ותקנים.

לו) גמרא עם פרש"י והתקנה ע"ש ועם אורה דרובי חכמות.

לז) ההלכה פסקה עם התקנה ע"ש.

לח) המוסר עם ההתקנה ע"ש.

לט) לכהירוס ללוסר כלל וס' דתרי"ג מצות כאשר תקני הקיסרונים.

לס) ארחות חיים סתראיש ויל'.

לא) הארחות חיים הגל עתק גם לישק ע"ש.

לב) אגרת הרמב"ן ללמנו ליל עתק גם האלה לייט.

א) תורה נרשמה בשלמות עם הספחה חמשה כגלות עם המסכים.

ב) תרגום על התורה.

ג) מ"י רש"י בשלמות ועם מ"י רש"י יסן.

ד) מ"י שפתיו חכמים והודיע ללומדי תורה.

ה) מ"י דרשנים ויל' נבר רש"י ויל'.

ו) מ"י בעל המורים מרבינו בעל ארבעה מורים.

ז) מ"י דעת זקנים מבקלי התוספות ויל'.

ח) תולדות אהרן מראה מסק כל פסוק בש"ס.

ט) מציון המצות למתיר'ם חגגו ויל' נרשמו בגנים החומש ע"ש הפוסקים.

י) מעמי הקרבנות כרך. היש ונפלא נאספו מגדולי המפרשים ויל'.

יא) דיני הקרבנות בקצרה.

יב) הדפטרות עם לקומים ומשלים.

יג) עניני המדרה פירוש על מסקו אשר גם הוא נאסף מגדולי המפרשים כמובן פנים וקנה.

יד) ענין המדרה על ע"ש לטני כל מדרה.

יז) ע"ש על התורה ונא כמסע העתקה ותראה כמובן פנים וכן בהתפרה.

יז) ליקומים יקרים ע"ש סתפרינוט הנקובים בשמותיהם למט' (והנה מחשבים כמספר).

יח) משלי חכמים געניס חסידים לב התורה לטמור ולריאה ח' . על התורה והמפרות.

יח) ספר פדריא עם ספר הישי' ותר' נקתק על ע"ש (ועדני וואס עם אור גוייען פון העלם בעשארונג ביר דויטש).

יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אויף ע"ש) ועדני סתפרינוט ויל' וספדן וואסנאם תשם גיבאטן.

כ) חמש מגלות עם פרש"י (מסוף כל כרך סתפרינוט נרשמה המגלה השייכה לכרך ההוא) . וילת זה

מוט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אויף א לייכטע אידישע שפראך, מוט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388-8812

קופען וועט הקב"ה נאך אקאהל פירען דיא יידן דורך דעם געלייגען קודש, און וויא וועלין נאך אקאהל עסין זון און פריגען וואסער פארן דעם שמיין ווי עס ווערט געטון פון זיך זיך אקאהל אעלע ריגט נפלאות גאט וועט אונז טיילן נאך אקאהל אעלע קע וואונדער וויא ער האט אונז געוויזען ווען ער האט אונז ארויס גענומען פון מצרים, נאך דעם וועט אונז גאט בריינגען אין ארץ ישראל און מיר וועלין שוין דארטן זיין אייביג:

וויא שלמה המלך האט גיאנטם וואלעס עשה שייבא פלייזי הקב"ה האט באשאפן דיא וועלם קען ואל פאר אים בורא האבן, דאס הייסט קען ואל וויקען אז ער קען אלץ פארן, און צו די אטמנה קען קען נאר קופען אז קען לעריקט תורה, און קען גלויבט אין די אלע געיס און וואונדער וואס הקב"ה האט גיטאן אויף דער וועלט, ווענין נאך אזאך האט הקב"ה גיטיסין קען ואל שייביגן אין די תורה די געקען פון די אלע ערשער וואס די יידן האבן גירוקט אין דער קודש, טייל ווען קשים וועט

מסעי יום א תורה

אונקלוס

לחמשיך סת"ה ד"א ידעה נפשי יה יהוה יהוה רוח יוד הא וא הא נשכח יהוה חיה יהוה ו דמלי יו"ד אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם:

לג א אלון ממדני בני לג א אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם

בעל המורים

(6) אלס מסעי, מולחיס למסעיס, ובפר הכי הסך וכמה ואלס מפעיס למולחיס, כלומר שכלל סיס ט"ס ס' זין

רש"י

(6) אלה מסעי, למה נכתבו המסעות הללו, להודיע סמדיו של מקום, שאף ע"פ שגור עליהם לנולעס

מסעות ב"י במדבר

(6) אלס מסעי בני ישראל וכו', וקסא דסו"ל לסתחיל ויכחול עשה וגו' ועם כל ס' סוס לסמיעו, וי"ל סס' מפסד שנבייל שני מסעים סיו לריקס ישראל למכז במסעות אלס ולסיות כעס פעמים כסוד אמור ולסיות נמדכר פרכים שנס, (א) כשניל כסוד סנוף, כי נלמס חרן מלריס סיסס ענדיס עובס מלד, שנלמס כנן ס' ס'כרן מלריס, ונלמס וזכנו את סרנס אשר ללכל בעלריס חנס, ס'כ"כ סיו סרניס כולו כעמעס חנס סוול, כי כן דרך בני אדם לומר על זול גדול סוואס כנסס, ואלס סיו ישראל כלס מיר לפנן ישראל לל סיס סוד לרן ישראל סוואס בעינסיס, לכן עכנס סרניס ארכסיס ענס כמדכר וכללנס עס כען יבעיס עולר סהלמיס וכל סרוס סוול סילעו מעניניס ממו כמדכר, וסנס סינודיס נמדכר אשר לא רלו אל חרן מלריס כנסו כעססווס רכוס ואל סיס לסס מנוסס, וסח"כ כול אל סמניסס ואל כחמלס י"ש פסח נסנו וליס פסח סלחנו, ואל סניניסו כסוסס חרן ישראל, וסודו נס' יס' על סמדו וסונו, וזס שלמס ס' אלס חמסי בני ישראל, לנמס אשר נסמו כחרכסיס שנס נמדכר, ולי"ס למס עכנס הקל"ס לכ' וען נמדכר, ולי"ס חססלו נמדכרניס סילל לסניניס בעינסי סהר, ומסרן סכ' סקסס לוס סוול אשר ילעו מלרן מלריס, סילס נ"כ מרנס, כנ"ל. שוד סנס עני אמר סכ' ענד כנסס, ולי"ס חלמס נמדכר סח"כ סיו לריקס ישראל לסיות ארכסיס ענס נמדכר ככדי עסמי' ספורס קקכנס גלנס, ומסיס לסס ספורס סהנגל וסכנל נפסס ענס,

פירוש לתורת אלהים

(א) אלה מסעי בני ישראל דאם זעקען דיא ציהונג פון דיא וירדן אשר יצאו וואס זעקען ארויס געאנגען פון דעם לאנד מצרים לזכאיהם צו זייער הערשאפט גיר משה וחרון דורך משה און אהרן און דרום שרייבט דיא תורה אלע זייערע ציהונג צו ווייזן אונז דיא חקדים פון גאט ברוך הוא אפילו ער האט טוז גיטען וויא זאלן זיין פערציג יאהר אין דער מדבר קע וקר זאל קען גיט בייגען אז אלע פערציג יאהר זעקען זייא גע וקר געווען

(א) אלה מסעי בני ישראל וכו', דיא תורה האט געשריבען די ציהונג פון די יידן אין דער מדבר, עס זאל אייביג דעקאנגן ווערן דער זכות פון די יידן פאר הקב"ה, מיר זאלן זען ווי גרויס עס איז גיטען די אטמנה פון די יידן אין הקב"ה, אז די יידן האבן פארלאזן דיא לאנד מצרים וואס די תורה אליין זאגט פנחה כארץ מצרים די לאנד מצרים איז גיטען אזוי טום ווי דער דארטן פון הקב"ה, און די יידן האבן שוין מיט אהאלק יאהר פריער גיט געארבעט אין מצרים פון דעסוועגן האבן דיא יידן גיט גיאנטס צוא משה מיר דאנקט הקב"ה וואס ער האט אונז פרייא געמאכט פון דיא שווערע ארבעט אין מצרים אבער מיר ווילען ערדלייבן אין

בִּיד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: י וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאַתָּה מֹסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:

לְחִיָּהוּן בִּידָא דְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: בְּדִבְכַת מֹשֶׁה יֵת מִסְפָּקֵיהוֹן לְמַסְפָּקֵיהוֹן עַל מִקְרָא דִּי וְאַלְפִין מִסְפָּקֵיהוֹן לְמִסְפָּקֵיהוֹן:

לרמזה שמסע נשתלחו המרגלים שאלמר (כמדבר יב) ואחר נעשו העם מחללות וגו' (סס יב) שלח לך ארמים וגו'.

כאלו אלה ארבעים ושתיים מסעות, לא מהם י"ד שכלם היו כשנה ראשונה קודם גזירה משכסו מרעמסס עד שבאו

פירוש לתורת אלהים
אז האבין קיין כנוחה גיהאם אונ זיאי זענען גיבאנגען פון איין ארם צום אנדערין ארם ווארום אלע ציהונג זענען גאר גיווען צוטיי אונ פערציג נעם דער פון אראפ פערצין ציהונג וואס זיאי זענען געבאנגען אין דעם, ערשטין יאהר פאר דער גזרה אונ אקט ציהונג וואס זיאי זענען געבאנגען נאך דעם טויט פון אהרן, ווערט געפונען אז אין ריא אקט אונ דרייסיג יאהר האבין זיאי געצויגן צוואנציג ארשער, אונ דער פירט זיאי געצויגט, עס איז אמשל צו איין שר וואס זיין וזהו איז גיווען קראנק אונ ער האט איהם געפירט צו אנווייט ארם צו היילן איהם אונ אז זיי האבין ויה שוין אום גינקערס האט ער געצילט ריא ארשער אונ האט גיזאנט דא זענען סיר געשלאפן אונ דא האבין מיר זיה גינעצט אפ קילין זונ דא האט ריר דער קאפ זיאי גיטאהן אזוי האט הקב"ה ניהיטן ציילן ריא דער ציהונג וואס ריא: ישראל האבין גיזויגן אין דער ספר: (ב) וכתוב משה אונ משה האט גישריבען את מוצאתים זייער אויס ציהונג למסעיהם צו זייער ציהונג דורך גאטס קעפעל פלומר, ער האט געשריבען ריא ערשער וואס ריא יודין זענען פון זיאי ארויס געבאנגען אונ ריא ערשער וואס ריא יודין האבין צו זיאי געצויגן, ואלח מסעיהם אונ דאס זענען ריא ערשער וואס זיאי האבין צו זיאי גיזויגן למוצאתים צו ריא ערשער וואס זיאי זענען פון זיאי ארויס

ליקוטים על התורה
קצרים, ווא נעלין מיר גיין און פיל מענטשן פון מצרים אין אפרים, קלייט קינדער, טייגער, אלפע ענקשין, אפנה די צוויי קילין מענטשן מיט בהמות, איף איין פריה קארין קסין וויא פיל קען זאגן, איין אהלה אפרוק וואסער, וויא פיל וואסער בארף קען, ווא וועט קען זענען אין דער סדרה, האבין די יודין דאס גיט גיזאנט גאר זיי זענען גלייך געבאנגען אין דער סדרה, זיאי האבין גיזאנט אז משה מיט אהרן הייסן גיין אין דער סדרה בארף קען גיין, דאס זאגט דער פוסק דאס זענען דאס ציהונג פון די יודין וואן דער סדרה וואס זענען ארויס געבאנגען פון לאנד מצרים דורך משה מיט אהרן אונ דרייבן איז אפנה ריא סדרה צוויי זענען פאר השעה באב און זענען יאהר מיר זאלן זענען יאהר געבאנגען פאר דאס באב וכתוב פון אונזערע אלטערן, אונ מיר זאלן אין אונז אויך איינלאנגן אזוי אפנה צו הקבה אין דעם וכתוב פון די אפנה זאל פול ווערן דער השעה באב אונ עס זאל זענען אפנה ווערן צוויי זענען:

(ג) וכתוב משה את מוצאתים למסעיהם וגו'. ואלח מסעיהם למוצאתים, דער פסל פלייקר שרייבט פאר וואס שפיים מוצאתים למסעיהם אונ מסעיהם למוצאתים גאר מצרים ווערט געווען למוצאתים פון דאס זענען זיי ארויס געבאנגען ארין: ישראל ווערט געווען מסעיהם צו ארץ ישראל האבין זיי געצויגן אונ ווייל עס זענען גיווען ערשט ציהונג וואס די יודין האבין געצויגן צוריק צו מצרים רירבער זאגט זיי וזהו ארץ מצרי גמי ישראל אונ זענען די ערשער וואס די יודין האבין אין זיי געצויגן, אונ משה פארשריבען די ערשער וואס זענען גיווען מוצאתים למסעיהם, וואס זיאי האבין געצויגן פון זייער ארויס גיין צוויי ציהונג, דאס הייסט פון מצרים צו ארץ ישראל, אונ מסעיהם למוצאתים עס זענען גיווען ערשט ערשער וואס זיי האבין געצויגן פון ארץ ישראל זייט צו מצרים זייט פון דעם ארם וואס זיי האבין אהין געצויגן ביז צו דעם ארם וואס זיי זענען פון דאס ארויס געבאנגען, צוויי זענען:

משלי חכמים

שכוב, ווי דער שפייער פון דער וועלט איז די יאהרין גייען יאהר נאך יאהר, דאס קינד איז שוין גינארין אלט אפגעזען יאהר איז שוין גינארין זעלבסטיג ביידיע, ער וועט שוין באליד פסור ווערן פון זיין שפיטוספער, דער ווייל האט גע' סראפין דער פאקער האט געבראפט פאהרין אין איין אנדער שטאט ווערן זייע גישעפטן, האט ער זיך דארט באקאנט מיט אנדער וואס האט געבאט אמידיל צווא פאהרן מיט אירן זשידוך, איז גינארין זשידוך מיט די זיידע גיבירט פון האט געשריבען תנאים פון דאס אפגעלייגט די התנה איה אפרען צייט פון דיי' חזשים, דער פאקער איז געקומען צו פאהרין אהיים אונ האט געבריינגט דעם ווען אפיל מיט אפגעלייגט, אונ זאגט צום ווען איצט וועסטו שוין באליד קרייא ווערן פון דיי' שפיטוספער וועסט נאר ליידין דיי' תנאים ביז צו

(ג) וכתוב משה את מוצאתים למסעיהם, משה האט גע' שריבען זייער ארויס גיין פון מצרים צו זייער ציהונג ואלח מסעיהם למוצאתים אונ דאס זענען ציהונג צו זייער ארויס גיין פון מצרים, צו ארשטין פאר וואס שפיים אפאהל מוצאתים למסעיהם, אונ אפאהל שפיים מסעיהם למוצאתים, למשל זיאי אביר איז אפאהל געשלאפן זיין ערשטע ווייב אונ זיאי האט גילאזן זיאי איינער אפגע' ווען, דער גביר האט התנה געמאט אונ האט גענומען איין אנדער ווייב, אונ זיאי האט זייער שלעכט באהאנדעלט דאס קינד, דער פאקער האט געמאט גרויס צער פון דעם קינד ער האט אביר, צו דעם קינד גאר גיט געקענט העלפן ער האט גאר געווארט דאס קינד זאל ערשער ווערן וועט ער מיט איהם שווען זשידוך אונ וועט איהם ארויס געבן פון זיין

וַיִּסְעוּ מֵרַעְמִסִּם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּחֲמִישֵׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי פְרִי־מִצְרַיִם :
 וּמִצְרַיִם מִקְבְּרִים אֶת אִשְׁר
 הַבָּה יְהוָה בָּהֶם פְּרִי־בְכוֹר
 וּבְאֵלֵהֶם עֲשָׂה יְהוָה שְׂפָטִים :

וּנְסִלוּ מֵרַעְמִסִּם בִּירְחָא
 קְדָמָהּ בַּחֲמִישָׁא עֲשָׂרָא
 יוֹמָא לִירְחָא קְדָמָהּ
 מִמַּחֲרַת יוֹמָא דְפֶסְחָא
 נִקְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִישׁ
 גְּזֵי לְעֵינֵי פְרִי מִצְרָאִי :
 וּמִצְרָאִי מִקְבְּרִין יַתֵּי
 קְטִי יִי בְהוֹן כָּל
 פּוֹבְרָא וּבְמַעֲוֹתָהוֹן עֲבַד
 ת"א מַמְרַחַת כִּסְפָּה יֵלְאוּ כְּנִי יִשְׂרָאֵל
 יוֹד רַעַס . כִּרְכּוֹס ט :

בעל הטורים

שנים עשר רב סהס עזרים ילאו יד רמה לטויי שחר עזרים :
 (ד) ועזרים . כי 'ר' ס' , ועזרים מקברים , ותלמים ילד חת לודים .
 לומר דשפ"א' אותם שכבר עמו רובם נחמטו : ומקברים . כי , ועזרים
 מקברים

פסע בין מואל : (ג) ויסעו מרעמסס . וכבר הכי כתיב ויסעו
 בני ישראל מרעמסס , מההלה כסמו בצרכוביא ערב רב ביומים
 ואח"כ כשפסעו המעשיה כלם הוכיר בני ישראל כי הפסידו ערב
 רב מצוינס : ילאו בני ישראל כי יד הפסידו כל עזרים . לערב
 רש"י

שפתי חכמים

א ר"ל דסלרן טיס מישור גדול ומקום טיס בו שנקרא רחמס ש"ע
 דגויכס מרגלים טיס ברחמס : ב שאל טיסס כגורס כי"א ל"ח
 שנס כמו שפס"י בס' אלה סדכריו . וא"ת וילא מרגזס עד
 סס סר לא טיו לאלו י"ט מסעות וא"כ לא טיו לאלו א"ח מסעות
 ולטויי פ"ש"י מ"ב מסעות , פ"ל בס' מקח כפרש"י שנס מסעות
 עמוסרס עד סר סכר : ג ר"ל דלכך נכספו מסעות : ד ר"ל לאן
 טייח יבן בו' כך הקב"ס מונס לך לנכספות כלומר דכר זס עטיסס
 כנסע טטויי וזס ארבע נכס נחפע טטויי : ה' ל' מיקר סקן דרך
 סטוייס שוזה לנס כשבעקרין אוחן : ו' כלו' שמוח' פסס אלמנטים
 מ"ש ילאו בני ישראל יוד רמס ולמס סטיוס לנס ספלטוייס ומסרס
 ועזרים מקברים וכו' וסו' סטוייס כלמלס ר"ל שחיו עטקויס
 לקביר עטוייס ולא טיס לנס פנלי לעככ אח ישראל :

וכאן הוא אומר ויבטו מהלכות וימנו מהמנהג למדת שהיא
 בתדבר סלרן א ועוד הולא מנס ט ב"ח מסעות שהיו
 לאחר מיתת אהרן מהר הר עד ערבות מואב כנסת
 ההרכביס נחלא שכל שמה וטלמיס ב שנה לא נסעו
 אלא עשרים מסעות , זה ומטודו של רבי משה הדרשן .
 ורבי נתנחולא דרש ט דרשה אחרת ג משל למלך
 שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפואתו , כיון
 שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות , אחר לו
 ישנו ד כח הוקרט ה כאן חששת אחר וכו' (בתדבר
 רנה) : (ז) ומצרים מקברים . ערודי סו' כלמלס :

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ד) ועזרים עשס ט' שפטיס . כלומר ובעזריס עשס ט'
 שפטיס , שכן נוסח של הלשון ולכך נאמר ועזרים וסול' ל'
 דיינים דלמער ונקבר בעל הכות סלמטיס :

מסעות ב"י במדבר
 פ"י ימורים . ילאו סן , פורס , וסרן ישראל , וטולס כנס , וכנס
 ישראל בליחסי עזרים : נוסעו ללרן ישראל נסעו ג' מסעות
 אלו , למורס ולר"י ישראל ולטולס כנס , וטיס לנס תלפוח' סכס
 כררסס ומטוסס וכל טיס לנס כנספחס , עד שכלו לקיכ גדול
 כס העוללות אוחס כרמטיסס , אח כל התלפוח שצברו עזרים
 כסל דכריו ולסס מסטיסס למולויסיס , סמקטוט סיו כדסיס
 כסלס עזרכס כל התלפוח שטאלו אוחס , וסללוח סיו כדסיס לסמקטוט
 כסלס כסריו ישראל כסמלוח' חס כסמטוט , כי נחלו הוכרס כסררכביס
 שנה סחיו כעזכר , ולולו כסמלוח' לא כססכו כעזכר
 ל"כ ולא כלו כללס הוכרס , כ"כ ובעייל סמורס זכ"ל לר"י
 סקוי ומכוחו ילנודו , ובעכר סמורס ימלו מוכ"ל : (ג) ילאו בני
 ישראל כי יד הפסידו כל עזרים . סוכה כזס עמי סמפער חז"ל
 דליקיס

אכן ישראל , ויכתיב מנס כל מואליסס למסטיסס , ר"ל כל
 כרמטיסס , ולס חרלס ירע אס כל סללוח' סיו כדלי לנסיפס זכס ,
 לכסול עזרכס כל התלפוח שטאלו אוחס , וסללוח סיו כדסיס
 לסמקטוט וסמפער סיו עזיס לכסול עזרכס כל סמלוח' , כי
 כסלס כסריו ישראל כסמלוח' חס כסמטוט , כי נחלו הוכרס
 כסררכביס שנה סחיו כעזכר , ולולו כסמלוח' לא כססכו כעזכר
 ל"כ ולא כלו כללס הוכרס , כ"כ ובעייל סמורס זכ"ל לר"י
 סקוי ומכוחו ילנודו , ובעכר סמורס ימלו מוכ"ל : (ג) ילאו בני
 ישראל כי יד הפסידו כל עזרים . סוכה כזס עמי סמפער חז"ל
 דליקיס

פירוש לתורת אלהים

הפסח אויף דעם אנדערין טאג פון קרבן פסח :
 זענען דריי יודין ארויס גיגאנגען פרייא אונ
 האבין פאר קיינעם מואד געהאט בלאקס אלע
 האבין גיעדהן וויא זייא זענען ארויס גיגאנגען

געגאנגען : (ג) וישט מרעמסס אונ ויאי האבין
 געצויגין פון רעקסס ביהוש הראשון אין דעם
 ערשטיגן חודש דאס טייגס קען ניסן בהשטש ישר
 אין דעם פופצענטיגן טאג אין חודש ניסן סמחרת

משלי חכמים

שוין פושאם האם דער פורמאן גיזאנס מיר זענן שוין ווייס
 צעהן פיל : און זענען נויפער נעשארן . פארנען פריעס דר
 פאקטער דעם פורמאן וויא ווייס איז נאך צו די שפאט וואס
 מיר דארפן פאררין . דער פורמאן דאס גינפטערס נאך צוואנץ
 ציט פיל ווי דער וואס גינערס די פראנע פון זיין פאקטער
 צום פורמאן דאס דר גיזאנס צום פאקטער מיר ביידע פאררין
 פון איין ארס צו איין ארס פאר וואס זענען אונגערע פראנען
 גיב גלייך , און האב גיפרענט וויא פיל פיל זענען מיר שוין
 אפגיפארטען פון דערטייס , אח סוכה כזס עמי סמפער חז"ל
 דליקיס

דיין חתונה . דער וואו האס שוין געצייילט די פעג ווען ער
 רעסט שוין סכיו ווערן , נאר דריי תולשים לייפן דאך געוויס
 מריבע , דער טאג איז אויך געקסען דער קביר האס געווענען
 אפוקר קען נאל פאררין אויף די חתונה , דער וואו האס זיך
 גינעצט אין דער פוהר מיט אגרויטש שומחה אונ ויאי זענען
 געפאררין , אין אפאר שעה שפאקטער וואנס דער וואו צום פוהר
 מאן זאג מיר ווי ווייס זענען כיר שוין פון שפאטס , וואנס דר
 פורמאן מיר זענען שוין דריי פיל פון שפאטס , פארקען האס
 דער וואו נאך אפאהל גיזאנס צום פורמאן ווי ווייס זענען מיר

וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶם וַיַּחֲנוּ בְּסִבְתָּא : וַיִּסְעוּ מִסִּבְתָּא וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר :

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶם וַיַּחֲנוּ בְּסִבְתָּא : וַיִּסְעוּ מִסִּבְתָּא וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר :

בעל הטורים

מקדמים, מקדמים את הטובי' עם' גוג, וסיינו דכתי' כלשאר שמע למלרים שמע לו' (ס) נכסות. ששם נכסותו בעניי' כבוד:

מסעות כ"י במדבר

מחלקן יסורים ופסוק שלום ורשעים כספק, סיינו סן בעניני הנוף יסן בעניני הנפש, וזה הוסי' הקב"ה לישלול ולמלרים, שישלול ילכו יד רעם סיינו בכל טוב כשעמי כמו שחלצו ריגלו את מלרים, וכו' במעלה רמס עליהם בעושים עד שחלצו חו"ל [ככרובים ס מ"ב] שלכל אמת ואמת מישלול סיו חסעים ממודים סמונים כספ וזהב מעלרים, וכו' יד רמס מל' כתי' ושלס יד' וגו'. וס' יד רמס כמו כלשאר יוס' משה חס ידו, ירס ממש חס ידו, וסיינו כחפסל וכמעלות הנפש כנדילה שסכסכיה הוס' עמסס, וכל ומלרים מקדמים וגו' סיינו לעמי סנוק ח'ן לרס גדולה מוז מוז סכל מיני לרוב ססיס עליהם, ועוד וכלסויס ס' שסס ס' שססיס וגו' ולן ירודס כעסס גדולה מוז, חלס לחיי מילס וכלס לחכמות ולדלון עולס, כי ע"ז חכרו כל נחמס, כי ע"ל כל לרס מנחמסיס כחפסל למלריס, וכל כלשאר שסס ס' שסיס כלסויס סל סן נקכד ושל עמסו נחמס, כוס סכדו כל מחמד, נכס :

פירוש להוראת אלהים

אז עם האם וי קיינער גיט גיקענט וי ערין : האבין געצויגן פון דער שקאט רעכסס וגיט

(ה) וסצרים סקכרים אונ ריא סצרים האבין כנראבין את אשר חכת יי וואס קאט האט גישלאגן וייערע אלע כבזרים וביאהיקם אונ אין וייערע אפ געמער

הט קאט גיטאן אשקראפונג: (ה) ויט אונ די יודין

משלי חכמים

פון סצרים, דריבער האבין וייא נאר געצילס וויא ווייס וייא ונעגן פון סצרים, דריבער זאגט דער פסוק ואלה ספקיהם למצאיהם, וייא האבין געצילס וויא מיל ציהונגן וייעגן שוין אפגעצויגן פון דעם ארס וואס וייעגן פון אים ארויס גענאנגען פון סצרים, משה האט אבער גיזאגט וואס האבין מיר צו ציילן פון דעם אונגליקליכען מצרים דער אונגליק איז שוין זאגן אריבער, מיר בארפין ציילן ווי מיל ציהונגן מיר האבין ביו צו קומען צו אונזער גליק אין ארץ ישראל דריבער זאגט דער פסוק ויחבית משה את מוצאיהם למסעימם, משה האט געשריבן די אלע ערשע וואס די יודין האבן גערודט אין וייערע יענדיג פון סצרים מען זאל פון דעם ווייסן וויא מיל וייערע האבין נאך צו ציהנן ביו ארץ ישראל וייא ואלן שוין קיפן צו ויער גליק :

נביאים ירמיה ב

תרנום

לחמשך מנ"ה ד"א צבאות נש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה הנחה רוחו יהוה חיה חיה

נחמה ירוך חיה חיה רוח אל ש"ב ב"ן שבששה:

שמעו דברי יהוה בית יעקב וכל משפחות בית ישראל : יפה אמר יהוה מה מצאו אבותיכם בל עול פי רחוק מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו :

ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחת בארץ ציה ועלמות בארץ לא עבר בה איש ולא יושב

מצודת דוד

(כ) מס עללו וגו'. מס דבר עולה מלל' כי אכר כעבורה רחוק מעלי: סכנל וסו סס"ו סהיל ככל ואלן כס ממש חלל ויסכנו וכמזל גס נכס' גס ססס סכ' מעלי ממש כי נכסל מעטלסס מדי כרן: (ג) וכל חכרו, וס' חזרו מדרכים לומר חס' כ"ל ל' נסוב לעמוד חס' ס' אכר כעלה אומט מלרן מלריס: סמילרן וגו' יכל וכל סייון כדק' וכל חסר' דכר: נכרן וגו'. ככל סדכר סמ"ס כרוב לסכנלס סטען וכדכ' סמ"ס: ל' עכר.

12 56 66 ח"ד חק לישאל ע"מ

אדם שם: י ואביא אתכם ארץ ארץ הפרמך לאכל פריה ושובה ותבאו ותממאו את ארצי ונחתי שמתם לתועבה: ה הפהנים לא אמרו איה יהיה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נבאו בפעל ואתרי לא ידעו חלכו: ו לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת פני בניכם אריב:

יהא בפרמך בארעא מישר וקרוכ בארע צדיא ופולימותא בארע דלא עקא קה אגש ולא אהותב אגשא סמן: ד וואעילית יהכון דארע דישראל הנות קנעקא בכרמלא למיכל אקה ושובה ועלתון וקאדקון ית ארע בית שבתה ואתפנתה שויתון לפולחן טעוהתא: ה פהניא לא אמרו נחמל מן קדם יי ומלפי אוריהא לא איליפו למידע ובמלמי ומלכתי מרדו במימרי ונביאי שקרא מתנגן בשום טעוהא וקבר דלא יהנון רתון אגלו: וי בקן אגא עתיד לאתפרעא טכון אמר יי ומן בני בניכון דאם יעקדון פעוקריכון אגא עתיד לאתפרעא: רש"י

(ד) אל ארץ הכרמל. אל ארץ ישראל דהוה מלכא ככרמלא: (ה) ותופשי התורה. סנהדרין: והרועים. המלכים: נבאו כבעל. כהם הכעל: דכתיב ס' כתיב (מלכי ב) כי טפתי כסן ישמרו דפת וטוכה יבקשו מפיו: לא אמרו ליה ס'. לא הסיירו לגש טמר ליה ס' לגש טמוזו לחמו: ומיפשי המורס. כהם הכסדרין אשכ עליהם משפט סמוכס: לא ידעונו. לא ללו לגמט ולסכור ודול רומעונו: ומכויס. סמלכיס מכרו י: ומכויס. גבילי הסקר עתנכאס כהם הכעל: ואתרי לא ידעונו סכנו. סוליס אהר דכריס טלון כהם טעולט וסס ספטיילס טלון כהם טעש: (ו) לכן עוד אריב אתכם. מלכד מה טעוכתי אה טעויסיס עיל טעשס כהם עוד אריב אתכם וידעתי טגס אה כתי בניכס לריב כי הכאטפס הילת מלך מהככות לגניס דור אהר דור וכלס ללויס למוכסס ועליכס:

דעם פירוש עברי מיימש גענינם מען ביאי דער הפסחה פון דער לויס:

כרובים החלים ה

חמשך מיסוד ומלכות ד'א שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמת ריסוד א אר ארני ארני נפש ארני דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דו וו הו חיה יחידה ריסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א סיכר קטלתי פדכותא א תאפד דכרי קיוב אישדמים ומרמה יתעב ויהוה: ב ואני אגש שני דם זבאי ונגלא ירחק יי: ג ואקא בקניאי סוכך איעול לביתך אקטוד להיקלא דקודשך פתלסך: ד יי דבר יתי בצדקתך מן בגלא תושבתי פתון קדמי אורחך: ד קטול דלית במוסיון רש"י

(ה) איש דמים ומרמה. עשו וזרעו: (ג) ברב חסרך. שהפלת עליי אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלכים שאכזבו כך ותעונו: (ד) אין בפיהו נבונה. נראים כלוהבים והם לויים: קרבם הוות. מתשטתס

(ה) תאפד דכרי קיוב ויאלס גירעט ליגען וויא בויגע שונאים זאגין, ווייס איך דאה אז רוא גאט וועקס פארלירען פון דער וועלט דיא קענעקשין וואס זאגין ליגען איש דמים יתעב ה' דער מענעקש וואס וויל פארניסין בלוט אונ דעם פאלשקייט. דעם מענעקש וועט גאט פארלירען, וויא אזויא וועל איך אעלעכע עבירות מאהן: (ב) זאגן ברוך חסרך אבוא ביקד איך קום דאה אין דיין שטוב גאר וועגין דייגע פיל קסרים אשמתוה אל תיכל דקדש בידחק איך בייג מיד

דקאס ולמטן תשעטיס סללו טעטיסיס ומלסיס מל טעלתי לכל כי אה כולא לא יוכלו לי: (ד) כי אין דעיוס. אין כהם אמד

פירוש עברי מיימש

(א) איש דמים ומרמה. עשו וזרעו: (ג) ברב חסרך. שהפלת עליי אבוא ביתך. להודות לך: (ג) שוררי. המלכים שאכזבו כך ותעונו: (ד) אין בפיהו נבונה. נראים כלוהבים והם לויים: קרבם הוות. מתשטתס

דקאס ולמטן תשעטיס סללו טעטיסיס ומלסיס מל טעלתי לכל כי אה כולא לא יוכלו לי: (ד) כי אין דעיוס. אין כהם אמד

(א) תאפד דכרי קיוב ויאלס גירעט ליגען וויא בויגע שונאים זאגין, ווייס איך דאה אז רוא גאט וועקס פארלירען פון דער וועלט דיא קענעקשין וואס זאגין ליגען איש דמים יתעב ה' דער מענעקש וואס וויל פארניסין בלוט אונ דעם פאלשקייט. דעם מענעקש וועט גאט פארלירען, וויא אזויא וועל איך אעלעכע עבירות מאהן: (ב) זאגן ברוך חסרך אבוא ביקד איך קום דאה אין דיין שטוב גאר וועגין דייגע פיל קסרים אשמתוה אל תיכל דקדש בידחק איך בייג מיד

פתוח תרגם לשונם יחליקון : ה האשימם אלהים יפלו בפניהם רשועי פינותא
 כמעצותיהם ברכ בשעיהם הדיחמו בי מרו קה : ו וישמחו נפיהם מלייא אתרנשפתא
 קל-חויסי קה לעולם ירגנו ותסך עלימו ויעלצו קה אהבי שקה :
 להון אלהא יתבטלון

סמלכתהון בקניאו מרדיהון אתקל להון ארום ככרו כמיקרה : ו ויקריון קל דמקריון כמיקרה
 לעלם ישבחון ומשיל עלויהון ויקריון קה כחמי שקה :

מצורת דוד

חשביה סווס לשכר אוהי : וברכס : כקבר סמוח שואביה לבלמי
 כקבר סבינע את סמס וכלשונס ידכר סתקלוקס ואינס יולאסי
 סון סלכ : (ס) סלשיתם. לכן סלשיתם כמסמס יפלו כססל סעלכ
 כככור כוע עלתס וכסי כוב ססעיתס כן סריתס סדרי אל דמי
 כי סלל כן סדרי כי סוככ סע זס : (1) וישמחו. סלל סחוסיס
 כן ישמחו לנפולס וסס ססן סליס סמטי סססס : כן ססססס :

מרמה: קבר פתוח. לבלוע יגיע אחרים כקבר הבלוע את
 הגוף: יחליקון. מדכרי דכרי חלקו: (ה) כמעצותיהם.
 שועיהם על ישראל, ואז ישמחו כל חוסי קה: (ו) ותסך
 עלימו. תגון ותסוך עלימו: ויעלצו כך. כמיראו
 שאתה תכרך לדיק:

פרוש ע"מ

אין אשלעבסם. כרוב משעיהם הדיחמו ווענין ויערע
 פיל זינד זאלקסמו וייא פארשמוסין פון דיר בי סח
 קה נוייל וייא האבין געוויקרינגס צו דיר: (ו) וישמחו
 כל חוסי קה אלע כענמשין וואס בעשעיצען זיך אויף
 דיר וועלין זיך פריינען לעלס זינט זיי וועלין אייביג
 זינגען יתסך עלימו אונ דוא וועסט אויף זיי ברעקין
 פון אלע שלעכטס וועלצו קה אהבי שקה אונ ריא
 כענמשין וואס האבין ליב ביין נאקען ווען אויף
 זייא וועט קוקען אהליף וועלין זייא זיך פריינען
 מיט דיר :

זכונה יערער כענמש וואס רעט אויף פיר איו
 קיין ריכטיגקייט אין זיין מויל קרנס ביות אינגווייניג
 אין ויערע הארצער פראבטין זייא גאר וייא
 זאלין מיה צו קראכין קר פתח תרגם ויער האלקו
 איו אפין מיה איינצושלינגען אזוי וייא דער קכר
 שליינגט איין אמוסין לשונס יחליקון מיט ויער צינג
 פארברעטין זייא מען נאר גיט וויסען וואס זייא
 פראבטין אין הארצין: (ה) האשימם אלהים נאט
 כעשולריג זייא ווען דוא וועסט זייא משפסין.
 יפלו כמעצותיהם פון ויערע שלעכטע עצות וואס
 זייא פראבטין אויף מיר זאלין זייא אליין פאלין

ברמנורא משנה שביעית פרק י עיקר תוי"ט

שביעיה משמחת את המלוה. המלוה את חבירו מעות ועברה עליו שביעית אחר ההלוואה איש יכול לתבוע
 הלוואתו מחבירו כדמתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה יוד: בשמור. שכתה לו שטר באתרוהי נכסים
 ושעבד קרקעות על המלוה דמתיב כמי שמסך קרקעות אלו אלו (ה) אעפ"כ שביעית משמחתו: הקפת החנות.
 שקנה ממנו בלמנה: אינה משמחת. דלתי זה חוב ואין זו דרך מלוה: ואם עשאה מלוה. שחשב עם הקונה
 וזקקטעליו במלוה: הראשון כל המלטי דחסד דמלוה דלירכ אף למר אף למר (6) וסבטיקן דלטי כספיהם
 הראשון משמט. אם לקה בלמנה פעם ראשונה מן שביעית משמט' את המלוה בשמור ושלא בשמור. פירש כרי סביה כחו מסוכן
 חמנות וחזר ולקח סביה הקפת החנות אינה משמחת. ואם עשאה וסלל כספר סינו ככתב ססס
 הראשונה נעשית מלוה מלוה ה"ל [ח] משמט. רבי יהודה אומר הראשון [ח] כמחש. ול"ד להקפה
 ומשמחת ולא השניה חזר הראשון משמט. שכר שבור אינו משמט, ואם חמנו ובכר סביה דהקפה

אין עם איו אריקער גענאנגען שביעיה פאר מען
 גיט קאנען רעם חוב רבי יהודה אידראשון הראשון
 שפסס רבי יהודה זאגט ווען איינער פארנט כחורה
 אין אקראם אונ דער קאך פארנט ער נאך אקראח
 כחורה ביי רעם וועלדיגען קרעצער איידער ער
 האט בציאהלם פאר יענע כחורה גשעת ער געמיט
 רעם אנדערין קאהל כחורה ווערט שוין די געלט
 פון ערשטין קאהל גרעכניגט פאר אהלואה. אונ
 די געלט פון אנדערין קאהל הייפט עם קויפט פאר
 כחורה אונ אז ער פארנט נאך אדרישען קאהל
 כחורה איידער ער האט ריא געלט פון ריא קוידיע
 קאהל בציאהלם הייטין די ערשטע צווייא קאהל
 אלואה אונ ריא דרישע קאהל הייפט עם קויפט
 פאר

א שביעית שפסחה את הסלה ווען איינער פאר
 פארנט רעם אנדערין געלט אונ עם
 איו אריקער גינאנגען דער שמיטה יאהר אונ ער
 האט איהם גיט באציאהלם. קאר גיט דער מלוה
 קאנען רעם חוב שפיר ושלל בשפיר סייא ער האט
 אשטר (אונקערטיל) אויף רעם חוב איו סייא ער
 האט קיין שטר פאר מען גיט קאנען רעם חוב
 הקפת החנות אינה משמחת וואס מען פארנט כחורה
 אין אקראם מען מען קאנען דאס מוז מען פאר
 צאהלין אפילו נאך שביעית ואם עשאה מלוה רבי יה
 שפסס אונ אויב דער קרעצער האט זיך בערעכניגט
 מיט רעם וואס האט גיקויפט די כחורה אונ ער
 האט גיטמאכט די געלט פון די כחורה פאר אהלואה

ולקח שליטת ראשונה ושניה נעשו מלוה ושבועי' משמטתו ולא השליטת וכן לעולם בההרואה אין שבועית משמטתה וכל האחרות שבועי' משמטתן והוא ר' רחוי שיתן מעות הראשון קודם שיקח השניה בהקפה ולא נתן נעשית ראשונה מלוה וכן לעולם ואין הלכה כר"י: כל מלאכה שפוסקת בשבועית. אם שכר סביר זה ממלאכות הפוסקות בשבועית כמומר ממלאכות שאמור לעשותן בשבועית כגון החרישה וקנינה ועבודת קרקע נעשה שכר זה בשבועית כמלוה ושבועית משמטתו ואם לאו ששכר זה שחיוב לו היה משאר מלאכות שאין אסורות בשבועית לא נעשה כמלוה ואין שבועית משמטתו ואין הלכה כר' יוסי: ב השוחט את הפרה.

עשאו מלוה ה"ז משמט. ר' יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשבועית משמטת, ושאינה פוסקת בשבועית אינה משמטת: ב השוחט את הפרה וחלקה ברה"ה. אם היה החרש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמטין. המלוה על

בשנה שבועית: וחלקה. כיום ח' של שני ימים טובים על ר"ה: אם היה אלוה מעובר. נמלח ליום ראשון שנתחלקה היה חול ויהי יום חמיון של חלוה של שנה השבועית ושבועית משמטת כפופה דכתיב (שם) מקץ חמשים שקל: והמוציא שם רע. שטוח מזה: וכל מעשה ב"ד. ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אמה ליתן לו: אין משמטין. שכיון שפסקו ב"ד על הממון דכתיב (דברים טו) ואשר יהיה לך אמת אהיך תשמע ידך והמוסר

עשאו מלוה ה"ז משמט. ר' יוסי אומר כל מלאכה שפוסקת בשבועית משמטת, ושאינה פוסקת בשבועית אינה משמטת: ב השוחט את הפרה וחלקה ברה"ה. אם היה החרש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט. האונס והמפתה והמוציא שם רע וכל מעשה בית דין אין משמטין. המלוה על

פאר כחורה, אונ אוזי אלע קאהל דיא ערשטע געלט וואס פאר דעם לעצמען קאהל הייבט ארלוה אונ אזעם גייט ארבער שבועית מאר מען גייט שוין גיט מאנען, אונ די לעצטע הייבט עב קומט פאר כחורה, די געלט מען מען מאנען שפר שפיר איז שפוט דיא געלט וואס עס קומט איינעם פאר זיין ארבער דאס מען מען מאנען נאך שבועית ואם עשאו מלוה חריה כשפוט אונ אויב דער ארבייטער האט גינאנט צום בעל הבית דיא לזין געלט וואס מיר קומט זאל זיין בני דיר פאר איין הלאה מאר ער גיט מאנען נאך שבועית רבי יוסי אומר כל מלאכה שבועית שפוטת רבי יוסי ואנט אויב דר ארבייטער האט גיטאן אזוי איין ארבייט פאר שבועית וואס מען מאר גיט מאן אום שבועית, אז עס קומט שבועית הייבט זיין לזין געלט אהלאה מאר מען גיט מאנען דיא געלט ושאינה שפוטת בשבועית אינה שפוטת אונ אויב ער האט גיטאן פאר שבועית אזוי איין ארבייט וואס מען מען מאר אום שבועית מענ ער שבועית מאנען זיין לזין געלט: ב השוחט את הפרה וחלקה ברה"ה דער פשוט פון דער משנה איז אזוי, פאר צייטען פלעגט מען מאכין ראש חודש מען מען האט גינעהן די גינע לקנה, אונ אלע מענען פלעגין מאכין ראש השנה וואס דאס איז אום ראש חודש דעם דרייסיגסטען מאנען פון אלול, מאמער וועט מען יעהן דיא גינע לקנה דעם דרייסיגסטען מאנען אונ אלול וועט זיין יחסר גיין אונ צוואנציג מענ, אונ אויב עס איז ארבער גינאנען דער דרייסיגסטער מען אונ מען האט די גינע לקנה גיט גינעהן, איז דאך אלול מענער דרייסיג מענ אונ וואס מען האט גימאכט דעם מאנען יום טוב איז גינען פמעות גאר ראש השנה וועט זיין מארגן דעם איין אונ

פאר כחורה, אונ אוזי אלע קאהל דיא ערשטע געלט וואס פאר דעם לעצמען קאהל הייבט ארלוה אונ אזעם גייט ארבער שבועית מאר מען גייט שוין גיט מאנען, אונ די לעצטע הייבט עב קומט פאר כחורה, די געלט מען מען מאנען שפר שפיר איז שפוט דיא געלט וואס עס קומט איינעם פאר זיין ארבער דאס מען מען מאנען נאך שבועית ואם עשאו מלוה חריה כשפוט אונ אויב דער ארבייטער האט גינאנט צום בעל הבית דיא לזין געלט וואס מיר קומט זאל זיין בני דיר פאר איין הלאה מאר ער גיט מאנען נאך שבועית רבי יוסי אומר כל מלאכה שבועית שפוטת רבי יוסי ואנט אויב דר ארבייטער האט גיטאן אזוי איין ארבייט פאר שבועית וואס מען מאר גיט מאן אום שבועית, אז עס קומט שבועית הייבט זיין לזין געלט אהלאה מאר מען גיט מאנען דיא געלט ושאינה שפוטת בשבועית אינה שפוטת אונ אויב ער האט גיטאן פאר שבועית אזוי איין ארבייט וואס מען מען מאר אום שבועית מענ ער שבועית מאנען זיין לזין געלט: ב השוחט את הפרה וחלקה ברה"ה דער פשוט פון דער משנה איז אזוי, פאר צייטען פלעגט מען מאכין ראש חודש מען מען האט גינעהן די גינע לקנה, אונ אלע מענען פלעגין מאכין ראש השנה וואס דאס איז אום ראש חודש דעם דרייסיגסטען מאנען פון אלול, מאמער וועט מען יעהן דיא גינע לקנה דעם דרייסיגסטען מאנען אונ אלול וועט זיין יחסר גיין אונ צוואנציג מענ, אונ אויב עס איז ארבער גינאנען דער דרייסיגסטער מען אונ מען האט די גינע לקנה גיט גינעהן, איז דאך אלול מענער דרייסיג מענ אונ וואס מען האט גימאכט דעם מאנען יום טוב איז גינען פמעות גאר ראש השנה וועט זיין מארגן דעם איין אונ

והמוסר שמתורתו לב"ד. דכתיב (ס) ואשר יהיה לך
 לת אחיך פרע למוסר סטרתיו לכ"ד סכ"ד י"ס
 להם זה המוסר אלל אחיו: ג פרוזבול. פרוז חתקה,
 בול עשירים, דכתיב (ויקרא כז) וזכרתה לת גאון
 עווכס וחמור רב יוסף אלו

המשכון והמוסר שמתורתו לב"ד אינו משמטין:
 ג פרוזבול אינו משמט. זה אחר מן הדברים
 שהתקין הלל הוי"ט כשראה שנמנעו העם מהלהלות
 זה את זה ועיברין על מה שכתוב בתורה השמר
 לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' התקין הלל
 פרוזבול: ד' זהו גופו של פרוזבול מוסר אני לכם
 [כ] איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני
 שכל חוב [ג] שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה
 והדיינים חותמין למטה או העדים: ה' פרוזבול
 המוקדם כשר [ד] והמאוחר פסול. שמרי חוב

אלים שטובים כנסת כנסת דלא משתת ליה, (ג) ומס'
 כ"ט דכן נעשה קרקע לוא כעבורה קרקע אלל נשות
 שחזרו: נעלין לזמן כנסתו נוסח שמתם קרקע שביעית
 מוכס שמתם כספים וכתיב שני לא נהנו יובל: לוי שלא היו
 כל יובתי עליהם. וכסס כ"ט נעשו דכ"ט נהנו יובל וכל
 לידות כנסת מוקן יודעים
 היו שכתב עמיד ליתב:
 [ב] לוי ס"ס. גמיון (ד)
 (כ) נעלין כ"ט סכר דדוקא הוי
 מרי ללשונן דכ"ד של י'
 מרי סכר ורב שש סכר דכ"ט
 מרי דכ"ט ג' וסל סכר כי
 כולל ליתב וילול: [ג] שש
 ל' גמ' הילי שש' וכל
 פלוני: (ד) וסל' דלשמה
 דכחול סלל מסוס דכל שני
 כ"ד נענו דמי וסל לטרי
 כקפו לטריה אל"ס' כי משמו
 ליינים נעשו ליינים וסל נעס
 טעמא כמי מסוס קנס כמו גי

הכתוב מדבר אחד שמטת קרקעות ואחל שמטת דין. ס"ס: [ד] וסמאחור. טעמא כמי מסוס קנס כמו גי
 כספים בזמן שהיה משמט קרקע אחת משמט כספים בזמן שזי אחר משמט קרקע או אחת משמט כספים
 ורבין הוא דתקינו שמטת כספים בזמן הזה ומ"ה היה כח ביד הלל לתקן פרוזבול להפקיע דין השמטה הנוהיל
 ומין שמטת כספים בזמן הזה אלל מדברי סופרים (ג): ד' זהו גופו של פרוזבול. עקרו וסמ' והדיינים
 הורמים למטה או העדים. להכי תתני הדיינים או העדים ללמדך שכול עד להות דין (ד) או
 הדיין עד לכדרכך עד נעשה דין ופרובול לרבין הוא: ה' פרוזבול המוקדם. שומנו מוקדם שכתב כספיו וזמנו
 הכתוב כתובו מתשרי קודם: כשר. מפני שאורע כמו של מלוה ככך דפרובול מינו מושיל אלל להו' שלטמו דמשמטו

בארת געלט אויף אמשפון היסור ששרתתי לבי דין
 אר"ע ער האט גיגעבן ויגע וועקסלען צו בית דין
 וי"א נאלין מאנען די חובות ונאם איהם קוקט אין
 סמפסין אפילו עם גייט אריבער שביעית מוז מען
 אויף בעאהלין: ג פרוזבול איז ששפט ווער עם
 שרייבט אפרוזבול דאס הייבט ער גיט ויגע חובות
 צוא בית דין מען דער מלוה אפ געמען זיין חוב
 נאך שביעית אויף זה אחר מן הדברים שהתקין הלל
 הוי"ט דאס איז אייגע פון די זאכין ונאם הלל הוי"ט
 ונאם מתקן גיווען שפארה ששפט העם מהלהות זה את
 זה ויהי ער האט געזען אז מען וויל גיט בארגין
 געלט איינער דעם אונדערן וווייל מען האט מורא
 מאמער וועט זיך פארציהען דער חוב ביו שביעית
 וועט זיין דער חוב פארפאלן: ויברין על מה שכתבו
 בהיה השפר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' אונ
 זענען עובר אויף דעם ונאם עם שמיית אין דער
 הורה דוא זאלסט דייך הימען באמער וועט זיין
 באיי דיר אין הארצין אשלעכטער גיראנגען אונ
 דוא ווייט גיט וועלן דין פריינד בארגין געלט
 אונ אזוי ונאם עם שמיית ווייטער אין פסוק דברים
 (ט) התקין הלל פרוזבול דריבער האט הלל מתקן
 גיווען דעם פרוזבול: ד' זהו גופו של פרוזבול דאס
 איז דער נוסח פון פרוזבול מוסר אני לכם איש פלוני
 ופלוני איך גיב צו אייך דיינים דער אונ דער פון
 דעם אונ דעם ארט אלע חובות ונאם איך האב,
 אונ איך ואל וי"א קענען אפ געמען (אין אייער
 רשות) ווען איך וועל וועלן דיינים חתמין לכתב או
 העדים אונ די דיינים אר"ע עדות חתמין זיך אונבער
 ודער גאנצער דין פון פרוזבול שמיים אין פאה
 פרע ג' משנה ו': ה' פרוזבול במקום כשר אפרוזבול

וואס איז גישריבן גיווארין אויף אפריערדיגע צייט
 דהיינו דער פרוזבול איז גישריבען גיווארין אין
 פסלו אונ ער האט גישריבען דעם זמן השרי.
 דעם השרי ונאם פאר פסלו. האט דאך דער מלוה
 זיך גיטאן אשאדין דער מוס. ווארום דער פרוזבול
 העלפט נאר צו די חובות ונאם זענען פאר בארנט
 גיווארין איידער מען האט אים גישריבען ווארום
 אין פרוזבול שמיים דעם חוב ונאם איך האב שוין
 גיב איך צוא בית דין אונ דא מען שרייבט דעם
 פרוזבול אין פסלו. ווארט דאך דער פרוזבול גיט
 גיווען צו אלע חובות ונאם ביו פסלו. אז ער האט
 אָבער גישריבען אליגען, ער האט אין פרוזבול
 גישטעלט אז ער ווערט גישריבען השרי וועט
 דאך נאר דער פרוזבול גיט זיין צו די חובות ונאם
 ביו השרי. אונ צו די חובות ונאם פון השרי ביו
 פסלו וועט גיט העלפין דער פרוזבול. האט זיך
 דאך דער מלוה שארין גמאכט. איז כשר דער
 פרוזבול והמאחר פאל אָבער אז ער האט גישריבען
 אשפעטער צייט. דהיינו ער איז גישריבען גיווא'
 רין אין פסלו אונ ער האט גישריבען דעם זמן ניסן
 ודעם ניסן ונאם נאך פסלו איז דאך דער פרוזבול
 פאלש. ווארום אין אמת העלפט דאך נאר דער
 פרוזבול צו די חובות ונאם זענען גיווען ביו פסלו
 ונאם מען שרייבט אויף זיי דעם פרוזבול אָבער די
 חובות ונאם פון פסלו ביו ניסן ונאם אויף וי"א איז
 גיטא דער פרוזבול דארפן זיין פאר פאלן. אונ
 אז ער האט געשריבען אין פרוזבול אפאלש זיין
 ניסן. וועט ער דאך מאנען דיא חובות פון פסלו
 ביו ניסן דורך דעם פרוזבול. אונ דאס איז נאך

לכ"ד הרי הן כנבניות וזכו חין משמעות הלכך הלוואות הכחות חתרו שלל נמסרו לכ"ד משמעות נמאל דמפסיד כמה טהקדים זמנו, חבל פרוזבול אמתור פסול שיהיה זמנו והוא הלוה נתיים וכמנולא פרוזבול זה ורואים כ"ד הזמן פסוקים שאזמן הלוואות קדמו לפרוזבול ומאל גובה שלל כדן: שמרי חוב המוקרמים פסולין. כנון דקאי בניסן וכתב בשפר זמן חשרי שפלטו פסולים משום דנוכה שלל כדן מן הלקוחות שנין חשרי לניסן וקסאור רבנן דלא לינבו

בשפר זה מן הנקוחות ככל ואפי' מיטין ונלהן גזירה שמה יגכה מלותן שנין חשרי לניסן שלל כדן ומיכו לא הוי השטר פסול מחמת שהעדים שחתמו בו הוו רשעים שחתמו על שטר

המוקרמים פסולים והמאותרים כשרים. אחד לזה מחבשה [ה] כותב פרוזבול לכל אחד וא' חמשה לוי אחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולם: 1 אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם אין לו מוכה הוא בתוך שדהו כל שהוא. היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול. רבי

ספ"ה: (פ) ירושלמי וסרין בשם רבי' כחך דכנתו זי עמי זכטו סטריס, וכחך הכי"ס שלדן כ"ד סגול להחמש דלין: [ס] כותב ר"ל הסופר, חו"ס: (1) שלל אם שיכלו חכמים לתקנדי שלל יכל נראה שוקרים דבר מהכחיס ספקינו (הכס"ס) ולא ספקי ממלטתן לדין סתריכל כוכבנייסי כמי קרקע דהקטע אריב נמאל [י"ט] נפליע א"כ חין רבליס לטמט לני שאין ט' קרקע ונמאלס דלא סרימא גל חקט, חו"ס

מוקדם בשקר דמלו העדים למימר אמתה על עיקר המלוה תתמו ולא על הזמן שלל כאלו להטיד סתב: זמנא וזמנא חיומו (ה): והמאותרים כשרים. דהורע כמו על מלחט שאינו טורף לקוחות אלא מוזן שכתוב בשטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה לרוב שימסור סמרוחו לכ"ד ויתכזב לו פרוזבול, הלכך כשהמשה לוי מחד: אינו כותב אלא פרוזבול אחד. שאין כלל מלוה אחד ואע"פ שהלוי מרובין כשיהיה למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו: 1 אלא על הקרקע. אלא"כ יש לו קרקע ללוה שאז הכוזב החוב כנבוי כיו"ל ואל קרינא כיה לא ינוס (1): אם אין לו כחך שדהו קרקע כל דכו וכתיבס עליו פרוזבול ואפי' החוב ממה מנה משום דקרקע כל שהוא ראוייה לנבית כה כל חובו כנון דנבי והדר נבי עד דמשלס כל חובו: היתה לו. ללוה: שדה ממושכנת בעיר. זין שאחרים משכנו אותה

גיש וויא דער דין, באריבער האבין איהם דיא תקמים גינקטת אז דער גאנצער פרוזבול: יאל ויין פסול, אונ אפילו צו די חובות וואס ביז פסלו ואל ער אויף גיש העלפין שפרי חוב המוקרמים פסולין ווקסר לען וואס וענען גישריבן גיווארין אויף אפרעזער דינע צייט דהיינו ער האט גיבארנט געלט פסלו. אונ ער האט גישריבן אין שטר המון ורעם המון וואס פאר פסלו אונ אז דער לזה וועט גיש האבין צו צוהילין וועט דער מלוה אנועק געמן די פעלדער וואס דער לזה האט פאר קויפט פאר פסלו אונ ער בארף אבער נאר געמען די פעלדער וואס דער לזה האט פאר קויפט נאך דעם וויא ער האט גיבארנט די געלט ווייל בשעת ער האט גיבארנט דאס געלט גיהערין אלע פעלדער צום מלוה אונ אז דער לזה פאר קויפט אפעלד פאר קויפט ער דעם מלוה'ס אפעלד. אבער די פעלדער וואס ער האט פאר קויפט איינער ער האט גיבארנט דאס געלט גיהער גיש צום מלוה איי נאך אין דאס דארף נאר דער מלוה וועט געמען דיא פעלדער וואס דער לזה האט פאר קויפט פון פסלו אן אונ ווייטער אבער גיש די פעלדער וואס ער האט פאר קויפט פאר פסלו אונ אז עם שטייט אבער אין שטר אפריערדיגער זמן, פון המון וועט מען מיינען אז ער האט טאקע פארבארנט דאס געלט אין המון אונ ער וועט אנועק געמען די פעלדער וואס ער נען פאר קויפט גיווארין פון המון וואס דאס איז גיווען פאר דער הלוואה גיש וויא דער דין איז, דריבער האבין איהם די תקמים גינקטת אונ האבין גיבאנט אז דער שטר איז פסוד אונ מען קען גיש אנועק געמען אפילו די פעלדער וואס וענען פאר

קויפט גיווארין נאך פסלו והמאותרים כשרים אבער אז ער האט גישריבען אין שטר אשפעטעריגין זמן, דהיינו ער האט גיבארנט דאס געלט אין פסלו אונ האט גישריבען אין שטר ניקן ורעם ניקן וואס נאך פסלו הם ויר דאך דער מלוה אליין אשארין גיטמן ווארום אין אמתה מען ער דאך געמען די פעלדער וואס וענען פאר קויפט גיווארין פון פסלו אונ אז עם שטייט אין שטר ניקן וועט ער דאך נאר געמען דיא פעלדער וואס וענען פאר קויפט גיווארין פון ניקן אונ גיש פריער, אזוי איין שטר איז קשר אחד לוח חמשה אויב איין מענטש האט גיבארנט פון פינף מענטשין געלט, וענען דא פינף מלוה'ס כותב פרוזבול לכל אחד ואחד בארפין ווי פינף פרוזבולס ווארום געזער מלוה בארף אפרובול חמשה לויי מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכלם אונ אז פינף מענטשין בארין גענוג פון איינעם איז דאך נאר דא איין מלוה איז גענוג פון פרוזבול אויף אלע חובות: 1 אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע מען שרייבט גיש א פרוזבול נאר אז דער לזה האט פגעלדער אס איז לו חובה הוא בהוה שרהו כל שהוא אונ אויב דער לזה האט קיין פעלדער נאר דער מלוה האט פעלדער שרייבט דער מלוה דעם לוח אשמיקיל פעלד אמתנה אויף דעם הנאי ער זאל איהם צוריק געבין נאר דער ווייל איז דאס דעם לוח'ס אונ מען שרייבט אפרובול הנה לו שדה ממושכנת בעיר פוקמן עליה פרוזבול אריב דער לוח האט גיהאט אפעלד נאר ויא איז גיווען פאר ועצט באיי איינעם וער האט אויף איר גיבארנט געלט אדער כיי דעם לוח האט איינער גיבארנט געלט אונ מען האט ביי אים פאר ועצט אפעלד מען מען שרייבין אפרובול. רבי

הוא כנון דנבי והדר נבי עד דמשלס כל חובו: היתה לו. ללוה: שדה ממושכנת בעיר. זין שאחרים משכנו אותה

שנאמר וזה דבר. אין לך חלל דבור ראשון וכן זה דבר הרגום: מן המחזור חוב בשביעית. לזה שאומר למלה אעפ"כ ומחזור לו רוח חכמים נוחה הימנו: לא יחזיר לבניו. אינו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר: ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגבירו עמו כגון עכו"ם יורש את אביו מן החורה דכתיב (דברים 3) כי ירושה נעשו נתיחת אתה רוח שפיר ואם לא יחזיר לבניו יש לו להושם שמה יחזרו לסורם שיאמרו אם היו עכו"ם היו יורשים אביהם והיו לרביח

י"אכל לו בן בפתים אמי גוון לך. תוס' [ט] לא יחזיר כו' ואם"ל ומד"ס גר יורש אביו כמ"ל ס"כ פ"ו דנפלו דק"ל אביו עכו"ם אכל לבניו גר [ט] סקני. גמול קידושין (דף טו') (י"א) ליתא ליסולא חלל לון חכמים מחזיקים לו טובה שלא סולחיהו כגון: [י] וכל כו'. גוסס חכמו. כלל קהלת דמיט מירי עולם כחן סדמים לא פני דלס חזק בו ולון רוח חכמים נוחה הימנו אלא שטומד נמי שפירע כדליתא בס"ד דכ"ט:

השמיטה. כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורוצח אנשו העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אעפ"כ יקבל טובה, שנאמר וזה דבר הרוצח: מן המחזור חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו. הלוה מן הגר שנתגבירו בניו עמו [ט] לא יהיה לבניו, ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. כל הממלטין נקנין במשיכה [י] וכל המקיים את דבורו רוח חכמים נוחה הימנו: (יא) כל הממלטין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא משך יכול כל אחד מהם להחזיר בו ואע"פ שנתן המעות

אין המעות קובות עד שימשיך הכסף הקנסה, ואע"פ כן חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא ליפת לזק והיו לזק (ויקרא יט) שיהא לזו שלך לזק והיו שלך לזק:

אין המעות קובות עד שימשיך הכסף הקנסה, ואע"פ כן חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא ליפת לזק והיו לזק (ויקרא יט) שיהא לזו שלך לזק והיו שלך לזק:

פן חר שנתגבירו בניו עמו ווען איינער בארנט געלט פון אגר וואס גר האט זיך קנייר גינען מיט זיינע קינדער און דער גר איז גישטארבן לא יהוי לבניו בארף גר גיט געגען דעם חוב צו די קינדער וואס התייר רוח חכמים נוחה הימנו און אויב ער האט גיגענין דעם חוב צו די קינדער זענען די חקמים פון איהם צו פרידען זיך הממלטין נקנין במשיכה אלע ממלטין (דאס הייסט אלע זאכן וואס מען קען פראגן פון איין ארט אויף דעם אנדערן) וואס איינער קויפט באיי דעם אנדערן אפילו ער האט שוין גיגענין געלט איז ער גיט קונה, נאר מען קען הרקיה האבן. סיידען דער לזקם געמט דיא ממלטין צו זיך דא קען מען גיט הרקיה האבן וכל חכמים את דבורו רוח חכמים נוחה הימנו און אז ער האט בארן גיט גינען דיא ממלטין צו זיך און זייא האבן גיט הרקיה פון וויא זייא האבן גירעט, און זענער האלט פון ווארט, זענען דיא חקמים פון זייא צו פרידען:

אין שמטה, און דער מיט וואס ער זאגט עם איז שמטה, איז ער שוין יוצא, און ער קען שוין צו געקען דעם חוב כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורוצח אנשו העיר לכבדו דעם גלייבן אין ווען ארוצח ווערט פאר פריגען אין ויין עיר מקלט (וויא עם שטייט אין דער הורה אין דיא קהלה מסעי), און דיא קענען פון שטאמ וויילען איהם געגען כבוד יאמר להם רוצח אני מוז ער זאגן איך בין ארוצח אמרו לי אף על פי כן יקבל פנים אונ אז וויא זאגן צו איהם פון דעסטווענן וויילען מיר דיר געגען כבוד, קעגן ער געקען כבוד פון זיי שטייט ווארום עם שטייט אין פסוק וזה דבר הרוצח דאס איז די ביד, רוצח, ער בארף זאגן איך בין ארוצח, און אז ער זאגט, איז שוין גינען: מן המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו אויב דער כלה זאגט עם איז שמטה, און דער לזה זאגט פון דעסטווענן ווייל איך דיר געגען דיא זעקס, און ער גיט איהם שטאקע דיא זעקס, זענען די חקמים פון איהם צו פרידען מלה

נמרא כרכות דף סו ע"א

רש"י

סלכס ס' כלס כל סמיטון דחסד דמלכות דבייבא אלה למד אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת עד שימעות הבועע. יתיב רב ספרא וקאמר בלשון רבו. ת"ר שנים ממתניין זה לזה בקערה, אנהייבין עסין ביו דער וואס האט גיזאגט דיא זךקה הכוזבא וועט אנהייבין עסין יתיב רב ספרא קאמר לשעס קאמר רב ספרא איז גינעסין און האט געזאגט מיר האבין גילערניגט למעום, גיט לאכול נאר למעום, אלע געקסט סארין גיט פארוויגן עסין ביו עם היבסא זאן עסין דער וואס האט גיזאגט דיא זךקה הכוזבא למאי נפקא מינה שתיב למיך בלשון רבו וואס איז דער אונטערשייד לאכול

למעום איתמר. אין חילוק כדכר חלל שחייב לומר בלשון משמיה דרב אין המסוכין רשאין לאכול כלום למעום איתמר. למאי נפקא מינה שחייב לומר אומר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב רב יהודה דער וזהו פון רב שמואל בר שילת האט גיזאגט פון רב'ס ווענען איז המסוכין רשאין לאכול כלום עד שישעום הבועע פארצייטן איז גינען דער מנהג ווען מען האט געדארפט עסין אסעודה זענען אלע געקסט גינעסין ארום טיש, פאר זענער קענעןשן איז גילענען ויין פרויט, און איינער האט גיזאגט דיא זךקה הכוזבא און אלע האבין געגעןערט אמן. זאגט רב יהודה קיינער קאר גיט

ימיו. וכל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו:

גמ ארום די ופון אמן וועלן זיינע זאקערין אפ
געקאקט ווערן וכל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו
און דער קענטש נואם זאקס לאנג דעם נוארש

וזהר בשלח דף נה ע"ב ת"ת לחילות יוד הא ואו הא

רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים י) למה י' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה. בשעת לחובי עלמא גרמו קב"ה
סליק לעילא לעילא ובני נשא זוחין וחסתי דמעין וליח מאן דישת עלייהו. ת"ע בנין דליהו סליק לעילא לעילא
ותצובה אחמנע מנייהו, כדין כתיב (שמות עו) וזכר בלחוק תהרום קמך. ר' יוחנן אמר האי קרא בשעתא דלחלב
קב"ה גאוחא על עממא דיתכנסן עליה, כמה דכתיב (תהלים ב) ורוזנים נסדו יחד על י' ועל משיח. ותצובה זמין
ליטון שבעין קסטורין מכל עיבר. (י"א עמין) ללחכשא כההוא זמנא בזכלוסין דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלא
קרחא קדישא ולאחרת עיטין עליה דקב"ה ומאי אמרי טוקים על פטרונא בקדמיתא. ולבחר על עמיה ועל היכליה.
כדון זמין קב"ה להויכח עיטין עליה, דכתיב (סס) יושב בשמים ישחק י' ילפג למו. כההוא זמנא ילבב קב"ה גאוחא עלייהו
וישיטין מן עלמא כמה דכתיב (זכריה ד) וזאת תהיה המנפה אשר יבן י' את כל העמים אשר נבאו על ירושלא
המק בשירו והוא עומד על רגליו. רבי אבה אחר המנפה דרב יוסא סבא ובהי אמר ר"ש זמין קב"ה לחתיא לכל איטן
מלכין דעין לישראל ולירושלא לנלדיראטוס ונכדולנר ולממחריב ולכל שאר מלכי עמין דחייבו בתייה ולשלאה
לון קדמיתא ויתכנסן עמהון שאר עמין וזמין קב"ה ללחכשא מנייהו. בחתנלייא סחריי ירושלא. ה"ד (סס) וזאת
תהיה המנפה אשר יבן י' את כל העמים אשר נבאו על ירושלא. אשר יבאו לא כתיב חלא אשר נבאו. כדון כתיב (שמות
עו) וזכר בלחוק תהרום קמך. ודל זמנא דלחא משיחא כתיב ושירתא דל שירתא דלמין היא:

הלכה פסוקה

יוסף חק

מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פ"ב

(א) אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור
לקרות ואפי' חזן הכנסת או ראש הכנסת אינו
קורא מעצמו עד שיאמרו לו הצבור או גדול שבהם
לקרות וצריך אחד לעמוד עמי בשעת קריאה כדרך
חזן העומר עם הקוראין: (ב) הקורא יש לו דרלג מסקום
למקום בענין א' כגון אחרי מות ואך בעשר שבפר שח

מספר חסידים סימן קמו קמו.
אם סבא לרס חס עמנו לדי חסד יעמוד לכל המעשים כי סוס
גוס לעמו:
זמירות כיו לי סוקר דוד מניח כל זמירות שבעולם
לעסוק בחכמה וביס קורא חס ספמנים בעשומיו
ובשעמיו ובזמירותיו, חל לחס סתולים ולעמיהם התקרות
דכך לים וסס כפיסכ כזר של עגנים פסידס חוכה שפמק
מליסם ואומרת רשע"ע נכר שפמטי ככזר שפס סס קולחיס

אם הביא אדם את עצמו לדי חשד אויב אקענטש האם
יזך אליון געבריינגט מען זאל איהם חושד זיין,
דהיינו דער איו גענאנגען ביי נאכט אליון אין אזוי
אנאם וואס מען קען איהם חושד זיין אויף זנות,
אדער איין אנדער חשד: מוחל לכל החושדים זאל ער
מוחל זיין אלע קענטשין וואס זענען איהם חושד
כי הוא גיבם לעצמו ווארום ער אליון האם יזך דאך
געבריינגט צו דעם חשד, דוד התקף האם גיזאנט
פאר גאט וזרות הי לי תקף דיינע חקים, דיון תורה
איו ביא מיר אקעוואנג דוד האם אוועק גילאין אלע
שבעולם לטקס מתיבתא דוד האם אוועק גילאין אלע
געוואנגען פון דער וועלט אונ האם נאר גילערונט
הורה היה קרא את הפסמים בני ישראל ובעשמתיו
ובזמירותיו דוד האם געלייגענט אין דיא תורה מיט
דער גנינה, מיט אשיינע זיסע שטיקבע האם ער
געוונגען די פסוקים פון די תורה זאל איהם התולכים
ואומרים התקראת הך לים אקער די מענטשין וואס
זאגין פסוקים פון דיא תורה מיט אנלעכטער ויה
בפיס קשר של עגנים און זייא זענען מיט דעם כויל
די פסוקים גלייך וויא מען זינגט פסוקים פרייר
ליכע נכונים שתיבת תורה שפיקע עליהם וועט דיא
תורה שרייען פאר גאט אויף די מענטשין וואפנה
דבט של טילס גינה עשאוי כגודר די תורה וועט זאגין

(א) אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור
לקרות ואפי' חזן הכנסת או ראש הכנסת אינו
קורא מעצמו עד שיאמרו לו הצבור או גדול שבהם
לקרות וצריך אחד לעמוד עמי בשעת קריאה כדרך
חזן העומר עם הקוראין: (ב) הקורא יש לו דרלג מסקום
למקום בענין א' כגון אחרי מות ואך בעשר שבפר שח

כי כעולתם או אינם קולעים בצמחים הסמנים וגם מפסוקים הנקראים בדברים מסתים עליהם סוף נוסקה וחזקת כי מלטים המצ מצות מסתים מסתחי וסם מסקו ומכר עשמי רכוש ופוד סם עושמי כי סם מה סחינ לעשמי צמיח מולין לרס מוכר מסתים דברי למסוק דברים כעלם :

אמור אל הכהנים והוא שלא יקרא על פה שאמור לקרות שלא מן הכתב אמר חיבה אחת ולא ישהה ברילוג אלא כזו שישלום המתורגמן תרגום המסוק :

פאר גאמ רבונו של עולם ריינע קינדער האבין קיך געמאכט ווי אפדערע, זיי שפילען אונ זינגען מיט מיר גלייך וויא איך וואלט גיווען אפידערע צו זינער פערקעניגען וקשעה שטם קוראים בי במרוצה אונ זען ריינע קינדער לייגענע אין מיר לויפענדיג מיט איירונג, ווייל זייא האבין קיין צייט או אינם קוראים במסורים תמסמים דאמאקס לייגענע זייא גאר גיט די פסוקים מיט די נגינות וגם מפסוקים תפקיית בדברים אחרים אונ זייא האקן איבער דיא פסוקים מיט אנדערע בייד עליהם היא צעקת ואמרת אויף די מענטשין שרבי דיא הורה אונ זאגט פאר גאט שמונת אלמים תמש במות פסוקים פסקתני דוא האקט מיר איבער געהאקט האקט אין מיר געמאכט אקט מויענד פיקר הגדרערט פסוקים וגם מסעי יתר מששים רבוא אונ זייא האבין אין מיר געמאכט מעהר וויא זעקס קאהל הגדרערט מויענד פסוקים ווייל אין מיטען פסוק בירדיו זיי וואס אנדערש, ווערט דאך פון איין פסוק צוויי פסוקים ופוד תם עושמי בי אגסח שאין לעשות בשבת חילין גאר מוהען זייא מיט מיר אנעלבע ואבין וואס מען מוהט דאס גיט אפילו ביי פראקטע בייד אדם מברר חילין איט פוסק הדבר לומר אחר אז אקענטש רערט אפילו פראקטע רייד מיט ויין חכר וועט ער גיט מססיק ויין אין מיטען פון די בייד ער זאל אנהייבין בירדיו אנדערע בייד וגם מססיקים דבר למסוק דברים בשלים אונ זיי זענען מססיק אין מיטען ביידע רייד צו ריידיו ליידיגע בייד וואס קען בארף זייא גאר גיט :

פון אנהייב אהרי מות ביו צוה ה' את משה, אונ ער היפט איבער דעם סוף אהרי מות אונ דיא קרנה קרושים ביו אין די קרנה אמור הייבט ער אן אך קצשור, ער פארנויקלט די ספר הורה ביו אף געשורן היא שלא יקרא על פה גאר אויסווייגט זאל ער נישט לייגענען שמוסר לקרות שלא מן הכתב אפיל מביה אחת ווארום מען קאר גיט לייגענען גיט פון געשריבענע אפילו איין ווארט אויך גיט ולא ישהה ברילוג אלא כזו שישלום המתורגמן תרגום המסוק פראצייטין איז גיווען דער סנהג דער וואס האט געלייגענט אין ספר הורה, האט געלייגענט אין דיא ספר הורה האט גיזאנט גירברר ה' אל משה לאמור, איז געבין איהם גישטאנען אייגער וואס האט בארר גיזאנט דעם פסוק אויף הרגום וסלל ה' עם משה למימר, אזוי איז גיווען בייא זעכער פסוק, ווייל דאס פראקטע פאלק האבין גיט פארר שטאנען לשון קודש, זייער שפראכע איז גיווען גאר פרגום, איז דער דין אנדער וואס האט גיליי עקט אין דיא ספר הורה בארף איבערהיפען אונ לייגענע אויף איין אנדער ארט, בארף ער דאך וויקלען די ספר הורה ביו צום אנדערין ארט, אויב ער האט גיט ווייט צו וויקלען, איבער קען וועט אפזאגן דעם פרגום פון דעם לעצטין פסוק וואס דער לייגענער האט גיזאנט וועט שוין ויין אויפער וויקעלט אויף דעם גייעם ארט, קענ מען אויפ וויקלען ביו צו דעם אנדערין ארט, אבער אז עס וועט ליינגער ווערין אונ דער פרגום זאנער וועט שוין האבין אפ גיזאנט דעם פרגום פון דעם לעצטין פסוק אונ טארמין ביו קען וועט אויפוויקלען צום דעם אנדערין ארט, זאל קען גיט וויקלען גאר דער לייגענער זאגט וואס ווייניג וואס דארמין שטייט, דאס זאגט דער רמב"ם ולא ישהה ברילוג, ער זאל גיט בארפין לאנג טארמין מיט דעם פארנויקלען די ספר הורה ביו צום אנדערין ארט אלא כזו שישלום המתורגמן תרגום המסוק גאר ביו דער פרגום זאנער וועט אפזאגן דעם לעצטין פסוק פרגום :

שוין האבין אפ גיזאנט דעם פרגום פון דעם לעצטין פסוק אונ קען בארף שווייניג אונ טארמין ביו קען וועט אויפוויקלען צום דעם אנדערין ארט, זאל קען גיט וויקלען גאר דער לייגענער זאגט וואס ווייניג וואס דארמין שטייט, דאס זאגט דער רמב"ם ולא ישהה ברילוג, ער זאל גיט בארפין לאנג טארמין מיט דעם פארנויקלען די ספר הורה ביו צום אנדערין ארט אלא כזו שישלום המתורגמן תרגום המסוק גאר ביו דער פרגום זאנער וועט אפזאגן דעם לעצטין פסוק פרגום :

מסעי יום ב תורה

אונקרום

למשלך מות דמי יהוה נמש ייה ירו יהוה רחיוהו הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד רמיליו יוד אל שםכ"ך שבעשית בניקוד תולם :

י ויטעו מאתם וישב על-פי החירות ו נגמלו מאתם ותב על פום חירתא די קדם

בעל המורים

(1) יטב כל פי מסיק, וטיו חו"כ וטיו, מלמד סלס, סיס להס לכ אחד לעשות מ"ס לוי של משה: כל פי מסיק.

פירוש לתורת אלהים

(2) יטעו מאתם אונ זייא האבין געצויגן פון אהם ויגב אונ האבין זיין אים גימערט צו כעם ארט

מסעי יום ב נביאים

תרגום

מֵאֵד נִאֲמִי־הִנֵּה : י כִּי־שִׁתִּים רְעוֹת עֲשֵׂה עִמִּי
אֲתִי עֹבְדוֹ מִקֹּדֶשׁ מִיָּם לְחֶצֶב לָהֶם בְּאֲרוֹת
בְּאֲרֹת גִּשְׁפָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְבְּלוּ הַמַּיִם :

פסיק ושעו בחר מעוקא ראינון להון גנובין תכירין דלא יכלין לקיימא מיא:
מצורת דוד
רש"י

(ד) שמים רעות. כ"ל דעם כעילה וחסכת לשמים: מקור
מיס חיים. שאלו כמעטין הנוכח מיס חיים. כ"ל חסתיג. ד
טובות ככל עת: לחצו. למטן להלכ לעלמס דכרות רטס
בכרות כותליסם אשר לא יחזיקו את המים אשר נתנו כסס ד"ל
טובדים לעלות השמים סתקעליס סהשפעס מלח התקום ופך אין צדק
דנכ דדכס סהסו לו סהס לעו ימסכ סף כי ספחלף דככ דדכס סגדוע סענו:

דעם פירוש עברי שימש געפינס מען בייא דער הפמורה פון דער וואך:

כתובים תהלים מד

להמשיך מיסוד ומלכות דוא שין דלת יוד נפש שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסור א אד
ארנ ארני נפש ארני רוח אלה דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הד וו הד חיה יחידה דיסוד יתרה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבעשים:

א תתנו כצאן מאכל ובגוים זריחנו: ב תמכר-עמך בלא-
הון ולא רבית במחיריהם: ג תשימנו חרפה לשכנינו לענ
וקלם לסביבותינו: ד תשימנו משל בגוים מגוד ראש
בלאמים:

לשיבבא סקקנותא ותורפיהא לתורנותא: ד שיתגא למחלא בעממיא למטול בישא גאומיא:
מצורת דוד

(ב) כלאן מהלכ. כלאן סתומים למחל: (ג) ולס כמים. לו
לקח דב סון כחלוסיס: (ד) לשכינו. כעסוכ כי סס
יודים כיומכ סהלכות סכחות עלינו ולס יחלפו אומנו:
(ד) סשינו מסל. כלשכ יעל סל מי לכות מעכות וגדולס
ימשלו למכ סדומס סול ללכות סכחות סל יסכל: מנוד לס. נדיס כלסס דדוך לענ:

פירוש עברי מיימש

(א) תתנו כצאן מאכל דוא האסט אונו גיגעבין צוא
דיא פעלקער וייא זאלין אונו עסין וייא
דיא שעפעסין ובגוים זריחט אונ דוא האסט אונו
פארשפרייט צווישען דיא פעלקער: (ב) תמכר עמך
כלא הון דוא האסט פארקויפט דיין פאלק אונ דוא
האסט פאר וייא קיין פארפענין גינומען ולא רבית
במחיריהם דוא האסט גיט פארלאנגט מען זאל דיר
פיל געבין פאר וייער פארקאהשונג. דוא האסט
אנוועק גיגעבין דיין פאלק יודין פאר קנעכט צו
דיא פעלקער אויפוויסט אונ האסט פאר וייא נאר

משנה משנה פסחים פרק ט עיקר תוי"מ

[6] שגג כו'. טעם לנפש כו'. אנוסים או שוגגים ענין פ"ג
ל"ט ל"ט ריבס כו' ול"י דס"ל ריבס מורס כל בני אדם
הני ל"ט טעם לנפש כסרי דכך דסוקק ול"ט כו' סלר סשוס
סכסן סלר פשו לס סכלשון ועשו את פשני סף לני מרכס למוסיס

פסח. אין חדש גיבן יעשה את השני זאל ער מאכין
דעם אנדערין קרבן פסח אין אידר שני אויב איינר
האט פאר געסין צו מאכין אקרובן פסח דעם
פערצעהנטיגן טאג אין גיבן א נאגס אקרער עס

דרכסו רכל מרובים כו' : [ג] ודומין : פס"י דפי כפי
 ביה כעופדי ופי"ד דסך כעופדי אלכסון קפי יליף ניס
 מכלל מקס סכסס, סוס : [ד] סגנת. כנמלט סומפס
 לא מ"ס מפי סומפס דחיתוי ימור ויפסס כנמלט :
 (ס) ופי"ס לכמעתינ עמלי מני סומפוט ופי"ס ל"ל דמסוס

כליל התקדש חג ליל המקודש לחג שהוא פסח ראשון
 טעון הלל ושאינו מקודש לחג אינו טעון הלל : זה וזה
 מעון הלל בעשייתו. ללילה מיעט קרע משיר יום לא
 מיעט : ר' לא יאכלו מסנו זבין. לנבי עמח נפס

כתיב איש ודרשניו מיניה
 ארז נדה ואין לנור דנחין
 (אלל נבי ויבה אף לנור
 נחיו) (ה) : ואם אכלו
 פטורים מהכרת. לזולל
 קדשים כנמולת הנוף דכתיב
 (ויקרא ז) כל עהור אלל
 כשר. ופמין ליה והנפס
 אשר תחלל כשר וגו'
 וקומתו עליו וזכרתה כשר
 הלאכל לטהורים טמאין
 חייבין עליו מוסס טומאה
 ושאינו נאכל לטהורים כגון

אינו מעון הלל באכילתו. זה וזה מעון הלל
 בעשייתו ונאכלין צלי על פסח ומרורו
 [ג] ורוחין את [ד] השבת : ד הפסח שכא כבוסא
 לא יאכלו מסנו זבין וזבות נרות ויולדות ואם
 אכלו פטורים מהכרת. ר"א פוטר אף על ביאת
 מקדש : ה' מה בין פסח מצרים לפסח דורות.
 פסח מצרים [ה] מקחו ככעשור וזמון הזהה
 באגרות אויב על המשקוף ועל שתי המזוזות
 ונאכל בחפזון בלילה (גמ' אחד) אחת. [ו] ופסח
 דורות נוהג כל שבעה : אמר רבי ירושע שמעתי
 שהמורת הפסח קריבה והמורת הפסח אינה
 קריבה ואין לי לפרש. אמר ר"ע אני אפרש.

כרפס דלס פלנו פטורים
 מצרכס נקסיכו לסך דסופסס
 יולכס סגנון ופס"ס ספוסים
 אלס סכר"מ ככד דמפ"י מפי
 סכי סלל סוכלין : [ס] מקסו
 כמפסור כו'. דכתיב כמסור
 לחדס סוס ויקפו זס מקמו
 כמפסור ופי"ן פסס דרוס
 כמפסור מיסו למיין כיקור
 ילפיין לס כנמעל מדכתיב
 וכדכס מ' כדכס זס סכסי
 כל סגורס סמדס זס כוס
 סדינו סיכ"ק כמסור כמס
 סלסיס וכסי"ן יקח זוסס
 סיכ"ק. ופחוי"ס : [ז] וסמס
 דרוכוס כו'. ופי"ס סלס כחוס
 סיכ"ק חמס מולל כסל מלריס

פסח הכא כנמולת אין טמאין חייבין עליו משום
 טומאה : אף על ביאת מקדש. פוטר רוב זוזות
 אס כנכסו למקדש פטורים כשהפסח נדהה מפני הטומאה,
 דכתיב (במדבר ט) וישלחו מן המחנה כל לרעו וכל זכ
 וכל עמח לפסס, כזון סממלי מחים משתלמים זכיס
 ומזורעיס משתלמים, אין ממלי מחיס משתלמים אין זכיס
 אלטריכו לחלקס ממחנותיהס, ואין הלכה כר"א : ה' בלילה אחד
 ומחנה והכי קתי נאכל בחפזון בלילה אחד וזמנו כל היום
 (שמו"ג) ולל יאכל חמץ היום אהס ופי"ס קרי ביה לא יאכל חמץ
 הפסח אהס אהס (ו) : ורמזורה הפסח אינה קריבה.
 היום עממה שלמים אלל תרעה עד סיפול בה מוס ומכר
 ויניח דמיה שלמים דמותר הפסח קרב שלמים : ואין לי

קויפין דעם צעדקתין מאג אין גינס וסען הוהא
 בגגרות אויב על תשקוף ועל שמי המזוזות און מען
 האם געדארפט שפרצען דיא גלוט פון גרין
 פסח מיט אביגטור קליינע בויקלאך פון ווארד.
 אויף דיא גרעט וואס איבער דיא מיהר, און
 אויף דיא צווייא נויטיגע פרעקער פון דיא מיר
 ווא דיא מוזה איז ונאבל בחפזון בלילה אחת און ער
 איז ניקעסין גינוארין איינליידיג אין די אייגע גאבט
 והציוני כל היום און חמץ אין קאר גינוען אסור זיין
 מאג ופסח דורות און דער גרין פסח וואס נוער
 גימאכט אלע יאהר ונדאר פון גיט עסין איילענד
 דינוטהני כל שקיע און מען קאר גיט עסין חמץ
 גאנצע ויגען טעג : ון אפר רבי הושיע האם רבי
 יהושע נעזאגט שקיעה איך האב גיהערט שתמיה
 חפסח קריבה אז מען האם פו סאהשט דעם גרין
 פסח אויף איין אנדער שעפעס. איז מען דעם גרין
 פסח מקריב שלמים נאך פסח. און איך האב
 גיהערט שתמיה פסח אינה סקריה אז מען האם פאר
 סאהשט דם גרין פסח אויף איין אנדער שעפעס
 איז מען דעם גרין פסח גיט מקריב שלמים נאר
 ער פיטערט זיך אזויא לאנג ביו ער צעקומט
 אפעלער פארקויפט מען איהם און פאר די געלט
 קויפט מען אשפעס און מען איז איהם סקריב
 שלמים ופי"ן לי גבש און איך קען גיט פארשטיין

און בייא דעם אנדערין גרין פסח בארף מען גיט
 זאגין הלל ווען מען עקט איהם וזה תח שפין הלל
 בצשיתו בייא דעם ערשטין און כיי דעם אנדערין
 גרין פסח בארף מען זאגין הלל ווען מען סאכט
 איהם ונאכלין צלי און ביינע ערליי פסחים נוערין
 ניקעסין גיבראמין על פסח יסורים מען עקט זיי
 מיט סצה און מיט קרור ודחין את השבת און זייא
 שמויסיין אנוקש שבת. אויב דער פערצענקער מאג
 איז גינס אדער אין איר גיפאלט אום שבת סאכט
 מען דיא פסחים אום שבת : ד הפסח שגא כמסאה
 דער גרין פסח און נוערט גימאכט ווען מען
 איז סקא פון פסחים לא יאכלי מפני זאלין גיט עסין
 פון איהם זבין וזבות נרות ויולדות גיט און גיט
 אןקה און גיט אנדה און גיט אנעוויקערין ואם
 אכלו און אויב זיי האבין גיגעסין פטורים מבת קובס
 זייא גיט ברת רבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש
 כפי אליעזר זאגט אז זבין וזבות נרות ויולדות
 זענען אריין גינאנגען אין בית המקדש ערב פסח
 ווען דער גרין פסח איז געמאכט צענוארען
 כמסואה. קובס זייא נייט פרת : ה' מה בין פסח מצרים
 לפסח דורות וואס איז דער חילוק צווישן דעם פסח
 וואס דיא יודין האבין געמאכט אין מצרים און
 דער פסח וואס נוערט אלע יאהר געמאכט פסח
 סצרים סקחו כמפסור דעם גרין פסח וואס די יודין
 האבין געמאכט אין מצרים האם מען נעמזט

למש כן בדר"ק שמוסקס הים: (י) וספי' לגד' כס"ו דימא
 דל"ן כעלי חייב נדמים היינו דוקא כגון דלא דמיים בדיים כגון
 נעמא דנעלים או שמעטו ירוסס, חוס' (ח) ויבמלא הא קמ"ל
 דליכא תמורה הספס דלא קרביס וספס"י ולי"א תחלתה שלמים
 סיה וספי' סמיר קורס שמוסקס לא כדפסמס וכן הסמימס נכס
 ספס ויזין ספס דיהוי אלא ספ
 י"ל קרענה כספס ויכרמית: [א] וספס לוימס:
 [ב] כספס דכמית ספס תמיס וכך
 כן נכס: [ח] ירעס כ"ל. כס"ג
 ס"ג דהמורס פסמס כ"כ"ג
 אמיל לא תמכר בלא מוס דמוס
 מימו סה"ל ולא הי"ל לנלסיה.
 וספס' כמכ סופיל וסיה ס"ל סיה
 לנלמס וספסס אחר ספס' ס"ג
 סלכין לא י"ז מוס ע"כ וס"ס
 ס"ו כ"ש אלא ירעס כדספס"י
 דקפסמס ספסמסס וסכי סוס
 קקמס שנדמס שפין סוס
 פלמו קרב אלא דמיו: (ט) טיין כמ"י וי"ל ככ
 מיירי אלא תממס כנו פמו דלמית' כדמלס: (י) דס'
 יסכ סעמלא ונלמסס דל"כ סכי סוס מפליף מנלמס סלמס

לפרש. סכחתי על חיזו שמעתי תקרב ועל חיזו תרעס
 עד שסכחתי: הפסח. סאכד וספרים אחר סכחתי ונמלא
 פסח רלכון קודס שמיעת סמיי סהיה עומד לפיעו כשעת
 שמיעה הרי קבעתו עשת שמיעה נכס פסח וזה שלט
 הקרינו דמחו בדיים (י)
 ולא יקרב הוא עמלו שלמים:
 עד שיסחאב. שיוול ס'
 מוס שלט יהיה רמיו לקרבין
 וכן המורתו. אס המיר
 כו בהמת מולין אחרי כן:
 אלאחר הפסח. כלומר וסס
 לחמך שמיעת סמיי נמלא
 הרי לא קבעתו עשת שמיעה
 נכס פסח ולא נדחה בדיים
 ויקרב הוא עמלו שלמים: וכן
 תמורתו. ה"ה דמלי ר' יהושע למחני כספס עמלו (ח) יש
 פסח קרב ויש פסח סמיו קרב: ז ויפלו רמיו לנדבר.
 נותנים לחתם המעוה לחיכה כמקדס ומקריבין מכן עולות

נדבה: לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח. זכיה ליה פסח
 ג' סלמס, אחד של פסח, ואחד של חסס, ואחד של עולה
 היפה שברון. עולה דשמה היפה שבהן עולה הים, וכדמי
 היפה שבהן. ודמי היפה שבהן חסס דשמה היפה
 אס קודס הפסח נסחאבו כולן, ואס לאחר הפסח נסחאבו
 סלרין להוסוף לא דמי שנישו לרמי היפה יפסיד משלו
 וטעל הסלע האחד ואומר כל מקום שהיא הפולה הרי
 כל מקום שהוא חסס הרי היא מחוללת על סלע זו ויביא
 כו חסס וכן לשלמים (י): בתערב. הפסח: בבכורות. שמתן

ועלכין מען איז מקריב און ועלכין מען איז ניש
 מקריב אים רבי עקיבא האמר ר"ע גי'אגמס אני אפ"ש
 איה נעל עעבין צו פאר לשמין הפסח שגממא קודס
 שחיפת הפסח אויב דער קרבן פסח איז פאר לארין
 געווארין. האמט ער אפ גישייר איין אנדער שעפס
 פאר אקרבן פסח. דער גאך איז גיפונען גי'וארין
 דער ערשטער קרבן פסח. איידער דער אנדערער
 איז גישאקטן גי'וארין. וענען דא גישאקטן
 ביידע קרבנות. אונ ער האמט ניש גישאקטן דעם
 ערשטן פסח. נאר דעם אנדערן. דרבי'ער האמט
 ער דאך דעם ערשטן קרבן פסח אלטן פאר
 שמוסין. סאר מען שוין דעם קרבן פסח ניש מער
 מקריב זיין אפידו פר שלמים אויף ניש. נאר ירעס ער
 שפיטאב ער זאל זיך פישטערין ביו ער וועט קריגין
 אפעלער וקער וועט ער פאר קויפט ווערין וקח דרסי
 שלמים אונ. ער זאל קויפט פאר דיא געלט אשעפס
 און וועט איהם מקריב זיין שלמים וכן חסדתי און
 אזוי איז דער דין אויב עד המ אונקניאקאשט דעם
 קרבן פסח נאקדעם וויא ער האמט דעם אנדערן
 גישאקטן אויף אבהקה פון חולין. זאל מען די
 בהקה פון חולין פישטערין ביו זיא וועט קריגין
 אפעלער אונ מען זאל איר פאר קויפין אונ קויפין
 פאר די געלט אשעפס אונ אים מקריב זיין שלמים
 מדר שחיפת הפסח אויב דער ערשטער קרבן פסח איז
 גיפונען גי'וארין נאקדעם ווי מען האמט שוין דעם
 אנדערן גישאקטן קרב שלמים איז מען דעם ערשטן
 קרבן פסח מקריב שלמים וכן חסדתי און אזוי איז
 דער דין אויב ער המ אונקניאקאשט דעם ערשטן

קרבן פסח אויף אבהקה פון חולין. מען מען די
 בהקה מקריב זיין שלמים: ז חסדתי נקבה לפסח'ו אז
 ער האמט אפ גישיירט אשעפס אנקבה פאר אקרבן
 פסח איז יך בן שתי שנים אדער ער האמט אפ גישיירט
 אשעפס אוקר וואס ער איז אלט צוויי יאהר פאר
 אקרבן פסח ירעס ער שפיטאב זאל ער זיך פישטערין
 ביו ער וועט בעקומען אפעלער ויסכר אונ ער זאל
 פאר קויפט ווערין וקח דסי לנדבה אונ די געלט זאל
 מען אריין לייגין אין דעם קאסמין וואס איז גי'ווען
 אין בית המקדש מען זאל פר דעם געלט קויפין
 עולות אונ מקריב זיין אנקבה חסדתי ער האמט
 אפ גישיירט זיין קרבן פסח ויסת אונ ער איז גיש-
 טארבין לא יבאנו בנו אחריו לשם פסח זאל איהם דער
 ווקח ניש בריינגען פאר אקרבן פסח אלא לשם שלמים
 נאר פאר שלמים: ח הפסח שנתערב בנכחים אקרבן
 פסח וואס איז צוא מיאשט גי'וארין מיט אנדערע
 קרבנות עס וענען גישאקטן גי'וארין שפעסין. איי-
 גער אקרבן פסח. און איינער א אשם, און איינער
 אעולה. און זיי וענען צו מיאשט גי'וארין מען ווייס
 ניש אויף יעדער שעפס וועלכער קרבן ער איז טאג
 ירעס ער שפיטאב זאלין זיך אלע פישטערין ביו זיי וועלן
 בעקומען אפעלער ויסכר אונ זייא זאלין פאר
 קויפט ווערין. און אויב דיא ברייא שעפסין
 האבין ניש אללייבן ווערט, נאר קישל אפיער
 איז ווערט אשעלער און איינער צווייא
 טאלער און איינער ברייא טאקער אונ ער ווייס
 ניש וועלכער ובייא דסי יהיה שמתן פסין זי זאל

והס לא אמרו לו שחוט עלינו: הוא אוכל עמחן. ואלו ישרף. כיון שהמנוה על שלכן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משלימותו: ושללו יצא לבית השרפה. כמה שלכן נשחט ראשון ומתוך (משען עהרי) משען עהרי: ופסדו קלעשות פסח שני. דממה נפשך כראשון נמנה ואכילה לא מעכבת: אמר להן. חשמו עלי אס אחרתי: ואמרו לו. נקט ושחוט עלינו: אוכלים כולן מן הראשון. דהוא שלום והס שלמו: ואם אין ידוע איזה מהן נשחט

ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. ופטורים מפסח שני: אינן אחרתין זה לזה. אין להם עונה זה על זה אין חוששין איזה ראשון חלה הוא אוכל משלו והן אוכלין משלכן: יאלו מושכין להן אחד. מן הפסחים וחלו מושכין להם אחד: אחד מבני חבורה זה וזו בא לו אצל בני חבורה זו. וחלדו מנו פה לו חלל זו: וכך הם אוכרים. לחותו יחיד הכה אללס. אם שלנו הוא. חותו הפסח

אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן. והוא אוכל עמחן. ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון או ששחטו שניהם בא הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמחן. ושלו יצא לבית השרפה ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן ואמרו לו אוכלים כולן מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהו יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו [א] אינן אחרתין זה לזה: [ב] בחבורה זו נשחטרהו כסחיהו אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד. אחד כאלו בא לו אצל אלו אחד כאלו בא לו אצל אלו. וכך הם אוכרים

אם שלנו הוא הפסח הזה. יריך משוכות משלך ונמנית על שלנו. ואם שלך הוא הפסח הזה. הרי

מכרים: [א] אינם אחרתין כהן כ"ג: אף על פי שהם נכנסו שחטום כ"ט מסן כל יצאו לו ספיו שם דמיחוס וזכריו שחטודין דיעבד כ"ט כ"ט שיעלם יחטום על חטיו וכבש כ"ט דמיחוס דחטיו לעד כן דלס ל"כ מהי ק"מ פ"ט: א: שחטמכריו. כ"ד סוף כ"ז זה הפסחכות לא נפל בלל קודם שחטו הפסח. ס"ל: (ג) וינף מדרבהי אס יעטע כה"מ סחית משה משעטע אס לו מתמטעין ומשכין וכבד שיכא אחד מבני חבורה קיים דלס חטע שיש ש"ד:

שחטנו חלנו יפה כדברו את שלנו המטך ירך משלך והמנה עמט על שלנו: ואם שלך הוא הפסח הזה. הרי חתה עליו: וירינו משוכות משלנו. והס לכני חבורה האחרת ומיטע על זה שלך נמלא אס החליפו הרי נמשכו כל החבורה מתלס וממנו על חותו שכררו. וכך אוכרים בני החבורה השניה ליחיד הכה אללס ועל כרחם יריך אחד מחלו הכה אלל חלו ולמנוט עמחן ולא אמרין יעטעו חלו משלכן ככ"מ סחיהו וחלו משלכן ויחזרו ומיטע חלו על אחד וחלו על אחד משום דלמרינן כדמרינן נבמרחא לחסור למשך כל בני החבורה מן הפסח והבטיחו בלל בעלים (ג)

גישאקטין פריער ואם אין ידוע אונ אויב מען ווייטס ניש אייז. פון וועללכער קרבן פסח נשחט ראשון איז גישאקטין גיווארין פריער שניינס יוצאין לבית השרפה ואר מען ביידע פסחים פאר ברעעען. אונ אלע דארפן ניש כאקין איין אנדערע פסח אין אייר לא אסר להן אויב ער האט ניש גיוואנט צו ווייז ולא אסרי לי אונ ווייז האקין ניש גיוואנט צו איהם איין אחרתין זה לזה האקין ניש קיין מענה איינער צום אנדערין אונ מען דארף ניש ווייטען וועללכער קרבן פסח איז פריער גישאקטין גיווארין נאר דער שליח עקט פון ויין קרבן פסח אונ ווייז עקין פון ויינער קרבן פסח: י שני חבורות שנתערבו פסחיהו צווייא קאמפאנעט וואס ויינערע קרבן פסחים ועענען צו מיטש גיווארין. מען ווייטט ניש וועללכער קרבן פסח גיהער צו די חבורה אונ וועללכער גיהער צו די חבורה אלו מושכין להן אחד די חבורה נא ריא חבורה נעמען צו זיך איין שעפס אחר פאלו איין קעניש פון די חבורה בא לו אצל אלו קובט צו די אנדערע חבורה נא ריא איין קעניש פון די אנדערע חבורה בא לו אצל אלו קובט צו די חבורה נא ריא איינס אונ איין אקין די חבורה נא ריא דעם אקין וואס איז גיקומען צו ווייז אס שלנו ריא הפסח הית אויב דער קרבן פסח איז אונדערער יריך משוכות משלך זאלקטו ויין אפ גיווארין פון דיין קרבן פסח גיבנית על שלנו אונ דוא זאלקט ויין גיצויללם אויף אונדער קרבן פסח ואם יריך הוא הפסח הית אונ אויב

האט אים גישאקטין ויהי לקחיה ושחטו אונ איינער ער איז גיקומען האבין ווייז גיקויפט אקרבן פסח אונ האבין אים גישאקטין פון וויינעמווענין אויף אס שלהו נשחט ראשון אויב ויינער קרבן פסח איז פריער גער שאקטין גיווארין הו איקליו משלחו עסין ויי פון ויינער קרבן פסח ויהי איבל עקתו אונ ער עקט מיט ויי פון ויינער קרבן פסח. אונ ויין קרבן פסח זאל מען פאר ברעעען ואם שלו נשחט ראשון אונ אויב ויין קרבן פסח איז פריער גישאקטין גיווארין ויהי איבל משליו ער עקט פון ויין קרבן פסח ויהי איקליו משלחו אונ ויי עסין פון ויינער קרבן פסח ואם אינו ידוע אונ אויב מען ווייטס ניש איזה מהם נשחט ראשון וועללכער קרבן פסח איז פריער גישאקטין גיווארין או ששחטו שניהו כאחד אדער מען האט גישאקטין ביידיע פסחים צו וואמען גלייך הו אוכליו משלחו ווייז עסין פון ויינער קרבן פסח ויהי אינו איבל עקתו אונ ער עקט ניש מיט ווייז פון ויינער קרבן פסח ושללו יצא לבית השרפה אונ ויין קרבן פסח גייט צום פאר ברעעען אים ופסח מלעשות פסח שני אונ ער דארף ניש כאקין איין אנדערע קרבן פסח אין אייר אסר להן אויב דער שליח האט גיוואנט צו ווייז אויב איד וועל פאר זאמען זאלט איהר נעמען איין אנדערע קרבן פסח אונ איהר זאלט מיך מיט צוילין אויף איינער קרבן פסח וואקרי לי אונ ויי האבין גיוואנט צו איהם אויב די וועקט נעמינען דעם קרבן פסח זאלקטו איהם שעקטין פון אונדערמווענין אויך אוכליו כולל מן הראשון עקין פון דעם קרבן פסח וואכ ווערט

הלכס ה' כלס כלי סמילן דנכוסה דעלכות דכניסס אכדמס
 ת"ר זכור את יום השבת לקדשו זוכרנו על
 היין אין לי אלא ביום בלילה מניין הל'
 זכור את יום השבת לקדשו. בלילה מניין
 ארברה עיקר קדושה בלילה הוא קדוש רב
 מניין ת"ל זכור את יום תנא מיהדר איליה וקא
 נסיב ליה קרא דימסא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו
 בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום
 מאי סברך אמר יהודה כפה"ג. רב אשי
 איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קדושא רבא
 אמר מכדי כל הברכות כולן כפה"ג אמרי ברישא
 ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו כני רבי
 חייא מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 מבריל הולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר
 זירא

לקדשו. משמע השעה שמתקדש היום: אין לי
 אלא ביום. לקמי סרין דארבנא עיקר קדושה
 בלילה הוא דכניסמו היא קדושה רבא.
 כפה"ג והכני קרי ליה קדושה רבא דלכלהו קדושה
 אמרי לם: ואגיד ביה. האריך ט: עד רביעי
 קדוש אתחלת יומא בעי לקדושי ותו בלילה
 נסיב ליה קרא דימסא. ה"ק זכור את יום השבת לקדשו
 בלילה ביום מניין ת"ל זכור את יום השבת. ביום
 מאי סברך אמר יהודה כפה"ג. רב אשי
 איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדש לן מר קדושא רבא
 אמר מכדי כל הברכות כולן כפה"ג אמרי ברישא
 ושתי קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו. אמרו כני רבי
 חייא מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 מבריל הולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר
 זירא

פסוק זאלקס געדיינגען דעם טאג שבת ציא
 הייליגען איהם ואו אין פסוק וואלס געשטאנען
 זכור את השבת לקדשו. געדייניק דעם שבת צו
 הייליגען איהם, וואלמען מיר וואקען אז מען דארף
 הייליגען דעם אנהייב שבת דאס איז מען זאל
 מאכין קדוש שבת ביי נאכט. איז עס שטייט
 זכור את יום השבת לקדשו, זאלקס געדיינגען
 צו הייליגען דעם טאג שבת, ווייסין מיר אז מען
 דארף מאכין קדוש שבת ביא מאגן ביום סאי מברך
 ביא דעם קדוש שבת פריה וואס זאגט מען אס
 רב יהודה בורא פרי הנפס רב יהודה זאגט מען גימט
 אן אלאו ניין אונ מען זאגט די ברכה בורא פרי
 הנפס אונ מען פרינגט רב אשי איקלע למחוזא רב אשי
 איז אסאיהל געקוקען אין דיא געשטאם מחוזא אויף
 שבת אמרי ליה ליבעש לן מר קדושא רבא שבת אין
 דער פריה האבין דיא קענטשין פון נאכט היזו
 גיזאגט צו רב אשי זאל דער רבי מאכין פון
 אונזערשטענין ארריסין קדוש רבי ליה אונ ויזא
 האבין איהם גיעבען אכוס וויין סבר סאי מינה
 קדושא רבא האט רב אשי געמבראכט וואס קען דאס
 זיין ארריסער קדושא אפר סברי כל תברכות טולן בורא
 פרי הנפס אמרי ברישא קדושא רב אשי געמבראכט אין
 הארצין אלע ברכות זאגט מען פריער בורא פרי
 הנפס אפר בורא פרי הנפס האט רב אשי גיזאגט ברוך
 אקרה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפס זאגיד
 ביה אונ ער האט גיזויגין די ווערשער פון די ברכה
 חזיא להרא סכא דגמין ושתי האט רב אשי גיזעהן ווי
 איין אלשער מאן בייגט איין דעם קאפ אונ סרינגט
 קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו האט רב אשי געלייגענט
 אויף זיך דעם פסוק דער חכם האט זיגע אויגין
 אין קאפ, וואס איך האב מירך קימט מייענע אויגין
 כאלר ארוינגיזעהן וואס שוהען די קענטשין וואס
 זענען ארום מיש אפרי גי רבי חייא די קינדער פון
 רבי חייא האבין גיזאגט מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 דער קענטשין וואס האט גימט גיזאגט הכדילה מוצאי
 שבת מבריל הולך בכל השבת כולו מען ער זאגין
 הכדילה אנאנצע וואך ועד כמה ביו פיל מען אין

פסוק זאלקס געדיינגען דעם טאג שבת ציא
 הייליגען איהם ואו אין פסוק וואלס געשטאנען
 זכור את השבת לקדשו. געדייניק דעם שבת צו
 הייליגען איהם, וואלמען מיר וואקען אז מען דארף
 הייליגען דעם אנהייב שבת דאס איז מען זאל
 מאכין קדוש שבת ביי נאכט. איז עס שטייט
 זכור את יום השבת לקדשו, זאלקס געדיינגען
 צו הייליגען דעם טאג שבת, ווייסין מיר אז מען
 דארף מאכין קדוש שבת ביא מאגן ביום סאי מברך
 ביא דעם קדוש שבת פריה וואס זאגט מען אס
 רב יהודה בורא פרי הנפס רב יהודה זאגט מען גימט
 אן אלאו ניין אונ מען זאגט די ברכה בורא פרי
 הנפס אונ מען פרינגט רב אשי איקלע למחוזא רב אשי
 איז אסאיהל געקוקען אין דיא געשטאם מחוזא אויף
 שבת אמרי ליה ליבעש לן מר קדושא רבא שבת אין
 דער פריה האבין דיא קענטשין פון נאכט היזו
 גיזאגט צו רב אשי זאל דער רבי מאכין פון
 אונזערשטענין ארריסין קדוש רבי ליה אונ ויזא
 האבין איהם גיעבען אכוס וויין סבר סאי מינה
 קדושא רבא האט רב אשי געמבראכט וואס קען דאס
 זיין ארריסער קדושא אפר סברי כל תברכות טולן בורא
 פרי הנפס אמרי ברישא קדושא רב אשי געמבראכט אין
 הארצין אלע ברכות זאגט מען פריער בורא פרי
 הנפס אפר בורא פרי הנפס האט רב אשי גיזאגט ברוך
 אקרה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפס זאגיד
 ביה אונ ער האט גיזויגין די ווערשער פון די ברכה
 חזיא להרא סכא דגמין ושתי האט רב אשי גיזעהן ווי
 איין אלשער מאן בייגט איין דעם קאפ אונ סרינגט
 קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו האט רב אשי געלייגענט
 אויף זיך דעם פסוק דער חכם האט זיגע אויגין
 אין קאפ, וואס איך האב מירך קימט מייענע אויגין
 כאלר ארוינגיזעהן וואס שוהען די קענטשין וואס
 זענען ארום מיש אפרי גי רבי חייא די קינדער פון
 רבי חייא האבין גיזאגט מי שלא הכדיל כמזאי שבת
 דער קענטשין וואס האט גימט גיזאגט הכדילה מוצאי
 שבת מבריל הולך בכל השבת כולו מען ער זאגין
 הכדילה אנאנצע וואך ועד כמה ביו פיל מען אין

מספר חמירים סימן קמח.

שלושה דברים כלה הקב"ה בחרו, אולם, עינים, לשון, אונים
לשמוע, עינים לראות, לשון לדבר, וחס הדברים שפעם
פחדם נפשו על ידיהם, ולו לא היו לו אונים לא היה שומע
דברי כהן, וכמה עבירות אצל נפשו ע"י שתיקום וכו' הולך
ומוכר שומע שיש להם אשה או מעון אחר וכל לגנוב. ולו לא
היה לו עינים לא היה נוסע בפרוץ ומחלוף. גם וכמה דברים.
אלו לא היו לו לשון לא היה מדבר לשון הרע וכמה הפה של כהן
פל ידו פלשו, מה עשה הקב"ה עם כלל אדם ואחד נדר וחומה
לכבדו כלום ולתקנו מן העבירות.

בתורה כדי שבינו ענין הרברים והקורא קורא פסוק

הר"ם הלכות תפלה פרק יב
(א) כיון שהחליל הקורא לקרות בתורה אסור לספר אמו'
בדבר הלכה אלא הכל שומעין ושותקין ומשימין
לבם למה שהוא קורא שנאמר ואזני כל העם אל ספר
התורה ואסור לצאת מן הבכ"ז בשעה שהקורא קורא
ומותר לצאת בין איש לאיש ומי שהוא עוסק בחורה
הסיד ותורתו אומנתו מותר לו לעסוק בהלמוד תורה
בשעה שהקורא קורא בתורה; (ב) מיכות עורא והגו
שיהא שם תורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא
אחר בלבו ושותק ער שיתרגם אותו המתורגמן וחזור

לשלושה דברים ברא הקב"ה באדם דרייא ואכין האמ
נאמ בשאפין אין דעם מענטש אונים עינים
לשון אויערין אויגין אצונג אונים לשמע אויערין צום
הערין עינים לראות אויגין צום זעהן לשון לבר אצונג
צום ריידין וחס הדברים שפעם האדם נעשה על ידיהם
דאם זענען דיא זאכין וואס אלע מעשים פון דעם
מענטש ווערט גיטאהן דורך זייא אילו לא היו לו
אונים ווען ער וואלט גיט גיטאמ אויערין לא היה
שומע דברי הבאי וואלט ער גיט גיטערט נארעשע
רייד ופכה עבירות אשר נעשה ע"י שטייגט אונ ווי פיל
עבירות איז גיטאהן גיטאהן דורך דיא וואס
ער האט גיטערט ויהי הולך ויעבר אונ ער גייט אונ
סוהט דיא עבירה שומע שיש לשם אשה או סיון אשר
יכל לגנוב ער הערט אז אויף דעם אדם איז דא
אשיינע אשה אדער ער הערט אז אויף דעם אדם
איז דא געלט וואס מען קען זייא גנבן אילו לא
היה לו עינים ווען ער וואלט גיין אויגין געהאט לא
היה צופה בפרה ופתאה לה וואלט ער גיט געקוקט
אויף אויאי אאשה וואס מען קאר גיט אונ ער
וואלט גיט געלונקט צו איהר ופכה דברים אונ פיל
זאכין זענען דא אזעלכע, אז ער וואלט גיט
גיזעהן וואלט ער גיט געוויינגט אילו לא היה לו לשון
לא היה מדבר לשון הרע אז ער וואלט גיט געהאט
אצונג וואלט ער גיט גירעם לשון הרע ופכה האם
של הבאי על יד הלשון וויא פיל עבירות פון נארעשע
ריידין קומט פון דעם צונג מה עשה הקב"ה שם
לכל אחד ואחד נדר וחומה לתבדיל באדם ולהתקין מן העבירה
וואס האט נאם גיטאהן ער האט גיטאהן צו
זענען נאך אצאם אונ אקאהער דורך דעם זאל
זער מענטש זיך קענען אפשיידן אונ דער-
ווישערין פון אעבירה, דיא אויערין קען מען
פארמאכין מען זאל גיט הערין וואס מען דארף
גיט. דיא אויגין קען מען פארמאכין מען זאל
גיט זעהן וואס מען דארף גיט. דיא מויל קען מען
פארמאכין מען זאל גיט ריידין ווס מען דארף גיט:

(א) כיון שהחליל הקורא לקרות בתורה באלד וויא מען
הייבט אן לייזענען אין דיא ספר תורה
אסור לספר אפילו בדבר הלכה סאר קען גיט שמועסין
אפילו אין אדין אלא הכל שומעין ושותקין ומשימין לבם
למה שהוא קורא נאר אלע מענטשין מוזין שווייגין
אונ הערין אונ מוזין מאהר ויזענע אלע סראכה
מונגען צו דיא ווערמער וואס מען לייזענט שטאמ
ואזני כל העם אל ספר התורה ווארום עם שמיים אין
פסוק דיא אויערין פון גאנצין פאלק זענען גיווען
צו הערין דיא רייד פון דיא ספר תורה ואסור לצאת
מן בית הכנסת בשעת שהקורא קורא אונ מען סאר גיט
ארויס גיין פון שוהל ווען מען לייזענט אין דיא
ספר תורה וסתר לצאת בין איש לאיש אונ אז מען
האט אפגעלייזענט מיט איינעם אונ מען האט
אויפגערופין דעם אנדערין, איידער מען הייבט
אן צו לייזענען מיט דעם אנדערין מען מען דער
ווייל ארויס גיין פון שוהל וי' שהיא עוסק בתורה
הסיד ותורתו אומנתו מותר לו לצטוק בהלמוד תורה בשעה
שהקורא קורא בתורה אונ דער מענטש וואס לערנט
תורה שפעמדיג אונ ער האט גיט גיין אנדער
בשעפמדיג אונ תורה הולך לערנען מען דער לערנער
תורה אפילו ווען מען לייזענט אין דיא ספר תורה:
(ב) מיכות עורא והגו שייהא שם תורגמן מתרגם לעם מה
שהקורא קורא בתורה אין דיא צייט פון עורא אונ
ווייטער ווען דיא יודין זענען גיווען אין בגל אונ
האבין פארגעסין דיא לשון קודש שפראכע אונ
דאם גאנצע פאלק האבין נאר פארשטאנען דיא
תרגום שפראכע האט מען געטאכט אמתקה
זעבין דעם מענטש וואס לייזענט אין דיא ספר
תורה זאל שטיין אהורגמן, אאיבערזעצער, ער
זאל זאגן אויף התרגום וואס דער לייזענער לייזענט
אין דיא ספר תורה כדי שביט ענו הדברים אלע
מענטשין זאלין פארשטיין וואס דער לייזענער
האט געלייזענט אין דיא ספר תורה, ויקריא קריא
פסוק אחד לבר ושחק אונ דער לייזענער לייזענט אפ
זיין פסוק אין דיא תורה, אונ שווייגט ער שיתרגם
איתו התורגמן כדי דער תורגמן וועט איבערזאגן דעם
דעם לייזענער דער לייזענער נאך איין פסוק אונ שווייגט,
אונ דער תורגמן זאגט איבער דעם
אנדערין פסוק אויף אייך תרגום וזין הקורא רשאי לקרוא

איתו התורגמן כדי דער תורגמן וועט איבערזאגן דעם
דעם לייזענער דער לייזענער נאך איין פסוק אונ שווייגט,
אונ דער תורגמן זאגט איבער דעם
אנדערין פסוק אויף אייך תרגום וזין הקורא רשאי לקרוא

וקרא מסוק שני . ומין הקורא רשאי לקרות למתורגמן יותר מספוק אחד !

לקרוא למתורגמן יותר מספוק אחד און דער לייגענער זאגן אויף תרגום ביידע פסוקים מיט איין קאמאל קאר גיט לייגענע אין ריא ספר תורה צווייא זייא מנין גאר זאגן איינציגע פסוקים : פסוקים מיט איין קאל און דר תורגמן זאל איקר

מסעי יום ג תורה

אונקרום

לחמשיך מתי' דריא יהוה נמשי י'ה ידע יהוה רח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלי היה אל שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם :

- יא וַיִּסְעוּ מִיַּם-סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר-סִין :
- יב וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר-סִין וַיַּחֲנוּ בְּדַפְקָה :
- יג וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ :
- יד וַיִּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא-הָיָה מַיִם :
- טו וַיִּסְעוּ מֵרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר-סִינִי :

בעל הטורים

(יא) מדרכ סין . ממחלס נקח מדרכ סין ולכסף נקח סין . (יב) כדפסק . סס דפק לכס סלל סיס לסס לחס : (ג) כלטע . כנספוק לט י"ד כנגד י"ד זכרום . ס"ן יפ"ס ס"ס חמס כס"ב :

פירוש לתורת אלהים

(יא) ויסעו אונ וייה האבין גיצויגין פון דעם ים סוף ויחט אונ האבין גערוהט אין דער וויספעניש סין : (יב) ויסעו אונ וייה האבין גיצויגין פון דער וויספעניש גיש סין ויחט דפסקת אונ וייה האבין גערוהט אין דפסקת : (ג) ויסעו אונ וייה האבין געצויגין פון דפסקת ויחט באלוש אונ האבין גרוהט אין אלוש :

תרגום

נביאים ירמיה ב

לחמשיך מתי' דריא צבאור נש צב צבא צבאור רח יהוה נשמה רנצח ארני נשמה דודו יהוה חיה יחידה רנצח יהוה חיה יחידה דודו אל שם ב"ן שבעשית :

א העבד ישראל אס-ייליד בית הוא מדוע היה לבו : בעליו ישאנו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי ישוב : ג נם-בני

גצונו קרי

מצורת דוד

(א) סענד יסלל . וכי יסלל סוה כענד מקנת כסף או ילד בית בן השפחה כי עלו מעמי פתיחות לא ישגיח הלדון מליסט כשעמם פרתים ולכן כעס נעזבים אל הפקרים ואמר וכי יסלל סוה כמותו להיות נעזב אל הפקרים ועודו פ"כ סיס לבו : (ב) עליו . על יסלל יסלנו כספרים לאים עליו וסס מלכי אר"ם : כחמו קולם . עליו כחמו קולם . וכסל סדכ כע"ש : וסיסו . סמו אלנו לשפחה ופריו נעשו שמעם עליו לסי יושב כסס . ועל מלכות אסרים יאמר שגלו ככר מאלים : (ג) נם כס טף וספספסם . ססס מלרן מליים אשר אסס כוחם כסס ומסלל מסס עור נם כמס יסכלו אומך וחוזר ומסרס אס כסדקוד יסכמו דעם פירוש עברי מיישש נעמנים מען בייא דער המצורה פון דער וואך .

המקנא לאשתו. א"ג דהמקנא תשעת דיונדז און
 לכחמלה לא (ח) הלכה היא שמיב אדם לקנאות
 לאשתו אם היא זריכה לכך ולקמן מ"ב כולד מקנא : מקנא
 לה ע"פ שנים. אם נא להשקותה מי המרים לר"ך
 להביא שני עדים ולומר
 לה כפניהם אל חסתרי
 עם איש פלוני וחס לא
 קנא לה כפני וחס אינה
 נחסרת עליו כסחירה וו
 ואינו חסקה אוהה : ע"פ
 עד א' או ע"פ עצמו .
 אפילו אין עדים שנסתרה
 אלא ע"א' או הוא עלמו ואומר
 רחמיה כסתרה אחר
 שקנאתי לה נחסרה כסתירה
 זו ע"פ חסתרי וסחירה
 אוסתרה עליו חספק (ב) : רבי יהושע אומר כו' .
 לר"ך שני עדים אף כסתירה והל' כר"י ואע"כ אמר'
 כגמרא דכזה"ו לא לימא חיינא לבייתה אפי' ביע
 לבינה אל חסתרי עם איש פלוני שיש לחוס לדברי ר"י

המקנא לאשתו ר' אליעזר אומר מקנא לה ע"פ
 שנים ומשקה [א] ע"פ עד א' או ע"פ שנים
 עצמו. רבי יהושע אומר מקנא לה ע"פ שנים
 ומשקה ע"פ שנים : ב כיצד מקנא לה א"ל בפני
 עדיין אל הדברי עם איש פלוני ודברה עמו
 שריון היא מותרת לביהה ומותרת לאכול בתרומ'
 כנגסה עמו לביהה חסתרי ושהיה עמו כר"י שומאה
 אסורה [ב] לביהה ואסורה לאכול [ג] בתרומה.
 ואם מת חולצת ולא מתייבמה : ג ואלו אסורות

(א) לאו מהקנאה דייק שכול לפרס סהל לקנאות אלא כדפרש"י
 מדלא פני ר"ל לומר מקנא אדם לאשתו, וליסוף
 דמקנא ל' כנס הוא שכתבים ופוקמים פרש"י כמו הם קנאות
 כי קנאה תפח גבר. והלכה שכתב סר"ב דייק לקנאות לישא
 דסתרהה כמו ויקנא ס' לבלתי, נעמל ומיון סו"ט :
 [6] פ"ס כו' . דסתריס
 חקשק לטומאה דרביס ונסתריס
 וס' נסתרה ונסתרה כ"ס
 מודי' דל' נסת' לאחר קני
 כו' : נמי : [ב] הכי יל' לה
 כגמלא (דף כח) : (ג) ס' אפי'
 פ"ס ב' כו' אכל כיון שיש פי
 סתריס אע"פ שאס חסתר ס' פ'
 פלמו או ע"ס עד אחד חספק
 פלוני שנומיה סוילי חספק
 שיכול להיות שחסתר על פי ב'
 ופי' יסקנה לפיקר רשום פלו חוסכ
 לקנאות מש"כ כיון שהיה ס' פ'
 שיהיה לכי' סתריס אפילו לקנאות
 כלל : (ד) ואמר לה לול' שישא
 דכיד מקנא לה הוא אלא סתריס וס'ק לא מדברי ר'
 רש"י : [ב] לבינה. כלומר לבעלה, לפי שלא חסרה סורס
 חספק אלא ס' קניי' : (ה) כהנה כיוניס : [ג] כהנה וכהנה.
 כדילפינן לקמן שלמס ונעמלס פתריס כפרסס, החד כבעל,

ע"פ עלמו ואם נסתרה (ג) אחר שקנא לה ביע לבינה
 נחסר' עליו איס' עולם כזה"ו שאין סס מי המרים : ב כיצד היא מקנא א"ל (ד) בפני ב' אל תדברי עם
 איש פלו' כו' . כגמ' חסרה למחני' הכי אמר לה כפני שני' אל תדברי ונסתרה אל תדברי ונסתרה ולא כלום אולינה
 אסורה לא לבעלה ולא לתרומ' דמר לה אל חסתרי ודברה עמו שלא כסתרי עדיין ומותרת לבעלה ומותרת לאכול
 בתרומ' אם אשת כהן היא : כנגסה עמו לביהה חסתרי ושהיה כר"י שומאה אסורה לביהה ואסורה
 לאכול בתרומה. ושעור כדי שומאה כדי לללות (ה) בינת תרנגולת ולגמעה : ואם מת חולצת ולא
 מתייבמת. ואם מת שניה קודם ששקה חוללת ולא מחימת דכתיב חלס' שאלה זה ערות דבר (דברים כד)
 וישא מבינה והלכה ויהיה לחיס אחר ודמי' לחיס אחר ולא ליבס וואע"כ אינה מותרת לזר בלא חלינה שספס
 שאס היה בעלה מי לא היה מותרת בלא גט כך אינה מותרת מן היבס בלא חלינה : ג ואלו אסורות לאכול

כר' יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו ע"פ ע"א או
 נחסר' עליו איס' עולם כזה"ו שאין סס מי המרים : ב כיצד היא מקנא א"ל (ד) בפני ב' אל תדברי עם
 איש פלו' כו' . כגמ' חסרה למחני' הכי אמר לה כפני שני' אל תדברי ונסתרה אל תדברי ונסתרה ולא כלום אולינה
 אסורה לא לבעלה ולא לתרומ' דמר לה אל חסתרי ודברה עמו שלא כסתרי עדיין ומותרת לבעלה ומותרת לאכול
 בתרומ' אם אשת כהן היא : כנגסה עמו לביהה חסתרי ושהיה כר"י שומאה אסורה לביהה ואסורה
 לאכול בתרומה. ושעור כדי שומאה כדי לללות (ה) בינת תרנגולת ולגמעה : ואם מת חולצת ולא
 מתייבמת. ואם מת שניה קודם ששקה חוללת ולא מחימת דכתיב חלס' שאלה זה ערות דבר (דברים כד)
 וישא מבינה והלכה ויהיה לחיס אחר ודמי' לחיס אחר ולא ליבס וואע"כ אינה מותרת לזר בלא חלינה שספס
 שאס היה בעלה מי לא היה מותרת בלא גט כך אינה מותרת מן היבס בלא חלינה : ג ואלו אסורות לאכול

גאר דא איין ערות אדער דער מאן אליין זאגט זיא
 האט זיך געהאלטן מיט דעם מאנשפערזאדן וואס
 איך האב איר גיקאמין זיא זאל זיך גיט געהאלטן
 מיט איהם גיט מען איהר גיט סרייקען דיא מיט
 הקאררים : ב ביצד קנא לה וזיא זאל דער קאן צו
 איהר זאגין אפר לה כפני שנים דער קאן האט גיזאגט
 צו איר פאר צוויי קענטשין אל תדברי עם איש פלוני דו
 זאלסט גיט רעדן מיט יענעם קענטש ודער עמו
 אונ זיא האט גירעט מיט איהם ודער דער קאן
 האט גיזאגט צו איהר דו זאלסט גיט רעדן מיט
 יענעם קענטש אונ זיא האט זיך געהאלטן מיט
 אים, אדער דער קאן האט גיזאגט צו איהר דוא
 זאלסט זיך גיט געהאלטן מיט דעם קענטש אונ
 זיא האט גירעט מיט אים גיט אויך אדעקאלטע'
 געס ארסן צוין היא סתריס לביהה איי זיא קאך סוקר
 צום מאן ומותרת לאכול בחיפה אונ זיא מעג עסין
 תרומה אויב דער קאן איז אפגה, אדעקאלטע'
 האט צו איהר גיזאגט זיא זאל זיך גיט געהאלטן
 מיט יענעם כנגסה עמו לביהה חסתרי אונ זיא אריין
 גיזאגטן מיט יענעם אין אדעקאלטע'ע שטוב
 ושהיה עמו כדי סמאה אונ זיא האט גיזאגט מיט
 דעם קענטש אויז אלזאנגע צייט וואס זיא האט
 גיקענט סמא ווערין פון גנות וסתר לביהה איי זיא
 אסור צום מאן וסתר לאכול בחיפה אונ זיא קאר

פרק א המקנא לאשתו או אמן וזיל זאגין צו זיין נויב
 זיא זאל זיך גיט געהאלטן מיט
 אכאנספערזאן, אונ ער מיינט איר צו געבין סרייג'
 קען די מיט הקאררים אויב זיא וועט זיך געהאלט'
 טיין (זיין אליין) מיט אכאנספערזאן, רבי אליעזר
 זאגט סקנא לה על פי שנים דער קאן זאדף איר זאגין
 פאר צוויי עדות דוא זאלסט דך גיט געהאלטן
 מיט דעם מאנשפערזאדן וואס זיא זאל או על
 פי גיזאגט אונ ער זיא איר סרייקען די מיט הקאררים
 דורך איין עדות וואס זאגט, ער האט גיזעקן וזיא
 זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם קענטש וואס
 דער קאן האט איר גיקאמין זיא זאל זיך מיט אים
 גיט געהאלטן, אדער דער קאן אליין זאגט ער
 האט גיזעקן ווי זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם
 קענטש וואס ער האט איר גיקאמין זיא זאל זיך
 מיט אים גיט געהאלטן, גיט מען איר אויך סרייג'
 קען די מיט הקאררים. רבי יהושע זאגט סקנא לה על
 פי שנים דער קאן איר זאגין פאר צוויי עדות דו
 זאלסט דך גיט געהאלטן מיט דעם מאנשפערז'
 זאדן וואס זיא זאל זיך גיט געהאלטן מיט דעם
 סיס הקאררים מוזין אויך זאגין צוויי עדות זיא הא'
 בין גיזעקן ווי זיא האט זיך געהאלטן מיט דעם
 קענטש וואס דער קאן האט איר גיזאגט זיא זאל
 זיך מיט איהם גיט געהאלטן, אדער אז עס איי

ה שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה ונית
ואכתה כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתכוע כותבת
מתנו ומקום שאין כותבין כתובה חלה סומכין על חנאי
כ"ד היא שכותבת שובר חלה במקום שכותבים כתובה
מקדשה כתובתה ואינה

כותבת שובר: מעלין
אורתה לשערי המזרח: מעלין ומורדין אורת (ט)
כדי ליטעה חולי תטרופ
דעתה וימדה: שעל פתח
שער נקנור. חסד ששמו
נקנור שהביא לחתות לחתו
פתח מאלכסנדריא של
מלכיס ועטשו לו נסים ונקרא
שער נקנור על שמו כדלמרי'
כיומא: שעל משקין את
הסומוות. דנטיין לפני ה': ומטהרין את היולדות.

כדי שיטמרו ע"ג קרבנין (י) וה"ה זבין וזכות הטעונים
קרנן: ומטהרין את המצורע. כדכתוב (ויקרא יד)
והמזיד הכהן למתור וגו' לפני ה': אוחו בבגדיה.
בבית הלואר שלהן: אם נקדעו. אינו חושש: ואם
נפרמו. אינו חושש פריעה גדולה מקריעה שנקרעת
לקרעי' הרבה. ל' אחר פרימה מן הלדין קריעה באורכ:

עד שמגלה את לבה. דכתוב (במדבר ה) ופרע את
מה ח"ל את רחשה מלמד שסותר את שערה: ר"י אומר כו'. שמה תלך וזכאה ויחנורו בה פרחי כהונה (ח)
שראו לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ה' היתה מכוסה בלבנים מכוסה בשחורים. וזכא היא שחורים.
יפין לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ענינים שמשמים סביב הלואר מפני שהאשה מונקת עלמה כהס
כדי שתראה בעלת כשר נקראו קטלויות: נומים ושבועות בעבדיו' במגה. מפרש בגמרא' ללא תימא
שיימו לה הנומים והשבועות אחר שקדשו בגדיה וגלו את לבה שזה יותר גנאלי לה כמו שגנאלי יותר לאדם שרוס

זיא נאר דאם הערין היא וכל משפחת בית אביה גימ זיא
אונ גימ איהר פאקערס פאמיליע זענען דאם
נויערס צוא הערין ופען דער ציילט איהר פיל
צדיקים האפין זיך מודה גינען אויף אונעלע
זאכין, זאבון האם מודה גינען אויף איהר מעשה
פון בלקה, יהודה האם מודה גינען אויף דיא
קעשה פון הקד. סענקטא אויך מודה גינען: האם
אמרה פסאח אני אויב זיא גינאנט איך גין
קמא, איך האב מונה גינען שובת כתובתה צו
גרעקט זיא דיא כתובה, וואו מען שרייבט גימ
אכתובה גאר אאשה קאנט אויף פון מאן דיא
צווייא הונדערט גינען און אכתובה, שרייבט זיא
איך האב מונה גינען און דורך דעם האב איך
פארארין דיא כתובה, קען זיא שוין גימ מאנען
די כתובה בייא איהר מאן. און וואו מען שרייבט
אכתובה צו רייסט זיא דיא כתובה ויציאת אונ זיא
גימ ארויס פון מאן ואם אמרה פריעה אני אונ אויב
זיא זאנט אויך גין קדור אויך האב גימ מנה גינען
פעלין איהר לשער המזרח בריינגט מען איהר ארויף צו
דס טויער פון מזרח וייט שעל פתח שער נקנור נוס ער
איז ביי דער ביר פון טויער נוס נקנור המ גינראבט
ששם משקין את הסומוות דארט גימ קען די סומוות די
סאם הקאדריים צו שרייבן און פאסירן די מיליות און
דארט דורך דער טויער זעקסט קען ביי די נויניקע

ביחס ומשפחה כזכורו חלו סדכרים, סכ"ע: [ז] ויחלה.
ואינה הכונה שלא סכרו בה עדים בשעת מעשה: (ט) דל"ס
מאי מעלין כל סכמ קיימא לפני סנהדרין שנלכת סניח
שבתים: ג. יכ"ל מורדין ומעלין ומורדין: [ח] המזרח.
שער המילון שבו נכנסין לכל כותב (לשער נקנור) ומשכ
נקנור הוא שער סעלין שיון
שער"ה: שער שאלו נלמאט נסים,
ר"י: [ט] ששס כו' וכמ"ג
פ"ו דשקלים פ"ו סכ"ד שער
סניח כלמון נלמון פ"ק שער
שיטו בנידל וינדל או שאל
מוטע שליין מחוסרי פקדס:
(י) עמני שלא נחקהו קדושה
עוד עמני חלל חלוט שער
עמני המלוכה'ן שמכניסין ידיון
לכסויות ליתן מדס פאסט פל
כסין ידן ומחוסרי כסוים
שכנס לעצמם ככתב נסיך אל
קדוה ויכול לפסוד חלל שפער
כו' שאס פיס כסן שאלו
פ"ה הדס פאסט חון למודס סרי

כוס נספל כיוולא לפיכך לביד לכתום ירו לחון חלל הסומס
ויחלס מקלס שכל רחמאל רש"י: [ז] לא סיה כו'. אפ"ג דגומס
סכ"ה ס"א שכל חספס לא מפקר סוף. מוס': (יא) פ"ג
שחי עמני כדעוס יומר משאל סקס, כש"י. ואס סיו פוסין
מדין בינד לבין האנשים לא סיה חולל כ"כ כפטי ספסיס
כמו כהנשים שאין פאסט נוסט מפני מכרוסיס וכל ויסרו,
מוס': [כ] נומים. סס כהנשים ספס, סכ"ע. ומל' סכ"ד פ"ו

לכתיב (במדבר ה) ופרע את
מה ח"ל את רחשה מלמד שסותר את שערה: ר"י אומר כו'. שמה תלך וזכאה ויחנורו בה פרחי כהונה (ח)
שראו לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ה' היתה מכוסה בלבנים מכוסה בשחורים. וזכא היא שחורים.
יפין לבה נאה ושערה נאה ואין ה' כ"י: ענינים שמשמים סביב הלואר מפני שהאשה מונקת עלמה כהס
כדי שתראה בעלת כשר נקראו קטלויות: נומים ושבועות בעבדיו' במגה. מפרש בגמרא' ללא תימא
שיימו לה הנומים והשבועות אחר שקדשו בגדיה וגלו את לבה שזה יותר גנאלי לה כמו שגנאלי יותר לאדם שרוס

רוגס די קרננות ויערע מקריב צו זיין ויאי זאלין
נוערין קדור צו עסין קדשים ויספרין את המצוים
אונ דארט סאבט קען ריין דעם קאדע פון זיין
צדעת מיט דיא קרננות ופון איהו בבגדיה אונ דער
בלת זעקט אן די קליידער פון די סוקה ביי איהר
האלדן או נקדש נקדש אויב זיא זענען צוריקען
גינארין וכלייה מיט דיא נאמן זאלין זייא זיין צד
ריקען אס נפרמו נפרט אויב זיא זענען צוריקען
גינארין אויף שמיקער זאלין זייא זיין צוריקען עד
שהיא מגלה את לבה ביי ער דעקט אויף איהר הארץ
ויסתר את שערה אונ ער צו נוארפט איהר די האר,
כדי יהודה זאנט אס תיה לבה נאה אויב איהר הארץ
איז גינען שיוין לא תיה מגלה האם ער גימ אפ
גינעקט אס תיה שעה נאה אויב איהר האר גימ אפ
גינען שיוין לא תיה סתרי האם ער צו נוארפין
דיא האר: זי תיה ספסיס בלגים אז זיא איז גינען
ברעקט מיט ווייסע קליידער פקסס בשחורים ברעקט
מען איהר מיט שווארצע קליידער, אונ אויב די
שווארצע קליידער מאכין איהר שיוין ברעקט
מען איהר מיט מיואקע קליידער הי גליה פ"י
הב אויב עס איז גינען אויף איהר נאלקעע כלים
צירנגן וקפלאות איין בהאלדו באנד נומים אריינקלאם
ופכיות פונקעראך פונקעריס ספתי נעקט מען דאם
אלץ פון איר אקראס גדי בלתי איר צו פארמיאען

דכתיב גם דלחון ככלל : (יב) לפי שנה' בתחלת ס' עיני' כשנפשה סוף פלגים יגו' ואף ט"ם שנאמר כמו כן וכשנפשה לפי כמות וכו' ויקחו חבל שנמדדה כל ששניים שגובל לכתוב טעמו כדי לומר ולפיכך לוקחין חבל מצרי דלא מסתריה חוס' וכן יש למדע כפיסם פלגים דכ"ט' וט' פו"ם : [ל] גם כשנפשה חוס' כי הוה דמסו מתכנסת עליו וללא חיתול ולא טורח ולאו פקיעין מסודר ולא יתעם סם סקרו' על הים' כש"י :

זלך כמעטוס בגללו מילך ימף קמ"ל דלא : חבל מצרי. מס' בירוש' לפי ששעה מעשה מצרים (יב) ואם אין חבל מצרי כנזיר חסלים וקשר למעלה מדדיה שלא יפלו נבזיה וחשאר ערומה : וכל

הרצועה לראות יבא ויראה . ודוקא בלשנים רשות ואינה חובה אבל בכנים חובה על כל הנשים המזויות שם לכל ולראות כדכתיב וזכרו כל הנשים : ונשים מותרות לראותה . חייבין לראותה הכי מערס לה נזמ' : ז המקום נוהל . שנגלה כתי את רחשה וסוחר את שרצה וקורע את כנדיה : היא גלתה א"ע . ישנה כפרתה דרכים ונלחה עמה לנאוף : המקום גלה עליה . שכן מעמידה על שער נקוד ומרחק קולנה לכל : בירך התחילה כע"ב וירא

ואח"כ מביא חבל מצרי, וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרצועה לראות בא לראות. חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה [ל] גם בהן. וכל הנשים מותרות לראותה, שנאמר וזכרו כל הנשים ולא תעשינה, כזכרונתה : ז כסדה שאדם מודר בה מודרין לו. היא קשמה את עצמה לעבירה, המקום ניוולה. היא גלתה את עצמה לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה [מ] תחלה ויבחר כך הבטן, לפיכך תלךה הירך תחלה ואח"כ הבטן. וישאר כל הגוף לא פלם : ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את [נ] עיניו, שנא' ויאחזורה פלשתים וינקרו את עיניו. אבלשום נהגאה בשער, לפיכך נלחה בשער. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונכיות, שנאמר ויסבו עשרה גערים נושאי כלי יואב [ויכח את אבשלום וימיתוהו]. ולפי שגנב ג' לבבות לב אביו ולב ב"ד ולב ישראל (שנאמר ויגנב אבשלום את לב אביו וישאל).

תחלה. כדלך שמים הירך נהנה תחלה כקרום בשר : וישאר כל הגוף לא פלם. שחר אכרי גופה אינם סלעים מן החרוץ ומא"ס שלם הווכרו במקרה חלל כען וירך : ח לונכיות. מניחות : לב אביו. ח"ל אכשום

נאך דער בוך ישאר כל הטף לא פלם אונ די איבערי גע גלדער פון איהר, קערפער ווערין גיט אויס גימיטען פון קראנק צו ווערין : ח שמשון הלך אחר עיניו שמשון איז גינאנצען נאך ויזע אויגין גער המ גיזאנט צו זיין פאטער די פלשתית וויל אך געמען פאר אויב ווייל זיא איז גינפעלין אין מינע אויגין? לפיכך נקרו פלשתים את עיניו דאריבער האבין דיא פלשתים אויס גישטאקין זיינע אויגין שטאר ווי עס שטייט אין פסוק (שופטים מ) ויאחזרה פלשתים וינקרו את עיניו די פלשתים האבין אויס אנגינזקען אונ האבין אויס גישטאקין זיינע אויגין אבשלום נתנאה בשער אבשלום האם זיך גרויס גיהאלפען מיט זיינע האר ווירעם שטייט ש"ב יד) לפיכך נלחה בשער דאריבער איז ער גיהאנצען גינאררין ביי די האר ישי שבא על עשר פלגש אביו אונ ווייל ער האם מננה גינען מיט די זעהן ווייבער פון זיין פאטער לפיכך נתי בו עשר ליביות דאריבער האם קען אין אים אכרין גישטאק ב"ן זעהן שפייען שטאר וויא עס שטייט אין פסוק (ש"ב יח) ויסבו עשרה נערים עם האבין אים ארום גירינגעלט זעהן מענטשן וישא בלי יואב די וואס קראאט די פלשים פון יואב ויפי את אבשלום וימיתו אונ זיי האבין גישלאגין אבשלום אונ האבין אים גיהרנה ישי שגנב שלש לבבות אונ ווייל ער האם גינגהת דריי ערליי הערצער לב אביו דאס הארץ פון זיין פאטער ולב בית דין אונ דאס הארץ פון בית דין ולב ישאל אונ דאס הארץ פון די יודין שטאר ווי עס שטייט אין פסוק ויגנב אבשלום אבשלום האם געד גנבת את לב אישי וישאל דאס הארץ פון די יודין לפיכך

ואחר כך מביא חבל מצרי דער נאך פריינגט מען אשקריט פון מצרים וווייר זיא האם גיקאן וויא די מצרים טוען אהר איין אגדער שטריק וקושרו למעלה פדניה אונ ער ביקם צו מיט דעם שטריק די קליידר איבער די ברייט, די קליידער זאלין גיט אראפ פאלין וכל הרצועה לראות אונ ווער עס וויל זעהן בא לראות קובם זעהן חוץ מעבדיה ושפחותיה נאר איהרע קנעקם מיט איהרע דינקמען זאלין גיט קומען ספני שלבה גם בתו ווייל איר הארץ איז גיזאנט מיט זיי, אז זיא וועט זיי זעהן וועט זיא זיך שטארקען אונ וועט גיט מודה זיין לכל הנשים סתורה לראותה אונ אלע ווייבער קעגן (מוזין) איהר קומען זעהן שנאמר ווארום דער גביא זאנט ויגסרו כל הנשים אלע ווייבער זאלין זעקען אמוסר ולא תעשינה כזכרונתה אונ זאלין גיט קאן ווי אייער נזות, זיי זאלין גיט מננה זיין : ז כסדה שאדם מודר מיט דער קאס וואס אפענקלש מעקט גה מודרין לו מיט דער קאס מעקט מען אים היא קשמה את עצמה לעבירה זיא האם זיך אן געזירט צו דער עבירה תפוס גיולה איהר גאט פאר סיאורפם דער כתי דעקם איהר אפ דעם קאפ אונ צו ווארפט איהר די האר אונ צו ברייטם איהר דיא קליידער היא נלחה את עצמה לעבירה זיא האם זיך באוויינען צו מענטשן מען זאל מיט איר מננה זיין תפוס גלה עליה באווייזם איר גאט פאר אלע מענטש שין ב"ך התחילה צעבירה תחלה מיט דעם דרך האם זיא אנגיהרין צו אן צו די עבירה וואר די תפוס דער נאך מיט דעם בוך לפיכך תלךה תחלה דאריבער זאל דער דרך פריער גישלאגין ווערין וואר די ב"ך דער

לחיו כחוב לו שילכו עמי שנים ארס שחכהר מכל ישראל
כתב לו ויהי מראה חותמו של לחיו לשנים והולכים אחריו
לשנים אחרים והולכים אחריו עד שגמם מאחוס ארס כולו
רחשי סנהדרותה הרי שגב לב לחיו ולב כ"ד לכל כל ישראל

לכתיבו ויגוב אשלוס את
לב לחיו ישראל : מ וכן
לענין השוטה . ותנין לו
לחדם שער מעין הטובה
שעשה ומיהו יותר ממנה
שעשה משתלם דמדה טובה
מרוכה בחטומין ממדה
פורעיות (ג) :

מיוסף , שלא נתעסק בו אלא משה .
גדול ממנו , שנאמר ויחק משה את עצמו יוסף עמו .
שלא נתעסק בו אלא המקום , שנאמר ויבור את אבינו
בלבד אמרו אלא [ע] על כל הצדיקים , שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד
ה' יאספך :

גמלא : (וי) דהסח חרס שפחה הכה ז' יומי , גמלא .
וקשה דבעתה לים כפרט מסס יוס לשנה אס כן היםה מרס
סורפעיות מזוכה ממדה טובה של מרס , חוס' . וי"ל דליק
שפטי מרס טובה סילך ספורעיות להחליח כל כך כדי
שלא ימות אחר מרס ספוח מ"ס , ומחוי"ט : [פ] וכן
כחמו כו' . שיהי מלך הכי
מרס שמרד שנקבר לחיו
דנולים וכו' כמרס מרדו לו
שנקבר סוס כנולים , כ"י :
[ע] גדול מיוסף . מי לנו לפני
כבוד קדוש לקבור גדולי'
גדול מיוסף שלא נתעסק בו
אלא משה סכוס גדול מישראל
וכן בישראל גדול ממנו הכי
מרס שמרד לקבור את יוסף
ע"י גדול ובה מרדו לו לפני
גדול בכבודו קבור מעשה של
נתעסק בו אלא סק"ס , ר"י :
[פ] כל כל כו' . וע"מ כסה
מרס סק"ס טעמו לא נתעסק
אלא כמקום כ"ס משה כסאל
לצדיקים שכבוד ה' יאספסו
וע"י מתעסקים בו (גס) בני
אדם כדל כל סלון , ומחוי"ט :

נתקעו בו שלשה שבטים דריקער אוי אין איהם אריין
ישמעקט גיווארין דרייא ריקער שגמער וויא עם
שטייט אין פסוק גיח שלשה שבטים כפי ער האמ
גינמען דריי ריקער אין האנט וחקמם בלב אכשלוס
אז ער האט וויא אריין גישמעקט אין הארץ פון
אשלים : מ וכן לענין הסיבה און אזוי מוט גאט דעם
קענטש אטובה אזוי ווי דער מענטש האט גימאן
אין אנדערין אטובה פרום תמינה למשח שעה אחת
קרוב האט גיווארט בייא דעם וואסער אויף משה
ווען מען האט אים אריין גיוועזט מיט דעם קעס
טיל אין וואסערן אקליינע צייט שגאמר וויא עם
שטייט אין פסוק וחתב אחריו מדיח ויין שוועקסער
האט זיך גישמעקלט פון ווייטן לסיך נתקבט ישראל
שגיה פים בסדר דריקער יודין באבין יודין גיווארט זיבן
טאג אין דער מדבר פון אירמוועקטן שגאמר ווי עם
שטייט אין פסוק והם לא נפע עד שגאמר פרים ראם
פאלק האט גיט גיווינין גיו מרים אז איינגיווא
מילט גיווארין אין דער מחנה יוסף זכה לקבור את אביו
יוסף האט זיך גיווען צו באגראבין ויין פאמער
ואין באחיו גדול סמט און עם אזי גיט גיווען צווישען
זיינע ברודער אנדערעקער פון אים שגאמר ווי עם
שטייט אין פסוק ויעל יוסף לקבור את אביו יוסף אזי

גמלא מוסה דף ג ע"ב רש"י

סלכס ס' כל כלי סמינין דמ"ס דמלכות דכריס השתמא

המקנא דיעבר אין לכתחלה לא קסבר תנא דירן
אסור לקנאות . א"ר חסרא ונותא בביתא

סקמנא דיעבר אין לכתחלה לא אין דער משנה שטייט
אז אמאן האט אנגיוואנט ויין נוייב זיא
זאל גיט ויין אליין מיט דעם מאנסקעוואהן , אז
עם שטייט אייב ער האט איהר אנגיוואנט , אויב
ער האט שוין אזויא קעטארן , מיינט דיא משנה

אסור לקנאות . שמכא עכמו לידו תנר וחת אשחו לידו
ניול

אקער מען דארף גיט אזויא טאהן קסבר תנא דירן
אסור לקנאות האלט אונקער תנא פון דיא משנה אז
אמאן זאר גיט אנגיוואנין ויין נוייב זיא זאל גיט ויין
אליין מיט דעם מאנסקעוואהן , נוייל פון דעם

כיון ואפי' היא טהורה : קורא . הולעת על שוממין הכולתן כך הזנות מחרכת את הבית : הוקפא : כעס : אירוי ואירי . חוקפא וזינוחא לחמרי' דמחרכת את הבית : בארתא . כשהאשה מזנה או כעסנית לפי שהיא מתעסקה בזנות וזוהי עושה מלאכה ולא משמרת ביתה ומפקרת את כל בעלה למחלפים : קודם שחטמו ישראל . בעריות : עם כל אחד ואחד . כנינו : נסתלקה מהם . מלצה לביחס דלמי יכול לראות בעבירות שבינו : בעד אשה וזנה כו' . השתא דריש ליה מסיפיה לריסיה כשכיל ככר להם אתם מתחייב בעונש על אשה וזנה . במילתיה דרבא גרסינן בעד ככר להם עד אשה וזנה מעבי ליה למשמע עד ככר להם בעד ככר להם עד אשה וזנה והוא כשכיל ככר להם עד אשה וזנה ככר להם וזנה והוא הדיו נמי אי הוה תיבי עד אשה וזנה בעד ככר להם לא הוה קפאי לרבא מדי דולאי ומסיפיה לריסיה מדידי קרא אלף עד ובעד קא קפאי ליה דגבי ככר להם הוה ליה למימר בעד וזנה אשה וזנה הוה ליה למימר עד : המולול . שוכלל תמיד בלא נפילת ידים : נעקר . דלעור על דברי הממס

כיון ואפי' היא טהורה : קורא . הולעת על שוממין הכולתן כך הזנות מחרכת את הבית : הוקפא : כעס : אירוי ואירי . חוקפא וזינוחא לחמרי' דמחרכת את הבית : בארתא . כשהאשה מזנה או כעסנית לפי שהיא מתעסקה בזנות וזוהי עושה מלאכה ולא משמרת ביתה ומפקרת את כל בעלה למחלפים : קודם שחטמו ישראל . בעריות : עם כל אחד ואחד . כנינו : נסתלקה מהם . מלצה לביחס דלמי יכול לראות בעבירות שבינו : בעד אשה וזנה כו' . השתא דריש ליה מסיפיה לריסיה כשכיל ככר להם אתם מתחייב בעונש על אשה וזנה . במילתיה דרבא גרסינן בעד ככר להם עד אשה וזנה מעבי ליה למשמע עד ככר להם בעד ככר להם עד אשה וזנה והוא כשכיל ככר להם עד אשה וזנה ככר להם וזנה והוא הדיו נמי אי הוה תיבי עד אשה וזנה בעד ככר להם לא הוה קפאי לרבא מדי דולאי ומסיפיה לריסיה מדידי קרא אלף עד ובעד קא קפאי ליה דגבי ככר להם הוה ליה למימר בעד וזנה אשה וזנה הוה ליה למימר עד : המולול . שוכלל תמיד בלא נפילת ידים : נעקר . דלעור על דברי הממס

מים ראשונים . מלמי

אנאנאן וועם ווערין אקרינן צווישען מאן אונ נויבן (ער דארף נאר אין דער שפיל אכטונג געבין אויף איר) אפר רב הקדא ונתא בביתא כי קורא לשמשא רב הקדא זאגט דיא שטוב וזאם אין איהר אין דא זנת וועט זיא אזויא חרוב ווערין אונ דער זנת וועט אויפקעסן דיא שטוב אזויא ווי דער ווארעם עקט אויף דיא קאהן וזמר רב פפא חקפא בביתא כי קורא לשמשא נאך האט רב פפא גיזאגט אז עם איז דא בעס אין שטוב סאכט דאם חרוב דיא שטוב אונ עם עקט זיא אויף אזויא וויא דער נוארעם אונט אויף רב קאהן אירי וידי אשאתא אכל בגביא מיל לן בה דאם איז נאר אז אאשה איז מונה אדער אאשה איז אפיינע ווערט פארלענדט דיא שטוב אבער אז דער מאן איז מונה אדער דער מאן איז אפיינער , פון איהם וועט די שטוב גיט פארלענדט ווערין וזמר רב הקדא נאך האט רב חקרא גיזאגט בביתא קודם שחטא ישראל ביתה שכינה שניה עם כל אהר וחד אין אנהייב איידער דיא יודין האבין געווינדגט מיט זנות איז גינען דיא שכינה מיט יעדער יוד געווינדער בייא איהם אין שטוב שגאמר ב' ה' אלהיך סתכלך בביתך ווארום עם שמיים אין פסוק משה האט גיזאגט צו דיא יודין נאמ גיט אין יודין בתנה ביון שחטא נסתלקה שכינה מהם וזיא דיא יודין האבין געווינדגט מיט זנות , איז דיא שכינה אפ נישאהן גינארין פון זייא דיא שכינה האט גיט געקענט זעהן די עבירות פון זנות וזאם עם ווערט גיטאהן אין זייערע שטובין שגאמר ולא יראו בך ערות דבר ושב מאחריך ווארום עם שמיים אין פסוק משה האט גיזאגט צו דיא יודין עם זאל גיט גינען ווערין ביי אייה אשענדליקע נאך , ווארום אז בייא אייה וועט זיא גינען ווערין אשענדליקע נאך וועט גאט זיך צוויקן קערין פון אייה דבר ב' ויחד זמנין אפר ליה ספספי

דרבי אמי וזמנין אפר לה משמיה דרבי אמי רבי עזריא האט גיזאגט אדקשה אויף אפסוק , אקאהל האט ער גיזאגט אז ער האט דאס גיהערט פון רבי אמי אונ אקאהל האט ער גיזאגט ער האט דאס גיהערט פון רבי אסי כל האכל לחם בלא נפילת ידים כאיל בא על אשה וזנה דער מענטש וזאם עקט גרויט מיט אויבנעוואשענע הענט איז גלייך וויא ער וואלט מונה גינען מיט אזונה שגאמר כי בעד אשה וזנה עד ככר להם ווארום עם שמיים אין פסוק ווענין אברויט קען דאס אשענדליקע ווערין וויא פאר אאשה וזנה . דאם איז אז מען עקט גרויט אום גינארשין אפר רבא האי בעד אשה וזנה עד ככר להם האט רבא גיזאגט צו רבי עזריא אז עם שמיים אין פסוק ווענין אאשה וזנה ווענין אברויט איז דאך דיא וזנה געקליקען צום גרויט בעד ככר להם עד אשה וזנה מביי ליה וזיא רוא זאגט דארף דאך שמיין אין פסוק פארקערט פון ווענין אברויט קען מען קימען צו אזויא אשקראף וזיא מען ווערט גישקראפט ווענין אאשה וזנה . אז מען רבא גיזאגט אזויא מיינט דער פסוק כל הבא על אשה וזנה לסוף מבקש כפר להם ואינו מוצא . א"ר זריקא אמר ר"א כל המולול בנפילת ידים נעקר מן העולם . אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך לפילה ווען קען וואשט דיא הענט דיא עקשעט

נכיו' לטייטס לכסות ולסמוך ולעלום טיינו מלכות דכפ ולשמן כ' מונוית מוחת עלם וקומת דכר עלדכר כלס"כ ושם דכר טעירס וסלדס הכנסו כסכות סס זוניו לשמוע טעירות ועיניו ללחום טעירס לשינוי לסלמיז מרמס זכ טעס פון גדר מלכו של פולס ככס מטמיס הסו' כד משל אדם הפירן גדר מלך דכר ודס סוף הכיו טעס פאטור גדר מלכו של פולס זכר טעס כידו לשמור על אמת כעס וכעס שכן טימס סוף, ועל זס כלמכר וסוכן גדר י'סכנו נמס:

ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן. ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקרוא אלא עומד באימה וביראה ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה. ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. הקטן מתרגם על ידו גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידו קטן. ולא יהיו המתרגמין שנים כא' אלא אחד קורא וא' מתרגם: (ב) ולא כל המקראות מתרגמין בצבור. מעשה ראובן ברכה כהנים את העם וגו' עוד פסוק א' ויגוף ה' את העם וגו' נקראין ולא כתרגמין ומעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דור נקרא ולא מתרגם:

מעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה ולא כתרגמין ומעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דור נקרא ולא מתרגם:

האם אפגין ואגמ דעם נאנצין פסוק לשון קדש ואין תקרא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן. אונ דער קורא קאר ניט אנהייבין לייגען נאך אפסוק אין דיא הורח ביו דער סתרגם וועט אפגיאנצין דעם נאנצין פסוק תרגום ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקר אונ דער התורגמן פאר ניט שטיין אנהילעקעם אויף איינל אדער אויף די וואגט אלא עסר גאטת וביראה נאר ער מוז שטיין מיט שרעק אונ מיט מורא ולא יתרגם סתוך כתב אקל על פה אונ דער סתרגם זאל ניט זאגן דעם תרגום פון אקער שריבענעם ספר אדער פון אגעדריקטין נאר ער מוז זאגן אויסווייניג ואין תקרא רשאי לסייע לתורגמן דער קורא זאל ניט העלפין דעם התורגמן צוא דיא תרגום ווערמער שלא יאמרו תרגם כתוב בתורה מען זאל ניט זאגן אז די תרגום ווערמער וואס דער קורא זאגט שטייען אין דיא תורה תקפו מתרגם על ידי גדול אקלעגערער מען זיין אמתרגם בייא אקורא וואס ער איז אקדעקענער זאן כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן עס איז אקער ניט שייך זאן אקדעקער זאל זיין אמתרגם בייא אקורא אקלעגערין ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד אונ צוויי מענקשטין צו זאקען זאלין ניט זאגן דעם תרגום פון פסוק אלא אחד קורא ואחד מתרגם נאר איינער לייגעט אין די ספר הורח אפסוק, אונ איינער זאגט דעם תרגום פון פסוק: (ג) ולא כל המקראות מתרגמין בצבור נישט אלע פסוקים האט מען גיאנמט אויף תרגום פאר די מענקשטין וואס זענען אין שוהל משה ראובן וברכת כהנים מעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם די מעשה פון ראובן מיט בלרה, אונ די ברכה וואס די פהגים קענט שיון די יודין. דאס ווערט נאר גילייגעט אין דיא הורח וישכב ראובן את בלחה פלגש אביו אקער מען טייטשט דאס ניט אויף תרגום, דברכה ה' אונ וייר מער ווערט נאר גילייגעט אין דיא הורח אונ עס ווערט ניט אפגעטייטשט אויף תרגום, די מעשה פון עגל פון ויאמר משה אל אהרן ביו וירא משה את העם ווערט נאר גילייגעט אין די הורח אקער מען טייטשט ניט אויף תרגום עד פסוק אחד ויגוף ה' את

פארמאכין די אויערין זיי זאלין ניט הערין. אדער ער וועט זיי פארמאכין מיט דעם שטיקל ווייכע פלייש וואס היינגט געפין אויער אדער ער וועט אריין שטעקן דיא פינגער אין די אויערין ער זאל ניט הערין, די פיידע זאכין זענן אזוי ווי אקאהער אונ אנואנד צום אויער ער זאל ניט הערין שלעקטע רייד שם נבינות לעינים לכסות ולסמוך לעינים עינו מראות ברע נאט הט געמאכט ברעקטן צו די אויגן מען זאל זיי קענען ברעקן אונ פארמאכין, אונ ער זאל קענען פארמאכין די אויגן זיי זאלין ניט זעהן אונד וואס שלעקט איז וילשון שתי חובות צום צונג האט מען געמאכט צוויי קאהערין חובת עיני וחובת דשר אין קאהער איז פון ביין אונ איין קאהער איז פון פלייש מלדבר בלשון הרע ושם דבר עבירה ער זאל ניט ביידין לשון הרע אונ אויף קיין אקדעקע עבירות האדם תכבה נשמתו שם אוניו לשמוע עבירות ועינו לאות עבירה לשונו התמיד מרמס אונ דער פארמאכטער מענקש איז ער שטעלט אויף זיינע אויערין צו זעהן עבירות עבירות אונ ער עפינט זיינע אויערין צו זעהן עבירות אונ מיט דעם צונג הייבט ער אן צו ריידן פאלש קיים פה עשה פרץ גדר מלכו של פולס וואס האט ער גימארן ער האט אויפגיבאכין דעם פארמאן וואס דער מלך פון דער וועלט האט געמאכט כסה תפיס נישט בו ווי פיר ויזר זענען ויזר דעם גימארן וואס ריין משל אדם הפירץ גדר מלך דכר ודס חייב מיתת אשכול אפענקש זאל אויפברעכן דעם פארצא מונג וואס אמלך האט פארצאקט קוקט אים דאך מען זאל איהם הרגון חסור גדר מלכו של פולס איז ספר ליה לשמור או איינער צו ברעקט דעם פארצאמונג וואס דער מלך פון דער וועלט האט פארצאקמט אונ האט דאס גיגעבן דעם מענקש אין האגד ער זאל דאס היקען על אמת כסה וכסה שכן טימס וואס איז דאך געוויס אז דעם מענקש קוקט מיהה ועל ידי נאמר חסור גדר ישיבני גוש אויף דעם מענקש איז גיאנמט גיטארין דער וואס צוא ברעקט דאס פארצאמונג וועט איהם פייסן אשלאגן:

תתנו' נקראין ולא מתרגמין נאך איין פסוק בנות ה' את העם. ווערט אויך נאר גילייגעט אין די ספר הורח אונ עס ווערט ניט אפגעטייטשט אויף תרגום ומעשה מעשה פון אמנון מיט המר וואו עס שטייט אמנון בן דור ווערט ניט געטייטשט אויף תרגום:

קָרַמְי אָמַר יי אֱלֹהִים: ה' אֵיךְ תֹאמְרוּ לֹא נִמְאָתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
 לֹא הִלַכְתִּי רַאי דְרַבְּךָ בְּנִיא דְעֵי מַה עֲשִׂית בְּכֵרָה
 קָלָה מִשְׁרַכְתָּ דְרַכְיָה: י פִּרְא | לְמַד מְדַבֵּר
 בְּאוֹת נַפְשׁוֹ שְׂאֵפָה רוּחַ תִּאֲנַתָּה מִי יִשְׁיבְנָה
 קְרִי-מִבְּקִשְׁיָה לֹא יִיעֲפוּ בְּחֻדְשָׁה יִמְצְאוּנָה:
 בַּגִּישָׁה קְרִי

ה' אֵיךְ תֹאמְרוּ לֹא נִמְאָתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
 אִתְּמַרְתִּי וְכִמְרַ סַעֲוֹת
 עֲמַטְי לֹא הִלִיבִית וְקִיפִי
 עֲגִיבָה עַל אִירְחִיתָיָה כִּד בְּרִית
 תִּבְרַח בְּמִיחְתָּא לְקַבֵּל בֵּית
 פְּעוֹר דְעֵי מַה עֲבַרְתָּ בְרִית
 דְקִיָּא לְגַמָּא קְלִילָא

דְמִקְלָלָא אִירְחִיתָא: י גְּעוֹרָא דְמְדוּרָה בְּסַךְ בְּרָא בְּרַעוּת נַפְשָׁה רַחֵא פְּרוּרָא בְּן קְנִשְׁתָּא
 דְיִשְׂרָאֵל קְנִבַת וְקַטַּן מִן אֲנִרְתָּא וְלֹא צְבִיָּא דְמִימְכָ גְבִיָּיא אִימֵר לָהּ כָּל בְּעֵרָא דְאוּרִיתִי לֹא יִשְׁפֹּלְהוּן
 רְשִׁי

בְּזִמְנָה יִשְׁבְּחוּנָה: מַצוֹת דוּד

וְחוֹזֵר וּמְסַר כֻּל מַזְעָא אֲמַח סַכ אֲכִיִּס: יִמְכַר יִמְכַר אֲכִיִּס כְּלָוִי
 סִימָא לְעוֹסְבֵי וְכוּ: יִמְכַר לְמַלְיָא לְהוֹת כְּדִים רַחֵי מְטוֹסִים:
 מִן סַנְסַן אֲשֶׁר כָּל אֲחַסְתָּ כְּכִיִּס וְזַכּ מִן אֲחַסְתָּ וְלֹא תִשְׁמַח סִימָא:
 (ז) וְתִבְרַח בְּרִיבִית: מְכַרֵּי לְמַעֲרָב כִּוְרִית לְמַחֲסֵי עֲמִתָּן פִּל יוֹד
 רִיבִי סַך אֲכִיִּס מְרַחֵא לְפָנֵי סְכִירוֹת לְקוֹת וּמְעַשִׂי מְכִירִים סִימָא לֹא
 מוֹשִׁיל כּוֹס כִּי טַעֲבִי שְׂמַחַס עוֹשֵׂה בְּחִסְרָא לְפָנֵי כִכְחָס כִּי לֹא
 תִּפְעִירֻו כִּתְרָא וְתוֹרִיִּס לְעוֹבֵר סִלְקָתָּ עֲמַחֵס עוֹשֵׂה לְפָנֵי סְכִירוֹת
 לֹא כִסְרֻו עַל הַמֶּן בְּשַׁמְרָתָּ: (ח) אֵיךְ תִּמְעַרְי: אֵיךְ תִּמְעַרְי וְאִמְכַר
 לֹא נַעֲמַחְתִּי מַחֲסָ בְּפִי וְעוֹטְלֵס לֹא הִלַכְתִּי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים: רַלִּי
 דְרַבְּךָ בְּנִיא: כְּלוֹמַר אֵיךְ תוֹכֵל לְעוֹבֵר בְּן כִּלָּא רַלִּי דְרַבְּךָ בְּנִיא מוֹל
 בֵּית פְּעוֹר שְׂמַח בְּמַחֲסָ בְּכַעֲלָא דְעֵי מַה עֲשִׂיתָ מִד סִימָא סוֹס וְתַמְדָּ

עַל מִן הַעֲנַל נֹאמַר: (ה) דְרַבְּךָ בְּנִיא מַה עֲשִׂית: מוֹל
 בֵּית פְּעוֹר וְעַד עַתָּה אֲת מוֹחֲקָת כְּלוֹמַר הַדְרָךְ: בְּכֵרָה
 קָלָה: גְּמַלְהָ כְּמוֹדָה: מִשְׁרַכְתָּ דְרַבְּיָה: מוֹחֲקָת כְּדִרְכִּי
 עֲשׂוֹרִי: (ו) פִּרְא: חֲמוּר לְמַד לְהוֹת בְּמִדְכִרְבוֹת:
 שְׂאֵפָה רוּחַ: סוֹחַחַת פִּיָּה וְשְׂאֵפַת רוּחַ: תִּאֲנַתָּה: מַדַּח
 תְּנִיבִים טַרִיבָּה: מִי יִשְׁיבְנָה: מִאוֹתָה מְדָה: לֹא יִיעֲפוּ:
 כִּי עַל מַחֲסֵי יִעֲפוּ כִי לֹא יוֹכְלוּ לְהִשְׁנֵיָה: בְּחֻדְשָׁה: מַחֲסָ
 אֲחַד שֶׁ בְּשָׁנָה עֲשׂוֹרָא יִשְׁנֵי כָּל הַחֲדָשׁ:

וְתִשְׁכִּיל שְׂמִימָו הַמֶּן אֲשֶׁר סַחֲמַלְסָ עַם סוֹס עֲמָן מִד סִימָא סוֹס: דְּכִרְכָּס קָלָס: וְסִכְרִי אֲחַת כְּנַעֲלָס נִקְבֵּה כְּמוֹכָס סִקְלָס לְכוּן כִּוְרִית
 עֲשׂוֹרָת אֲשֶׁר נִקְבֵּהָ עַמְסָ דְרַכָּס וּמְסוֹסֵס מִד סִכְלִי יִמְיָס חֲמִידָר כְּמִימְכָן סוֹסָא לְדְרוֹף כִּלָּא עַם וְכוּן אֲחַת כְּלַשְׁרִי מְסוֹלָס
 מְסוֹלָס כְּמַל פְּעוֹר נִדְבַקָּס בְּמַעֲרָב סַכְמִילֵס מִד סִימָא סוֹס וְלֹא סַמְכוֹס: (ו) סִרְלָא: סִכְרִי אֲחַת כְּסִרְלָא הוּא סַמְכוֹד יִרְעִילָא בְּזַמְנָה
 אֲשֶׁר כְּלוֹת נַפְשָׁה שְׂמַחַס רוּחַ רִיבִי אֵין מִי מְכִירָתָה לְכוּן וְלְכוּרָף אֲכִל הוּא כְּחַסְלָס מְכוּן וְתוֹרָף כִּלָּא עַם וּמוֹשַׁבְסָ כְּמַל סוֹלִי לִי בֵּית
 כְּלָעֵיָס כְּדוּךְ סִכְרִילֵס מְסִיִּס: מַחֲמַחֵס עֵי יִשְׁבִּיָּס: רִיבִי כִלָּא עַמְסָ מְכוּן וּמְסוֹרָף כְּמַעֲרָלָס לְמַקּוֹסֵס כְּלוֹלָ סִימָא לֹא זַכּר וְאֲכַלְסָ
 וְלִפְנֵי מִי יִשְׁבִּיָּס לְמַקּוֹסֵס וְלֹא סְכוּן סַכְרָא: וְכוֹס מְכוּן מְלִיִּס: כָּל עַמְכִּישָׁס אֲחַת לְחַסְמַס בִּיר אִימָס לְרִיבִיס
 הַחִינְטוֹת לְדְרוֹף אֲחִירִיס כִּי כְּחֻדָּשׁ עַמְסַמְלַס סְכִירוֹת יִעֲלָו אֲחַת בְּקִלּוֹת כִּי אִו הוּא כְּדָבָר וְלִפְנֵי יִכּוֹלָ לְכוּן: וְכוּן יִשְׁכַּחַל
 כְּמַס כְּמַרְחָ סוֹס כִּי מִי עֲשִׂישָׁס אֲשֶׁר לֹא סוֹיִים עַל עֵלִיסֵס סוֹיִיב סוֹיִיב וְסַמְסָ סוֹיִיבֵס לְעַלָּא מְזַר עַמְכִּילֵס אֲוֹמַחֵס סוֹיִילֵס לְעַמְסָ
 יוֹכְלוּ עוֹבֵד כְּלָסִיס: רִלִּי כָּל סַכְרֻוֹ סוֹס עַל כְּלוֹת נַפְשָׁה וְכוּן סוֹסֵס יִיָּס כְּסוֹרִי כִּי סוֹיִיב סוֹלָא עֵלִיסֵס לְכַעֲסָ וְכוּן יִיָּס לֹא
 יִיעֲמַס רַכָּס כִּי נִקְלָא יִכְכַּסָּ עַדֵּס עַמְכוּן לְטוֹרְעִיָּוֵס וְסוֹל אֲכִי סְהוֹקְבָּה כְּדִים לְדוֹמוֹת כְּמוֹן סַמְרַגִּילֵס: כַּעֲשָׂה רִלִּי:

כתובים תהלים צב

תרגום

לְמַשְׁכֵּף מִסוֹד וּמְלַכּוֹת דְרִיִּא שִׁין דְלַת יוֹד נַפְשׁוֹ שִׁין דְלַת שִׁין דְלַת יוֹד רוּחַ יִאֲהַרְוֵנָה נַשְׁמַח דְיִסְרָא אֲדָר
 אֲדָר אֲדָרִי נַשְׁמַח אֲדָרִי רוּחַ אֲלָף דְלַת נוּן יוֹד נַשְׁמַח הַמְלַכּוֹת יוֹד וְזוּ הַזוּ חִיָּה וְחִיָּה דְיִסְרָא יִתִּירָה דְמְלַכּוֹת אֵל
 שֵׁם בִּין שְׂכַעֲשׂוּ:

א כִּי הִגַּה אֵיבִיָּה יְהוָה בְּיַהֲרֵגָה אֵיבִיָּה יִאֲבָדוּ יִתְפָּרְדּוּ כָּל־
 פְּעִילֵי אָוֶן: ב וְתִרְסַם כְּרָאִים קִרְוֵי בְּלִיתִי בְּשִׁמּוֹן רַעְוִן: ג וְתַפְטַמ
 עֵינֵי בְּשׂוּרֵי בְּקַמִּים עֲלֵי מְרַעִים תִּשְׁמַעְנָה אָוֶן: ד צְדִיק
 פִּתְחָר יִפְרַח כְּאֲרֻז בְּלִבְנוֹן יִשְׁנָה: ה שְׂתוּלִים בְּבֵית יְהוָה
 בְּחַצְרוֹת אֲלֵתֵינוּ יִפְרִיחוּ: ו עוֹד יִגּוֹבוּן בְּשִׁיבָה דְשִׁנִּים
 וְרַעְנָנִים יִהְיוּ:

א אַרוֹם הָא בְּעִלֵי דְבִקְרָה יי
 אַרוֹם הָא בְּעִלֵי דְבִקְרָה וְהוֹבְרוּן
 לְעֵלְמָא רַחֲמֵי וְתַתְּרִישׁוּן מִן
 סִיעַתְהוֹן דְצִדִיקָיָא כָּל עֲבָרֵי
 שְׂקָר: ב וְנִקְפְּתָא תִיבָּה בְּמִנָּא
 תִּקְפִי רְבִיחָא וְתִי בְּמִשַׁח
 רְבִיחָא רְבִיחָא דְרִית עֲבוּף:
 י אִתְּפַלְתְּ עֵינֵי בְּאוּבְרָנָא דְמַעֲבִי בְּקִימִיוֹן עֲלֵי לְאִבְשָׂא שְׁקַעוּן אִירְנֵי קַל תְּבִירְדוּן: ד צְדִיקָיָא תִיבָּה
 דְקָלָא יִלְבַּב פִּירִין תִיבָּה אֲרָא קְלָבָן יִסְנָא וְיַעֲבִיד שְׂרָשֵׁן: ה בְּנוֹי יִתְנוּן שְׂתוּלִין בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דְנוּ
 בְּרִיתָה בֵּית אֲרָאֵא וְלִבְלָבוּן: ו הוֹב בְּאִתְּהַתְרוּן יַעֲבִירוּ בְּנוֹי בְּשִׁיבוֹ דְהֵינּוּ וְבִטְבִיבּוּן יִתְנוּ:

מַצוֹת דוּד

(ב) כִּי סַנְסַן וְכוּ: וְחוֹזֵר וּמְסַר כֻּל מַזְעָא כִּי סַכְרֻוֹ יִכְרֵי יִכְרֵי רִיבִי לְמַלְיָא לְמַלְיָא
 נְכוּן יִכְרֵי יִמְכַר יִמְכַר בְּסַרְסֵי יִמְסַרְדוּ סַמְכוֹס: (ג) וְמַכְסָ: אֲכִל
 קִרְיִי מְרוֹמָס כְּקִרְיִי סַמְכוֹ: בְּלִיתִי: אֲשֶׁר רַלִּי כְּלַשְׁרִי אֲחַת וְדַשֵּׁן
 וְהוּא עֲשֵׂל עַל רִלְיִי סַמְכוֹ: (ג) וְתַמְעָ עֵינֵי: עֵינֵי כְּחַסְלָא מְרַחֵס
 כְּכִלוּיִס מְכִירֵי בְּעֵין דְרַפָּה: בְּעַת קְבָעִים: בְּעַת קְבָעִים מְלִי מְרַחֵס:
 סַמְכַמְסֵס אֲוִי: מַס סַחֲמַלְסָ לְשַׁמּוֹס וְהוּא סַמְכוֹ מְרַחֵס:
 וְהוּא יִתְגַּדֵּל וְיִתְפַּלֵּס וְיִתְפַּלֵּס וְיִתְפַּלֵּס עַמְכָּל קִתְמַס סַכְרֻוֹ
 אֲשֶׁר לְכַעֲנוּן: (ס) סַמְכוֹסֵס: יִכּוּ מְטוֹסֵס וְקַטְוִיס בְּרִית סִ' לְעוֹדִי סַמְכוֹס וְכַחֲמַסֵס: כְּמַלְכּוֹת: כְּמַלְכּוֹת כְּמַלְכּוֹת: (ז) עוֹד יִטְבוּן:
 בְּמִי וְקַחְסָ יִכּוּ עוֹד הַחֲדָשׁ וְהַמְכַמֵּס וְיִכּוּ דְשִׁימֵס וְרַסְוִיס:

(ב) כָּל תִּי בְּשִׁמּוֹן רַעְוִן: כְּלוֹתִי לִי כְּלוֹל כְּשִׁמּוֹן עַל עֲשִׂרָה:
 (ג) בְּשׂוּרֵי: כְּשׂוּרֵי: (ד) כְּתַמְרָ: לְעַשׂוֹת פְּרוּת:
 כְּאֲרֻז בְּלִבְנוֹן: לְהַחֲלִיף גִּעוּרֵי (ו) יִגּוֹבוּן: יִמְחוּן: דְשִׁנִּים-
 שְׂמַחִים וְרַעְנָנִים יִהְיוּ:
 (ד) כְּמַכְרֵי יִסְכָּה: יִסְכָּה פִּרִי כְּנִיבִים וְכַכְּחָס כְּמַכְרֵי הוּא סַמְכוֹרָה
 אֲשֶׁר לְכַעֲנוּן: (ס) סַמְכוֹסֵס: יִכּוּ מְטוֹסֵס וְקַטְוִיס בְּרִית סִ' לְעוֹדִי סַמְכוֹס וְכַחֲמַסֵס: כְּמַלְכּוֹת: כְּמַלְכּוֹת כְּמַלְכּוֹת: (ז) עוֹד יִטְבוּן:
 בְּמִי וְקַחְסָ יִכּוּ עוֹד הַחֲדָשׁ וְהַמְכַמֵּס וְיִכּוּ דְשִׁימֵס וְרַסְוִיס:

פירוש ע"מ

א) כִּי הִגַּה אֵיבִיָּה ה' וְאֲרוֹם מִינָּע פִּינָּע וְעָנְעוּן דְיִנָּע פִּינָּע דְרִיבְעָר וְאֲלֵין וְיִיא
 אֵיבִיָּה דְיִנָּע פִּינָּע, נָאֵם, כִּי הִגַּה אֵיבִיָּה יִאֲבָדוּ

אין מעמידין בהמה בפונדקאות. העשויין להתאכסן
 עם עובדי דרכים לפי שהכותים חסודים על הרביעה
 אפי' נקבות אלא נקבות אסור לפי שהכותים מניזים אלא נפי
 מכריהם ופעמים אינו מואלה ומרביע את הבהמה: ולא
 תתייחד אשה עמהן

כלי אפ"ט דנמך דמלכות דיר"ס א אל

[6] הכיבוס. וכני נח נאכסו גס דכמיכ ופי' נכסך אהד ילא
 נכסא חיס ומופך דיש כלן לפי מוס' לם חתן נכסול, רש"י.
 והל' דנכסור מילא כמנהגא סייעו משום דכל כהנתא חס' מלס
 שלל מטקד, נמרה: [ב] ספרות. נמרה, ומוסוף לים משום
 שפיות דמיס ועפשי אפס כל' יזינס פליס, ופירש' הוסיף לני
 ספי' אומגלל וחסלס ופי' יזינס כפ
 מריבס כלים מרמתינ עיליס ופי'
 סוכנין אוחס: (6) אפ"ט 6
 מריבס אוחס ככנסוס יסכלל: 6
 [ג] לא חתק' לו. מפי
 שמגדלת כל' נפ"ג, נמרה: 6
 [ד] מניקס' לו. שגלרת ופי'
 מללים אומעיך. ופי' יזינס
 מניקסוקיך, סכ"ט: [ה] כנסוסא.
 דינר' אפ"ט (וסוף שממרוס
 ומוכדוס מ"ג) מל' לא שממרט
 לסי' לו כנסוס מל' סוכנו, רש"י.
 ופי' מריבס עומדוס
 מ"ג, מוס' וסכ"ט. כלל
 כדפס סכ"ט וסכ"ט יזי
 דכשומדוס מ"ג מי ויכר' ופי'
 ויאלום וכנסוס כעוד מ"ג,
 (ב) סכ' שיי' משליל לים (לכסוי' סכ' אומכ
 לו אפ"ט) וכי יכירי דמשליל לים משליל ללוינס אפ"ט ואלס
 סכוס נכל' ללוי' כפסיס, נמרה: [ו] ככ"ט. אפי'

אין מעמידין בהמה בפונדקאות של כותים מפני
 שחשודין על [6] הרביעה. ולא תתייחד אשה
 עמהן מפני שחשודין על [ב] העריות. ולא תתייחד
 אדם עמהן מפני שחשודין על שפיכות דמים. בת
 ישראל לא תולד את העובדת כוכבים מפני
 שמילדת בן לע"ג, אבל כותית מילדת בת ישראל.
 בת ישראל [ג] לא תניק בנה של ע"ג, אבל כותית
 [ד] מניקה את בנה של בת ישראל [ה] כרשוה: אבל כותית
 ב מרפאין מוקר רפוי ממון אבל לא רפוי נפשות.
 ואין מסתפרין מהן [ו] בכ"ט. דברי ר"מ, והכ"א
 שמהן: נבמחו:
 נופו ואס' א"ל סס פלו' יפס' לך אפי'
 רפוי נפשות מותר להתרפאות ממנו (ב):

זיא מאכט גיבארהין אוהין צו די עבדות פוקרבים
 אכל עבדת גללים מילדת בת ישראל אָבער אָגעצין
 דינערין קענע ויין אהייבאם בייא אידרשע טויב,
 אָבער גאר נוען יודישע נייבאָרע זענען דער בייא
 בת ישראל לא חתק' בנה של עבדת גללים אידרשע
 אשה קאר גיט ויגיין אָקנד פון אָגעצין
 דינערין אכל עבדת גללים מניקה בנה של בת ישראל
 ברשקה אָבער אָגעצין דינערין קענע ויגיין אידרשע
 קנד בייא דעם וידין אין שטוב: ב מרפאין מהן
 רפוי מוס' איד קענע היילין ויין געלט פון אָגעצין
 דינער, אויב בייא אידר און קראנק אָנהאק, קענע
 גר רופן אידאקטאר אָגעצין דינער, גר זאל אידר
 היילין אָבל לא רפוי נפשות אָבער איד קאר גיט
 היילין ויין גוף פון אָגעצין דינער, ואין מסתפרין מהן
 בכל מקום אונ איד קאר זיך גיט לאזין גארין פון

פירוש ע"ט

קענטשין וואס טוהען אונרעכט גענין מיר איז
 גינגט ויין זאלין גאר צו שייךס נוערין נועלין זיין
 מיר גיט פֿענען סאהן שלעכטס, אָבער ווייל זיי
 זענען פֿיינט צו הקב"ה דרבער דארפן זיין
 פארקארין ווערן פון דער נועל: (א) ופֿרס' גראם
 קרי' אָבער מיין גרויסקייט האקטון אויפגעהויבן
 אזוי הויך וויא דיא העקנער פון דיא ס'ה וויניל
 בלתי גלסן רעגן אונ דוא האקט גיבאמין דעם גביא
 שמואל ער זאל שטיינען מיין קאפ מיט פֿרישע
 בויקאזיר איד זאל נוערין אָפֿלך אויף דיא יודין:
 (א) ופֿרס' עני' בשרי מיינע אויגין האבין געקוקט דיא
 גקוק אויף דיא קענטשין וואס האבין אויף מיר
 געקוקט זיי זאלין זעהן מיין גקוק גקום עלי מיר
 זען די שלעכטע קענטשין זענען אויף געשטא-
 גען אויף מיר זיין זאלין מיר שלעכטס סאהן

כשנל ר"פ שטורין סס תדיר שמה יחסך גאלרו כחמך
 רש"י: [א] בינו לבינו. ס"ו במקום שאין לגלוי נבי אדם
 לכ' אבל יסוד עמש לא אלטרין דפסוק לים עמש
 שכיבות עמי וכן יש נכסד לעל גבי מיקס, ס"ו:
 (ג) פ"י לרואה סס מספר יספ כלאומנס ומכר ספס"ס כיון
 דקפיד לכי כו' רש"י: וספס"ס

ברשות הרבים מותר אבל לא [ז] בינו לבינו:
 ג אלו דברים של כותים אסורין ואיסורין איסור
 הגאה. [ח] היין החמוץ של כותים [ט] שהיה
 מתחלתו יין וחרם הדרייני ועורות לבובין. ר"ש
 ב"ג אומר בומן שהקדע שלו עגול אסור משוך
 מותר. בשר [י] הנכנס לעבורת כובכים מותר,
 והיוצא אסור [כ] מפני שהוא כובחי מתים, דברי

משימים אותם החרסי' חמים גמוש סס והעיס שוקע
 למטה וכאשר היין מנווג נמוס וע"ש מהדרייניס
 נקרא חרם הדרייני: עורות לבובים. קורעיס
 הכמה מחיים כנגד הלכ כמין נקב עגול ומולחין הלכ
 ומקריבין אותו לע"ה: משוך מותר. שאין עושין לע"ג
 חלל עגול והל' כרש"כ: היוצא אסור בהנאה. סכר

דעם שארבין וחרת לבובין די געציקרדינערס פלעגין
 שפעקין אלעקערדיגע פהקה געגין הארץ אונ
 פלעגין סאכין אקייילעקדיגע לאה אונ פלעגין
 ארויס געמען דיא הארץ אונ מקריב זיין צוא דיא
 עבדות פוקבים. אונ דורך דעם איז אסור גיווארין
 די גאנצע פהקה מיט די פעל אונ מיט די הענדער
 קען זאל פון איהר ביין הנגאה האבין. דיא פעל
 ווערס גירופין. עורות לבובין פעל ונאס ועגען
 גילעקערס בייא דעם הארץ, רבן שפען רן
 נקליאל נאנט גיפן שהקדע שלו עטל אסור אויב דיא
 לאה ונאס אין די פעל איז קייילעקדיג, קאר קען
 גיט הנגאה האבין פון די פעל. ווייל קען האט די
 הארץ פון די פהקה מקריב גיווען צוא די עבדות
 גלולים משוך אויב די לאך איז לאנג סתף קעג קען
 הנגאה האבין פון דיא פעל, ווייל קען האט גיט
 מקריב גיווען דיא הארץ צו דיא עפ"ס ונווארונס אז
 זייא פלעגין מקריב זיין דיא הארץ צו דיא עבדות
 גלולים פלעגין זיי סאכין אקייילעקדיגע לאה אין
 דיא פעל גיפן הנכנס לעבדות גללים סתף אויב אעובר
 גלולים האט גיהאלטן אשטיק פלייש אונ האט
 גיוואלט אריין טראגן אין דיא שטוב וואו דיא
 עבדות גלולים שפייט. אונ איד האט ביי איהם
 צוא גינאמען דיא שטיק פלייש אריין טראגנדיג
 איידער ער האט איהר מקריב גיווען. מעג דער
 יוד הנגאה האבין פון די פלייש (מה"מ) והוציא אסור
 אונ אז דער עובר גלולים האט אריין גיטראגן די
 שטיק פלייש אין די שטוב וואו די עבדות גלולים
 שפייט אונ האט איהר צוריק ארויס גיטראגן פון
 דיא שטוב. קאר קען שוין גיט הנגאה האבין פון
 דיא פלייש. ווארונס ער האט געוויס דיא פלייש
 מקריב גיווען צו די עבדות גלולים אונ אפילו ער
 האט די פלייש גיט מקריב גיווען צוא די עבדות

לספורו כו' (ד) וכן ל' רש"י ו"כ חף נשמים סיס לנו להספורו
 לאל' ל' גש"ל ר"כ לא לכבוד סיסר נשמים עמטס סכ' ספוס'
 כי אין אלו כגאליס כדבי צומט סכ' סכ' חומן לו ייין: (כ) ובעבוד'
 ו מקריבין סכ' ספיר ולפיקן כל סוב טיש סכ' סכ' כוס סכור וז"ל
 סכ' ג נחטס ספקיניס כולס לע"ג ספירס כנסלס ספ"י סרשס
 ופלטוסיס וקניס ופלטוסיס ופירס סכל סכור כנסלס: [י] כנסלס
 פ"י ססנכ"ד רולס להכניסו מותר כנסלס אס נוסר סכ"ל ניסלו
 סכ' ניסלס קודס שיקרבו אותו, רש"י: [כ] מפני כו'. מיעדך

אגעצין דינער, אויף קיין ארם, אפילו אין גאס
 וואו פיל מענטשן גייען, אויך גיט דברי רבי שאיר
 אזוי נאנט רבי מאיר הנכמים זמרים אונ די חקמים
 זאגין ברשת הרבים סתף אין גאס אדער אין איין
 אנדער ארם וואו פיל מענטשן ועגען דא קעג
 ער זיך לאזין גאלין פון אגעצין דינער אפל לא בינו
 זעני אדער גאר צווישען זיך, אז עס איז קיינער
 גיטא איז שטוב נאר דער יוד אונ דער געצין
 דינער, קאר גיט דער יוד זיך לאזין גאלין פון
 געצין דינער, מאקער האט דעם גאל מעסער
 וועט ער איהם הנגאן: ג אלו דברים של עובדי גללים
 אסורין ואיסורין איסור הנגאה דיא אלע אונ פון אגעצין
 דינער קאר זייא איד גיט עמיס אונ גיט הנגאה
 האבין פון זייא תיין ותיספץ של עובדי גללים שהיה
 פתחלתו זון אונ עסיב פון אגעצין דינער ונאס דער
 עסיב איז פריער גיווען וויין, אונ ער איז ויער
 גיווארין אונ איז גיווארין עסיב תיסיס תהייני אונ די
 שארבינס פון אדרייאנוס קיסר, אדרייאנוס האט
 גיהייקען זיין חיל ניי נאלין געגעסן ליים מיט וויין
 אונ אלזין דאס טריקענען, אונ מיט טריקען אין די
 טריקסה, אז זייא וועלן דארפן פרייקען וויין
 נאלין זייא געמען אשטיקל שארבין אריין לייגן
 אין אפלי וואסער, וועט דער שארבין צו ווייקט
 ווערין, אונ די וויין וועט פלייבן אין די וואסער,
 אונ די ליים פאלט אראפ אונמען אויף דעם דעק
 פון דיא בלי ופאר צייטן פלעקט קען אריין גיסען
 אקוואטיריל וויין אין דריי קוואטיריאה וואסער,
 פלעקט קען איצט קעגען טריקען די וויין, ווייל
 דיא וויין ויערע איז גיווען יוער שטארק אונ
 יוער עס מאכט אזוי ווערט דאס גירופין אויף דעם
 נאמען פון אדרייאנוס, אונ אויב אגעצין דינער האט
 אזוי גימאכט קאר קען גיט טריקען דיא וויין פון
 דעם שארבין אונ קען קאר גיט הנגאה האבין פון

נעשה חקרונתו : לתרפות . למסות ע"ג . מקום ערוהה של אשה נק' בית תרופה : אסור לשאת ולתת עמהם . לזנו ומזור לט' ועוד דוכני מידי לר"ף לחקרונת ע"ג והל' כר"ם : ד נודות . של עור וקנקנים של מרס לוף אסורן ואסור הנאה ודויתיהו הכי אם חקנים הם מותר לתת לתוכן יין מיד ואם חקנים כהן הכותי יין לקיום (י) ממלך אותם מיס ומתשה כחוכן ג' ימים מע"ל אלא שמערה המיס ככל יום מע"ל של ג' ימים ומסיס מיס

ואם עממי כו' לומר שסמך ופסעט . ור"ם סי' דסכסכס . כחסיכס פליס זכום לפי סי' פלס שפסעטס דזום ולכסי מני כזכסי , ויכדולש נכס זכסי : (י) סיני ג' ופסיס עפסן ג' דכדולש ק'

ההולכין לתרפות של ע"ג אסור לשאת ולתת עמהן והבאין מותרין : ד נודות הבותים וקנקניהן ויין של ישראל כנוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה . דברי ר"ם , והכ"א אין אסורן איסור הנאה . התרצנים והגזין של כותים אסורין ואיסורן איסור הנאה . דברי ר"ם , והכמים אומרים לחין אסורין יבשין מותרין . המוריים וגבינות בית אונייקי של כותים אסורין ואיסורן איסור הנאה . דברי ר"ם , והכ"א אין איסורן איסור הנאה : ה"א יהודה שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע כשהיו סהלין בדרך א"ל מפני מה אסרו גבינות הכותים , א"ל מפני שמעמידן

שומן של דגים והגילין היו שמרנין בו יין אבל אם ניכר ממנו שלא תמסך בו יין כ"ע לא פליגי דשרי : בית אונייקי . עס כפר שרוב עגלים הנמלאים עס קרינים לע"ג ר"מ חייס למיעוטא וסכר דלע"ג דרוב עגלים הוא מיעוטא כנגד שאר בהמות חייסין למיעוטא וכל הגבינות הנמלאו עס אמרי' ללחח בקינת עגלי ע"ג העמידן והכמים לא חיישי למיעוטא ואין הלכה כר"מ ככל הני מלחח בני : ה מפני מה אסרו גבינות הכותים . בלילה ולרנב

גלולים ועד האם גיט נישאקטין די בקהה צוא די עבודת גלולים) ער האם נאר גיבראקט די פלייש פאר אסוקה צו דיא עבודת גלולים , סאר קען אויך גיט הנאה האבין פון דיא פלייש ספני שווא זוכתי פהיס ווייל עס איז גלייך וויא קען טאלט די קהה נישאקטין צו די שויקע וצו די געזין וואס זענען וויא שוויקע . עתיים דברי רבי עקיבא אזוי זאגט רבי עקיבא והלכין לתרפות די עובדי גלולים וואס זיינען צו זייער עבודת גלולים וואס יא איז ווייט פון זיי אסור לשאת ולתת עמהן סאר קען גיט האנדלען מיט זייא אין וועט . ווייל סאקער וועלן זיי פאר דינען וועלן זיי באקען זייער עבודת גלולים תבאין סתרין אונ אז זיי גינען צוריק פון די עבודת גלולים קענ קען האנדלען מיט זיי : ד נודות חטודי גללים וקנקניהן ויין של ישראל כנוס בהן די לערנענע ביימלען גריקע , אָדער עררענע קריי . וואס אעברד גלולים האט אין זייא גיהאלטין וויין . דער נאה וויא זייא זענען ליידן גינארין האט איד אין זיי אריין גי' נאקין זייער וויין אסורין ואיסורן איסור הנאה איז דיא וויין אסור צום פרינגען אונ אפילו הנאה הא' בין פון דיא וויין סאר קען אויך גיט דברי רבי סאיד אזויא זאגט רבי מאיר חקמים אומרים אונ דיא חקמים זאגין אין איסורן איסור הנאה קען קענ הנאה האבין פון דיא וויין נאר פרינגען סאר קען זייא גיט חרצנים והגזים של עובדי גלולים דיא קערקער אונ די שאלאקצ פון וויינגרובין וואס אעברד גלולים האט פון זייא אים גינקועטשט דיא וויין אסורין ואיסורן איסור הנאה סאר קען זייא גיט עסין אונ קען סאר גיט הנאה האבין פון זייא וויין אונ רבי מאיר חקמים אומרים אונ דיא חקמים זאגין לחין אסורין אויב דיא שאלאקצ מיט דיא קערקער זענען נאך פריקט , עס איז נאה גיקא

כך חולטו, גרדכי. וכפחות מכן משכך, מור: [ג] תמורה. שטובל אכוסה כנחא ומטילין בה, רש"י: [מ] יסב. שאינו קן ומואל בה: [נ] שורפה. נומעו ולא סודו לאומרים כן למסירה לכתחלה אבל אמרו לא נספין ולא מטילין בו' וסבי משמע לא נספין מדרבנן ולא נסבין אלא בה עמיסל (לכונן מדאורייתא) אלמא מדליה בה עמיסל ש"ע

קח כעו ומשום חלכ כל בהמה עמאה ליכא למיהא דקיס לן חלכ בהמה עמאה אינה נקפה: שורפה חיה. דפרשא בעלמא בעלמא היא: בקיבוצה עגלי ע"ג. ואע"ג דפרשא בעלמא היא אמרו דשאיני ע"ג דכתיב בה ולא ידבק בידך מלואם

שמעמדין אותן בקיבוצה של נבלה, א"ל והלא קיבוצה עולה [ל] חמורה מקיבוצה נבלה, ואמרו בהן שדעתו [מ] תיבה [נ] שורפה חיה ולא הודו לו, אבל אמרו אין נהפין ולא מועלין, (חזו) אמרו לו מפני [ס] שמעמדין אותה בקיבוצה עגלי ע"ג, א"ל א"כ למה לא אמרה בהנאה. [ע] השיאו לר"א א"ל ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים [פ] דודיק מיון, או כי טובים דודיק א"ל כי טובים [ג] דודיק

מן הכהן: השיאו לר"א ולא רצה להגיד לו שממנו דבר מפני שעדיין לא עברו יב"ט שנגזר גזירה זו וזו גזרו בכך גזרה לא מנלו למעמא על דתריסר ירתי שחא עד שתתפשט גזירתך (ו) דלמא איכא דלא מ"ל למעמא ואחו זלולוי ביה וסעמא דלמרו לשמעמדין אחים (ח) נב

גבינות של כותים מפני שמעמדין אחים (ח) נב קיבוצה של שמיטת כותים שהיא נכילה ואע"פ שהיא דכר מועט כנגד כל החלכ כיון שהיא מעמיד החלכ ועושה בו מעשה לא בעל דק"ל הכל הולך אחר המעמד. ומשום כשר בחלכ לא היה חמור כיון שכשר בפני עצמו מותר אינו חמור בחלכ אע"פ שמעמדו עד שיתן בו עטם אבל דבר של איסור מעיקרו חמור בהיתר אע"פ שאינו נותן בו עטם כל זמן שהוא מעמיד: כי טובים דודיק

ישקני בו' כי קר"ל כי טובים כו', שסור"כ מליכ בלך ז"ל:

מען. מען האם גיהרנת אקאלב וואס האם נאך גיוויגין. אונ מיט דיא מילך וואס איז גיווען אין איהר מאגין האם מען גיוויערט אנדערע מילך ביי עס איז נוןארין קעזן אסר לו האם רבי ישמעאל גיוואגט צו רבי יהושע איז דען דיא מילך וואס מען האם גיפונען אין דעם מאגין פון די עברתקה קאלב אסור הילא קיבוצה עולה תמירה מקיבוצה נבלה דיא מילך וואס מען געפיניגט אין דעם מאגין פון אקאלב וואס איז אעולה, דארף זיין אנדערשער איסור ווי דיא מילך וואס מען געפיניגט אין דעם מאגין פון אקאלב וואס איז אנבלה, ווארום פון אעולה פאר מען גיט הנאה האבין אונ פון אנבלה מען מען הנאה האבין, פון דעם קעמפונענין וואסו נהו גרדכי יפה שורפה חיה האם מען גיוואגט דער פהן וואס מאכט זיך גיט מען אים וופין די מילך פון דעם מאגין ווען דער מאגין איז נאך רוי, ווייל דיא מילך איז נאר אזוי וויא מיסט, אונ אז מען מען אים וופין דיא מילך פון אעולה מען מען פאר דיא וואס דיא קעז אסור ולא יהיו לו זאגט דיא משנה מען האם אפילו גיט סודיה גיווען צו רבי ישמעאל אז אבהן זאל מעגין אים וופין די מילך וואס אין דיא עולה זאל אסור נאר מען האם גיוואגט זיך נהנין מען פאר גיט הנאה האבין פון די מילך וואס אין דיא עולה ולא מעלין נאר אויב מען האם הנאה גיהאם נקען האם אים גיוופט דיא מילך פון דיא עולה דארף גיט גיפונען אקרום מעולה, דאס איז נאר בייא אעולה, וואס מען פאר גיט הנאה האבין פון איהר, אבער בייא

אנבלה וואס מען קען פון איהר הנאה האבין, איז אנבלה גינאגער וויא אעולה, מען מען גענוים אים וופין דיא מילך פון דיא נבלה, פאר וואס איז דיא קעז פון איין עובר גדולים אסור צו עסין [עין ח"ו] אסר לו האם רבי יהושע גיוואגט צו רבי ישמעאל מפני שמעמדין אותה גבינות עגלי גבינות גדולים ווייל מען האם גיוויערט די מילך אין דעם מאגין וואס מען האם אריים גענוגן פון די קאלב וואס מען האם איהר סקריב גיווען צו די עברות גדולים, אונ בייא עברות גדולים איז אלץ אסור אפילו דאס איז וויא מיסט איז אויך אסור אסר לו האם רבי ישמעאל גיוואגט צו רבי יהושע אז אונ אויב אזויא, אז דא איז דער איסור פון עברות גדולים לפי לא אסורה בהנאה פאר וואס האם מען גיט גיאסקרה דיא קעז פון דיא עוברי גדולים מען זאל פון וויא קיין הנאה האבין, אזויא וויא פון עברות גדולים השיאו לך רבי אשר האם רבי יהושע אנגיהוויבין צו ריירין מיט רבי ישמעאל פון איין אנדער זאך, אונ ער האם איהם גיט גיוואלט זאגין פאר וואס דיא קעז פון אנגעזין ריגער איז אסור [עין בהרע"ב] אסר לו רבי יהושע האם גיוואגט צו רבי ישמעאל איש ישמעאל מין פרוער הייך אהר קורא וויא לייענקסטו דעם פסוק גי' טיבס דידך מין דיא יודין זאגין צו זאמריין פריינדשאפט איז בייא אונז פקסער ווי וויין, דודיק מייגט מען נאם אז אנדער דאס לייענקסט פי טובים דודיק דיא יודין זאגין צו נאם, דוא האקסט צו אונז אקאהל גיוואגט אז אונז פריינדשאפט צו דיר איז פקסער

ותמי"ם: (י) דל"ס ס"א ח"ט נ"ג נ"טן ט"ס ל"טס נ"ח"ט נ"ט: [כ] הרי כ"ו. למסות בידע דכ"ט ב"ו: נ"ט: (י"א) וואס שידעט שחלב טעם אסור לישל"ס: [ג] הדיס. למאי ניחוש לה אי משום סיכוי (שם ע"כ כ"ו י"ו) מסכת פרה פ' משום כשול עכו"ם פ"ה נ"ח כלל שחלב פ"ה ומוסר גמולי עכו"ם נ"ט"ס כ"ו יוסור.

גמרה: (ב) מסי"ב כ"ט"ג ו"ט אורח שהלוח ל"ה תכ"ב וט"פ ס"ד טעם עכ"ר מכלל כ"ו משקין ל"ט טעם כ"ו"ט טעם כ"ט פ"כ ל"ה משק ע"ר שמתוכין אורח ומולין דכ"ט, ומסי"ב: (ג) שאין דרכי כ"ו. וכל זכרין א"ש דרכי, כ"ר"ן: [ס] טעם כ"ו. מפרש נגמרה דל"ה נלכ"ס דל"ה לוקרין ע"כ טעם כ"ו טעם כ"ו. וקמ"ל דל"ה ישישין טעם ע"כ כ"ט מלוח קרין שחב"י מן הכלין ככ"ס דל"ה ונחמין ונחמין טעם כ"ו ונחמין טעם כ"ו מן הכלין, כ"ר"ן: (ג) ונחמין כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור.

כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור. כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור. כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור. כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור.

והחילק. מין דנים קטנים עמרים ואין להם ספקי וקשקש ועתיד לנלד אחר זמן ודנים קטני עמרים הדומי להם מתעדרים עממה וזנים יכרים אפי' כשאינה ערופה אכל טרית אין הדנים עמרים דומים לה ולכך שרי כשאינה

ערופה: חלתית. כך שמה כדרכי והמתין קרפין כספין ואסורה משום שמטות דספין דל"ה דהמתית) ממתק (י) ה"א טעם השמטות הגבלה כה: ו"מ ל"ה קלונטיות. מ"ה שכל גדולי רומי מולקין אותה ויגילין למשוח אותה

כחלכ חזיר וכסומן דנים עמרים והיא נסה ולכנה ביותר: ז' וישאל רוארו. לאו דוקא רוארו אלא כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור. כ"ו דל"ה קאי חזי ליה אע"פ דכי יתיב לא חזי ליה העו"ג ארתוחי מרתוחי (י"א) אחר השעה קאי וחזי לי: והדבר ברור.

גיב'קעסמ קרוים אדער אנדערע זאכין אונ עס איז גיט דער שטייגע אריין צו גי'קען אין יי וויין אונ גיט וויין עסיג. קענ קען זייא געקען פון עובר גדולים אונ עסין פריה שאינה מדיח' אונ דער פיש פריה וואס ער איז גיט צוא שגי'קען אויף קליינע שטייבלאך. גאר אויף גרויסע שטייגער, אונ קען דער קענטא א ער איז פשר. קענ קען אים געקען פון איין עובר גדולים אונ עסין זי'ר שיש כו ד"ה אונ זאפט פון פיש וואס שוויקט אינגווייניג אפישעל פלביה, קענ קען געקען די זאפט פון איין עובר גדולים אונ עסין ועל'ה של חלתי' אונ די קלעקער פון דיא פרי חלתי' מענ קען אויך געקען פון איין עובר גדולים אונ עסין. ונארום קלעקער שנייד'ט קען גיט מיט אקעסער גאר קען רייסט מיט דיא הענט וימים נלסקאות הפלגלי' אויב איין עובר גדולים האט איין גי'קעסם איילבירטען אין אקלייברטען פלי, אונ זייא נענען גי'קען אין קלייברטען אזוי וויא קיבלאך, אונ עס איז אויס גי'קען עקען פון זייא בוסיאיל, אונ קען עסן זייא עסין, רבי יוסי זאפט השלוחין אסורין אויב דיא איילבירטען פון דעם עובר גדולים וענען אזויא ווייך איז קען נעקט דעם איילבירט אין האנט פאלט ארויס דער קערנדיל, קאר קען זייא גיט עסין. ונארום ענויים האט דער עובר גדולים אין זייא אריין גי'קען וויין התנבים הבאים מן הפלח אסורין דיא היי'שערקען וואס דער עובר גדולים פארקויפט זייא פון דיא קארב וואס שטייט ביא

קאר קען זייא גיט עסין. ווייל עס איז אריין געמישט צווישען זייא קליינע פישלאך וואס זענן קטא אונ קען דער קענט זיי גיט. גאר הנאה האבין פון זייא קען קען וק'סם של חלתי' חלתית איז אפרי ויא איז שטארק בי'קער ואדער שטארק זאערן אז קען האט אפ געשניטען אשטיקול פון דעם חלתי' מיט אפרייפין עקער קאר קען גיט עסין די שטיקול חלתי'. גאר הנאה האבין פון דעם חלתי' קען קען יסל'ה מלקי'סית דס איז אעלעך וא'ק גרויסע שטייגער וואס קען קעשטירט זיי מיט פ'עטס פון חזיר הרי אלו אסורים עסין קאר קען דאס גיט ונא'ן אסורין אסור הנאה אדער הנאה האבין פון זיי איז ע"כ אסור: ז' ז'אלי סי'ק'ן באכילה דיא זאכין מענ קען עסין חלב שחלבו עובר גדולים וישאל רוארו דיא מיל'ה וואס אגעצין די'קער האט גיקאלקין אונ אייד איז גי'קען דער בייא אונ האט גי'קען (ועין בתרע"ב) והי'בש אונ אז אעובר גדולים קריינגט האניק קענ קען געקען פון איהם דיא האניק אונ עסין והקריחה אז אעובר גדולים האט אפ געריסן פון אבנים אצווייגיל ווייגערדין אפ מ'פ' שטמטין אפילו עס ריגט וויין פון די ווייגערדין, פון דעקטוענין קען איד געקען פון אים אונ עסין אז ק'סם פ'עטס ק'כש מ'ק'ה אונ דיא וויין וואס ריגט פון דיא ווייג'ר מוויבין הייקט גיט אש'ק'ה אז דיא ווייגערדין זאלן אן גי'קייט וערין קטא צו וערין ו'כ'שין שאין ד'קן למה ל'ק'ן ווי'ק'ן אז אעובר גדולים האט איין

מחמת שעתן, רש"י. ובמרחק סייסא לא נכרכס אר"ג דרסו
 סוכה פ"ד עט"ו רע"ב רע"ג רע"ד רע"ה רע"ו רע"ז רע"ח רע"ט
 רע"י (יד) דמקלגל לה. סכ"ג:
 (טו) דמיוסס פ"ן דמ"ה יקר"ס
 שמי"ס רמ"ס אלה לכס"י רש"י:

מזלף עליהם יין עד (יד) שותקן לפניו לזכור: וכן
 לתרומה. וכן כהן המסוד לזכור תרומה לשם חולין.
 (טו) כל המתא לאפניו אסור
 שמה תרומה היא. הכל הכה
 מן האזור מותר. ולתרומתו מרתח דלמא שמעי רבנן ויסקירו כל האזור:

וואם לינמ פאר דעם פלן אונ ער זאגט דאס איז
 חולין קאר קען גיט עסין. ווייל קען גלויבט איהם
 גיט. קאקער איז דאס תרומה. אָבער די תבואה
 וואס ער בריינגט פון שפייכלער אונ זאגט דאס איז
 חולין גלויבט קען איהם. ווייל ער האט מורא צו
 גינארין קאקער וועלין די רבנן וויקעט אז אין דעם
 שפייכלער ליגט תרומה אונ ער גינארט מעקלשין
 אז דאס איז חולין. וועלין די רבנן צוא געקען פון
 אים די נאקצע תבואה פון שפייכלער. דריקער אז
 ער זאגט דאס איז חולין גלויבט קען אים:

איהם אין קראם, קאר קען גיט עסין. ווייל אז
 זיין ווערן פאר טריקניגט באשפריצט ער זיין מיט
 וויין פון התפסק סתרו דיא היישעריקען וואס דער
 עובר גלולים פארקויפט פון שפייכלער קעג קען
 פון איהם קויפין אונ עסין. ווייל די וענען פייקט
 פון זיך אליין קען דארף זיי גיט באשפריצען. אונ
 אז קען וועט זיין באשפריצען וועלין זיין האלדע
 ווערן וכן לתרומה אונ אזוי איז דער דין ביי תרומה
 אויב אבהן איז חודר צו פאר קויפין תבואה וואס
 זענען תרומה אונ זאגין דאס איז חולין. די תבואה

רש"י

גמרא ע"ז דף כה ע"א

עם שתי נשים. שדעתן קלות ושתייהן תתלנה לטעניה:
 בפרוצים מי שרי. ולמה ליה לתנא לאשמעין נכרי
 הו"א אפי' ישראל כדוותיהו אסירי: והוציאנה עשרה.
 פרוזיס לאסת איס וזכא כמסא מוז לטיר קען קונדי מת
 שלא יציטו: באשתו. של כותי: ותפוק ליה. בלא טעניה
 שמואל אמר שמואל ל"ש אלא בכשרים אבל בפרוצים
 במטה לא צריכא באשתו עמו נכרי אין אשתו
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה
 משום

סלסס ה' נלס כלי סמיזון דלמא דמלכות דכתיבס במ
 לא התייחד אשה עמהן כמאי עסקינן אילומא
 כחד דכוותה גבי ישראל מי שרי והתנן לא
 יתייחד איש אחד עם שתי נשים אלא בהלתא
 דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי והתנן אבל
 אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים וה"ל
 אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאנה עשרה
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה

אפילו עשרה נמי לא אונ רב יהודה האם גינאגט פון
 שמואלים נענין דאס איז גאר אז די צוויי יודין
 זענען פרוקע קעג אאשה זיין מיט זיין צו זאמען
 אין איין שטוב. אָבער מיט גיט פרוקע אפילו מיט
 צעהן יודין קאר זיא אויך גיט זיין אליין אין איין
 שטוב פשוטה היה הוציאנה עשרה כפסה עם האם
 אקאהל גימראפין צעהן מעקלשין האבין איבער
 גינעט אאשה זיא זאר מיט זיין מונה זיין. אונ
 ווייל אין שקאם האבין זיי גיט גינעט מיט איהר
 מונה זיין האבין זיין איהר געלייגט אויך אסקות
 אונ האבין גינאגט זיא איז גישקארבין אונ זיין
 קראגין איהר אויסקער די שקאט צו פגראבין. אונ
 אויסקער די שקאט האבין זיין גינאולט מיט איהר
 מונה זיין. ענטפערט די גמרא לא צריכא באשתו נמי
 אידישע אשה קאר גיט זיין אליין אין אשטוב
 מיט אונ אפילו דאס ווייב פון דעם גוי איז איהר
 דא איז שטוב. אָבער אאשה קעג זיין אליין אין
 אשטוב אפילו מיט זיין יוד אונ דאס ווייב פון
 דעם יוד איז אויך דא אין אשטוב נכרי זיין אשה
 משמרת דאס ווייב פון אונ זיין גיט דעם מאן ער
 זאר גיט מונה זיין אכל ישראל אשתו משמרתו אָבער
 דאס ווייב פון איהר היט איהר מאן ער זאר גיט
 מונה זיין. פֿרעענט די גמרא ותפיק ליה משום שפכות

לא התייחד אשה עמהן כמאי עסקינן אילומא
 כחד דכוותה גבי ישראל מי שרי והתנן לא
 יתייחד איש אחד עם שתי נשים אלא בהלתא
 דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי והתנן אבל
 אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים וה"ל
 אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאנה עשרה
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה
 לא התייחד אשה עמהן כמאי עסקינן אילומא
 כחד דכוותה גבי ישראל מי שרי והתנן לא
 יתייחד איש אחד עם שתי נשים אלא בהלתא
 דכוותה גבי ישראל בפרוצים מי שרי והתנן אבל
 אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים וה"ל
 אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאנה עשרה
 משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו והיפוק ליה

משום שפיכות דמים א"ר ירמיה באשה חשובה עסקין דמיתרתי מינה רב אידי אמר אשה כלי וינה עלי' מאי בנייהו איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים ושאניה חשובה בין הנשים . תניא כוהניה דרב אידי בר אבין האשה אע"פ שהשלים עמה לא התייחד עמהן מפני שחשודין על העירין ולא התייחד אים עמון . ה' ישראל שגורמן לו עובד כוכבים בדרך מופלו לימינו . ר' יוחנן בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר בסיף מופלו לימינו במקל מופלו לשמאלו . היו עולין במעלה או יורדין בירידה לא יהא ישראל למטה ועו"ג למעלה אלא ישראל למעלה ועו"ג למטה . ואל ישוח לפניו שמא ירוץ את גולגלתו . שאלו להיכן הולך

גמ' לא תתייחד מחוס ע"כ: באשה חשובה . כן האכסים וכן הנשים אשה יסה וקרוכה למלכות דמיסחי מינה ולא סקלי לה: כלי וינה עריה . אע"פ דלינה חשובה אין כוונת אוחה אלא כל עליה: איכא בנייהו אשה חשובה בין האנשים . קרוכה למלכות: ואינה חשובה בין הנשים . אינה יפה , לרבי ירמיה שרא לוחדי דמחוס ע"כ ליכא דהא קרוכה למלכות היא ומשום עריות גמי ליכא דמטבעת היא , לרב אידי דאמר סתם אשה כלי וינה עליה אסרה לוחדי : שהשלים עמה . דודאי לא היכרנה דהא כלי וינה עליה: לא תתייחד כו' , והיינו כרב אידי . לשום עמה משמע היא נוסחת את שלמות ואינה לריבה לשום מלכות: מופלו לימינו . מהכרו כותי לימינו של ישראל שאם ירצה כותי לברנו יסלח ישראל יד ימינו ויחמונו לו: למעלה . כעליה ילך ישראל לפני הכותי וכיריבה וילך הכותי לפניו: לא ישחה . הישראל לפני

הכותי לעול כלום: שמא ירוץ . ירוץ:

אעפ"ם האם ויה גיטראפין מיט אייר אין וועג מופלו לימינו זאל רער יוד געקען דעם עפויס ביי זיין רעכטע זייט . מאקער וויל דער עפויס אים הרגן וועט גער אים קענען בארד פארבאלטן מיט זיין רעכטע האנט , רבי יששעאל דער זוהן פון רבי יוחנן בן ברוקה זאגט גיט מופלו לימינו בפקל מופלו לשמאלו אויב דער עפויס האט ביי זיך אשונערד , זאל דער יוד אים געקען צוא זיין רעכטע זייט , ווארום אשונערד היינט אויף דיא לינקע זייט או דער עפויס וועט זיין געבין דיא רעכטע זייט פון דעם יוד , וועט דאך דיא שונערד פון דעם עפויס זיין געבין די רעכטע האנד פון דעם יוד , ווען דער עפויס וועט וועלן ארום ציהען זיין שונערד וועט דער יוד איהם בארד קענען פארבאלטן מיט זיין רעכטע האנד , אקער אז דער עפויס האלט אשטעקן אין דער שטעקן אין זיין רעכטע האנט , אז דער עפויס וועט זיין ביי די רעכטע זייט פון דעם יוד וועט דער שטעקן זיין ווייט פון דעם יוד דריקער זאל דער יוד געקען דעם עפויס ביי זיין לינקע זייט אויב דר עפויס וועט וועלן אויפהייבן אויף איהם זיין שטעקן , וועט דער יוד קענען פארבאלטן דעם שטעקן ווייניגסטענס מיט דיא לינקע האנד ביי גער וועט זיך נאך עס העלפן מיט די רעכטע האנד אויף הי עולין במעלה או ירודין בירידה לא יהא ישראל לסת עפויס למעלה אלא ישראל למעלה עפויס לסת ווען דער יוד מיט דעם עפויס דארפן ארויף זיין אויף אבארג ארער אויף טרעפ . אדער זייא דארפן אראפ גיין פון אבארג אדער פון טרעפ זאל גיט זיין דער יוד אונטער אונ דער עפויס אויבין נאר דער יוד זאל זיין אויבין אונ דער עפויס זאל זיין אונטען , אויב קען דארף ארויף זיין זאל גיין פריער דער יוד אונ אונטער אים דער עפויס , אונ ווען קען דארף אראפ זיין זאל גיין פריער דער עפויס אונטער איהם דער יוד זאל נישט לפני דער יוד זאל זיך גיט איינבייגן פאר דעם עפויס עפעס

דמיס צו וואס דארף די גיטרא זאגן אז אשה קאר גיט זיין אליין מיט אנוי מאקער וועט גער מיט איהר קונה זיין , ווען גיט קונה זיין קאר זיא אויך גיט זיין אליין מיט אנוי מאקער וועט גער זיא הרגן אפר בני ייסייה באשה חשבה עסקין דמיתרתי מינה האם רבי ירמיה גיזאגט דא שמעקטם בייא אזויא אאשה וואס זיא איז גרויס בייא דעם מלך , האט דער נוי מורא איהר צו הרגן רב אידי אפר אשה בלי זינה עליך רב אידי זאגט יעדער אשה האט אויף זיך אירע גיווער , אמאנספערואן הרגת גיט אאשה , ווייל גער וויל פון איהר הקאה האבין , דריקער פאר הרגן דארף זיא גיט מורא האבין . פריקער די גיטרא פא זייהי וואס זיא דער אונטער שייד צווישן דעם פירוש פון רבי ירמיה אונ דעם פירוש פון רב אידי , ענטפערט דיא גיטרא אייז בנייהו אשה חשבה בין האנשים ושאניה חשבה בין הנשים דער אונטערשייד איז בייא אזוי אאשה וואס איז גרויס בייא מאנסלייט , דיא שרים פון קלך גיבען איהר קבור ווייל זיא איז פון די משפחה פון קלך , אונ ווייקערשין קבור האט זיא גיט ווארום זיא איז גיט שייין , נאך רבי ירמיה דארף דיא אשה גיט מורא האבין פאר הרגן אונ נאך רב אידי דארף זיא זיא מורא האבין פאר הרגן , זאגט דיא גיטרא תניא כותיה רב אידי בר אבין מיר האבין גילעריגט וויא רב אידי בר אבין זאגט האשה אף על פי שהשלים עמה לא תתייחד עמה אאשה אפילו דער פרידען איז מיט איהר , זיא האט גיט מורא מאקער וועט קען איהר הרגן , ווייל קען וויל פון איהר הקאה האבין דריקער וועט קען זיא גיט הרגן וויא רב אידי זאגט פון דעםטווענין קאר זיא גיט זיין אליין און אשטוב מיט אעפויס מפני שהשדוין על העריות ווייל זיי זענען חשוד זיי זאלין מיט איהר קונה זיין ויא יתייהר אים סתם אונ אמאנספערואן זאל גיט זיין אליין אין אשטוב מיט אעפויס מאקער וועט גער אים הרגן מי הרגן דריקן האבין גילעריגט זיאל שונמן לו עבד נוכבים בדרך אויב

נסע סבותה. ולא הלך עד שער: לעכו. רחוק מכיכ: בשמתא. לפי שהיה חסד גדול ומתיה מילול: בדרך דלא מיוון. עמו חן לו נוסח פלי: גנבי דבבל וכו'. הלמטיס שפגשו בתלמידיו ר"ע ספורו כשכחו וחס"פ שמתס למטיס פריזיס מנכיס להודיעך שזכה של ארץ ישראל:

פגע בהן אדם רע מעולם, רב מנשי הוה אויל לבי תורתא פגעו ביה גנבי אמרולי' לאן קאולת אמר להן לפומבדיתא כן ממת לבי תורתא פריש אמרו ליה תלמידו דיהודה רמאי את אמר להו דיעיתו ליה יהא רעוא דליוווי אינשי בשמתא אולו עברו גניבתו שערין ותרתין שנין ולא אצלחו כיון דחוו אתו כולוה תבעי שמתיהו והוה בהו חד גירדנא דלא אתא לשרויה שמתיה אכליה אריא היינו דאמרי אינשי גירדנא דלא מיוון שהא בציר משנ'.

ת"ח מה בין גנבי בכל הלמטיס דארץ ישראל:

אויפיהויין שפא ריון את גילגולתו סאקער וועט דער עבדים איהם צוא האקין דעם קאפ שאילו לחיקו וכתב אויב דער עבדים פקענט ביי דעם יוד וואהרין ער גייט רחוב לו את תהך זאל ער איהם דער ווייטערין דעם וועט. אויב דער יוד דארף גיין אין מורה גייט פון שפאט זאל, ער זאגן ער גייט אין סעבר גייט אדער, ער זאל זאגן איך גיין זאגן גייט, למשל ער דארף גיין איין טייל זאל, ער זאגן ער גייט צוויי טייל, וועט דער עבדים ויה גיט אפליין איהם צו הרגן. ווארום ער וועט מראקטוער איהם נאך צייט אים צו הרגן. דער נויל אז ער וועט קוקען אין העלפס וועט וועט ער זיך שוין אפשיידן פון עבדים בדרך שיעשה יעקב אבינו לעשו הרשע אזוי ווי יעקב האט גיטארן צו עשו. יעקב האט גיזאגט צו עשו דז אשר אבא אל איני שניה איך וועל גיין פאקעליך ביו איך וועל קוקען צו מין הערר אין שער, האט עשו געמיינט אז יעקב גייט צו אים אין שער ויחב ויעקב נסע סבותה און עס שמיים אין פסוק יעקב האט געזויגן אין סכות משה בתלמידו רבי מקרא שיהי תלמים לכיב עס האט אקאל גיטארטן די תלמידים פון רבי עקיבא זענען געגאנגען צו די שטאט קיב פיש בהלסין האבין גולגים ויין גיטארטן אפיהם זאלן אפס תלמידי האבין דיא גולגים גיזאגט צוא דיא תלמידים צוא וועללע שטאט גייט איהר אפיהם להם זעט האבין די תלמידים גיזאגט צו די גולגים מיר גיזען אין עפז ודיא שטאט עפז איז גיזען ווייטער ווי די שטאט קיבא פון שמיש לכיב מיי ויין דיא תלמידים זענען געקוקען צו די שטאט קיב האבין זיי זיך אפגעשטייט פון די גולגים און זענען אריין געגאנגען אין די שטאט קיב אפיהם האבין דיא גולגים גיזאגט צוא די תלמידים מי אפס ווער זענט איהר אפיהם להם תלמידו רבי עקיבא האבין די תלמידים גיזאגט צו די גולגים מיר זענען תלמידים פון רבי עקיבא אפיהם להם האבין די גולגים גיזאגט צוא דיא תלמידים וואהל צו רבי עקיבא און צו זיינע תלמידים נויל עס האט זיין מיהל איין שלקטער קענטש בעקענט רב מנשי תהי אול לבי תורתא פגשו בה

גנבי רב כנשי איז גיגאנגען צו די שטאט תורתא אין וועג האבין אים פאקענינט נגכים אפיהם ליה לאן קאולת די נגכים האבין גיזאגט צו רב כנשי וואהרין גיטארט אפיהם להם למסבדיתא האט רב כנשי גיזאגט צו די נגכים איך גיין צוא די שטאט פומבדיתא ודי שטאט פומבדיתא איז גיזען ווייטער ווי די שטאט תורתא זי ספא לבי תורתא פריש ויין רב כנשי איז גיזען צו די שטאט תורתא האט ער זיך אפגע- שריט פון די נגכים אפיהם ליה תלמידו דייודה רמאי את האבין די נגכים גיזאגט צו רב כנשי דז קיב ער וויס דער תלמיד פון דעם שווינדלער יהודה גער לוי דיעיתו ליה האט רב כנשי גיזאגט צוא די נגכים איהר קענט דעם יהודה רמאי יהא רעוא דליוווי חנוי אינשי בשמתא הלאו זאל אנגינגען ווערין מיינע רייר און די קעקשון זאלן זיין אין תרם, אויף די נגכים האט ער גיזאגט זיין זאלן זיין אין תרם אולו גבור גיגראט שרין מריתו זענן ולא אצלחו די נגכים זענען אונער געגאנגען און האבין צוויי און צוואנציג יאהר גיט זאגט געהאט העלקה אין זיינעם גיגרות קיין דחווי אתי בלתי תבעי שפתייהו אז די נגכים האבין גיזען ויין האבין קיין העלקה זענען זיין אלע געקוקען צו רב כנשי ער זאל פון זיי אראפ- געקען דעם תרם זעטו כתי חד גירדנא דלא אתי לשרויה שפתייהו איז גיזען צווייטע ויין אייגער אונערער וואס ער האט ניט גיזאלט קוקען צו רב כנשי ער זאל איהם ספיר זיין דעם תרם אפליה אפיהם האט אלייב איהם אויף גיזען מיט דאס אינשי גירדנא דלא מיוון שפא בציר משנ' דאס איז וואס קענטשן זאגן אונערער וואס שפאט זיך ניט ווערען איהם ווייניגער איהר פון זיינע יאהרין זא מויה פון גנבי דכל הלמטיס דארץ ישראל קום זעה דעם אונער- שייך פון די נגכים פון דכל צו די גולגים פון ארץ ישראל, גולגים זענען ערגער פון נגכים, פון דעקטוועגין האבין די גולגים פון ארץ ישראל ניט געוידעלט רבי עקיבא, זיין האבין איהם נאך געלויבט, און די נגכים פון דכל האבין געוידעלט דעם רבי יהודה:

זוהר (ויגש דף רע ע"א) ת"ת דלגלות יוד הא ואו הא

הקל נשמע ביה פרעה. ת"ת כל בר נש דלני לזותיה (וקס) קמי מריה אנטרין ליה דלא למשמע קליה כלליתיה ומחן דאשמע קליה כלליתיה לזותיה לא אשמע ת"ת בנן דללוח לאו איזי הויא קלל דאשמע דההוא קול דאשמע לאו הויא לזותיה. ומחן איזי לזוחא דא קלל אחרא דתליח בקלא דאשמע ומחן הויא קלל דאשמע דא הויא קול דהוא בנא"ו קלל דתליח ביה דא הויא קל בלא ווא"ו ובנין כך לא אנטרין ליה לבר נש למשמע קליה כלליתיה אלא לללנה בלחם דההוא קלל דלא אשמע ודא הויא לזוחא דאחבקלת חזירי וסימניך והקל נשמע קל בלא ווא"ו נשמע דא הויא לזוחא דהויא בשמיא דכתיב דאשמע (ש"א ח) וקולה לא ישמע לא וקולה וקולה כד"ה אשכר דא רעוחא וכוונה ותקווא כדקא יאות וליחדא יחודא דמריה כדקא יאות בכל יומא. ת"ת (בראשית מה) והקל נשמע דא הויא קל בלא ווא"ו דא הויא קלל דבכחת על מקדש דרשון ועל מקדש שני. נשמע כמה דלח אחר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע. ברמה מאי ברמה דא הויא עלמא עלאה דלחוי וסימניך מן הרמה ועד בית אל (תהלים קו) מן העולם ועד העולם הכא ברמה דא עלמא עלאה דא אשהיה שעתא די ברמה נשמע כדון מה כתיב (ישעיה כב) ויקרא ה' אלמיה לנחוח כיום ההוא לכבי ולחמסד וכו'. והקל נשמע לעילא לעילא מ"ס בנן דוא"ו אחרחק ואסתלק מניה וכדון (ירמיה לא) רחל מכה על צנייה מהניה להנחם על צנייה כי אינו. די אינו כי אינס מנכי ליה אלא כי אינו והא אורמינא כי אינו דבעלה לא אשתכה עמה דלחלי בעלה ישתכה עמה תתחם עלייהו דהא כדון נהא לא הון כלליתיה ובנין דלוינו לאו איזי מנהמנא על נכחה בנן דנכחה אחרחקו מניה על דאינו עמה. ת"ת כד יוקים קוב"ה ליהוי קל מעשרא ויחבר בנא"ו כדון כל מה דאשכר מנייהו כומא דללוחא יתהדר ויתענדון כנהוין עלאין דאחוספן מנו עלמא עלאה כד"ה (סס כו) והיה כיום ההוא יתקע כשור גדול וכלו האובדים כאלך אשור והבדמים כאלך מלרים והשתחוו לה' כהר הקדש כירושלם:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוטר

הר"מ הלכות תפלה פרק יב.

(א) המפסיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה פרק יב.
ג' פסוקים חזור וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפסיר בנביא עד שיגדול ס"ח, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין כפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים וחרגמן הסתרגם דיו ואמילו לא שלם הענין, ובנביא אחר קורא ואמיל שנים

מספר חסידים סימן קנא.
קרוב אמה כעיס ורחוק כעליוסס אלו בני אדם סמיליסי חסל וכוכל סס או דבר רע על חכויסיס כוונס וחופדיסי סעקויס יעסול לנו וזמיס בעפלת סירסס כי אינס יכיל ססל ולל עכס אלמיס וזמינא סניכס סזיולו להסעדר אה פלמס שלל לסוליל ספסיס ססרכ כרע וכעזויסס כשייסיס שזיל מויל לסס כלמסס סלור יעסול לנו לא יכיס ס' סלוח לו כי סס יודעיסי אמוו ופסוקויס למדו כו:

(א) הסקסיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אמילו שלשה פסוקים דער מענקש וואס קען רוקס אים צו מססיר, ער זאל זאגן די הפסוקים אין נביא, סוד ער פריער זייגען אין די ספר תורה, אמילו נאר דריי פסוקים אין אויך גינגו חזרו וקורא מה שקרא לפניו ער זייגעט נאך אמאל די פסוקים וואס האט גילייגענט דער מענקש וואס קען האט אים אויף גערופין פאר איהם (ואחרון אדרע שבעין) ולא יפסיר בנביא עד שיגדול ספר תורה דער מססיר זאל גיט אנהייב גיין זאגן די הפסוקים ביו קען נועם פארנויקלען די ספר תורה ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים אונ ער זאל זאגן איין אונ צוואנציג פסוקים גיט נוייניגער וואס שלם תקנת כפחות מאלו אינו צריך לחסוף אונ אויב עס האט זיך געקריגט אקאפיטיל בייא נוייניגער וויא איין אונ צוואנציג פסוקים, דאך ער גיט זאגן נוייטער וואס קרא עליה פסוקים וחרגמן הסתרגמן די אונ אויב ער האט שוין אפ גילייגענט אין נביא צעקן פסוקים אונ דער סתרגם האט שוין איבער גיזאנט די צעקן פסוקים אויף סתרגם, איז שוין גינגו אפילי לא שלם הענין אמילו דער ענין האט זיך נאך גיט גיט עקריגט ובנביא אחר קורא ואמיל שנים מתרגמין ווען קען זייגעט די הפסוקה און דעם נביא, זאל איינער זיי:

קרוב אמת בפייה הרוח סמיליטיס דער נביא ירמייה האט גיזאנט צו הקב"ה דוא בינן נאנט ביי די יודין אין זייער מויל אקער דוא בינן טייט פון זייערע גינען, קימ דעס מויל לויבן דייך די יודין אקער אינווייניג אין זייעקע גינען בינזון טייט פון זייא, ווייל זייא קראכמין נאר גיט פון דיר אונ מיינען נאר גיט דייך צו דינען אלי בני אדם הסדציאסי תפא וניבול מה או דבר רע על חכויסיס כוונת דאס זענען די מענקשין וואס ריידין זינדיגע רייד אונ מייאקע רייד אדרע שלעקטע רייד אויף זייעקע חברים ווייל זייא האבן טאקע גינואלט ריידין שלעקטס אויף זייעקע חברים ואזמיס תפסיס יסחל לט אונ זיי זאגן נאט זאל אונ מוחל זיין ואינס כפגלת תרואת אונ זייא זענען גיט בייא דיא מורא פאר נאט כי אינס ראי תפא ונארום זייא האבן גיט מורא פאר אונדך ולא שנים אלהים ואיפת עליהם שייכלו לחסדי עינמם שלא לחיצא מפיהם הדבר הדי דיי רום פון נאט אונ זיין מורא איז גיט אויף זייא, די מענקשין האבן גיט מורא פאר נאט אונ גיט פאר זיין שקראף אונ זייא קענען זיך גיט אפיהאלמין פון צוא ריידין שלעקטע רייד וכפסוקה בענינמם שהיא מוחל לתם בארם חזור יסחל לט זייא מיינען אז זייא וועלן זאגן נאט זאל אונ מוחל זיין, נועם נאט זייא שוין מוחל זיין לא יאבה ה' סלוח לו נאט נועם גיט וועלן איהם נאט האט גיקאטין קען זאל גיט ריידין שלעקטע רייד אויף אלע מענקשין וסבכויסיס לשדו בו אונ זיי זיגריגען זענען נאט וויילעקריג, דריבער נועם זייא נאט גיט מוחל זיין:

מתרגמין, ומרלג מענין אחר ואינו מרלג כנביא לנביא אלא כנביאים של תרי עשר בלבד, ובלבד שלא ירלג סוף הספר לתחלתו. וכל המרלג לא ישהא כדילוג אלא כדו שישלים המתרגם תרגומו: (ב) הקורא כנביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם כתרגם שלשתו זה אחר זה, ואם הו' ג' הפסוקים ג' פרושיות לא יקרא לתורגמן אלא אחר אחר בלבד:

ענין. אב איבער זאגין דיא פסוקים אויף פירגום פועין אפילו צוויי צו זאמען אויך ומרלג מעין לענין אחר אונ מען קעג אפערדיגע פון איין לענין צו איין אנדער ענין מען קעג זאגין אביסיל פסוקים פון איין ענין אונ אביסיל פסוקים פון איין אנדער ענין אפילו די בידע ערליי פסוקים פאסען ניט פון איין זאך ווייט מרלג מנביא לנביא אבער אביסיל פסוקים פון איין נביא אונ אביסיל פסוקים פון איין אנדער נביא, דהיינו אביסיל פסוקים פון ישעיה אונ אביסיל פסוקים פון ירמיה, קאר מען ניט אלס נביאים של תרי עשר בלבד נאר ביי די נביאים פון תרי עשר מען קען לייענען פון צוויי נביאים צוזאמען ובלבד שלא ירלג סוף הספר לתחלתו נאר ער זאל ניט אפערדיגען צוריק ער זאל ניט לייענען פריער פון סוף ספר נאכדעם פון אנהייב ספר וכל המרלג לא ישעה כדילוג אלא כדו שישלים המתרגם בתרגומו אונ דער וואס מישט אין דעם נביא פון איין אָרַט צום אַנְדֶער

דערין אָרט דארף ער זעהן אונ דאס מישען זאל ניט דאערין ליינגער וויא דער מתרגם ענדריג דעם לעצמין פסוק פירגום: (ג) הקורא נביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם כתרגם שלשתו זה אחר זה דער וואס לייענט אין נביא זאל ער לייענען צווא דעם תורגמן דריי פסוקים איינעם נאך דעם אנדער רין אונ דער מתורגמן זאגט אויף פירגום די דריי פסוקים איין פסוק נאך דעם אנדערין זאס הוי ג' הפסוקים ג' פרושיות אונ אויב די דריי פסוקים זענען גיווען דריי קעוונדערע פרושיות לא יקרא לתורגמן אלא אחר אחר בלבד זאל ער ניט לייענען צו דעם מתורגמן אלע דריי פסוקים צו זאמען, נאר ער זאל לייענען דיא פסוקים איינציגווייט, ער לייענט איין פסוק אונ דער מתורגמן זאגט דעם פסוק אויף פירגום, אונ ער לייענט דעם אנדערין פסוק אונ דער מתורגמן זאגט דעם פסוק אויף פירגום אונ אזויא דעם דרישען פסוק:

אונקלוס

מסעי יום ה תורה

להבטיח מנה"ט דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה דמיליה דה אל שם ב"ן שבועשה בניקוד חולם:

- כב וַיִּסְעוּ מִרְסָה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָהּ :
- כג וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָהּ וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפָר :
- כד וַיִּסְעוּ מִהַר־שֹׁפָר וַיַּחֲנוּ בְּחַרְדָּה :
- כה וַיִּסְעוּ מִחַרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֵלֹת :
- כו וַיִּסְעוּ מִמַּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ בְּתַתַּח :

בעל הסורים

(כב) נקבלתה. על שם ויקבל עליה את כל הפרה: דרשיון מניחם שחסי' מוכרין שבעעי' למן אמרו זכרם על הים. (כג) במקלות. על שם ויקטלו על משה ועל אהרן: וחסו ויפשו ממחנה פי' מתחלת מלחמתם שהיו נוטע מתחילם בעקלות. כ', סבל, ולידך במקלות כלבו אלהים. ויסעו בעקבותם מלאך שנטעמו קטלות קטלות ועל שם:

תרגום

להבטיח מנה"ט דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנחא ארני נשמה דודר יהוה חיה יחידה רנחא חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבועשה:

א מגיעי רגלך מיתחף וגורגך מצמאה ותאמרני נואש א מגיעי רגלך מלאחחקהא

מצורת דוד יוגרוגך קרי רש"י

(6) מנעי רגלך מיתחף. כ"ל רחא נחמן מעשיך וכל חלכי כנולה יחף ומתחף למים: ותאמרי כנול. אמצע חני מתיאש מעטותם ספקים וכל אשוב אליו כי אובח חני חס סוים סס

דעם פירוש עברי פיישט נעמינס מען בייא דער המצורה פון דער וואק.

לעמיתא ופומיה סלמפלה
 לפענות עמיתא נאמרת
 קבית מקתר פולתנה לא
 אבי רחמיית לאתחברא
 לעמיתא וקתר פולתן
 סענותהון איה: ב בקתת
 גבר דמתחשב סמין
 ומשמכת גניב פן פהיתו בית
 ישראל אינון סלמיהון
 בקריהון וכהגיהון וגיביהון
 דשקרא: ג אמרון לעלם
 אעא אבונא את ולמא
 דמתעבר מן אבנא אמרון ליה
 אפיהון ובעדו דבישקא אתיא עליהון פפרין
 ויאן דחלתכון בעכרתהון לבון
 קומון אמ: יכלן לסמקכון
 קעדן פלשתכון ארי מין
 קרניכון קנאה
 דחלתכון דבית יהודה
 למא אהון מרמן למידן
 לקביל פהגמי בלכות
 בחדתון קמימרי אמרני:
 רש"י

לוא פי-אהבתי זרים ואחריהם אלה: ב פבלשת נגב
 פי ימצא פן הבישו בית ישראל המה מלכיהם
 שריהם וכהניהם ונביאיהם: י אמרים לעין אבי
 אתה ולאבן את ידתני פריפנו אר ערף ולא פים
 ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו: י ואיה
 אלהיה אשר עשית לך יקומו אס-יושועה בעת
 רעתך פי מספר עריה היו אלהיה יהודה:
 ה למא תריבו אלי פלכם פשתם פי נאסיהנה:
 סילתתו קרי

מ: דח סעלמי: וסחריסס לכן. למעוד סוסס: (ב) כנסת
 נגב כי ימצא. סכריכח כושח סנגב סוס סוס בעת ימצא סוס
 נגב סוס ססיס מוחוק נלססן כי ירכש כושח בית ישראל כעיי
 ססריה סל כי סיו מוריסיס נפוסיו ס' ונמצא ספ"ו ככל
 סססיס: סכח. ספסן סס: וכסריסס. סכני סכנל: ונכריסס.
 ככיל סכנל: (ג) סמריסס. סל אסר סמריסס נלסל ספסר
 ספסל ססס ספסל ונלסל: סל סמו אלי סוכר. כ"ל ליכס סמסיס
 נכרי כלסר סכסר סוכר סוז רכסו ולא יכסכ לפעוס אמרו: ובעת רעתם. כעח כל עליסס כרעס ספסללי אלי וימרו קומס
 וסוסיפנו מן סרעס: (ד) וסיס. ר"ל וכסח אשכ כז סיס אלסך אסר עמיס לך כסכסל יך יכס סס ויקומו סס ויכלו להכסיפ
 לך כעח כל אלך סכסס: כי מספר סרי. לסי מסכון מספר סריך עמיס ספסליס סכס יקודס לכ כליס סכס וספ סכס לל
 יכס ססס סוכל סכסיפן: (ס) נלסס סריהו אלי. למח סכרעמו נלמי: סל ספסן סלי מילל סכסס מן סרעס סכסס סלל
 בלכס ספססס כי סיס לל כעדר וסכו סוכוס סכסלל לכס:

מצודת דוד

כתובים תהלים קו

לרמשך מסוד ומלכות ד'א שיון דלת יוד נמש שיון שיון דלת יוד רוח יהודה ויהוה נשמת ד'סוד א' אר
 ארנ ארני נמש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמת ד'מלכות יו דו וז הו חיה יחידה ד'סוד ד'הך חיה יחידה
 דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א ואשרי תמן פסינים א ויושב לשם רעבים ויבוננו עיר מושב: ב וירעו שדות
 ואחריהן קרוא סתקא: וימעו כרמים ויעשו פרי תבואה: ג ויברכם וירבו מאד
 ב וירעו חקלן ויגזיבו פרמא ובעדו פרי אכא: ד וימעיטו וישחו מעצר העה ויגון:
 ויסגנו לחנא ובעיהון לא ה' שפך ברו על-גדידיים ויתעם בתהו לא-דךה:
 זעיר: ד וכר חבו אערזו ואתמסבינו מן אגיק בישקא ויווא: ה שרי פסרנותא על ברכניא
 ואטעיאונון בקמא ולא אורקא: רש"י

מצודת דוד

(ד) וימעטו וישחו. ומתלה היו סזחין ומועטין מועור
 רעה ויוון: (ה) גדיבים. סריס:
 ססודו וסכעיס: פרי סכוסס. סכעיס יעשו פרי וססודו סכוסס
 סל למסר מן סרעס אסר ססיס ספסרס ועוכס סללס וסן סיון אסר: ססיס עליסס: (ס) סוכן. ספסיס יכיל סיון סכסס סל
 גדיביס: ויספס. מוסס סוסס ספסיס ללכס גלורח מוסס לל כוכך יכר כ"ל סגיס ספסיס:

פירוש עברי מיימש

(א) ויושב לשם רעבים הקב"ה האם אריין גיעצמ אין
 רעם לאגר הונקערינע ויבוננו עיר מושב
 און זיאי האבין דארם אגנעקברייט וגעמאכט
 אכנעצמע שקאט: (ב) וירעו שדות זיי האבין פארר
 זיעעט פקלדער הישט כריסס און האבין געפל אנגמ
 נוינגעקסנער וישט פרי תבואה און זיאי האבין
 געמאכט, עס נאל וואקסין אויף ריא בויער
 (ג) ויברכם און נאם האם זיאי גיעקענסשט חרבי סאר
 און זיאי האבין זיך שטארק גיעמערט ויבשמו לא
 ימעיט און זייערע כנסות זענען אריין גיט גיווען
 נוייניג: (ד) וימעטו וישחו ספוד רעה היין און זיאי
 זענען ווייניג גיטארין און זיאי זענען איינגיבויגין
 גיווארין פון אשעלעקסין קלך און פון סרוועקייט:

הוא היתה קריכה עם העוקן והאליה והכבד ה' עם הדופן הימני והריחה עם הגרה ושתי ללעות פמה . כמו שמפרש בסמוך דופן ימני חותך סמוך לשדר' אלא שהיה מניה צ' ללעות למעלה אל השדרה וכן כ' ללעות למטה : והרגל של ימין בשמאלו . ואף ע"ג ההלכת' אכריס לכבש כבודה הוא ועבודה פסולה כשמשאל כיון דלא מעכבת כפרה שרא אמינו כשמשאל כדאיתא ביומא : ובית עורו לחוץ . המקום שמשויש' ממנו העור הוא סמוך לראשי

ואינו כגון אלף פניו כס לכן נקראם גדולה : [ק] חסכו . אלף כגון כשמשאל שדדין תורה סככה עז' . מפדס : [כ] ושתי כו' . וכן שתי ללעות מכלל ושתי ללעות מכלל ולפי' שאלות ללעות מקדי כפי ספקן לא חס נפרס כ' ללעות כו' : [ט] כשמשאל . משכס יחיד' שכל כשכסם מנותחם ולכריס מלבד זכ' הרגל שמשאל ענין כשמשאל . מוכס : [ט] בין כו' . ושתי דלא פ' וביה עובד לפון ס'ט' דכ' ללעותיו מונחיס בין אלכסוסי א"כ סיי צות טורס למין אלכ' נבי דטוסי אל ופי' ללעס [כאין טוסי] והיכ' יכול לישא דטוסי על פס יד' .

השלישי כעוקן וברגל העוקן בימינו והאליה מורללת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו . הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . הרביעי בחזה וכגרה , החזה בימינו והגרה בשמאלו . וצלעותיה בין

בימינו וחוטמו כלפי זרועו וקרניו [ת] בין אצבעותיו . ובית שחימתו מלמעלה והפדר נתון עליו . והרגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ . השני בשתי ידיים של ימין בימינו , של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . השלישי כעוקן וברגל העוקן בימינו והאליה מורללת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו . הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ . הרביעי בחזה וכגרה , החזה בימינו והגרה בשמאלו . וצלעותיה בין

בין יד וימין . רובין פייא דעם ווייריל האם ער גילאזין צווייא ריפען אין דיא רעקמע זייט אונ צווייא ריפען אין די לינקע זייט , אונ אונטען ביי די פרוטס האם ער אויף גילאזין צווייא ריפען אין די רעקמע זייט אונ צווייא ריפען אין די לינקע זייט חקרה ונהנה לפי שוקה בה ער האם אפ געשניטען די לינקע זייט אונ האם איהר גיגעבין צוא דעם פהן וואס האם וזכה גיווען ער זאל איהר מקריב זיין וישקרה יקה אונ די שררה איו גיווען מיט די לינקע זייט ומחולל מליי בה אונ דער מילץ איו אויך גיהאנגען בייא די לינקע זייט היא היתה גדולה אונ דיא לינקע זייט איו גיווען גרויס אליי של ידו קרוי מוזלה נאר דיא פהנים פלעגן רופין דיא רעקמע זייט דיא גרויסע שפבד הליי בה ווייל דיא לעבער איו גיהאנגען בייא דיא רעקמע זייט כא לו לעגן דער נאך איו ער גיקומען צום ווייריל וואס ליגט הויבין אויף דיא פים חקרה ונהנה לפי שוקה בו ער האם אפ געשניטען דעם ווייריל אונ האם איהם גיגעבין צו דעם פהן וואס האם וזכה גיווען ער זאל איהם מקריב זיין ואליה וואצעב הכבד ושתי פליות עמו אונ דער ווייריל וואס איינגט אראפ , אונ דיא שטמקעל לעבער וואס איו גיווען גרויס ווי אפינגער ווי עס שטייט אין אקטייב משה' אונ די צוויי נירען . זענען גיווען מיט דעם ווייריל נפל רגל השמאל ונהנה לפי שוקה בה דער נאך האם ער גיר נוסען די לינקע פום , אונ ער האם איר גיגעבין צו דעם פהן וואס האם וזכה גיווען מקריב צו זיין דעם ווייריל זיין ויכא פ"כ מ"ג נמצאו כולן עוקרים בשורה האברים ביד דער נאך זענען אלע פהנים גישמאגען גלייך אין פראנד , אונ געדערער האם גיהאלטין אין האנט זיין חלק פלייש מקריב צוא זיין הראשו בראש וברגל דער ערשטע פהן איו גיאנגען מיט דיא קאפ אונ מיט דעם פום הראש גייט דיא קאפ האם ער גיהאלטין אין דיא רעקמע האנט ויחסי

פלעי וזיט אונ דעם נאז האם ער געהאלטען גענין דעם ארעם וקניין בין אצבעותיו אונ דיא הערנער האם ער געהאלטין צווישען דיא פינגער ובית שחימתו מלמעלה אונ דעם ארם ווא די קאפ איו גישאכטין גיווארין , האם ער גיהאלטין ארויף אין דיא היף והפדר ריטן עליה אונ דיא חב' האם ער גיגעבין אויף דעם ארם צוא ארעקין דיא בלוט והרגל של ימין בשמאלו אונ דיא רעקמע פום האם ער גיהאלטין אין די לינקע האנד ובית עורו לחין אונ די זייט וואו די פעל איו גיווען האם ער געהאלטין אויסער זיך , אונ דיא זייט וואס מען האם אפ געשניטען האם ער גיהאלטען געבין זיך השני בשתי ידיו דער אנדערער פהן האם גימראגין די צווייא פארערשטע פים של ימין בימינו די רעקמע פום האם ער גיהאלטין אין די רעקמע האנט של שמאל כשמשאל די לינקע פום האם ער גיהאלטין אין דיא לינקע זייט וואו דיא פעל איו האנט ובית עורו לחין אונ דיא זייט וואו דיא לינקע זייט וואס מען האם אפגעשניטען האם ער געהאלטין געבין זיך השליש בענין וברגל דער דריטער פהן האם גימראגין דעם ווייריל אונ די איינקער שפע פום היקען גייט דעם ווייריל וואס ליגט אויף די פים בייא די שדרה האט ער גיהאלטין אין דיא רעקמע האנט והליה מדיקלת בין אצבעותיו אונ דער ווייריל וואס היינגט אראפ ביי דעם שפעס איו ער ביי דעם פהן אראפ גיהאנגען צווישען די פינגער וואצעב הכבד ושתי הכליות עמו אונ די שטיקיל לעבער וואס איו גיווען גרויס וויא אפינגער אונ די צווייא נירען , האם ער אויך גיהאלטין אין דיא ועלכניגע האנט הרגל של שמאל בשמאלו דיא לינקע פום האם ער גיהאלטין אין דיא לינקע האנט ובית עורו לחין אונ דיא זייט וואו דיא פעל איו גיווען , האם ער געהאלטין אויסער זיך אונזי וויא פריער' הייבין בה ונהנה דער פערטער פהן האם גימראגין דיא

ליה מידי דמימר קאמר ליה : דא"כ. ללא שקיל אנרא
 אחי למיחשדיה כי אמר בעל מוס הוה : תרי וימני לא
 תקינו ליה רבנן. דכי הוה אמר חס הוא שקיל אנרי'
 וכי מימיה ליה לקמיה כמה וימני לא שקיל מידי הילכך
 ליכא חשדא : מנח"מ. דלון טעלון סכר על הוראה
 ותלמוד תורה שילמד : אמת. תורה :

אמאי דא"כ אחי למיחשדיה ואמרי האי בעל מוס
 הם הוא והוא יקא שרי ליה משום אנרא. א"ה תם
 נמי אמרי בעל מוס הוא והוא דלא קשרי ליה סבר
 כי היכי דלישקול אנריה וימנא אחרייתו. חד וימנא
 תקינו ליה רבנן תרי וימני לא תקינו ליה רבנן.
 הגומל שכרו לרון וכו' מנח"מ אמר רב יהודה אמר
 רב דא"כ ראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם
 רבנן תרי וימני לא תקינו ליה רבנן דלא תקינו
 גיזאגמט איין קאהל זאל דער מוסקה נעמען געלט
 פון אַבבור. גיט צווייא קאהל. דריקער אויב דער
 אַבבור וועט איהן אַפּעלער וועט ער זאגן דעם
 אַבבור. ווייל עס איז איהם קיין אונטערשייד אין
 זיין פארדינסט הגומל שקרו לרון דעין זאלן אז
 געמט שׂכר צו פסקנן אדין. איז זיין דין קמל.
 זאגט דיא נקרא פני תני מילי פון וואגען ווייסן
 סיר דאס אפּר רב יהודה אפּר רב האט רב יהודה
 גיזאגט פון רבס וועגן זאפּר קרא ראה למדתי אתכם
 חקים ויפּשפּים עס שמיים אין פסוק משה האט
 גיזאגט צו די יודין זעהט איר האב איר גילערינט
 חקים אונ משפּטים מה אני בחנם אף אתם בחנם אזוי
 וויא איר האב מיט איר גילערינט אונזיקסט אן
 געלט אזוי זאלט איהר איר גילערינט מיט אנדערע
 אונזיקסט אן געלט תנינא נמי הכי סיר האבן איר
 אזויא גילערינט משה האט גיזאגט צו דיא יודין
 פאפּר צוני ה' אלתי איר האב מיט איר גילערינט
 אזוי וויא זאגט האט סיר גיזאקטן מה אני בחנם אף
 אתם בחנם אזוי ווי איר האב מיט איר גילערינט
 אונזיקסט אזוי זאלט איהר לערנען מיט אנדערע
 מענשלישן אונזיקסט וימני שאם לא סניא בחנם שילמד
 בשׂר פון וואגען ווייסן סיר אויב ער האט גיט
 געפונען אקענסט וואס זאל וועלן מיט איהם
 לערנען אקענסט זאל ער בצאהלין צו ארבי
 וואס זאל מיט איהם לערנען פלימד לומר אמת קנה
 שמיים אין פסוק אמת ואלקמו קויפין. אמת איז
 דיא תורה וימני שלא יאמר בשם שלמתי בשׂר פּ
 אלמדנה בשׂר פון וואגען ווייסן סיר אז ער מאר
 גיט זאגן אזוי וויא איר האב בצאהלט געלט קען
 זאל מיט סיר לערנען. אזוי אז איינער וויל פון
 סיר איר זאל מיט איהם לערנען זאל ער סיר
 איר בצאהלין פלימד לומר אמת קנה ואלקסט
 אין פסוק רוא זאלטם קויפין אמת. רוא זאלקסט
 בצאהלין פאר תורה לערנען אַבּער דוא זאלקסט
 גיט פארקויפין. רוא זאלקסט לערנען מיט אנדערע
 מענשלישן אונזיקסט לחוט ולקשׂר פּסיון מי מערה זאפּר
 אפּר פקלי דער מענשליש ווב נעמט געלט צו שפּריטען
 די וואסער פון די פּרה אונזיקסט איר די מענשליש

אף אתם בחנם, תנ"ה כאשר צוני ה' אלתי מה אני
 שילמדו בשכר, ת"ל אמה קנה. ומניין שלא יאמר בשם
 שלמדתי בשכר כך אלמדנה בשכר, ת"ל
 אמת קנה ואל המבור. להוות ולקשׂר מימיו מי מערה
 אפרו אפר סקלה, ורמיניה המקרש כמי

נקרא בשלמא בעל מוס דקא שרי ליה אויב ער האט
 געפונען ביי דעם אבבור אפּעלער איך נעמט וואס
 מען דארף איהם באצאהלין. ווייל ער איז סתור
 דעם אבבור קען זאל איהם קענן שעקטן אונ
 עסן זאל פּס אפּא אַבּער אז ער אבבור איז נאנץ
 אן אפּעלער מאר קען דאך איהם גיט עסן. פאר
 וואס זאל קען איהם בצאהלין. ענפערט די נקרא
 דאס פון אחי למיחשדיה ואמרי האי בעל מוס פּס הוא והוא
 דקא שרי ליה משום אנרא אז דער אבבור איז אן
 אפּעלער וועט קען דעם מוסקה ונוואס וזכט דיא
 פעלערס גיט בצאהלין, וועט קען דאך דעם
 מוסקה חושד זיין. אז דער מוסקה וועט זאגן
 אויף אַבּבור ער האט אפּעלער. וועט קען זאגן
 עס איז ליגען דעם אבבור האט קיין פעלער. נאר
 דער מוסקה זאגט ער האט אפּעלער, ווייל ער
 ווייס אז ער וועט זאגן ער האט אפּעלער וועט
 מען איהם בצאהלין. אַבּער אז ער וועט זאגן
 ער האט קיין פעלער וועט קען איהם גיט
 בצאהלין דריקער זאגט ער דער אבבור האט
 אפּעלער. אַבּער אז אייביג מוז קען דעם מוסקה
 בצאהלין, וועט קען שוין דעם מוסקה גיט
 דושר זיין. אז דער אבבור האט אפּעלער בצאהלט
 מען איהם אונ אז דער אבבור האט קיין
 פעלער בצאהלט קען איהם אויך, צו וואס זאל
 ער זאגן אליגען, פּרענט דיא נקרא אי הכי אויב
 עס איז אזוי אז דוא האקסט מוכא פאר חושד זיין
 פּס נמי אמרי בעל מוס הוא והוא דלא קא שרי ליה סכר כי
 רכי דלישקול אנרי וימנא אחרייתו אפילו דער מוסקה
 זאגט ער איז נאנץ אן אפּעלער וועט קען איהם
 אויך חושד זיין. קען וועט זאגן דער אבבור האט
 סאקי אפּעלער. נאר דער מוסקה פראקט בייא
 זיך אז ער וועט זאגן דער אבבור האט אפּעלער
 וועט קען איהם שעקטן. וועט ער שוין פון דעם
 אבבור קער גיט פארדינען. דריקער זאגט ער אז
 דער אבבור האט קיין פעלער, וועט קען איהם
 אין עמליכע וואכין שפּעטער נאך אקאה רופין
 צו דעם אבבור וועט ער נאך אקאהל נעמען געלט
 אונ אזויא וועט ער מאהן. עמליכע קאהל בייא
 יעדער אבבור. ענפערט דיא נקרא חס וימנא תני ליה

חמאת באפר חמאת ה"ז מקודשת אע"פ שהוא ישראל . אמר אבוי ל"ק כאן בשכר הבאה ומלוי כן בשכר הוזהר וקידוש , דיקא נמי וקתני הבא להוות ולקדש והתם קתני המקדש כמי חמאת ובאפר חמאת , שמע מיניה :

ה"ז מקודשת . אלמא יכול ליתן שכר דלי לא כמאן מקדש לה : אף על פי שהוא ישראל . ומטי' הוה ישראל דכהניס בנילין כהו"ל וקידוש : שכר הבאת האפר . שילך למקום רחוק מירושלים להבוא האפר : ושכר מלוי . המיס מלי למיסקל לאגר מירמיה שקיל ולא הכשר המזהר : כאן בשכר הוזהר וקידוש . סהיא ביא' הכשר

מזהר לא שקיל : במי חמאת . דמשמע מילוי המיס ובאפר חיכה לאוקמי נמי בהכחא אמר :

וואם וענען סקמא אדרער ער נעמט געלט פאר דעם אריון שימען די אש פון די פרה ארוקה אין די פרישע וואסער וואס ער האט אנגישיפט , איז די וואסער פסול און דער מענטש איז וייטיער סמא , די וואסער איז גלייך וויא ער וואלט וויא גענומען פון אקעלער , און די אש איז גלייך וויא וויא וואלט געווען פון האלץ , אונט דיא נקרא חסיה איה וועל דיר פרגענין אקשיא מיר האבין גילערינט הפקדש כמי חמאת באפר חמאת חיינו מקדשת אף על פי שהיא ישראל או איינער גיט צוא אאשה אביקסיל וואסער וואס איז אויסגעמישט מיט דיא אש פון דיא פרה ארוקה , אדרער ער גיט צו איהר אביקסיל אש פון דיא פרה ארוקה , אונט ער אונט צו איהר דוא אקלטט ווערין צו מיר מקדש מיט דעם ביסיל וואסער , אדרער מיט דעם ביסיל אש , ווערט ניא מקדש צו איהם , אפילו ער איז נאר איינשאל , איז דאך אקשיא אויב מיר וועלין זאגן אז מען קאר ניש געמען געלט פאר דעם שפרימצין אויף אסמא די וואסער מיט די אש פון די פרה ארוקה , אונט מען קאר גיט געמען געלט פאר די אש מיט די וואסער נאר גיט ווערט , מיט וואס ווערט די אשה צו איהם מקדש , געוועיס מוז ויין אז מען קען ניא געמען געלט פאר דעם שפרימצין די וואסער מיט די אש אויף אסמא , אונט אז צו די

אשה וועט קופען אסמא אונט ויא וועט שפרימצין אויף איהם די וואסער מיט די אש וועט ער איהר בצאהלין , אדרער מען וועט וועלין ויא זאל אויס מישען דאס ביסיל אש מיט וואסער וועט מען איהר בצאהלין , אונט מיט דעם געלט ווערט ויא מקדש אפר אבוי לא קשיא אבוי זאגט עס קרין אויב קשיא זאן בשכר חמאת ומלוי זאן בשכר חמאת וקידוש געמען שוכר פאר דעם בריינגען דיא אש אונט פאר דעם שעפין די וואסער קעגן מען , אבער געמען שוכר פאר דעם שפרימצין דיא וואסער אויף אסמא אדרער געמען שוכר פאר דעם ארויף שימען די אש פון די פרה ארוקה אויף דעם וואסער קאר מען גיט , זאגט די נקרא ויקי נמי איהר וועל דיר ווייזן אז עס איז אויב דאס קרא ויקי נמי איהר וועל דיר ווייזן הפקדש כמי חמאת ובאפר חמאת שפע מיניה דא אין דער משנה שמיים ער קאר גיט געמען געלט צוא שפרימצין די וואסער פון די פרה ארוקה אויף אסמא אונט צו מישען די וואסער מיט די אש פון די פרה ארוקה , אבער דארטן שמיים אז איינער איז מקדש אאשה מיט דיא וואסער פון דיא פרה ארוקה אדרער מיט דיא אש פון דיא פרה ארוקה , מיינט מען אז צו שעפין דיא וואסער אדרער צום בריינגען די אש , אונט פאר דעם מען געמען געלט , זעהן מיר אז אויב מיינען ביידע משנות :

זוהר (כשלח דף גה ע"ב) ת"ת דאצילות יודי הא וואו הא

רבי ייסא פתח ואמר כמה אית ליה לבר נש להחמא ליה לקב"ה דהא לית ליה פולחנא לקב"ה (אלה) רחומותא וכל מאן דרחיס ליה ועבד פולחנא כרחומותא קארי ליה לקב"ה רחומא , אי הכי כמאן אוקימנא הני קראי (משלי כו) רעך ורע חביך אל תעוב וכתיב (סס כה) הוקר רגלך מבית רעך . אלה הא אוקמוה חבירייה הא קרא (ס"א) כעולות ושלמים והאי כחטאות ואשמות וכתיב וכו') כעולות כתיב השתא רעך ורע חביך אל תעוב למפתח ליה ולחתיבקה ביה ולמעבד פקודוי . אל תעוב ודאי . ר' יהודה הוה יתיב קמיה דר' שמעון והוה קארי כתיב (ישעיה נב) קול עוסף יבולט בך ולא תעביד הרהורא חסרא . ר' יוחנן הוה יתיב קמיה דר' שמעון ויהוה קארי כתיב (ישעיה נב) קול עוסף נשאו קול ויהווי ירננו . קול עוסף מאן אינון עוסף . אלה אליון אינון דמנפסן אימתי ירחס קב"ה למבני ביתיה . נשאו קול , יבאו קול מבני ליה . מאי נשאו קול , אלה כל בר נש דכבי וחרים קליה על חרבין כתיב ביתיה דקב"ה וכי למה דכתיב לבתר (סס) יהווי ירננו . מאי נשאו קול , אלה כל בר נש דכבי וחרים קליה על חרבין כתיב ביתיה דקב"ה וכי למה דכתיב מאי כבוב' ה' זיון , אלה כבוב' ה' זיון ודאי . תא חוי כשעתא דחתיב ירושלם לתתא וכנסת ישראל חתמרת סליק מלכא קדישא לזיון וחתנגיד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל חתמרת . השתא דחתיב ירושלם לזיון ליה לזבוב' וכד חתמרת כנסת ישראל לחתרה כדון יתוב מלכא קדישא לזיון לחתרה לחזוונא חד בחד וזא הוא כבוב' ה' זיון . וכדון זמיתן ישראל לממר (שמות טו) זה אלי ואנוהו . וכתיב (ישעיה כה) זה ה' קונו לו נעילה ושמחה בישועתו . בישועתו ודאי :

כ"י פסוקי שמירה נגד סוילי כ"ן ו"י ה"ר ה' ותעשה ממנו צדוק ויהי בניקוד ששי

כו וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתַרְחַח :
 כח וַיִּסְעוּ מִתַּרְחַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה :
 כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחִשְׁמֹנָה :
 ל וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת :
 לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיַיִךְ יַעֲקֹן :
 לב וַיִּסְעוּ מִבִּנְיַיִךְ יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחֹרֶה הַגְּדֹד :
 לג וַיִּסְעוּ מִחֹרֶה הַגְּדֹד וַיַּחֲנוּ בְּיִטְבְּתָה :
 לד וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרָנָה :
 לה וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִיִן גָּבֵר :
 לו וַיִּסְעוּ מִעֵצִיִן גָּבֵר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־צֶן הוּא קָדֵשׁ :
 לז וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהַר הַהָרִים בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוּם :
 לח וַיַּעַל אֶתְרֵן הַכְּהֵן אֶרְדֵּי הַהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיִּמַּת שֵׁם בִּשְׁנַת הָאָרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי

ת"א ויפל אסרן הכהן אל סר הכהן כ"ב ע"כ פ"י כהמל"ו

שפתי חכמים

ח כלומר על פי ס' נדעם לפניו ולאסליו ויפל אסרן על פי ס' יקרי

ליקוטים על התורה

(לו) ויחנו בעציון גבר. דער ילקוט ראובני שרייבט דרייבער
 האט פון גערופן דעם ארץ עציון גבר, ווייל
 דארט זענען געווען פאנצשין וואס האבן געוואסט צו געבן
 עצות צו פארשפייך די חקקה פון דעם האן ועציון פיינס פון
 אפצוה. גבר פון אהאן ווארים דיא חקקה פון דעם האן איז
 זייער גרויס צו פארשפייך און וויפאן ריכטיג ווען עס איז האלבע
 נאכט און וויסען דיא אלע וועספיינען וואס דארפן באלד
 קומען, אין די צורה פון דעם האן איז אין דעם קאס פון דעם
 האן זענען צו געוויסן אויף גרויסע חכמות און מרות פון
 דער וועלט וויא מיר זאגן אין דער פריה די ערשטע ברקה
 אָיִשׁר נָתַן לְשִׁבְוֵי בְּיָמָהּ, וואס גאט האט געגעבן פארשפאנדג-
 קיים צו דעם האן ער זאל פארשפייך ווען עס איז דער
 צווייטגעשיד צווישען פאן און נאכט

רש"י

(לח) על פי ה'. מלמד שמת ח נכסיה :

פירוש לתורת אלהים

(לו) ויסעו מעציון גבר. אונ ויאי האבין געצויגן פון
 עציון גבר ויחטו במדבר. זן אונ האבין געדרהט אין
 דער וויספעניש צן ווא קדש דאס פון קדש :
 (לז) ויסעו מקדש אונ ויאי האבין געצויגן פון קדש
 ויחטו בחור החר. אונ האבין געדרהט אויף דעם בארג
 חור החר בקצה ארץ אדום אין דעם עק פון דעם
 לאנד אדום: (לח) ויעל אתרן הכהן איז אתרן הכהן
 אויף גינאנגען אל חור החר אויף דעם בארג וואס
 הייסט חור החר על פי י' דורך נאכט רייד ויסעו
 אונ ער איז דארטין גישטאנדיגן בשנת הארבעים און
 דעם פערצינסטן יאור לציאת ווי ריא יודין זענען
 ארויס גינאנגען פון מצרים בחודש החמישי אין דעם

בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ : לט וְאֶהְרֹן בֶּן־שֹׁשֵׁב
וְעֹשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהַר
הַהָר : ס וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְד
וְהוּא יֵשֵׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן בְּבֵא
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : מא וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָר
וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמֹנָה : מב וַיִּסְעוּ מִצִּלְמֹנָה
וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֵן : מג וַיִּסְעוּ מִפוּנֵן וַיַּחֲנוּ
בְּאֵבֶת : מד וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי
הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹר מוֹאָב : מה וַיִּסְעוּ
מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד : מו וַיִּסְעוּ
מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַדְמֹן דְּבִלְתִּימָה :
מז וַיִּסְעוּ מֵעַדְמֹן דְּבִלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ
בְּהַרֵי הָעֵבְרִים לְפָנֵי נָבו : מח וַיִּסְעוּ
מֵהַרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב

לִירְהָא : לט וְאֶהְרֹן בֶּר
מֵאֵה וְעֹשְׂרִין וּחֵלֶת שְׁנִין
בְּד מֵית בְּהוֹר מוֹרָא :
ס וּשְׁמַע כְּנַעְנָה מֶלְכָּא
ד עַרְד וְהוּא יְתִיב
בְּדוֹדוֹמָא בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן
כְּמִיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
מא וּנְמַלוּ מְהוֹר מוֹרָא
וְשָׂרוּ בְּצִלְמֹנָה : מב וּנְמַלוּ
מִצִּלְמֹנָה וְשָׂרוּ בְּפוּנֵן :
מג וּנְמַלוּ מִפוּנֵן וְשָׂרוּ
בְּאֵבֹת : מד וּנְמַלוּ
מֵאֵבֹת וְשָׂרוּ בְּמִגְזִית
עַבְרָאֵי בְּתַחֲוֹם מוֹאָב :
מה וּנְמַלוּ מִמְּגִזְתָּא וְשָׂרוּ
בְּדִיבּוֹן גָּד : מו וּנְמַלוּ
מִדִּיבּוֹן גָּד וְשָׂרוּ בְּעַדְמוֹן
דְּבִלְתִּימָה : מז וּנְמַלוּ
מֵעַדְמוֹן דְּבִלְתִּימָה וְשָׂרוּ
בְּמַוְרֵי דְעַבְרָאֵי דְקָדִם
נָבו : מח וּנְמַלוּ מִמַּוְרֵי
דְעַבְרָאֵי וְשָׂרוּ בְּמִשְׂרָאֵי
הָרָא דְנִלְשִׁימָה . יכמוס ס :

שפרי חכמים

רש"י

זיה נבו על ס' ס' וימס סס : מ כ"ל (לעיל כס' תהי נ"כ כתיב
לחך מימח הסכין וישמע הכנעני וגו' אבל לא מוכח שם ששפט
מימח הסכין ולא כפי לוימח ששפט עם שאמר בקרה אחריו כי כס'
ישלל דרך כ'אסריו סכ' כלן לא עשכס אחריו מרדי לכן מוכח
כלן שמימח הסכין כי ס'א' כלן לעמדן שמימח ססכין ס'ס'

(מ) וישמע הכנעני כלן למדך שמימח אהרן היא השמועה
מ שמימחוק עניי כבוד וכסנור שמימח רשות להלחם
בישראל לסיכך חזר וכתבה : (מד) בעיי העברים . ל'
חרטוב וגלים כמו (מיכה ה) לעי השדה (תהלים עט) שמו

פירוש לתורת אלהים

אין צלמונה : (סב) ויטש אונ וייה האבין גיצויגין
פון צלמונה ויטש אונ האבין גערוהם אין פונזן :
(כז) ויטש אונ וייה האבין גיצויגין פון פונזן ויטש
באיכות אונ האבין גערוהם אין אובות : (סד) ויטש
מאיכות אונ וייה האבין גיצויגין פון אובות ויטש
אונ האבין גערוהם אין עיי העברים גנבל מואב
ביי דיא גרענעץ פון מואב : (סה) ויטש פנינים אונ
וייה האבין געצויגין פון עינים ויטש אונ האבין
גערוהם אין דיבון גר : (סז) ויטש אונ וייה האבין
געצויגין פון דיבון גר ויטש אונ וייה האבין גערוהם
אין עלמון דבלתימה : (סח) ויטש אונ וייה האבין
געצויגין פון עלמון דבלתימה ויטש אונ וייה האבין
גערוהם אויף דיא גערנג פון עברים פאר נבו :
(סח) ויטש אונ וייה האבין געצויגין פון דיא גערנג

פינףשען חודש באהר לחודש אין איין טאג אין
חודש : (לס) ונאגם דער פסוק ויהיו אונ אהרן או
אלם גיווען רונגערט מיט דרייא אונ צוואנציג
יאהר בשמו או ער איז גישאקארבין : (ס) וישמע
דכנעני אונ דער כנעני מלך פון ערד וואס ער
ויצט אין דרום זייט פון דעם לאנד כנען גבא בני
ישראל ווי דיא יודין קימען . רש"י שרייבט ער האט
גיהערט אז אהרן איז גישאקארבין אונ דיא ענגי
פבור וואס זענען גיווען איבער דיא ישראל אין
דעם זכות פון אהרן האבין זיך אפ גימאהן פון
זייה האט ער גימיינט עם איז גיגעבין גווארין
לשות פון הקב"ה מען זאל מלחמה האלמין מיט
דיא יודין : (מא) ויטש מהר דהר אונ וייה האבין גיצויגין
פון דעם בארג הור דהר ויטש אונ האבין גערוהם

עַל יִרְדְּנָן יִרְחוּ : מַס וַיְחַנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן
 מִבֵּית הַיְשִׁימָת עַד אֲבֵל הַשְּׁטִימִים
 בְּעֶרְבַת מוֹאָב : ס שלישי חמישי כשהן מחוברין
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת
 מוֹאָב עַל־יִרְדְּנָן יִרְחוּ לֵאמֹר : נֹא דַבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי
 אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ־אֲרָץ
 כְּנָעַן : וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כְּלֵי־יְשֻׁבֵי
 הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדַתֶּם אֶת כָּל־
 מִשְׁכְּבֵיכֶם וְאֵת כָּל־צִלְמֵי מִסְכַּתְתֶּם
 הַתְּאֵבְדוּ וְאֵת כָּל־בְּמוֹתֶם תִּשְׁמְדוּ :

דמואב על ירדנא דירחא:
 מס ושרו על ירדנא מבית
 ישימות עד מישר שטין
 במשריא דמואב :
 נ ומליד י עם משה
 במשריא דמואב על
 ירדנא דירחו למימר :
 נא מליל עם בני ישראל
 ותימר להון ארי אתון
 עברונית ירדנא לארעא
 דכנען : נב ותתרכבון ית
 כל יתבי ארעא מן
 קדמיכון ותבדון ית כל
 בית סגדתהון וית כל
 צלמי מתכתהון תבדון
 וית כל במתהון תשצונו:
 ת'א ייחמו על . מ'כונן ס וימל
 פס : כו אסס עובדס ס
 ס'כדן . כ'כונן ס :

בעל המורים

(כ) ואכדס . כ' . הלא , וידך ואכדס את ססס . פשכיוס
 נו בית עכ'ס סלהס וכאכד ע' ז' ריך לשס סמ'ס דכתיב
 רש"י

רשב"ם

(מס) ויחנו על הירדן וגו' בערבות מואב וידבר

שפתי חכמים

סשמוס דכתיב וסכין כן ק"ג סכ כמחו וישמח ככמני אבל
 עפ' סקס לא ידענו מה שמוסס שמע אס מיסחו סל סכין אס
 ככיתו סשניס ככוכיס סס' סיינו ז' פ'ססוח דמכית סישיעוס
 עד סכל סכסיס י"ב מיל סס : כ סכל חין פ'סוח סל סכל מיסור
 וספ' לך כן סלרין רש"י נו וסכינוס סתרגס סכל מיסור ססר
 ססנין וכל סל : ל דלי פ'סוח ל' י'סוס סל' י'ססס א"כ דלי
 פ'סוח י'סוס לא סל'ל סס'יסס דלין מלח ספניסס סוכל ס'סוס:
 ס לפי סרוב סל'סית דשס'ית ל' סלסס דככתיב כקדס וסן
 סשכיס וגס סרוב סכוכיס מה ספ'י לסשסחוס סליס כפ'סוח ס'יס
 ורגליס מדכסיב לסשסחוס סליס וסכיס גבי יוספ לסשסחוס לך
 (כ) והורשתם . ל וגרשתם : משכיתם . כחרנימו בית סגדתהון על סס סהיו מסככין את הקרקע כרפפת אכניס
 סל סיס לסשסחוחו עליהס כפ'סוח ס'יס ורגליס כדכתיב [ויקרא כו] וסן מככית לא סתנו כארלכס מ לסשסחוח

אח ירושלים לעיים : (מס) מבית הישמות עד אבל
 השמים . כאן למדך שיעור מהנה ישראל י"ב י מיל .
 דאמר רבה בר רב חנה לרדיו חזי לי ההוא אתרל אכני .
 אבל השמים . מיסור של פסיס אכל כ סו' :
 (כ) כי אתם עוברים את הירדן וגו' והורשתם וגו' .
 והלא כמה פעמים הוזכרו על קולאס כר ח"ל משה כשחם
 עוברים ירדן ניכסה ע"מ כן סעברו . וסל סלו מיס כחין
 וסוספין ארסס וכן מליו סאמר לסס ירישע כעורס כירדן:
 דעת זקנים מעלי הרוספות

סלח'ס כחלך ססשכין וסכיס מלחו סרנפס כניס מיס וסנו וסלס
 וססעלס מלח מיס וסלך כ'סמלסל ככלו סכדיס אלא סנל אלישע
 סלפ'סרו וילך סוחו מיס' על ידו סל אליס וסעשו סחי ידיו כספי
 סעייסוס וסכס כמללסל סססלס וגס סלסכ סכ' סכס פס אלישע

(כ) ואכדס את כל צלמי משכיתם . ח'סל ס'ס כמלכס וס'
 מלסנו וגו' מלסנו ססספוח חין סכ'ס סלמל לנו ספ'סו
 סל אליסו . מ'ר ככס אליסו סוכס וסכיס י'ספ סעלס ככית
 סלס'ס . סעספי ד'ס'ר ד'לכ סעכין , וסו סלס'ס'ל ככל סק'ס

פירוש לתורת אלהים

פון עבריס ויחי אונ וי'א האבין ג'ערוהס אין ד'עס
 פ'לון פון מוֹאָב על כ'י'א ד'עס י'רדן י'רחו : (מס) ויחני
 אונ וי'א האבין ג'ערוהס כ'י'א ד'עס י'רדן פון בית
 ה'ישימות עד כ'יו אֲבֵל הַשְּׁטִימִים אין ד'עס פ'לון
 מוֹאָב : (ג) וידבר יי אל משה קאם האם ג'רעם צו
 מ'שה כ'ג'רובת מוֹאָב מיֹאב אויף ד'עס פ'לאץ וואס ה'ייקט
 ע'רבות מוֹאָב לאמר אוז צו ו'אנין; (נא) דבר רייד צו די
 יודין ו'אפ'ר אליהם אונ ו'אלקטם צוא וי'א אוזי ו'אנין
 כ'י איהר ו'עם איק'ער פ'ארין ד'עס י'רדן אל ארץ
 כ'נען צום לאנד כ'נען כ'לומר אז איר ו'עם י'רדן איק'ער

סלח'ס כחלך ססשכין וסכיס מלחו סרנפס כניס מיס וסנו וסלס
 וססעלס מלח מיס וסלך כ'סמלסל ככלו סכדיס אלא סנל אלישע
 סלפ'סרו וילך סוחו מיס' על ידו סל אליס וסעשו סחי ידיו כספי
 סעייסוס וסכס כמללסל סססלס וגס סלסכ סכ' סכס פס אלישע

יום כדו להשלים כל חמדתה שנים מקרא ואחד התורה הצננו השלום כל חמדתה ותרונם והפסחה

וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבְּתֶם
 בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
 לְרִשְׁתָּ אֹתָהּ: ^י וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־
 הָאָרֶץ בְּגוֹרֵל לְמִשְׁפַּחְתֵיכֶם לְרֹב
 תִּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וּלְמַעַט תִּמְעִיט
 אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה
 הַגּוֹרֵל לוֹ יִהְיֶה לְמִשּׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם
 תִּתְנַחֲלוּ: ^י וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־
 יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר

נג ותתרכון ית יתבי
 ארעא ותתבון בה ארי
 לבון יהבית ית ארעא
 למירת יתה: ^י ונתחסנו
 ית ארעא בעדקא
 להועיתבון לסניא תסנו
 ית אחסנתהון ולועיבי
 תועירוון ית אחסנתהון
 לדיפוק ליה תמן עדקא
 דליה יהא לשבטי
 אבהתבון תחסנו:
 נה ואם לא תתרכון ית
 יתבי ארעא מן קדמיכון
 ויתי דחשארון מנהון
 ת"א ויורשם הם כל ימי ספרן.
 סופס: ^י ואם לא תורישו את
 ישיבי ספרן. מנילם י:

בעל המורים

אחר כ"ל ד' מ'מות. ספר, ובמשיכר, ובספסל, ובחוף סים,
 ובספוק מחיל ומפיים נחלם, לומר שבעקום מילא סגולא אפי'
 שפתי חכמים

ארלם דסינון פיוס יום ובלום: ג עמני שפוסקם לי גירוס
 סול וע"ש אפ ספרן כ"ל ישיבי ספרן: ^ס דג"כ סה ככר כחיד
 ויורשקם וס"ל לסתחיל וספחלסס וגו' אלא אמר סה לתמי שלס
 מורישו וחסס מוכלו לסתקיים: ^ע כפן לא ס'י כפירושו שפי' כפי'
 סתסס דסס משמע שפירושו שחלקו לפי כלי ספרן שבסול לכל כ'
 שנס עסוס: אילכ ספונסו ככ"כ (דק קיו) אילכ למ"ד ללסס
 סחלקו וגו' על כלי ספרן כלמסר וסס ס'י פליכס חוסו מ"ד וכסן
 ס'י פליכס דמ"ד ללסס סחלק ספרן על יולפי מלרים נל. וסמס
 לדחוק וליסכ דסינון כפי לפי שפי' לפיל עסוסס חלסס או כו':
 ס"כ"ל דכל גבול נקדס על שבסו סס גבול דחופין חסס גבול סמסון

וסכדסס חס ספס: (נד) וספחלסס. כ' סכס, ולידן גבי עכד
 דעכד ליפיק לקקקקק: וספחלסס. ד"ס חלסס כספוק. סכל
 רש"י

עליה: ססכוסס. כתרננו מלכחכון: (נג) והורשתם
 את הארץ. והורשתם חוסה מיושביה וחו ויכחסס כה
 נ מוכלו להקיים כה ס חסס ללו לא חוכלו להקיים כה:
 (נד) אל אשר יצא לו שמה. מקרא קרר הוה זה אל
 מקו אשר ילא לו שמה הגורל לו יהיה למשוח אבותיכם.
 (כ"ב קיו) לפי חסנון ע יולפי מלרים ד"א כעיס עסר
 גבולין פ כמנין השכסס: (סס) והיה אשר תותירו

וסכסס א"ס עס סכרס"י כס' יתי מ"מ לא נקדסו שנסס אלא אלו
 ספרים וסבול נססס. ככס סכרס"ס היסס דסס לא כססן דכרס'
 סכוסס יכסול ולכרי יונסן דלכר ככפי סכרן כסלס: סלסכ
 נחלס או כו'. וסכסס ס"ג. וי"ל דק"ל לכל סכרס"ס קסס מכו
 אלא ע"כ למכרס כפי י"ג גבולין כו'. וזה סכרס"ס חס רש"י
 לסכס ד"ל. ופי' ד"ל נפי קסס ל"ל נפיכס אכוסיו דלס כ"ל אלא

דעת זקנים מבעלי התוספות

סיי רולים יכנס לביחו של חלכס לכסי עכס עפי מ"ז סכיסס
 ככמו. וכל דסס לא סוי ככסס דלנפוד כפ"ק דסולין דססוק
 וכסורכס מביס"ס לו וגו' וס"ק יסודס א"כ ככפי ככפי דלסכס:

פירוש לתורת אלהים

דאם לאנד גבול מיפ אנורל למספחתיכם צו אייערע
 משפחותיב צו אשכנז נואם ער איז פרי נענששין
 תרבו את נחלתו ואלתם איהר איהם געגען אנרוסין
 חלק ולפני אונ צו אזוי אשכנז נואם ער איז וויגיג
 קענששין תפסיס את נחלתו ואלתם איהר מייערין זיין
 נחלה אל צו דעם ארץ ארץ וואס עס וועט גיפאלין
 דארטען דער גורל לי התי ואל צו איהם זיין למסות
 אבותיכם צו די שכטים פון אייערע עלמערין תתחיל
 ואלתם איהר מאכין ארביין: (גח) ואם לא תורישו אונ
 אויב איהר וועט גיט פאר מרייבין את ישיבי הארץ
 די נואם ויעצן אין דעם לאנד כפיניכם פון פאר אייך

כן שפט אכר יתק עס מדי לויכו. ימציף שסמיס חכככני
 מסכורכסס סככלללסס אפ פליסו וסיו מביס"ס סנינו וחסס וככר
 ככק וחסס וככר ככככ וסניסו של יכוסשס סיו מביס"ס לו וכל

קען ואל זיך דרויף פוקין צו דער עבודת פוקבים
 וזה כל גלמי מסכותם אונ אייערע גינאקענע בילדער
 פון פוקבים ומזלות תאבדו ואלתם איהר פאר
 לירין ואת כל במותם אונ אלע זייערע הויכע
 במות תשמידו ואלתם איהר פאר טילינען:
 (נג) והורשתם אונ איהר ואלתם פאר מרייבין דיא
 זיעערס פון דעם לאנד וישבם בה או איהר וועט
 אזויא מוקען וועט איהר זיעצן אייביג אין דעם
 לאנד כי לבם נתתי ווארום צו אייך האב איך גיגעבן
 את הארץ דאם לאנד לישת אותם צוא ארשין יוא:
 (נד) והתחלתם אונ איהר ואלתם מאכין ארביין את הארץ

תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׁבִים בְּעֵינֵיכֶם
 וּלְצַנִּינִם בְּצַדִּיכֶם וְצַרְרוּ אֶתְכֶם
 עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיֹתִי לַעֲשׂוֹת קָהֶם
 אֶעֱשֶׂה לָכֶם: פ ד ד " וַיִּדְבֵר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: י צו אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם
 בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ פִּנְעַן זֹאת הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר תִּפְּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ פִּנְעַן
 לְגַבְלֹתֶיהָ: י וְהָיָה לָכֶם פֶּאת־נֶגֶב

לִשְׁעַן ג מ י י ו ז י י ו
 קִבְּלִיכוֹן וְלִמְשִׁירוֹן
 מִקְפִּיכוֹן וַיַּעֲקוּן לְכוֹן
 עַל אֶרְעָא דִּי אַתּוּן יִתְבִּין
 בָּהּ: ט ו יִהְיֶה בְּמֵא
 דְחֻשְׁבִּית לְמַעַבְד לְהוֹן
 אֶעְבַּד לְכוֹן: * וּמְלִיד
 יי עִם מִשָּׁה לְמִימֵר:
 ב פִּקִּיד יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְחִימֵר דְּהוֹן אֲרִי אַתּוּן
 עֲלִיון לְאַרְעָא דְבִגְעַן
 דֵּא אֶרְעָא דִּי תַחְפְּלִין
 לְכוֹן בְּאַחְמֵנָא אֶרְעָא
 דְבִגְעַן לְתַחֲוִמָּהָ:
 ג ו יִהְיֶה לְכוֹן רוּחַ דְּרוּמָא
 ת"א לרין כנען לנכלוס: סססססס

בעל המורים

רשב"ם

ה' אל משה בערבות מואב על ירדן וירחו: (נה) לשבים. רמק זס מוס לין גלות: (נס) ולנתיים. ל' זנס טכאו מליס בעיניכם. לזון קוצים ומרים הנקבים את העמים, כמו תגו סך אח דרכך בסירי, ובספר יהושע סוכיה שם והיו לכם לפת ולמוקש ולשוטט בצדיכם, לזון אבי יוסר אתכם בשומים, שום לסום: ולצנינים. גס הוא סמיני

רש"י

שפתי חכמים

מהם. יהיו לכם צ' לרעה: לשבים בעיניכם. ליתדות המנקרות עיניכם. תרגום של יתדות שיכיא: ולצנינים. קותרים זו הפותרים לזון מסוכת ק קוליס הסוכת לחכס לסגור ולכלוא לחכס מחין יולא וכל: וצררו אתכם. כתרגומו: (ג) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו'. לפי שהרבה מלות טהגות ככרן וחין טהגות כחולא לארץ הולרן לכתוב מלרין ר גכולי רוחותיה סביב. לומר לך מן הגבולים הללו ולמסיס המלות טהגות: תפול לכם. על שס טנתחלקה כגורל נקראת חלוקה לזון ש נסילה. ומ"ל לומר ע"י שהפיל הקב"ה שריהס על ע' לזמות מן השמים וכפתן לפני משה חמר לו רחא לין כהס עוד כח: (ג) והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן ת המזרח למערב: כמדרב צין. אשר אלל ארוס מתחלת מקצוע דרומית מזרחית א של ארץ חשעה המעות. כילד שלס חרות ב יושבות כדרומה של ארץ ישראל זו אלל זו קלת ארץ מלרים וחרץ כולה וחרץ מלרים כולה ארץ מלרים כמקצוע דרומית מערבית טנח' כס' ו מעלמון נחלה מלרים והיו מלרותיה ונחל מלרים היה מהלך על פני כל ארץ מלרים טנח' (יהושע יג) מן השימור ג אשר על פני מלרים. ומסמיק בין ארץ מלרים לארץ ישראל וחרץ ארוס אללה

לשמו טעות, ל"ג נס למעס כלסון: צ"ל לפי שנמקלס טעמס סכס ויחירו ס"מ כן כרלון פסיוס לטכיס ועוד סירך שייך לומר על כ"ל סיוס טכיס דסיינו יסדות כדסכס"י, ומתקן סיוס לכס לרמס כ"ל סס מוטורו לחסס יהיו לכס לרמס כלומר ל' סיוס לכס לעכיס טעס אלל לרמס לרמס לכס: ק כמו סכך ססח סלו' גדר ססוכת: ר' כלל זו קיוס בידך כ"ע ססוכדי רש"י ל' מילר כ"ל סוה גבול ס' סכלוסס סספסס ס"ל: ש כמו ססיל טווס סוה סכול: ת כלומר לאו דוק ספסלס על נגב אלל כל הכוח נקלס סלסס מקרן מוסמית דרומית מדר קרן מערבית דרומית: א"מ"י ארוס כ"ל סכס אללו ולסודיס עקוס טלכ מוכד לין ככרן כנען סכיא ארץ חשס טעות סוה סכרן מוסמית דרומית טכס: ג כל דכרין מעוררים לכל מעיין כולרס סמילרס גבול ארץ יסכלס: ג השימור

פרדוש לתורת אלהים

והיה אונ אויב איהר נועם איבער לאוין. שון ויאי לשבים בעיניכם וועלין ויאי צו אייה זיון צו קענעל אדער צו פלעקער אין אייערע אוגין ולצנינים בצדיכם אונ צו דערנער אין אייערע ויין זיו וועלין אייה זיון נאר צו שלעקט ותריו אתכם אונ זייה וועלין באליידיגען אייך על אויף דעם לאנד וואס איהר נועם וואגן אין איר: (ט) והיה אונ עם וועם זיון אווי ווי אייה האב גיטראכט צו קאן זיי אעשה לכס וועל איך קאהן צו אייך: (א) וידבר יי אל משה לאמר אונ נאם וואם נירעט צו משה אווי צו זאגן: (כ) ונגבים

ממדבר צן על ידי אדום והיה לכם
 גבול נגב מקצה ים המלח קדמה:
 ונסב לכם הגבול מנגב למעלה
 עקרבים ועבר צנה והיה תוצאתו
 מנגב לקדש ברנע ויצא חצר אדר

ממדבר צן על
 תחומי אדום והיה לבון
 תחום דרוקא מסיפי
 וקא דמלקא קידומא:
 ו ניסחר לבון תחומא
 מדרוקא? מסקנא
 דעקרבים ועיבר צן
 ויהוון מסקנוהי מדרוקא
 לקדם גיאה ויפוק לחצר

רשב"ם

יהויו קרי

קוצים המיוקים לעינים. מנחם בן סרוק חברו עם ואל
 מצינים וקתו. אך אני ספרשו לשון כננה שלג. שהרי
 שם כהב אשר קצירו רעב יאכל ואל מצינים יקחוהו
 ושאף צמים חילם כלומר הלסטים הרעבים והערוסים
 צנים והצמאים יקחו מסוגם: (13) כאשר דמיתו. חשבתו
 לעשות להם אשר צויתו לכם לא תחיה כל נשמה ואתם

רש"י

לדד המורה ושרץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום
 לתורה וכשילאו ישראל ממלרים אם רצה המקום לקרב את
 כניסתם לארץ היה מעבירם את היילום ללד לפון ובאין
 לארץ יבא אל ולא עשה כן וכוז שאלמ (שמות יג) ולא נחם
 אליהם דרך ארץ פלשתיים שהם יושבים על הים במערכה
 של ארץ כנען כענין של בבלשתיים (לפניה כ) יושבי חבל
 הים גוי כרתי. ולא נחם אותה הדרך אלל הסיבון והווליאם
 דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יקוהאל (יחזקאל כ)
 מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבות בלדה והולכין
 אלל דרומ' לפי המערכ כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה
 של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך
 ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והזכירו לכסוב
 את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב
 שאלמ (שפטים יא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה.
 והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם

סיינו נילום: ד וכחיב אמרו וישלח מלאכים אל סיחון וגו' משמע
 שמהלך בסכסע מן המערכ לצדקת כלל דרומי של אדום ומואל
 וכשניע להקלוף דרומים ומחית פנס אל לפון הכוים לכסוב
 את מלך המלוכה של מואב וכשכסב את מלך המלוכה מביב אמרו
 וישלח וגו' משלחו את ארץ סיחון ועוג: וס עובד אלדלילי ליל
 לכך כחיב מעבד לין ע"י אדום: ו ליל שיעק ללד ארץ ישראל
 ויפחמס סימיל נמאל ע"י מתקרב דכל כמה שמחייב סינוג
 למוך ארץ ישראל מתקרב ארץ ישראל: ד ומחייב מנגב למעלה
 עקרבים משמע שבגבול דהיוו סימיל דרומה של מעלה עקרבים
 ככל סימיל שכתוב ועבר משמע שגבר העיני מוך העיר: הדיס
 כסוסה במקום למ' ד בתחלתם: ו ס' ש' שבגבול של א"י משמע
 ללד דרום של עולם וסן כן מתחלק בגבול של א"י ללד לפון של
 עולם, ורוק' הסיב: י' כלומר מה שכתב ויבס סביב מעלמון
 כחלה מלרים לין סיחונו כנסב דליל, דלילי סי' שביניר סיה
 שמשקב לא' ונמאל ע"י מתקרב וסימיל מחייב ככל ונסב
 דכחיב כאן סיה שחמקס נחל מלרים שיהו דרומו של עולם
 ונמאל שמתקרב סימיל וס' מחייב: כ כלומר שלל סיה מחייב
 יוסר משמס לחלל אדר אלל עושד כרוכס סרסאן אלל מעלמון

מזרחה מאלו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין כמזרחה של
 ארץ כנען והירדן מפסיק בניניהם וכוז שג' ביפתח (סס) וילך
 ממזרח משם לארץ מואב. וככשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה
 כננגה הקוועט מערבית של ארץ מואב נמאל שאלך כנען שבעבר
 הירדן למערב היה מקוועט דרומית מזרחה שלה היה אלל
 אדום: ו ינסב לכם הגבול למעלה עקרבים. כלל מקום שנאלמ
 ונסב ולא המלך שיהו אלל הדרומה של ארץ מואב שאלמ
 של מעלה עקרבים נמאל מעלה עקרבי' לפניה ו מן המלך: ועבר
 צנה. אל יין ח כמו מזרימה: והיו תוצאותיו. קלותיו.
 כדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מחפשת המלך
 ומחייב ללד לפון של עולם. וימשך עוד באלכסון למערב
 ובה לו לחצר אדר ומשם לעלמון ומשם לנחל מלרים. ולכאן
 ונסב לכם הגבול למעלה עקרבים. וימשך עוד בעלמון
 מלך אדר שהתחיל להרחיב שבעבר את קדש ברנע ורוכב אותה
 לרעה שכלטה ללד לפון היתה מקדש ברנע עד עמון
 כ ומשם והלאה מתקרב המלך ונסב ללד הדרום ובה לו
 לנחל מלרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול שהוא מלך

דעת וקנים מבעלי התוספות

יסקו קדש ברנע, וכן ציטוטם אלוהו ציטוטם משמכר
 ידון וכן מס' דמרי כולל משם כריתו לא עבר
 לפסן שלל עכר את הירדן והלא משמע שהוא מלך כנען דכחיב
 מסאלו לכם ה' סס:

(ד) מנגב לקדש ברנע. הימה לטרכ בזכר שיר דסכס משמע
 דקדש ברנע היסט מסכן כנען וכלל משם כריתו לא עבר
 בירדן ויקדש ברנע שלל מרגלים דכחיב בשלום אלוהו מקדש
 ברנע. וילל דמרי קדש ברנע הוי כדלפיט ככקן ג' דמכוח א"ר

פירוש להורה אלהים

ואל איבער פארין צנה יהיה אונ פון דרום נייט צו
 קדש ברנע ויצא חצר אדר אונ ער ואל גיין ארום צו
 חצר אדר ויביר עמטונה אונ ער ואל איבער פארין
 עציבונה

צן ביי אדום היה אונ דער דרום גרעעניץ ואל גיין
 מקצה פון דעם עק ים הפלח קדשה ואל ים צו מן רח:
 (ד) ונסב לכם אונ די גרעעניץ פון דרום נייט ואל גיין
 ארום דעם אויף גאנג פון עקרבים ויביר צנה אונ ער

וְעָבַר עֲצֻמָּנָה: " וְנָסַב הַגְּבֹל
 מֵעֲצֻמוֹן נַחֲקָה מְצָרִים וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו
 הַיָּמָה: " וְגְבֹל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם
 הַגָּדוֹל וְגְבֹל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל
 יָם: " וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צְפוֹן מִן
 הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְאוּ לָכֶם הַר הָהָר:
 " מֵהַר הָהָר תִּתְאוּ לְבֵא חֶמֶת וְהָיוּ
 תוֹצְאוֹת הַגְּבֹל צְדָדָה: " וַיֵּצֵא הַגְּבֹל
 זַפְרָנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצַר עֵינָן
 זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צְפוֹן: " וְהִתְאוּתָם
 לָכֶם לְגְבֹל קְדָמָה מִחֲצַר עֵינָן
 שְׂפָמָה: " וַיֵּרֶד הַגְּבֹל מִשְׂפָּם

אדר ויעיבר לעצמן
 הניסחר תחומא מעצמן
 לנחלא דמצרים ויהון
 מפקנדיה לימא: ויתחום
 מערבא ויהי לבון ימא
 רבא ותחומיה דין יהי
 לבון תחום מערבא:
 ודין יהי לבון תחום
 צפונא מן ימא רבא
 תכוננון לבון דהור שורא:
 " מהור שורא דכוננון
 למי חמת ויהון
 מפקנדיה דתחומא
 לצדד: " ויפוק תחומא
 דזפרון ויהון מפקנדיה
 לחצר עינן דין יהון לבון
 תחום צפונא: ויתכוננון
 לבון תחום קידומא
 מחצר עינן לשפם:
 " וניחות תחומא משפם

ת"א ונבול ים וסיה לכם היס סגנול גיטין ח :

רשב"ם

הגבול: ויצא ועבר, דרך ישר בלא חוקף: (ה) והיו תוצאותיו הימה, גבול דרוםית מערבית: (ו) וגבול ים, כלומר וגבול מערבי, כיצור, והיה לכם הים הגדול וגבול, מערב: וגבול, הכמים מירשו לרכות נסים שבים הם איי הים: (ז) תתאו, תתייחסו לשון תחום וגבול:

שפתי חכמים

סחחול לקח וכל וכל לנחל עזרים: ל מגבול יתירס מרכס ליה אף כסין: מ ר"ל כלומר הים מסבכ אם הכר צלל פטיס דסיינו ח"י וכל חולס דסיינו ח"י: ג ר"ל מלרדס עד חלר עיני ימשון הסילר לדרומו של עולם ממערב לעזרח כעלם שט"י מעקלר הסילר

רש"י
 מערבה של כל ארץ ישראל, מנחל שנחל מלרים כמקצוע
 מערבית דרוםית: (ה) והיו תוצאותיו הימה, אל מזר
 המערב שאין עוד גבול כנגד מארץ לוד המערב משם
 והלאה: (ו) וגבול ים, ומזר מערבי מהו, והיה לכם
 ההם מן הגבול והם איים שקורין אינוול"ם: (ז) גבול
 שהוא כמקצוע כסונית מערבית, ורלשו משפיע ונגנם
 לתוך הים ויש מרוחק הים לפניס הימנו מ ומוזה הימנו: תתאו, תשפשו לכם לנשות ממערב לנפון אל הר ההר,
 תתאו, לשון סיכה כמו (ד"ה זיב) אל חל הרזים (יהוקל מ) ותחיל השער היגיע שקורין אפנד"ץ שהוא
 מוסב ומשופע: (ח) סדה הדר, תסכו ותלכו אל מזר הגפון לוד המזרח ותספשו בלכח חמת זו אטוכי: תוצאות
 הגבול, סופי הגבול, כל מקום שנחמר תולאות הגבול או המזר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם
 מתפשט ומרחיב ויואל לאחוריו להמשך להלן כאלכסון וזמר מן הרובח האשון, ולענין רובח המדה הרלשון קראו
 תולאות ששם כלתה ג אותה המדה: (ט) והיו תוצאותיו חצר עינן, כולו היה סוף המזר הגפוני, ונמלאת חצר עינן
 כמקצוע כסונית מזרחית, ומשם ותחומיהם לכם אל מזר המזרחי: (י) והתאוותם, לשון הסכה ונטייה כמו תתאו:

פירוש להורה אליהם

עצמונה: (ה) ונסב הגבול משצמן אונ די גרענעץ זאל
 אום רינגלען פון עצמון נחלה מצרים צו דעם טייך פון
 מצרים ויהי אונ ביו צום ים: (ו) ונבול ים אונ די גרע-
 נעץ פון מערב זאל ויין דער גרויסער ים ונבול ים
 דאס זאל ויין דיא גרענעץ פון מערב: (ז) ויה אונ
 דאס זאל ויין די גרענעץ פון צפון וייט פון הים פון
 דעם גרויסן ים זאלם איר באצייקענען דעם בארג
 דגור החר: (ח) ויהו החר פון דעם בארג החר ואלם

איר באצייקענען ווי קען קומט צו חמת ויהי אונ די
 גענע פון די גרענעץ זאלין ויין צו צדד דאס ויצא תבול
 אונ די גרענעץ זאל ארויס גיין צו זפרון ויינע אויס
 נאנג זאלין ויין חצר עינן: די זאלין ויין די גרענעץ
 פון צפון וייט: (י) והתאוותם לכם אונ איהר זאלם
 בצייקענען לגבול קדמה דיא גרענעץ פון סדרת וייט
 כחצר פון חצר עינן צו שפם: (יא) וייר אונ דיא

לרְבִּיָּהּ מִמְדַּחַת לְעֵין
 וַיִּיחֹת תְּחוּמָא וַיִּמְטִי עַל
 בִּיף ים גִּינוֹסָר קִירוּמָא:
 וַיִּיחֹת תְּחוּמָא לִירְדָנָא
 וַיְהוּן מִפְּקֻנְוֵיהּ לְיִמָא
 דְּמִלְחָא דָא תְּהִי לְכוּן
 אֲרַעָא לְתְּחוּמָאָה סְחוּר
 סְחוּר: וַיִּפְקִיד מִשְׁהִית
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר דָא
 אֲרַעָא דְתַתְּחִסְנוּן יְתֵה
 בְּעַדְבָא דִי פְקִיד
 לְמַתָּן לְתַשְׁעַת שְׁבַטִין
 וּפְלַגְוֵת שְׁבַטִים: וַיִּאֲרִי
 קַבִּילוּ שְׁבַטִים דְּבְנֵי
 קְאוּבָן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן
 וְשְׁבַטִים דְּבְנֵי גֵר לְבֵית
 אֲבֹתָהוֹן וּפְלַגְוֵת
 שְׁבַטִים דְּמִנְשֵׁה קַבִּילוּ
 אֲחִיסְנָהוֹן: וַיִּתְּרִין
 שְׁבַטִין וּפְלַגְוֵת שְׁבַטִים
 קַבִּילוּ אֲחִיסְנָהוֹן
 מַעְבְּרָא לִירְדָנָא דִירְחוּ

הַרְבִּיָּהּ מִמְדַּחַת לְעֵין וַיִּירַד הַגְּבֹל
 וּמָחָה עַל־כַּתְּף יַם־פְּנִינֹת קְדָמָה:
 וַיִּירַד הַגְּבֹל הַיַּרְדֵּנָה וַהֲיוּ
 תּוֹצְאֹתָיו יַם הַמֶּלַח זֹאת תְּהִיָּה
 לְכֶם הָאָרֶץ לְגְבֻלְתֶּיהָ סָבִיב:
 וַיִּצֵו מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֹתָהּ
 בְּגֹרֶל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת
 לְתַשְׁעַת הַמִּשֹּׁת וַחֲצֵי הַמִּשֹּׁה: וַיִּפִּי
 לְקַחוּ מִשֵּׁה בְנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית
 אֲבֹתָם וּמִשֵּׁה בְנֵי־הַנְּדִי לְבֵית
 אֲבֹתָם וַחֲצֵי מִשֵּׁה מִנְשֵׁה לְקַחוּ
 נַחֲלָתָם: וַיִּשְׁגִּי הַמִּשֹּׁת וַחֲצֵי הַמִּשֵּׁה
 לְקַחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לִירְדֵן יְרֵחוּ

ת"א זאח חסום לכס סלקין. ככרובוס
 כס: מעבר לירדן. סס:

רשי

שפחה. כמלך המזרחי ומסע הרבליה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמלך הולך כמזרחו גמלא העין לפני
 מן המלך ומארץ ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מנסון לדרום הוא יורד והולך: ומחאה על כתף.
 עבר: ים כנרת קדמה. שהיא ים כנרת חוץ לגבול כמעבר והגבול במזרח ים כנרת ומסע יורד אל הירדן והירדן
 מושך וזאח מן האסון לדרום כאלכסון וזכה לזד מזרח ומתקרב לזד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לזד מזרחה
 אל א"י כנגד ים כנרת פד שזסל בים המלח ומסע כלה הגבול כחולצומיו אל ים המלח שממנו החחלת מלך מקלט

חלוקת הארץ

זאח סלקין שכס ספחלו ונ"י לחס לפשעס ספסוס וח"י
 כהעס. וקסס סכר ססוריס גבולו סרן יסכאל למס סוק
 וסמר סזל לפשעס ספסוס ונ"י. וכסס כז לטול (ספוס כז) סל
 סכר יל סז סמס הגרל לו יסוס סכס כס"י ספכר סכס ספסוס ספסוס
 פירוש לתורה אלהים

אִירָה וְאֵלֶם אֲרַבְעֵן מִיַּם דְּעֵם גֹּרֶל וְנֹאם נֹאם הָאֵם
 גִּבְיָמָעֻן לְחַת צוּ גְעִבִין צוּ דִיא גִּיין שְׁבַטִים וַחֲצֵי
 הַפְּסָה אֹנֵן צוּ דְעֵם הָאֲרַבְעֵן שְׁבַט: (יז) כִּי לָקַח דְּעֵן
 עֵם הָאִבִּין גִּינוּבְעֵן דָּאם שְׁבַט רְאוּבֵנִי לְבֵית
 אֲבוֹתָם צוּא דְעֵם הָיוּ פֹון וַיִּיעַרַע פְּעַמְעַר וּפְסָה אֹנֵן
 דָּאם שְׁבַט גֵר לְבֵית אֲבוֹתָם צוּא דְעֵם הָיוּ פֹון
 וַיִּיעַרַע פְּעַמְעַר וַחֲצֵי פְסָה אֹנֵן דָּאם הָאֲלַבְע שְׁבַט
 כְּנַעֲנָה וַיִּיעַרַע עַרְבְּשֹׁאפֶם: (יח) שְׁגִי הַפְּסִית דִּי צְוִיין
 שְׁבַטִים וַחֲצֵי הַפְּסָה אֹנֵן דָּאם הָאֲלַבְע שְׁבַט לָקַח
 גְּחֻלְתָם הָאִבִּין גִּינוּבְעֵן וַיִּיעַרַע עַרְבְּשֹׁאפֶם מַעְבְּרָא פֹון

די

קְדָמָה מִזְרָחָה: פ רביעי ששי כשהן מחוברין
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
"אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחָרוּ
לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲדַעֲזֹר הַבְּהֵן
וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן: י" וְנֹשִׂיא אֶחָד נֹשִׂיא
אֶחָד מִמֵּטָה תִּקְחוּ וְנָחַל אֶת־
הָאָרֶץ: י" וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
לְמֵטָה יְהוּדָה בְּרֹב בֶּן־יִפְנֶה:
וְלִמֵּטָה בִּנְיָמִן שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־

קידומא מדנחא :
 פו ומליל יי עם משה
 למימר : יי אלץ שמחת
 גובריא די יחסנו לבון
 ית ארעא אלעזר כהנא
 ויהושע בר נון: יי ורפא
 חד רפא חד משבטא
 תסבון לאחסנא ית
 ארעא: יי ואלץ שמחת
 גובריא לשבטא דיהודה
 בר בר יפנה :
 כ ולשבטא דבני שמעון
 שמואל בר עמיהוד :

בעל המורים

בגין ורגס : (יו) אלס טפוס סלמטיס . ונפסס פסס סלמס ואלס
 שפתי חכמים

מרחיב : ס כלוער קדמס סול ל' פיס וס"ס כוספס במקוס
 נגד' כחלפתס חכו ספי' אל סי ר"ל סמי וספרס דסיל על פס
 קול אל סי לך פ' סמוס ר"ל אל סי סולס דסיונו כמזכר
 סרוס נ" ע ר"ל דינמלו פשפט ססס ונחלו נלמס ולכס מפשפט
 ססס ימנילו לכס ל"ס פטר ימלו כשנילכס : ס דלס לא כן סרי
 כן סיו קסניס דללו כיו סליוס ונכוס וגס סירס דלמלו סלו
 פטר וסירס דלמלו סלו כעקס אלס פס פשפט סלסוטוסוס
 פשו וסינו כחוקס נחלס סכס למשפוס וספספוס לגכריס
 וסוקוס סלרין נלמס לכססיס סיס ס"פ סגול וסיו מלי ביר
 סלפוטרוסוס : א סל דלל נקט רפי"ג כ' כשפליס סיו מחלקס
 נחלס נשכסיס וס"כ למשפוס ולגכריס פשוס דספליס לא
 מחקי נשכסיס אלס ס"פ סגול נחלס נשפליס : ק ר"ל א"כ למס

דדומית מזרחית הרי סוכבת אותה לרבע דרומית :
 (טו) קדמה מזרח . אל פני טעולס סהס כמזכר ס שווס
 מזרחית קרויה פניס ומוערבית קרויה חקור לסיכ דרוס
 לעיני ופסן לשמאל : (זו) אשר ינחלו לכס . כשנילכס
 ע כל כשיא ונשיא אפוטרוסוס לשכטו פ ומחלק נחלס סכנט
 למשפוס ולגכריס צ ובורר לכל אחד וסחד חלק הנון
 ומה סהס עושין ויהי משוי כאלו פשלוס שולמס ולא
 יחכו לפרס לכס זה ככל לכס סמקרא סא"כ הי"ל לכתוב
 ינחילו לכס ינחלו ששפט סהס נוחליס לכס ק כשנילכס
 וכמקומכס , כמו (שמות יד) ה' יחלס לכס : (יח) לנחול

חלוקת הארץ

ס"ו פ"ט מפשפט וסר לכל פטר שלקוס חלקס סול ל' לרין
 א"י כספסס כק כפי סיפור פשפט עמוס ומלי , וס"פ אלס סלרן
 פטר סמחלו , וסינו כפי סיפור סלריכיס למשפט ספוס , ולכך
 אמר כי לקחו פסס בני רלובן וגו' וסינו ככלך לא כשפסס כ"כ
 יסר משיס סלס סיס לרין וסר , וסס מ"ס לפסיד ססירס א"י
 כספספט עד נשפט סלמרי כסריי פקוס סלרן וגו' וסינו כמו

ליקוטים על התורה

(יש) לְמֵטָה יְהוּדָה בְּרֹב בֶּן־יִפְנֶה וְנֹשִׂיא אֶחָד נֹשִׂיא
 פאר וואס שפייס גיט דער ווארס נשיא ביי די
 דריי שבטים יהודה שמעון ג'מנין , נאר ווייל בלב איז גינען
 דער נשיא פון שבט יהודה און בלב איז גינען פון די קב"לים
 און ביי דיא קב"לים שפייס אז אלע זענען גינען נשיאים ,
 ווייסען מיר דאך שוין אז בלב איז גינען נשיא , און ווייל
 דער נשיא פון שבט שמעון איז גינען זאבין , און און ער
 האט גיטאזון אזוי אנדערשט עבדיה און איז געטרעט גינארין ,
 ווייל שוין גיט דיא טערה רופין דעם נאמען נשיא אויף דעם
 נשיא פון שבט שמעון אפילו עס איז שוין אויפ'ס גינען איין
 אנדער נשיא , און ווייל דער שבט ג'מנין האט געזינדק'ט מיט
 פילק'ש ב'גב'ה וואס דער גאנצער שבט ג'מנין איז געטרעט
 גינארין און פון נעקס און צוואנציג סווינעד ויזען הינדער'ס
 סענלשין זענען גיט פער געבליבען נאר זעקס הינדער'ס מעג'ן
 פשוין , דריבער וויל גיט די טערה רופין ויער נשיא מיט דעם
 דער נשיא פון שבט ג'מנין האט גיט אקטונג גינעבין אויף זיין שבט זיי זאלן גיט סאזון וואס זיי האבן גיטאזון :

דרי וייט ירדן ביי וריחו קענען אלהים
 יי און גאט הם גירעם צו משה אזוי צו זאגן: (יז) אלה
 שמות דם זענן די נעמען פון די מענער אשר ינחלו כוס
 זאלין מאכין ארביין צו אייך דאס לאנד אלעזר הכהן
 אלעזר דער פהן יהושע בן נון און יהושע דער וזהן
 פון נון: (יח) ונשיא און אנשיא פון אימליקען שבט
 הקהן זאלם איר נעמען צו מאכין ארביין דאס לאנד:
 (יט) ואלה שמות אונד דאס זענען דיא נעמען פון דיא
 מענער למשח ירדתי צו דעם שבט יהודה בלב בני ישראל
 בלב דער וזהן פון יפנה: (כ) ולמשה און צו דעם
 שבט שמעון שמואל שמואל דער וזהן פון עמיהוד:
 וייל
 דער נשיא פון שבט ג'מנין האט גיט אקטונג גינעבין אויף זיין שבט זיי זאלן גיט סאזון וואס זיי האבן גיטאזון :

אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ לְלִוִּים
 מִנְחַלֹּת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשִׁבְתָּ
 וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנֵנוּ
 לְלִוִּים: וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבְתָּ
 וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבַהֲמֹתָם וּלְרֹכְשָׁם
 וּלְכָל חֵיתָם: וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים
 אֲשֶׁר תִּתְּנֵנוּ לְלִוִּים מִקִּדְ הָעִיר
 וְחֻצָּה אֶלֶף אַמָּה סְבִיב: וּמִדָּתָם
 מִחוּץ לְעִיר אֶת־פְּאֵת־קַדְמָה
 אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־נֶגֶב
 אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פְּאֵת־יָם וְ

ב פקיד ית בני ישראל
 ויתנו ללואי מאחזנת
 אחוזתהון קרוין למשב
 ורוח לקרויא סבביהון
 תתנו לקרויא: ג ויהיו
 קרויא? הון למשב
 ובחמיהון יהון לבקירהון
 ולקניניהון ולכל
 חיותהון: ורוחתי קרויא
 דתתנו לקרויא מכותל
 קרתא ולקרא אלף אמין
 סחור סחור: ונתמשחון
 מקרא לקרתא ית רוח
 קידוקא תרין אלפין
 באמין ית רוח דרוקא
 תרין אלפין באמין
 וית רוח מערבא

ת"א ומנכסיס. נדרים סא מכות
 י: מ'ק' סעיר. פירובין נל
 טו נ' מוסס לו: ומדחט מחון למיר
 סא סאס קרמס. פירובין נל נדרים טו מוסס טו:

רשב"ם

(ה) אלפים באמה. אלף אמה מגרש וחשאר שרות
 משל. מ"לס, מ"דס, נכוסל: (ס) ומדחט מחון למיר סלטיס
 נכוסל. סלטיס אמס יסיו חון מע' למס ותייסי, וסו ומדחט

(ב) ומגרש. רוח מקום חלק חון למיר סביב לכותל לנו
 למיר וחין רשחין לכניה סס בית ולא לכמוס כרס ולא לזרוע
 רז"י

שמות הנשיאים

כלס חלקס סיו סמוכיס חמד כל חמד, וז"י סיס נחלק לשני
 חלקיס יסודס וגיל, ונחלק שלסס חלס סיס נקרא יסודס,
 וכשאר סיס נקרא גיל, וכנס פטרו כנדרים (דף ע"ב) שאנשי
 גיל סיו קנפוליס, וסיו נודרים סכלס זס מנ, ואמרינן סחס
 סמוכיס סנדו סכלס זס מוס ורוליס לסחחמס כחלס, סיו
 סמוכיס כל חמד חלקו נכיש, לזס מרמו סכ' ככלס סס נכיש,
 די ספירוס לכמוס סלקיס סל סס הנכיש, חון פירוס ססחון

פירוש לתורת אלהים

פייא דעס ירדן גרדו לאמר אזויא צו ואנין: (ב) צו
 נעביס די ירדן ונתיי גיאי ואלין נעבען צו די לויס
 פון וייער ארבע ערים לשבת שמעט צו ויען ישגד
 אונ איין פלאץ ארום אימלקער שקאט זאלט איר
 נעבען צו די לויס פון שיינקייט ווענען: (ג) ותיי
 תרים אונ דיא שקעט ואלין ויין צו ויאי לשבת צו
 ויען ויפגשקס אונ וייעקע פלעצער נאל ויין צו ויערע
 בקמוה אונ צו ויער פארמענין וקל ויהם אונ צו

מצות השם

(כ) [חט] [משס קמ] למס ללויס פרים נכס, כי סין למס חלק ונחלס כדן. שגלמס לו סמ פני יסדלס ונמו ללויס נמלמס
 לחומס פרים נכס:
 ונתנו ללוים וגו' ערים לשבת וגו'. וקאס איז אצוה עשה די
 ירדן נענען בקאמין גינוארין ויז ואלין נעבין פון ויערע
 שקעט צוויי אונ פערציג שקעט צו די לויס אונ צו ניער
 שקאט אלס סען נעבין צוויי סויענד איילען ליידינגן פלאץ.

דיא ערשטע סויענד איילין וואס נעבין שקאט ואל בלייבען
 ליידיג, אונ די אנדערע סויענד איילין ואל ויין נעווייגט אונ
 נעשלאנגעס בויקער:

אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
 אֲרֻצָּה בְּנֶעֱן : י" וְהִקְרִיתֶם לְכֶם
 עָרִים עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה לְכֶם וְגַם
 שָׁמָּה רִצַּח מִבְּהֵנְפֶשׁ בְּשִׁנְגָה :
 י" וְהָיוּ לְכֶם הָעָרִים לְמִקְלַט מִגֹּאֲר
 וְלֹא יָמוּת הַרִצַּח עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
 הָעֵדָה לְמִשְׁפָּחָה : י" וְהָעָרִים אֲשֶׁר
 תִּתְּנוּ שְׁשֵׁי־עָרֵי מִקְלַט תְּהִינָה

ארי אתון עברין יה
 ירדנא לארעא דבנען :
 י" ותמננן לבון קרוין
 קרוי שייכותא יהוין
 לבון ויערוקליתמן קמולא
 דיקמול נפשא בשלו :
 י" ויהוין לבון קרויא
 לשייכותא מגאר דמא ולא
 ימות קמולא עד דיקום
 קדם בגשתא לדינא :
 י" וקרויא די תמנן שית
 קרוי שייכותא יהוין
 ת"א והיו לכם הערים למקלט
 שש פ : עד צערי : שש י" :
 שש פרי : שש ט :

רש"ב"ם

וכרמים : (יא) והקריחם . ווימתחם : שפתי חכמים

בעל המורים
 כהנמה: (י"א) כפר שח מקלט כמיכ ס' פטעיס למקלט שקלט ולא
 רש"י

הא כילד אלפים הוא נותן להם סביב ומהם חלק הפנימים
 למגרב והמיוונים לעדות וכרמים : (יא) והקריחם . אין
 קרייח חלא לשון הזמנה , וכן הוא חומר (כרמית כז) כי
 הקרה ה' אלהיו לפני : (יב) שש ערי מקלט . (מכות ט)
 ר שהוא קרוב לנרצה : (יג) שש ערי מקלט . (מכות ט)
 לא היו קולטות עד שנכתרו ש שלש עתון יהושע כהרן

שמות הנשיאים וערי מקלט

דור חדש , קטוב בהם בני , למטע בני דן נשיא , וכן כלם הנשיא
 היה לפי דורו , והם היו נקראים בני , בחורים , וגם הנשיא היה
 צעירם , אבל נשיא שבט יהודה היה נשיא זקן , כלב בן יוסף
 היה נשיא לשבט יהודה אשר ילא מאזרים , ע"כ לא כתיב חללו
 בני , וגם נשיא בנימין היה נשיא בן זאב , כי חלוד
 הוא חלוד , אשר חלוד ועודד היו משללי בני ישראל , כע"ש
 ספור על חבורה , ע"כ גם חלל כתיבין לא נכתב בני [ד"ס] :
 (יא) וגם שמה רוצח מכם קדם בשבט וגו' . האיש שהיה נפש
 בשבט גולה לערי המקלט , אבל אינו חייב מיתה כיון כלא
 הכרו בעצור , מדון היה ויהיה שכלב עיקר האדם ועיקר כל
 האל פ וכל העבירות וע"כ הוא נעבד בעלות ולא כתיב לפי שלא
 היה נבו בסמכתם הדליחה ואין חייב העונש כתיבה עד שיסיו
 הגוף וסכל משותפין בלוחם לריחה , סגוף כמותו וסכל כמותו ,

פירוש לתורה אלהים
 צו די ירדין ואמרת אליהם אונ דרא זאלקטם זאגין צו
 זויא כי אז איהר וועט איבער שארין דעם ירדן
 איהר געזע צום לאנד געען : (יא) הקריחם זאלקם איהר
 אן גרייטען צו איהר שפעטע , עדי שפעטע זאל אן איהר
 נונג זאלין זויא צו איהר זיין וואס , עכס און אהין
 אנטלויבען דער רוצח , וואס הרגת אפענטלש גיט

מצות השם

(יב) [מע] (לאו לרע) שלא להכות גמי שככר עשה מעשה כע
 הכולל עד עמדו לפני העדה נמשס :

ולא ימות הרוצח וגו' ודאס איז אמצול לא תעשהו דער דין איז
 און מען נעהט איינער הרגת אפענטלש סאר מען איז גיט
 דערין אן אפשיפט גאר מען פון איהר גרייטען סאר דייניגים

און איב די דייניג ועהן מען דארף אים הרגען וועלן די דייניגים
 איהרם הרגען :

יִמַת הַרְצָח: " וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-
 יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמַת רֹצֵחַ הוּא
 מוֹת יוֹמַת הַרְצָח: " אוּ בְכָלִי עֵץ
 יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמַת רֹצֵחַ
 הוּא מוֹת יוֹמַת הַרְצָח: " גַּאֲר הָדָם
 הוּא יָמִית אֶת-הַרְצָח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ
 הוּא יָמִיתֵנוּ: " וְאִם-בְּשֵׁנָאָה יִהְיֶה
 אוֹ-הַשְּׁלִיךְ עָלָיו בְּצַדִּיהָ וַיָּמַת:
 כ"א אוּ בְאִיבָה הִכְהוּ בִידוֹ וַיָּמַת
 מוֹת-יוֹמַת הַמַּכָּה רֹצֵחַ הוּא גַּאֲל
 הָדָם יָמִית אֶת-הַרְצָח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ:

ח"א 16 ב'ר"ש. סנסדרין מו טד: מוט יומת סמס. ג'עטל 6 סנסדרין מו טס נג טב
 נ: נוטל סס. טס טס:

קטולא: " וְאִם בְּאֶבֶן
 דְּמַתְּנִבָּא בִידָא דְהוּא
 כְּמִיסַת דִּי יָמוּת בָּהּ
 מַחְהִי וְקַטְלִיהָ קַטְלִיא
 הוּא אֲתַקְטְלָא יִתְקַמַּל
 קַטְלִיא: " י"ה אוּ בְּמָאן
 דָּאֵע דְּמַתְּנִסְב בִּידָא
 דְהוּא כְּמִיסַת דִּי יָמוּת
 בִּיהָ מַחְהִי וְקַטְלִיהָ
 קַטְלִיא הוּא אֲתַקְטְלָא
 יִתְקַמַּל קַטְלִיא: " י"ג גַּאֲל
 דְמָא הוּא יִקְטוּל יִת
 קַטְלִיא פִד אֲתַחֲיִיב לִיהָ
 מִן דִּינָא הוּא יִקְטְלִינֵיהּ:
 כ' וְאִם בְּסַנְאָה דְחָהִי אוּ
 רְמָא עֲלוּהִי בְּכַמְנָא
 וְקַטְלִיהָ: " כ"א אוּ בְּדַכְבּוֹ
 מַחְהִי בִידֵיהָ וְקַטְלִיהָ
 אֲתַקְטְלָא יִתְקַמַּל מַחְהִי
 קַטְלִיא הוּא גַּאֲל דְמָא

יקטול ית קטולא פד אתחייב ליה מן דינא:

בעל השורים

יסקנ הנפש שיש לו חמשה שמים: (ח) בלכן. ג', הכל. ולירך
 וסכס ט"ז אם רכסו בלכן. בלכן סמל. וסכס ט"ז את רכסו
 שפתי חכמים

לכן ומיירי נשי כשנגזר אלף לגד על האמורות למעלה כו' ח"א ט"ז
 וסכס כתיב בלכן יד וסכס"י שיש בו מלך יד לנפש שיש בו כדי
 להמית. ו"ל רחל נלמד שיש בו כדי להמית כמסך וחד שיש
 בו כדי להמית כזריקת דםפנים יש בו כדי להמית כמסך ולכן ט
 כדי להמית כזריקת וסכס זקנו וסמית בו ס"ל דחייב קמ"ל דחייב
 חייב עד שיש בו כדי להמית כזריקת. ובה יסורן מה שכתב
 סכס"ס ולא דעמי כו' ו' לטי שגדכס לכן בעידו כמו סכס"י
 בו שיעור כדי להמית: (ט) בפגעו בו. אפי' נתון ו ערי מקלט: (כ) בצדיה. כתרנומו ככמנא, כמארכ:

פירוש לתורת אלהים

מיט איין איינערנע פלי גיסת אונ ער וועט ווערן
 גייט ער וועט איהם הרנגן ווילענדיג רוצח הוצח הוא
 איז ער ארוצם מוח קובט דעם רוצח סיקה: (י) וְאִם
 בְּאֶבֶן יָד אֲוֹנ אויב מיט אנרויקען שמיין וואס, ער
 האלט איהם מיט דעם גאנצין האנט אָשֶׁר וואס
 קען קען מיט דעם שייטען הַתִּי האט ער אים גיש-
 לֶאֱנִין גיסת אונ ער איז ווארין גייט רוצח הוא איז
 ער ארוצם יסח וְאִל ווערין גייט דער רוצח:
 (יח) או בְּכָלִי אָדָּע מיט איין הילצערנע פלי וואס
 ער האלט איהר מיט די גאנצע האנט אָשֶׁר יָמוּת בו
 קען קאן מיט דעם הרנגן אַתְּנַקְשׁ אַתְּנַקְשׁ אַתְּנַקְשׁ הוּא יָמוּת הַמַּכָּה
 ער איהם גישלאגין אונ געברנת רוצח הוא איז ער
 ארוצם יסח וְאִל מען דעם רוצח הרנגן: (יט) וְאִל

כַּן וְאִם בְּתִיבָה בְּלֹא דְבָבוּ
 דְּחָהוּ אִו רְמָא עֲלוּהֵי כֹל
 מָאן בְּלֹא כְּמֵן לִיה :
 כַּן אִו בְּכָל אֲבָנָא דְהִיא
 כְּמִסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ
 בְּלֹא חֲזִי וְרְמָא עֲלוּהֵי
 וְקַמְלָה וְהוּא לֹא סְנִי
 לִיה וְלֹא תְבַע בִּישְׁמִיה :
 כִּי וִידוּנֹן בְּגִשְׁתָּא בִין
 סְחִיָּא וּבִין גָּאֵל דְּמָא עַל
 דִּיבִיא הָאֲלִין : כִּי וִישׁוּבוּן
 בְּגִשְׁתָּא יַת קַמְלָא מִיד
 גָּאֵל דְּמָא וִיתִיבוּן יִתִּיה
 בְּגִשְׁתָּא לְקַרְיַת
 שִׁיבּוּתִיה דִּי עֲרַק לְחִמֹן

ת"א ואלם כמסע. סע כרמיחוס ע: כלל לכות. דלכיס סו פח כ"ק סו מכות ס: ויפל עליו. מכות ז: וסול לא לויב. סנהדרין כט: ושפטו ספדס. סמסיו יב ל"ס סו מסהדרין ג סט ב"ק סו: והלילו ספדס. סמסיו יב ל"ס סו סנהדרין כג ספ:

בעל המורים

ולעמוד ולא ויכל כ' ס' סדפו: (כג) ויפל. ג' ויפל עליו ויפס,
 ויפל בקרב מניסו, ויפל ס' אלסיס סדפוס. כדסיסל סדפוס
 ויפס מנח סדפוס כסס עליו ס' אלסיס סדפוס כסס ס' יריס
 שיכד וספל סל רלכסס וסו ויפל עליו ויפס ס' אלסיס סדפוס
 כדסיסל

שפתי חכמים

למיל ואלם לא סמיתוהו כ"ד ונלס לערי סקלס סלל כדסוח כ"ד
 ויפס אוחו אפי' חור כרי סקלס דללכ' ל"ל כסנפו כו סל ככ
 כסיכ גולל סדס יפוס סח סלולס: ו לסי סכולס סוסספ סלס
 סכסו ויפס סללס לסיס דכוס סס סלכר יפוס כלועכ סלל ללס
 עיפוס ולין סדוכי כן ככ' כ"ל סללס כסכסוחו ועוד סכולס
 זס סוסוספס יסיס ססללס לו ככל סלן סוס סכככ' כ' יסיס כ"ל
 סלן מנע"ל: לו כחון סיס מענל כדפנלס וסלס עליו וסנרוס לו

פירוש לתורת אלהים

וויילענדג אוןארך גיטאדן אויף איהם היפל עליו אונ
 דער שטיין איז ארויף גיפאלין אויף איהם ייטת
 אונ, ער איז דער פון גינוארין גייטיט ויזא אונ
 דער רוצח איז איהם גאר קיין פייגט גינען ויא
 מבפש רעטו אונ ער האט גיט בגערט יוין שלעכץ;
 (כד) וישפט העדה ואלין דיא עדה משפטין בין הפכה
 צווישען דעם רוצח אונ צווישען דעם גואל הרם
 על המשפטים הלה אויף דיא דאויע משפטים;
 (כה) ויצילו הקד ואלין דיא עדה מציל יוין דעם
 רוצח סיד פון דעם גואל הרם וישכי אונ דיא עדה

מצות השם

מקלס, סלענד וסכיוו אוחו ספדס סל סיד מקלסו:
 לויפין אין איינע פון די שפעס, דריבער איז גינען דער דין
 אז איינער האט געהרגט אפגעקומט אונ ער איז אנגלאסין אין
 איינע פון דיא שפעס האבין בית דין געשיקט סעקשין פון
 גאל אים בריינגן צום בית דין אונ פון דעם פון אים געקארטשט
 דיא נאך ויזא אויף ער האט דעם מעקמש געהרגט, אונ אייב
 ער האט סאקן דעם מעקמש געהרגט אום נערין האבין בית דין
 איהם צוריק געשיקט אין די שפאס ווא ער איז אמיז אנגלאסין

פ' סו כדו לסמיס: (כג) סדפו. ג' כסס', כלל לכות סדפו,
 כ' ס' סדפו. ויסינו דלמרינו וסלסיס לסל לודו מעל לסינו כני
 זס סלל סדפ סונג וסלד סרנ מיר סקכ"ס מומנן לסודק ס'
 וס סלל סונג סולס כסולס וספל על זס סלל סוד מיר וסלל סרנו
 כסונג וסמסיב גלוח, וסו כלל לכות סדפו וסולס לסמסוק
 רש"י

(כג) בפתע, כזאום, ומרגמו כתיפץ שהיה סמוך לו ולא
 היה לו שהות להורג עליו: (כג) או בכל אבן אשר יסות
 בה. הכהו: בלא ראות. שלל ו ראהו: ויפל עליו.
 (מכות יח) מכלן אמרו ההורג דרך ירידה ח גולה דרך

או סכסו ככל סלן רלי סלסלין דלפיל מיני קלי ס"כ לו כל

וועט איהם געגענען אפילו ער וועט איהם
 געגענען אין ערי מקלט ואל ער איהם הרגן;
 (כב) ויא אונ אויב בפתע פלוצלונג דאם הייטט גיט
 וויילענדג בלא אייב גאר אן פיינדשאפט האט ער
 איהם אשמוט גינעבין או השליך עליו אקער ער
 האט אויף איהם גינוארפין אבלי פון אלע פלים
 בלא צדקה גיט וויילענדג: (כג) או בכל אבן אקער ער
 הק אויף אים גינוארפין אשמיין פון אלע שטייגער
 וואס מען קען דער מיט שייקט בלא רצח אונ ער
 האט איהם גיט גינען פלוצר, ער האט גיט

(כס) [תי] (פסה קמא) להלויס מכה נפש כנסתו מתיכו למיר
 והשיבו אוחו העדה וגו' דהאם איז אפצול עשוה דער דין איז
 ווען דיא יודין נענטן אריין געקומען אין ארץ ישראל
 קאמין ויזא געמוט געבין דרייא שפעס אין ארץ ישראל אונ
 דרייא שפעס אויף די אנדערע יוים ירדן, ווער עס וועט הרגן
 אפגעקומט אונגעריין ואל אנגלאסין אין איינע פון די שפעס,
 וועט מען איהם גיט סארין הרגן גאר ווייל עס קען דאך יוין
 איינער וועט וויילענדג הרגן אפגעקומט אונ וועט אייך אפס'

אֲשֶׁר־נָם שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־מוֹת
הַבְּתֵן הַגְּדוֹל אֲשֶׁר־מִשַּׁח אֶת־ו
בְּשֵׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: כו וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא
הַרְצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר
יָנוּם שָׁמָּה: כז וּמִצָּא אֶת־ו גֹּאֲר הַדָּם
מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וַרְצֵחַ
גֹּאֲל הַדָּם אֶת־הַרְצֵחַ אִין לִו דָּם:

ויתב בה עד לימות
בהנא רבא די רבי ימיה
במשח קודשא: כו ואם
מפס יפוק קטולא ית
תחום קרית שזכותיה די
ערקלתמן: כז וישבחה
נאל דמא מברא לתחום
קרית שזכותיה ויקטול
נאל דמא יתקטולאלית
ת"א וישב בה . סבידרין יא מכוס
י"ב: וס"א י"א י"א ס"א
מכוס י"ב: וכלה גלל דס"א ע"ב:

בעל הטורים

כדאיפא בעדרש לדיקום וכולים ומלים מיד כספיים ויודים
למספן ומסונוים וכולים עד שלשים יום, וזכו יופל ס' שלשים
מכרמס שמרדמס כסלס מליסס וישנו עינת פולס: (כס) עד מוס
מכוס כנדיס ומחד כ"ג עמבר כלס משיכר לס סרולס בעשימקס

רש"י

מלייה מ אינו גולה: (כה) עד מות חכהן הגדול . שהלא
בה להשרות שכילה בישראל ולהאריך ימיהם, והרואה בה
לסלק אח השכינה מישראל ומקצר את ימי חייהם, אינו
כדאי שיהא לפני כהן גדול . ד"ה לפי שהיה לו לכהן גדול
להתפלל ו שלא תארע תקלה זו לישראל כחיייו: אשר משח
אורתו בשמן הקדש . לפי פסוקו מן המקראות הקדשים
הוא שלא פי' מי משחו בו אלא כמו אשר משחו המושח אותו
בשמן הקדש . ורבותינו דרשוהו במסכת מכות לראיית דבר
ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו
משח אותו וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו אלא
(כו) אין לו דם . (מכות ז) הרי הוא כהורג את המת

רשב"ם
(כה) עד מות חכהן הגדול . לפי פשוטו כל ימי
השופט הגדול, דוגמת אמיריו לא
פחה
סכסן הגדול . ג"ס כסן גדול דס', לומר אחד כ"ג עממשה ומחד
שפתי חכמים

ססיכ עששלס בחיכלמו ונסלס עליו או ססיכו יורד כסולס ונפל עליו
וסכנו סכי: זס גולס: מ ססיכ מושך למפלס כממנולס ונסלס עליו
וסכנו סיה זס דולס כחכיס ומסכס סחכל ונפל עליו וסכנו סיס
עולס כסולס ונפל עליו וסכנו ס"ז אינו גולה ס'י' משום דכל
אלו דרך מליים סס ולא סיה לו יוסכ: י' כ"ל דלמסס כלשון
קסס עמככיס עד מוס סכסן הגדול עניד לך ס'י' מרולס וסרין
ימיס אחר שפס כסן הגדול לפי ס"ג ימוס מסכס ונפלס וספכס
לפי ססיס כו', וכלי ס"ל קסס לס סכ"ג כפכס עמס על ס"ל
כספלל למס ימוס סרולס לכיסו מלרי מוס סכ"ג, ל"ס גס עסס
לכספין: ב דקלס עמטע דלולס עמטע ל"ג כשמן ספכסס כך

ולאחר מלאך נגמר דינו חוזר כמיתתו של שני שנא' אשר
להביא את הנמשח בימיו שמחירו כמיתתו (מכות יב):

ליקוטים על התורה

וכחו וישב בה עד מות חכהן הגדול . דער בלי יקר שבייבט
פאר וואס זאל דער רוצח גיין אהיים ויען דער
כהן גדול וועט שפארבין, וייל דאס איז מדה כנגד מדה וייל
דער כהן גדול האט גיט גיבעטן יום כפור עס זאל גיין שלום
צווישען מענטשן אונ עס זאל איינער דעם אנדערן גיט הרגנן
אפילו אונ גערין אויך גיט, דריבער וועט אייבער דער רוצח
געטין אויף דעם כהן גדול ער זאל געשווינד שפארבין, ער
זאל קענען גיין אהיים, וייל דער כהן גדול האט גיט גיבעטן
פאר די יודן אדער ער קאם גיבעטן אונ זיין חפלה איז מיט
אן ענטקען גינארין אוי ער גיט ווערט צו זיין אפון גדול:

אונ דער רוצח קומט אפ טאהן דיא שכינה אונ
גיט ווערט ער זאל קומען פאר דעם כהן גדול: (כו) ואם יצא
ארויס גיין אה בגיל פון דעם גענענען עיר מקלט פון דער
דארט אנטלאפן גינארין: (כו) ויצא אותו ואל תדם
אויסקער דער שטאם וואס ער איז אהין אנטלאפן גינארין ויצא
דעם רוצח איז קומט אהים קיין שפראף ווארום עס איז גלייה
וויא ער הרגת אטוישן מענדיש:

מצות השם

אונ דארט קאם איהם קיינער גיטארט הרגנן . אונ אין דיא
שטאם איז דער רוצח גינעטן גיין דער כהן גדול אוי וישפארין
גען נאך דעם כהן גדול'ס שפארבען קאם שוין דער רוצח

געקענטן קוסען אהיים אונ אין דער היים קאם מען איהם
אויף גי' גיטארט הרגנן:

וְלֹאֲרַעָא לֹא מִתְכַפֵּר עַל
 דָּם וְכַפֵּי דִי אֲתֵאשֵׁד בְּה
 אֱלֹהִין בְּדָם אֲשֵׁרִיה :
 לִי וְלֹאֲתִסְאֲבוּן יִת אֲרַעָא
 דִי אֲתוּן יִתְבוּן בְּה דִי
 שְׂכִינְתִי שְׂרִיָא בְּגוּה אֲרִי
 אָנָּא יִי דְשְׂכִינְתִי שְׂרִיָא
 בְּנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְיִקְרִיבוּ
 רִישֵׁי אֲבֹהֵתָא לְזֹרְעִית
 בְּנֵי גִלְעָד בְּרִי מְכִיר בְּרִי
 מְנַשֶּׁה מִזֹּרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף
 וּמְלִיזֵי קָדָם מִשֶּׁה וְקָדָם
 רִבְרִינָא רִישֵׁי אֲבֹהֵתָא
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : בְּ וְאֶמְרוּ
 יִת רַבּוּנֵי פְקִיד יִי לְמַחֵן
 יִת אֲרַעָא בְּ אֲחִי סָנָא

ולא רעא לא מתכפר על
 דם וכפי די אתאשד בה
 אלהין בדם אשריה :
 לי ולא תסאבוון ית ארעא
 די אתון יתבוון בה די
 שכינתי שריא בגוה ארי
 אנא יי דשכינתי שריא
 בני בני ישראל : ויקריבו
 רישי אבהתא לזרעית
 בני גלעד ברי מכיר ברי
 מנשה מזרעית בני יוסף
 ומליזי קדם משה וקדם
 רברניא רישי אבהתא
 לבני ישראל : ב ואמרו
 ית רבוני פקיד יי למחן
 ית ארעא באח סנא

ת"א וילקח לה. כחכות לו חוסס מו
 כרימות כד ולא חמטס. שכת
 לג שנופות ז

בעל המורים

(ג) יכוסר. ד', סכס, ולירך אם יכוסר סטון, לכן כולת יכוסר
 סון יטק, כחמד ואמס יכוסר טון. שחשכס יסי"כ חולין ושיח
 מערקס שטפסר אם יכוסר סטון עד מחוחן לכן כולת יכוסר
 רש"י

תחייבון: (ג) אשר אני שוכן בתוכה. שלא תשכינו
 אותי כעומלתי: כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל.

רעת וקנים מבעלי התוספות

והפך רכספת סחמון לעזות נכרכס וכו' כל המרכב אשר
 ירכב עליו סוכ. מליכט מעוסיכ דכתיב ויסי סמלך עוסיכ מורכב
 עד יום מומי. ממליק כפלך ממלס דכתיב לפח וקנהו מלס את
 כגליו לממד סחמחוי סדנרל. נופל כהכר מליטחוי דכתיב ויורו
 כגליו למלך וליטחי, וכמכסס סמתי סמיק סנעלי כו שלס מלות
 לונכיחות של כרול עד סעסס כל נוסו כככס. חסר להס
 מליטחי סלמס ולרכחמו ארוחס חמדי כחכס לו מלס סמלך כל.
 ימי מיוו סמלחמו של טויל מכווך:

עם הקרקע כי קמפ פטיס סול, סך אוחו סדור כלכר מעפס
 עם חלק סלנוי ויכנסו יעצרו אוחו מעכס לבכס יסיכ נרלס כגולל סקר, לכן נלסוס אוחו סדור שלס חנשס מעכס לבכס,
 וס"כ יוכל סחם דוס היכ עיקר סעסכס את אדני לזיס ס' לפח את סחלך כנחלס כגולל לניי יכרלל וסכולל מודיע סעלה לנכס
 סלנוי חלק סלנוי ויכנסו ינשלו לבכס חקר ויוללו לנפ על סכולל כי יסיכ נרלס כגולל סקר:

פירוש לתורת אלהים

שולדיג בלזם אשר שפך נואם עם איו גיווארין פאר
 גאסין אין איר כי אם נאר מיט דעם בלזם שפכו פון
 זיין פאר גינער פלוקום עם נועם געזעט אונזערש גיט
 נוערין פאר געבין צורם בלאך בלויזן קען הרקת
 דעם רוצח: (ג) ולא תספא אונז איהר נאלם גיט
 פאר אום בייגינען דאס לאנד אשר נואם איהר
 ויצט דרינען אשר אני נואם איה רהיע דרינען כי
 נוארום איך גאט מוה רהיען צווישען דיא יודין:
 (ס) ויקרט אונז דיא עלץעט פון דער משפחה פון

ולחבורת ושאר חבלות לזקחים כומר: (ג) כי אם בדם
 שפכו. אני אומר שהוא נקוד מן הדין מלאמיה לפי

שפתי חכמים

שלא יפול חנוס כדס כשלמס גני אכן שיך חנוס סמיכס אכן
 סוס אנשי אכן וכסס שיך חנוסס סלל גני דס נל שיך לנרל

מעם הסבת נחלה

(כ) וילמנו את אדני לזיס ס' לפח את סחלך כנחלס כגולל וגי.
 ילד' מווס סחריכו כלשין כ"כ סיס די לומר סיקר סעפסס
 לכר, אדני לזיס כס' לפח את נחלס נלממד כנחמוי וסס יסדיו
 סנחלס מעכס לככס' לעס סקרימו לזיס את אדני לזיס ס' לפח
 את סחלך כנחלס כגולל, ומלי נקפס מייס לזיס סדין עוה סעסס.
 לכן כלסס לזיס לפי עס שיודע דסדין שלס נעשס כס סיווסת
 נחלס משכע לנכס סיס כק כלומו סדור לכר ככסל סיווסת
 מוכל לנכסל לל ככס סחללס כי סקרקעס ככו סעללן, וכמו
 סיווסין את סעללן וסמיון ככס כלוס נכסס כן וכלל לעסוס
 סנחלקס סחלך כגולל וסכולל סיס כוח אפי מליח לנכס סלנוי
 לכן נלסוס אוחו סדור שלס חנשס מעכס לבכס,
 וס"כ יוכל סחם דוס היכ עיקר סעסכס את אדני לזיס ס' לפח את סחלך כנחלס כגולל לניי יכרלל וסכולל מודיע סעלה לנכס
 סלנוי חלק סלנוי ויכנסו ינשלו לבכס חקר ויוללו לנפ על סכולל כי יסיכ נרלס כגולל סקר:

גלעד בן סקיר דער וזהו פון סקיר בן מנשה נואם
 ער איז דער וזהו פון מנשה ספספחות פון דעם
 שקבט יוסף האבין גינענבס גינדי אונז ויזא האבין
 גירעם לפני משה פאר משה ולפני הנשיאים אונז פאר
 דיא נשיאים ראשי אבות ואם ויזא וענען די הויקב
 עלמערין לפני ישראל צו די יודין: (ב) ויאמרו אונז יי
 האבין געזאגט את אדני מין האר צו יי האט גאט
 גיקאמין לתת צו געבין דאס לאנד כנחלה איין
 ירושה בגויל דוקא אנטרל צו דיא יודין ויאדני אונז

בְּנַחֲלָהּ בְּנוֹרָלִי בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדָנִי
צִוָּה בִּיהוָה קָהָת אֶת־נַחֲלַת
צִלְפַחֵד אַחִינוּ לְבִנְתָיו: וְהָיוּ לְאַחַד
מִבְּנֵי שְׁבֹטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וְנִגְרָעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמָּטֵה אֲשֶׁר
תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֵּרָה נַחֲלָתָנוּ יִגְרָע:
וְאִם־יִהְיֶה הַיָּבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנוֹסֵף נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמָּטֵה
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מָטֵה
אֲבֹתֵינוּ יִגְרָע נַחֲלָתָן: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־פִּי יְהוָה
לֵאמֹר כִּן מָטֵה בְנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים:
וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנֹת

בְּעֵדְבָא לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
וְרַבּוּנֵי אֲתַפְקֵד בְּמִימְרָא
דִּי לְמַתָּן יֵת אַחְסַנְתָּ
צִלְפַחֵד אַחְוָנָא לְבִנְתֵיהוּ:
וַיְהִי־לָהֶן לְחֵד מִבְּנֵי
שְׁבֹטֵי דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁין וְתַתְּמִנֵּעַ
אַחְסַנְתֵּיהוֹן מִנַּחְסַנְתָּ
אַבְהִתָּנָא וְתַתְּמִנֵּעַ עַל
אַחְסַנְתָּ שְׁבֹטֵי דִי יְהוֹנָן
לְהוֹן וּמַעֲרֵב אַחְסַנְתָּנָא
יִתְמַנְעֵ: וְאִם־יִהְיֶה יוֹבֵלָא
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַתְּמִנֵּעַ
אַחְסַנְתֵּיהוֹן עַל אַחְסַנְתָּ
שְׁבֹטֵי דִי תְהוֹנָן לְהוֹן
וּמִנַּחְסַנְתָּ שְׁבֹטֵי
דְּאַבְהִתָּנָא יִתְמַנְעֵ
אַחְסַנְתָּנָּ: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
מִשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל
מִימְרָא דִּי לְמִימְרָא יְהוָה
שְׁבֹטֵי דְבְנֵי יוֹסֵף
מִמְלִין: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
דִּיפְקִידֵי לְבָנֹת צִלְפַחֵד
תַּתְּמִנֵּעַ כִּן מָטֵה בְנֵי יוֹסֵף
דְּבָרִים: וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנֹת

בעל הטורים

פון יעקב נעם כנסד כנעמר כנסד וואס יוסר פון כנעמרין
ככה דעמיק כנעמילע ספדיס מיס שפין שפין: (י) זס סדכר
רש"י

אף כזמן שהס עמאים שכיהו כרויה כעיהס: (ג) ונוסף
על נחלת המטה. שהרי כנה יורשה וכן מתיחס על
שכט לכיו: (ד) ואם יהיה היובל. מכלול היה רבי יהודה
אומר עתיד צ כיוכל ק סיפסוק: ואם יהיה היובל.
פירוש לתורת אלהים

מיון האר ציה בן איז גיונארין גיקאטין פון גאט
לחת צו געבין די ארץ פון אונזער ברודער צלפחד
לכנעתי צו וייגע טעקטער: (ג) והי אונ זיי וועלן
זיין לאחד צו אייגעס פון דיא שבטים פון דיא
ישראל לנשים צו ווייבער ונגרעה נועט ווערין

געמינערט וייער ארץ פון דער ארץ פון אונזערע עלטערין ויפס אונ עם נועט ווערין געשעקרט
על נחלת אויף דער ארץ פון דעם שבט אשר וואס זיין וועלן זיין צו זיי פאר ווייבער כפוסר דאס
איז גיט ווי אפארקויפונג עם נאל זיך אום קערין אום יוכל צו דעם וואס האט בייא איהם גיקופס
נאר עם איז אירושה אונ אירושה קערט זיך גיט אום אין יבול ררום: (ה) ואם יתה אונ ווען דער
יוכל נועט זיין צו דיא קינדער ישראל ויפס אונ וועט וייעקע ערששאפט גיקערט ווערין על נחלת
צו דיא ערששאפט פון דעם שבט וואס זיי וועלן זיין צו זיי פאר ווייבער ויפס אונ פון דער ארץ
שפס אבותי פון דעם שבט פון אונזערע עלטערין וייע נועט ווערין גימינערט זיין ארץ: (ה) וייע האט
משה גיקאטין צו די יודין על דרך גאטס רייד אונ צו זאגן כן פסח בני יוסף דברים דער שבט פון דיא
קינדער פון יוסף ביידין ריקטיג: (ו) קה הדבר דאס איז דיא זאך וואס נאט האט מיר גיקאטין לטת

צִלְפַּחַד לְאִמֹּר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם
 תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֲךְ לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה
 אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: וְלֹא תִסַּב
 נַחֲלָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־
 מִטָּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבֹתָיו
 יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכִלְיֹת
 יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְאַחַד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ
 תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו: וְלֹא
 תִסַּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי־
 אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־

לְמִיָּסְרָדְתִּיקוּן בְּעֵינֵיהֶון
 תִּהְיוּ לְנָשִׁים בְּרַם לְזֹרְעִית
 שְׁבִטָא דְאֲבוּתָן תִּהְיוּ
 לְנָשִׁים: וְלֹא תִסַּחַר
 אַחְסָנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 מִשְׁבִּטָא לְשִׁבְטָא אֲרִי
 גְבַר בְּאַחְסַנְתָּ שְׁבִטָא
 דְאֲבָהֵתוּהִי יִדְבְּקוּן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: וְכִלְיֹת בְּרַתָּא
 יִרְשֶׁת אַחְסָנָא מִשְׁבִּטָּא
 דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד
 מִזֹּרְעִית שְׁבִטָא דְאֲבוּהָ
 תִּהְיֵי לְאִתָּו בְּדִיל דִּירְתוּן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְבַר אַחְסַנְתָּ
 אֲבָהֵתוּהִי: וְלֹא
 תִסַּחַר אַחְסָנָא מִשְׁבִּטָּא
 לְשִׁבְטָא אֲחֵרָנָא אֲרִי
 גְבַר בְּאַחְסַנְתִּיהִי יִדְבְּקוּן
 שְׁבִטָּא דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כַּמָּא דִּי פְקִיד יִירְשֶׁת
 תִּיא וְכִלְיֹתָ כַּמָּא קִי קִיֹּל: וְלֹא
 תִסַּב חֲרַלָּה כִּיֹּל מִמִּטָּה לְמִטָּה:
 כַּמָּא קִיֹּל: יִדְבְּקוּ מִטּוֹת: כַּמָּא קִיֹּל: כַּמָּא קִיֹּל: כַּמָּא קִיֹּל: כַּמָּא קִיֹּל:

רשבים

בעל המורים

מירשונו כי אם בדם האיש השופך את הדם: (ו) למוצ
 בעיניהם. כן שבט שלהם לפי המשפט:
 בשלם חומס המקודים.

בגמ' כדור זס שלא נגז' אלף כלאונו כדור: (ז) חסכ נחלס.
 בגמ' זו סוף כספכת כען נלמד חסכין ויכס את חסכו: (ח) ולא
 חסכ נחלס. בגמ' זו סוף הכסכת כעל:

רשיי

כלומר אין זו מכירה שחוזרת כיוכל שהירושה אינה חוזרת. והפ' אם יהיה היכול לא תחזור הנחלה לשכנו, ונמלל
 שנוספה על נחלת המשה אשר תהייעה להם: (ח) וכל בת יורשת נחלה. שלא היה כן לאכניה:

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אליהם

האם ניקאמם לְשִׁשָּׁל דִּי שְׁטִיק לְאִנְדִּי גִיְהֵדִי צוֹ רְאוּבֵן פֶּאָר
 גִּים דִּיא אִשָּׁה פִּוֹן שְׁבִים רְאוּבֵן אִיבְדִּיקְרָאִינִי דִּי נַחֲלָה צוּא
 אַסָּאן פִּוֹן שְׁבִים שְׁמַעוֹן. אִבְדִּיקְרָאִינִי שְׁפִיעִיקְרָאִינִי דְזֹרֹת אִו
 פִּעִלְדֵּר הַאֲבִין אֲנִיעִרְוִיבִין פֶּאָרְקִיפִים וְעִרְוִין פִּוֹן אִיין שְׁבִים
 צוּם אֲנִיעִרְוִין שְׁבִים הַאֲבִין שִׁוִּין וְיִיבְדִּיקְרָאִינִי גִיפְעִמִים גְּעִמִים אֲנִיעִן
 פִּוֹן וְיִדְבְּקִיעִן שְׁבִים יִיאִי הַאֲבִין גְּעוּאָלִים:

גְּלַסְחִי פִּוֹן וְעִגִּין דִּיא גְּעִבְדִּיקְרָאִי פִּוֹן צִלְפַּחַד לְאִמֹּר
 אִוִּי הַאֲם סִיר אִוִּי גִינְאָמִי לְטוֹב צוֹ דְעִם וְוֹאֵם עֵר
 נִועִם גִּיפְעִלְעִן אִין יִינְעֵרֵעֵ אִוִּיקְעֵן תִּהְיֶינָה זְאֵלִין יִיא
 זִיין פֶּאָר וְיִיבְדִּיקְרָאִי אֲךְ לְשִׁפְחַת גִּייעִרְמִי צוּא דְעֵר
 מִשְׁפָּחָה פִּוֹן דְעִם שְׁבִים פִּוֹן וְיִיעֵר פֶּאָטְעֵר תִּהְיֶינָה
 זְאֵלִין יִיא זִיין פֶּאָר וְיִיבְדִּיקְרָאִי אֲךְ עֵר צוֹ אֲמִשְׁפָּחָה
 פִּוֹן אִיין אֲנִיעֵר שְׁבִים קְאִרְעִן יִיא גִים זִיין פֶּאָר

וְיִיבְדִּיקְרָאִי: (ח) ולא חסכו אונ' עם זאל גימ אונעק גיקערמ
 נוערין איין ארב צו די יודין מספה פון איין שבת צום אנדערין שבת כי איש גייערמ אימליקער
 קענמש אין דער ארב פון דעם שבת פון זיינע עלשערין זיינע זאלין ויה בהעפסען דיא יודין:
 (ט) וכל בת אונ אימליקע טאקטערן יושט וואס ויא נועם ירשגן איין ארב פון דיא שבתים פון יודין
 לאחד זאל ויא זיין צו איינעם פון דער משפחה פון איהר פאטער: (ט) ולא חסכו אונ' עם זאל גימ אונעק
 אימליקער קענמש זאל ירשגן די ארב פון זיינע עלשערין: (ט) ולא חסכו אונ' עם זאל גימ אונעק
 גיקערמ נוערין איין ארב מספה פון איין שבת צום אנדערין שבת כי איש נאר אימליקער קענמש פון
 דיא שבתים זאל זיה בהעפסין אין זיין ארב: (י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה אִוִּי וְיִיא גָאֵם הַאֲם גִּבְאָמִין צוֹ מִשָּׁה

פִּוֹן אִיין אֲנִיעֵר שְׁבִים קְאִרְעִן יִיא גִים זִיין פֶּאָר
 נִועִרִין אִיין אַרְבַּ צוֹ דִּי יוֹדִין מִסְפַּחַת פִּוֹן אִיין שְׁבִים צוּם אַנְדִּיעֵרִין שְׁבִים כִּי אִישׁ גִּייעִרְמִי אִימְלִיקֵר
 קִעִנְמִשׁ אִין דְעֵר אַרְבַּ פִּוֹן דְעִם שְׁבִים פִּוֹן זִייעֵעֵ עֲלִישְׁעֵרִין זִייעֵעֵ זְאֵלִין וְיִהּ בְּהִעֲפִסְעֵן דִּיא יוֹדִין:
 (ט) וְכִלְיֹת בַּת אֲוִיבִי אִימְלִיקֵעֵ טַאקְטֵרִין יוֹשֶׁת וְוֹאֵם וְיִיא נִועִם יִרְשֶׁגֵן אִיין אַרְבַּ פִּוֹן דִּיא שְׁבִטִים פִּוֹן יוֹדִין
 לְאַחַד זְאֵל וְיִיא זִיין צוֹ אִייעִנְעִם פִּוֹן דְעֵר מִשְׁפָּחָה פִּוֹן אִיהֵר פֶּאָטְעֵר:
 (ט) וְלֹא חֲסִיכוּ אֲוִיבִי עִם זְאֵל גִּימ אֲוִיבִי
 אִימְלִיקֵרִי קִעִנְמִשׁ זְאֵל יִירְשֶׁגֵן דִּי אַרְבַּ פִּוֹן זִייעֵעֵ עֲלִישְׁעֵרִין:
 (ט) וְלֹא חֲסִיכוּ אֲוִיבִי עִם זְאֵל גִּימ אֲוִיבִי
 גִּיקְרָמִי נִועִרִין אִיין אַרְבַּ מִסְפַּחַת פִּוֹן אִיין שְׁבִים צוּם אַנְדִּיעֵרִין שְׁבִים כִּי אִישׁ נִאר אִימְלִיקֵרִי קִעִנְמִשׁ פִּוֹן
 דִּיא שְׁבִטִים זְאֵל זִייה בְּהִעֲפִסִין אִין זִיין אַרְבַּ: (י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה אִוִּי וְיִיא גָאֵם הַאֲם גִּבְאָמִין צוֹ מִשָּׁה

אונקלוס

משה בן עשו בנות צלפחד : ספסיר
 וְתֵהֵינָה מַחֲלָה תְרֻצָּה וְחִגְלָה
 וּמִלְכָּה וְנָעָה בְּנֹת צֶלְפַּחַד בְּנֵי
 דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים : מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי
 מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתֵהֵי
 נַחֲלָתָן עַל־מִטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבוֹתָן :
 אֵתְּהֵם הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
 יַרְחוֹ : חֹזֵק

משה בן עקרו בנת
 צלפחד: ויהינה מחלה
 תרצה וחגלה ומלכה
 ונעוה בנת צלפחד לבני
 אחי אבותן לנשים:
 מן מעשר בני מנשה
 בן יוסף הוא לנשים
 והנת את חגלתן על
 שבטא זרעית אבותן:
 אליו פקודיא ודיניא
 די פקיד יי בידא דמשה
 לנת בני ישראל
 במישרוא דמואב על
 ירדנא דירחו: חזק
 ת"א ומסיעים חזק ונסס. טס קב:

בעל המורים

(יא) לכני דריסן. כני'א לסנין לנסס:

ק"ב. פחלים חולים סימן: ומסמילין שמפו דכל ס' בירמס כסימן ב:

סכום ספוקי דספר במדבר אלה ומאתים ושנים ושסנה, אפרח סימן. וחצוי ותיח תאיש אשר אבחר בו משחו ויטה.
 ופרשיותיו עשרה. "ב" ברר יתנו סימן, ומדריו ל"ב, לב סחור ברא לי אלהים סימן. ופרקיו ל"ז, לו חכמי
 יחילו ואת סימן. מנין הפתוחה שתיים ותשעים, והסמיות שלשים ושש. הכל מאה וחמשים ושסנה פרשיות.

שפתי חכמים אני חלקה ונחלקה סימן:

רש"י

(יא) מחלה תרצה וגו' (כ"ב קב) כהן מנאן לסי
 גדולתן זו מוז בשנים ר ושאלו כסדר תולדותן וככל
 המקרא מנאן לסי חכמתן ש ומניר שסקולות זו כזו:
 חסלה פרשת מסעי

ד ק"ל בס' טחמס חטיב חלס לכסוף וכלן מנס אטוס טניס,
 ומחין כהן מ: מ: לסי גדולתן זו מוז בשנים כו' סי' טשוס סקלן
 כתי' ומכיונה לכני דודיסן לנשים שדך כשוי. כסחיום לנסס
 כסדר פולוחיסן פחלס הכניכס ולמתיס כספריס על כסדר
 דכספי לט יטסס כן כעקמונו: ו' ש כרססס טחמס טירכסיו

פירוש לתורה אלהים

בן ישי אזוי האבין גינאן די שעקבער פון צלפחד:
 (יא) והתנה אונ ויאי וענען גינען סחלה תרצה
 חגלה ומלכה נעוה די שעקבער פון צלפחד לבני
 דודיהן צו דיא קינדער פון וייער פעשער לנשים צו
 ווייער: (יב) משפחות פון דער משפחה פון דיא
 קינדער פון מנשה וואס ער איז גינען דער ווהן
 פון יוסף די לנשים וענען ויאי גינען פאר טייבער

והיו נחלתו אונ, עס איז גינען וייער ארב על פסח
 אויף דער משפחה פון דעם שקב פון וייער
 פאשער: (יג) אלה חסמות דאס וענען די מצות אונ
 די דינים אשר צוה יי וואס האם גיבאמין דורך
 משה אל בני ישראל צו די יודין בערבות סאב אויף
 דעם פלאץ פון מואב על ירדן ובהי ביאי דעם ירדן
 פון ירחו:

תוכחת ירמיה

שקעו דבר ה' בית יעקב וגו'.
 דער ילקוט שרייבט דר'
 שמואל בר נחמני זאגט, אשמוג
 אפילו ויא ויערם איינגיבינען, אזוי
 לאנג ווי זיא שפייט נאך אויף איר

הפטרות מסעי

שמעו דברי יהוה בית יעקב וכל משפחות בית
 ישראל: יפה אמר יהוה מה מצאו אבותיכם בי
 עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי תהבל ויהבלו:

פירוש ע"ט

(ט) שקעו דבר יי פאר רעכט די בייך פון נאם איר
 הויו געזינד פון יעקב אונ אלע משפחות
 פון די קינדער ישראל: (יג) מה אפי' יי אזוי האם נאם
 גינאנט וואס האבין גינען אייערע עלשערין אין
 מיינע בייך אום רעכט וואס ויאי האבין זיך דער
 ווייערעם פון מיר אונ ויאי וענען גיבאנען נאך

ג ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים
 המוליד אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ
 ציה וצלמות בארץ לא-עבר בה איש ולא-ישב
 אדם שם : ו אביא אתכם אל-ארץ הפרמל לאכל
 פריה וטובה ותבאו ותטמאו את-ארצי ונחלתי
 שמותם לתועבה : ה הפהנים לא אמרו איה יהוה
 ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי
 והנביאים נפאו בפעל ואחרי לא-יועזו הלכו : ו לכן
 עד אריב אתכם נאס-יהוה ואת-פני בניכם אריב :
 י כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתפוננו
 מאד וראו הן היתה קזאת : יי ההימיר גזי
 אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו
 בלוא יועיל : שמו שמים על-זאת ושערו הרבו
 מאד נאס-יהוה : יי פיי-שתים רעות עשה עמי
 אתי עזבו מקור מים חיים לתצב להם פארות
 בארת נשברים אשר לא-יכלו המים :
 יי העבר ישראל אס-ייליד בית הוא מדוע היה

אדם היקם דאס אשמובו וייל מען
 קען זיא נאך פדעקערין אויסקלייבן
 דיא וועטס אונ פאר ריכטען אלע
 צובראקענע ארסער , וועט זיא
 וויסער זיין אשמוב אונ מען וועט
 קענען זיין איהר ווארנען , אכער אז
 דיא שטוב איז איינעסאלן הייסט
 זיא שוין גיט מער שטוב , נאר זיא
 הייסט אבארג ציגיל אדער אבארג
 האלץ , דאס זעלביגע איז גינען ביי
 די יודן אויך אפילו ירושלים האט
 שוין געבראקט הרוב ווערן דער
 בית המקדש האט שוין געבראקט
 פארברענט ווערן אונ דיא יודן
 זאלן גיין אין גלות פון דעקסטוועגן
 אזוי לאנג ווי זיי זענען נאך גינען
 אזוי זייער ארס רופט זייא ירמיה
 בית נעקט אונ שפחה בית ישראל
 ער רופט זייא מיט דעם נאמען בית
 אשמוב , ירמיה האט גיזאגט צוא
 דיא יודן זעהט איהר אלעס נאך
 אשמוב , איהר ויזט נאך זעט אין
 ארץ ישראל אויף אייערע ארסער
 איהר האט נאך אביט המקדש ועהט
 איהר זאלט דאס אלץ גיט פארליבן ,
 איהר האט כהנים מלכים גביאים
 תלמים אין דער תורה , אונ אזוי
 לאנג וזיא הקב"ה אליון געט בייא

פירוש ע"ט

אונ שיקט צו די סאטערין צו זעהן זייער מנהג אונ
 פאר שמיים גוט אונ זעהט אויב עס איז גינען אזוי :
 (ח) ההימיר אויב עס האט פארביטען אפאלק פון זיי
 וזיין גאט זיי זענען דאך גיין גאט פון דעקסטוועגן
 האבין זיי פארט גיט פארביטיין זייא זמי אונ מיין
 פאלק זיי האבין פארביטין כבוד זיין כבוד בלוטר
 זייער גאט וואס זייא זענען דורך אים געערליקט
 גינארין אויף אזויא זאגט וואס העלפט גיט :
 (ט) שוט פארזוואנדערט אויך איהר היסקעל ושטי
 אונ שטודיקט הרבו מאד איהר זאלט שטארק פאר
 וויסט ווערין טייל דאס בהמיק וועט חרוב ווערין
 דאס איז דיא ביייד פון גאט זאגט דער פסוק אשעס
 פאר וואס וועט דאס אזוי זיין : (ו) כי ווארום צווייא
 ערלייא רעות האט מיין פאלק גיטאן ווארום אויב
 זיי וואלטיין אפילו פארביטיין זייער גאט אויף אזוי
 זאגט וואס ער זאל מיט מיר גלייך זיין זאלט אויך
 גינען אדעה ווארום אויך האב זיי פיל געט גיטאן
 אונ היינט האבין זיי נאך אנקעסערע דעה גיטאן
 אויף זיכו וואס זיי האבין מיר פאר לאזט וואס אויך
 גיין אקטואל פון קועלענדיגע ניאסער בלוטר אלע
 צייט ביי אויך אויף זיי משפיע מוכות לתשוב להם זיי
 גייען אויס האקן אויס גראבין גריבער צו גראבער
 גע . זאגט ירמיהו ווי פאר שטייט פאר וואס גייט
 די ישראל אזוי שלעכט : (יא) חטבר ישראל איז דען

נארישקייט אונ זיי האבין זיך פאר נארישט : (ג) ולא
 אפיו אונ זיי האבין גיט גיזאגט וואו איז דען אונזער
 גאט וואס ער האט אונז אויף גיבראקט פון דעם
 לאנד מצרים וואס ער האט אונז געפירט אין דער
 מדבר אין דעם וויסטען אונ געקענעט אונ פינקט
 שערין לאנד וואס דארט איז דער שאמין פון טויט
 אין אזוי אלאנד וואס זיין גיט דורך גיטארין גיין
 קענשט אונ עס איז גיט גיזעסין אפענשט דארטין :
 (ד) וזכאי אצקס אונ אויך האב אויך גיבראקט צו דעם
 לאנד ארץ ישראל צו עסין איהרע פירות אונ איר
 גומקייט ויהבאו אונ איהר האט פאר אום בייגיגט מיין
 לאנד אונ מיין ארץ האט איר גיטאן צו אום ווער
 דינקייט : (ה) הפהנים די כהנים האבין גיט גיזאגט
 וואו איז גאט מיר זאלן זיך פאר אויך פארקמיין
 ותפשי התורה אונ די סנהדרין זייא האבין מיה גיט
 גיקענט הרעים אונ די סנהטקער דאס מיינט מען
 דיא מלכים האבין אין מיר מורד גינען אונ דיא
 פאלשע גביאים האבין גביאות גיזאגט פון בעל
 אונ נאך אזעלכע וואס קענען גיט העלפין הלטי
 גייען זיי : (ו) לכו דרום וועל אויך מיה נאך קריגען
 מיט אויך איידער אויך וועל אויף איהר פדעקען
 דאס שלעכטס דס איז די ביייד פון גאט אונ מיט
 אייערע קינדס קונדער וואס זייא וועלן טאן וזיא
 איהר מוהט וועל אויך קריגין : (ז) כי ווארום גברי
 פארט איבער צו די אינגלען פון דעם פאלק פמים

לבו : י עליו ישאנו כפרים נתנו קולם וישיתו
 ארצו לשמה עריו נצחה מפלי ישב : י גם בני
 נה ותחפנס ירעוף קרקד : י הווא זאת תעשה
 לך עובד את יהוה אלהיך בעת מולךך בדרך :
 ועתה מה יהיך לדרך מצרים לשמות מי
 שחור ומה יהיך לדרך אשור לעיתות מי נהר :
 ומה יהיך רעתך ומשבותיך תוכחה ודעי וראי פיר
 נע נמר עובד את יהוה ולא פחדתי
 אלהיך נאס אדני יהוה צבאות : י כי מעולם שברתי
 עקב נפקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד פי על
 כל גבעה גבוהה ותחת כל עץ רענן את צעה זנה :
 וואנכי נמעתיך שורק פלה זרע אמת ואיך
 נהפכת לי סורי הנפון נכרית : י כי אסתכבסי בנתר
 ותבייךך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני
 יהוה : י איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים
 לא הלכתי לא דרך בניא דעי מה עשית בכרה

איך און פלענס איך וועלעך אונד
 רעכס האבין אייערע אלטערין אין
 מיר געפונען , אפילו אדם הראשון
 וואס ער איז גישפארבען און האט
 געבריינגט רעכט מ'ס ארץ זך און
 איך די זאנצע וועלט האט ער איך
 מודה ג'ווען צו הקב"ה אז הקב"ה
 איז ג'יערעס ווי עס שטייט אין ניין
 קאפיטול מסוד שיר ליום השבת ,
 און איהר האט געוויס קיין עולה
 גע'האט פון הקב"ה וואס איר ווילט
 איך דערוויסערין פון איהם און
 צו ווארפן אייער שטוב :

ועמי היסיד כבוד בלא זיזיל : עס
 מ'רעכט אפ'אהל אייער גייט
 אין וואס און זעהט פון מ'ראגט
 ש'ינע פירות און ער האט געקומען
 אנדערע פארה צו קויפן אפ'ה און
 עס'ן , ער איז אבער אנדערע פון
 אאנגענומענער קענטש וואס פאר
 אים איז גיט ש'יין ער זאל ארץ די
 נאם קויפן אפ'רי : שטייט ער און
 מ'ראכט וואס זאל ער פארהן , זאל
 ער היפען ניין כבוד און גיט קויפן
 די פרי , דיא פארה ווינע און אבער
 ג'ויס צו די פרי , זאל ער פארהן די
 פארה און קויפן דיא פרי איז איהם

והתפתחם קרי אעבור קרי פירוש עברי מייטש

און ס'יין סודא איז גיט צו דיר זאגט נאם : (י) כי
 פעל'ט דען פון אייביג האב איך צו גראכין דיין
 יאך איך האב צו ריסן די רימט וואס מען פינד
 צו די יאך האפרי און דוא האסט גיזאנט איר וועל
 גיט עובר ניין אויף ביינע רייד אבער איהר האט
 גיט ק'נייס ג'ווען אייער הבטחה נאר אויף אלע
 קערנ און אונ'שער אלע צווייג האפטונגע ביישער
 האקטו ד'יך פאר שפ'רייט : (יח) וואנכי נעמתיך און
 איך האב ד'יך גיפלאנצ'ט אצווייג פון אנוקען ניין
 ש'טאק בלא נאר יב'ע קינדר אמת דאס הייבט איר
 קוקט ארויס פון צד'יקים , יאך און וויא נעמתיך דוא
 ביזט ווארין פאר קערט צו מיר ס'רי איהר האט אפ
 ג'קערט פון מיר ס'רי הנפון וויא איין ווילדער וויין
 ש'טאק ג'ברה אפרעקדער וואס וואקסט אין וואלד
 איז ער דאך גיט גלייך צו די וויין ש'טאקין וואס
 עס וואקסט אין וויין גארטען מיט אנדערע וויין
 ש'טאקין אזוי וענט איר יש'אל אויך גיט גלייך צו
 די על'טערין וואס איהר קוקט ארויס פון וויא :
 (יט) כי אם תכבסי און ווען דוא וועסט אפילו ד'יך
 שוין וואשען מיט קרייד און דו וועסט קערען צו
 דיר ברית ניין נכסם וועט ניין גיפלעקט וויין איך
 לפני פאר מיר : (כ) איך האפרי וויא קענטמ וואס איך
 פ'ין גיט קמא ג'ווארין אה'י הבעלים און נאך די אפ
 גע'שער פון בעל בין איך גיט גינאנגען דא זעה
 דיין וועג וואס דוא ביזט גינאנגען אין וויא ווייס
 ויש'אל אקנעכט אדער איז ער דען אקניד פון דער
 דען דיקסט מויד ווארום איז ער ג'ווארין צו רויב :
 (יב) גלי אויף איהם אויף דיא יש'אל ישאני שרייען
 קפ'רים די לעקספערטען דאס מיינט מען די שטארך
 קייט פון קדי ובל'ל ויש'תו און וי' האבין גיטאן ניין
 לאנד צווא וויקסענעש ערי וינע שטעט וענען
 ג'ווארין פאר ג'רענט אין פייער קיינער וואהנט
 דארט גיט : (יג) גם בני נח אפילו דיא מצרים וואס
 איהר האט אויף וי' אבקחון זי' זאלין אייך ניין צו
 הי'ף וי' וועלן צו ג'רעכין דיר דעם קאפ : (יד) הלא
 פאר וואר דאס האט דיר גימאכט דאס שלעכטס
 וואס אויף דיר איז גיקוקען האט דיר ג'רם ג'ווען
 די וינד וואס דוא האקט פאר לאזט דיין נאם ג'נה
 אין דער צייט אז ער האט ד'יך געפירט אין דעם
 גושען און אין דעם רעכט פארטיגען וועג : (טו) ומה
 און איצונד וואס מויד דיר דער וועג פון מצרים
 צו מרינגען די וואסער פון דעם מ'יך ש'יחור דאס
 איז דער גילוס וואס וי' האבין אין איהם אייערע
 ז'קרים ד'ר קריינגקטיש'ה לך און וואס נעצט דיר דאס
 דוא זאל'סט אין קיר מ'רד ניין דוא זאל'סט פאר
 מרינגען ווערין צו דעם לאנד אשור צו מרינגען
 דאס וואסער פון דעם ש'יך פ'רת : (טז) תס'ר העמד
 דער סוף וועט ניין דיין ב'יו וועט ד'יך שטראפען
 און דיין ווילדקייט וועט ד'יך שטראפן יודי און
 נוייס און זעה עס איז שלעכט און ביישער וואס
 דוא האקט פאר לאזט צו ד'ינען נאם וליא פחדתי

קלה משרכת דרכיה : כא פרא | למד מדבר
 באות נפשו שאפה רוח מאנתה מי ישיבנה
 כל-מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאוה :
 כמנעי רגלך מיהף וגורגה מצמאה ותאמרי נאש
 לוא כפי-אהבתי זרים ואהיהם אלה : ככבשת נגל
 פי ימצא פן הבישו בית ישראל המה מלכיהם
 שריהם וכהניהם ונביאייהם : כד אמרים לעין אבי
 אתה ולאבן את ילדתי כפי-פני אלי ערף ולא פנים
 ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו : כה ואיה
 אלהיה אשר עשית לך יקומו אס-יושיעוה בעת
 רעתה פי מספר עריה היו אלהיה יהודה :
 כי הלוא מעתה קראת לי אבי אלהי נערי אתה :

גמשה קרי יסורניך קרי ילדהנו קרי

פירוש עברי מיימש

גיש אויף די בייך פון די נביאים לא איך וויל גיש
 אזוי טאן וויא איהר זאגט מיר בי גאר איך האב
 ליב פּרעקטע צו בעפעטשען יוד מיט זייא און נאך
 זייא וועל איך גיין : (כג) כבשת אזוי וויא דער נגב
 ווערט פאר שעקט אז מען געפינט איהם דאס
 ערשטע מאהל שעקט ער זיך מעהר ווי אנעלדער
 וואס מען האט איהם פון לאנג גיהאלטען פאר
 אנגב פו חביש אזוי וועלן פארשעקט ווערן דאס
 הייז ווערן פון די ישראל ווארום זייא האבן זיך
 גיהאלטן אז זיי דינען צו גאט און זיינט ווערט
 גיפונען אז זיי דינען פוברים וסולות הסה זיי פלוקר
 דאס פאלק ישראל וועט פאר שעקט ווערן מלכיהם
 זייערע מלכים און זייערע הארין און זייערע פהנים
 און פאלשע נביאים : (כד) אמרים לען זאגן צו
 דעם וואס איז גימאכט גינוארין פון האלץ דו ביסט
 מיין פאטער זלאן און צו דעם וואס איז גימאכט
 פון אששיין זאגן זיי דו האסט מיך גיפארן בי דען
 זיי האבן זיך אום גיקערט צו מיר פלוקר צו גאט
 מיט דעם אקען זלא פנים און גיש מיט דעם פנים
 יבעת און אין דר צייט אז עס קוקט אויף זיי אצרה
 טונען זיי זאגן שטיי דו גאט אויף און העלף אונז
 און איך גאט וועל דיר ענטפערן : (כה) ואיה אלהי
 און וואו איז דינע אפ געפער וואס דו האסט גי-
 מאכט צו דיר לאזן זייא פרוקען אויף שמיין אויב
 זייא וועלן קענען העלפן דיר אין דיין שלעכטע
 צייט פי פסח אזוי וויא די צאל פון דינע שעקט
 זענען דינע אפ געפער יהודה : (כו) גאט האט
 גיזאגט צו די ישראל הלא הלואי אונזר : אלסט
 השוכה פאן קרית און דוא זאלסט מיר רופען דוא
 ביזט מיין פאטער אלהי נערי און דער האר פון מיין
 יונגט ביטט :

אשאר זיין כבוד און אויב די פאהר
 האט זיך ביי אים געשטארקט און
 ער האט אנוועק גינעבן דעם כבוד
 פאר דיא פאהר און האט געקויפט
 די פרי האט ער דאך פאר זיין כבוד
 געזאגט אפארקענען : אבער
 געמי היטר כבוד מיין פאלק האט
 אנוועק גינעבן זיין כבוד בלא זיעל
 אויף אזוי אונד וואס ער האט פון
 דעם גיין הילף געהאט, פריער ווען
 דיא יודן האבן געדינט צו הקב"ה
 און דער בית המקדש איז גישטאנן
 האבן זידין געזאגט גרויס כבוד פון
 אלע פעלקר איצט אז אלע יודן זיגן
 די עבודה דיה זענן זיי פארשעקט
 צווישען די פעלקער און האבן זיך
 גאר גיט געהאלטן, ווארום פריער
 האבן זיי יודן געהאט ביידע, כבוד
 און גוטס, נאכדעם האבן זיי ביידע
 זאכן פארלוירן, דעם כבוד און
 דאס גוטס :

וואס דוא האסט גיטאן אנשקענען בית פעור און
 אויך היינט האלסטו דוה אויך אין דעם אייגינעם
 וועג כפרה בלא אזוי וויא אונגע קעמיל אנקבה
 משרכת דרכיה וואס זיא שטארקט זיך אין איהר וועג
 פון איהר יונגט אן וואס זיא האט ריב צו לויפען
 היין און הער : (כא) פרא אזוי וויא איין ווילד מויל
 אייזעל וואס איז גיוואנט צו זיין אין דער סךר
 מיט איהר גלוסקיגען ווילען שאפה טוהט זיא איין
 שלינגען זיין לופט פלוקר זיא עפינט דאס מויל
 און גיט זיין שלינגען דאר לופט און קאן
 דאס ניט איין שלינגען דאר זיא לופט קערט זיך
 אייביג אום צו זיין ארט פארהה איהר טראכטיקייט
 דאס איז אמין שלאנג ווארום דער טראכט
 שלינגט אויף איין דעם רוח פי שטייגט ווער קאן זיא
 ווידער קענען פון דער מדה פלוקר מען קאן זייא
 דער פון גיש אפ גיוואנען אזוי זיט איהר ישראל
 אויך מען קאן אייך גיש אפ גיוואנען פון אייער
 שלעכטען וועג אלע וואס בענעטן זיא פלוקר
 וואס זייא ווילען חאפען דאס מויל אייזעל טוהען
 זייא זיך גיש טרען צו חאפען זיא ווארום זייא
 וועלן זיך אומקויטס מידען ווארום מען קאן זיא
 דאך גיט חאפען וואס איז איהר סוף אין איהר
 חדש גרייכט מען זיא אזוי אויך איהר ישראל עס
 איז איין חדש פאר האנדען אין יאהר דאס איז
 דער חדש אב אין דעם חדש קאנען זיי גיפאנגען
 ווערן : (כב) פני די נביאים האבן צו דיר גיזאגט
 פאר מייר דינע פים פון קארוויסקייט פאר מייר
 דוה פון צו זינדיגען פדי איהר זאלט גיש טונען
 גיין באקוים אין צרות, און דיין האלדז פאר
 מייר צוא שפארבין פאר דארשט אבער דוא
 קעקסט דוה גיש צו די בייך וואס און דו זאגסט
 אויף די בייך פון די נביאים טאש איך זארג ביך

אחר קריאת פרשת השבוע שנים קקרא ואחד הרגום זה הפרשה וסומור ה' מלך נאות לכבש או מזמור שיר

החורש בית הפרם . מקום שהעומה פרוסה ומתפצלת סס . ורבותי פירשו פרם מלשין דבר פרום וזכור שגלמות שלימות נפרכו סס . ומפי אחרים שמתיע ע"ש שפרכות בני אדם נמנעים ללכת סס מפני העומה : מלא מענה . של המחרשה ממקום הקבר שהתהיל לחיוב בו עד מהה אמה באורך השדה על מהה ברובח חייטין שמה הולכה המחרשה ממנו עמם כשעורה , ואם היה חורב והולך חוץ למאה אמה ממאה אמה ולחוץ סקור שאין המחרשה מולכת עלמות הקבר אלא עד מהה אמה : בית ארבעת סאים . מהה אמה אורך על מהה אמה רוחב הוא מקום זריעת ד' סאין שהרי חלה המשקן שהיה מהה על המחרש הוא בית אחתים . כדלמריקן שעירובין , מאל

מהה על מהה בית ארבעה סאין : רבי יוסי אומר בית חמש . סאין , ואין הלכה כרבי יוסי : במורד . כלומר שיעור זה שאמרנו לח"ק ולר"י , למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה , ה"מ כשמוליך המחרשה במורד למגלגלה למרחוק וה"ה כשהקרקע שזה במשור : אבל במעלה . כשחורש ועולה לדכוי ח"ק טוחן רובע קב כרשיני . על בורך המהרישה . הוא עץ הלול כמפור : שבו כעין כרך שהמחרשה חקוקה כוועשה כאלו נקב קטן כשיעור שילא ממנו נרעין אחד מנרעתי הכרשנים ומוליך המחרשה והנרענים נופלים מעט מעט ונמקום שכלו הכרשנים שאין נופל מהן הרבה כימד אלא ג' נרענים אלא בלד זה (ה) שם כלה בית הפרם : ר' יוסי אומר במורד ולא במעלה . ולא אמריקן בית הפרם אלא במורד אלא כשמתחיה עולה בנובה אין שם בית הפרם כלל שמיד המחרשה נערת ואם יש שם עלם נופל , ואין הלכה כר" :

פ"י א' החורש את הקבר איינער האם גינאקערט אפעלר נאם אין איהר אין גינען אקבר . האם דאך דער אקער צו שלעפט דא ביינער פון דעם מת ונאם אין גינען אין דעם קבר אין דא נאנצע פעלר דיי ית עושה בית הפרם ווערט דא פעלר גירופין בית הפרם ופרם אין טייטש פאר שפרייטונג , דא ביינער יענען אין א דר פאר שפרייט גינארין עד כמה דא טייטש ביו וויא נויט יענען די ביינער פאר שפרייט גינארין מלא פנייה אפילו אקער פנייה אהה בית הגנערט אילין פון קבר אין יעדער זייט בית ארבעת סאים דאם אין אקרט ונאם קען קען אויף איהם פאר זיען פיר קאה והגנערט אילין דא לייג אויף והגנערט אילין דא ברייט אונ נויטער וויא והגנערט אילין אין שוין דא פעלר קהור נוארם צווי נויט יענען דא ביינער ניט פאר שלעפט גינארין , רבי יוסי זאגט בית הפש די ביינער יענען פאר שלעפט גינארין בינא קאה דאם אין והגנערט מיט עלף אילין קינט דרייא קערטיל אייל אין יעדער זייט במורד דאם אין נאר און דער קבר אין אויף אבארג אונ ,ער אקערט אראפ אין דער גידער , אדער אפילו דא נאנצע פעלר אין גלייך , ואין סיר אז דער אקער האם פארשפרייט דא ביינער ביו והגנערט אילין יענע אקער אז ער אקערט ארויף , דער קבר אין אין דער גידער אונ ער אקערט בארג ארויף , פאר שלעפט ניט דער אקער דא ביינער און נויט . זאל קען און קעקבין טימן רובע כרשינים על בורך בפתישה ער זאל

[6] בית הפרם . וסימחא ס"ט . ס"ט . ס"ט . [7] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [8] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [9] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [10] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [11] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [12] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [13] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [14] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [15] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [16] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [17] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [18] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [19] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [20] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [21] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [22] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [23] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [24] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [25] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [26] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [27] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [28] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [29] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [30] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [31] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [32] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [33] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [34] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [35] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [36] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [37] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [38] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [39] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [40] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [41] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [42] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [43] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [44] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [45] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [46] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [47] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [48] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [49] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [50] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [51] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [52] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [53] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [54] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [55] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [56] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [57] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [58] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [59] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [60] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [61] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [62] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [63] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [64] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [65] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [66] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [67] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [68] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [69] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [70] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [71] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [72] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [73] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [74] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [75] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [76] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [77] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [78] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [79] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [80] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [81] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [82] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [83] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [84] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [85] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [86] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [87] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [88] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [89] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [90] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [91] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [92] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [93] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [94] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [95] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [96] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [97] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [98] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [99] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' . [100] חמש . פ"י . ס' . ס' . ס' .

ב והמיתח כבלע. הכה המחרישה כבלע ומחוך כך נעברה המחרישה: או שניער המחרישה. מן העפר שעליה וכה קמ"ל דלא חיישני שמא לא יעבר יפה: עד שם הוא עושה בית הפרס. ולא יותר ואפי' חוץ ששה אמות או חמשה (ב): בית פרס עושה בית פרס. המחיל לחרוש כסוף בית הפרס או כחלמט מונה מלאה אמה ממקום שמחיל לחרוש והוא נעשה בית הפרס כאלו הרש ממקום הקבר: חרש חצי מענה. חמשים אמה ממקום הקבר: וחור. אח"כ וחרש משס

נפלים זה על זה כו' אלא דא לומר דג' יסלו זה בלד זה ולא יותר, וי"ן פ"ט: (ג) ולא ידמנה לפי כסוף כיון דלפי ס' קני: [ו] וחור כו'. כלומר ואל"ט של חרש כעטם חת כעטלים חרישיו נעטם בית הפרס וכחזור ח"כ וסבליס עד מלא נעלה שבת הפרס סבליס כרש עור בית הפרס, וספ"ט: (ד) ה"ל

כבלע או בגדר או שניער המחרישה עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי אליעזר אומר בית פרס עושה בית פרס. ר' יהושע אומר פעמים עושה פעמים אינו עושה. ביצד חרש חצי מענה [ו] וחור וחרש חצייה וכן הצרדין ה"ז עושה בית פרס. חרש מלא מענה חור וחרש ממנו לחוץ אינו עושה בית פרס: ג החורש מלמימיא מצבירת העצמות משרה שנת שאבר הקבר בתוכה או שנמצא בה קבר החורש את שאינו שלו, וכן עכו"ם שחרש אינו עושה

שאלו מלוי שיהיה אדם הורש על חפירה שהיא מלאה ממים ועל זבירת עצמות גלולים ולא נזרו אלא בקבר שחרש שהוא דבר הנלוו: ובשרה שנאבר בה הקבר. דהוה ליה ספק ספקא שמה לא חרש במקום הקבר וחס תמלא לומר חרש שמה לא הולך ממנה על: או שנמצא בה קבר. שחרש ואח"כ תמלא דבית הפרס דרבנן ולא קנסו ליה כיון דלא ידע: החורש את שאינו שלו. לא קנסו רבנן למהו חרש לחכמיה בית

יחד ער האם גיאקערט אקבר אין פֿעלד וחסית
בבלע אונ דער אקער האט אקלאפ גימאהן אן
אשמיין או בגדר אדער אן אנואנט. אונ די ערד איז
אראפ גיפאלן פון אקער או שניער המחרישה אדער
ער האט אליון אראפ גישאקלט דיא ערד פון
אקער עד שם הוא עושה בית הפרס בין דעם ארם ווא
די ערד פון אקער איז אראפ גיפאלן איז דיא
פֿעלד קמא, נים ווייטער, רבי אליעזר אונטם בית
פרס עושה בית פרס או מען האט צו אנקערט אקבר
איז דאך דיא פֿעלד קמא בין הונדערט איירין
ונאם הייקטם בית הפרס, אויב מען האט אנט
גהויבין פון מיטען דיא הונדערט איירין אדער
פון סוף דיא הונדערט איירין ווייטער צו אקערין,
פון דעם ארם וואס מען האט אנהייהבין נאך
אמאהל צו אקערין איז ווייטער קמא הונדערט
איירין גלייך ווי מען וואלט אנהייהבין צו אקערין
פון קבר ונדאם הייקטם דער בית הפרס מאכט נאך
אקרא אבית הפרס, רבי יהושע וואנט פעמים עושה
פעמים אינו עושה אמאהל מאכט איין בית הפרס נאך
אמאהל אבית הפרס, אונ אמאהל נים ביצד ווי אוווי
הרש חצי מענת ער האט גיאקערט פון קבר אהאלבין
אקער, פופציג איירין, איז די פופציג איירין נר
ווארין אבית הפרס ויחי וירש חצייה דער נאך האט
ער גיאקערט פון די פופציג איירין נאך אהאלבין
אקער, נאך פופציג איירין אין דערליינג, ווערין
די נאנצע הונדערט איירין אבית הפרס ופון החדשים
אונ אז ער האט גיאקערט פון די ערשטע פופציג
איירין נאך פופציג איירין אן אנויט, נים אין דער
ליינג חצייה עושה בית הפרס ווערין די פופציג איירין
וואס אן אנויט אויך אבית הפרס הרש שלא מפנה
אדער אז ער האט גיאקערט אפריען אקער, דאס
הייקטם פון קבר הונדערט איירין חרש מפנה ולחץ
דער נאך האט ער גיאקערט פון די הונדערט איירין

ווייטער אינו עושה בית הפרס זענען דיא ווייטערדיגע
איירין נים קמא: ג החורש מלמימיא איינער האט צו
אקערט אנרוב וואס אין איהר איז גיווען פול מתים
מצבירת העצמות אדער אויף די ערד איז גילענין פול
ביינער פון מתים איינס אויף דאס אנדערע וויא
אבארנ, אונ מען האט וייא צו אקערט ווייל עס
טרעפטם אונט אפענטש ואל צו אקערין אפולע גרוב
ביינער אונ נים אבארנ ביינער וואס זענען אויף די
פֿעלד, דריבער אפילו איינער האט יא אקאל אוי
גימא אונ דאס צו אקערט האט מען נים נור גיווען
דיא פֿעלד ואל קמא ווערין בין הונדערט איירין
משה שאבר תקבר בתוכה אדער אין אפֿעלד איז פאר
לארין גיווארין אקבר. מען ווייט נים אויף וועלכען
ארט איז דער קבר. אונ מען האט נים צו אקערט
די גאנצע פֿעלד נאר אשמיק פון איהר, איז דא
צוויי ספקות, ערשטינס מאמער האט מען נאר נים
גיאקערט דעם ארם פון דעם קבר, אונ צווייטינס
ווען אפילו מען האט צו אנקערט דעם קבר, מאמער
זענען די ביינער פארכליבין זענען אויף זייער ארם
אונ זענען נים צו שלעפט גיווארין ווייטער או
אדער ער האט גיאקערט דיא פֿעלד אונ ער האט
נים גיוואוקט אז אין איהר איז דא אקבר שפוצא דא
קבר דער נאך האט מען גיפונען אז אין איהר איז
גיווען אקבר אונ ער איז צו אקערט גיווארין, ווייל
ער האט נים גיוואוקט פריער פון דעם קבר.
דריבער האבין דיא חכמים איהם נים גיקנסת
ווערט נים קמא די פֿעלד החיהש את שאינו שלו ער
האט צו אקערט אקבר אין אפֿעלד וואס נים זייע
איז, נאר אפרעמונגס, האבין די חכמים זענעם
נים גיקנסת זיין פֿעלד ואל קמא ויין, ויארנס וואס
איז ער שולדיג וכן עטם שיהש אונ אז אנוי האט
צו אקערט אקבר אין זיין אייגענע פֿעלד אנוי ע"כ

בית הפרס וכן עכו"ם לא שייך ביה קום: שאין בית הפרס לכוותים. כלומר שהרי אף על הכותים לא קנסו כל שכן
 שלא קנסו על העכו"ם: ד' על גבי מהורה. שעה בית הפרס למעלה וטוהרה למטה: אפילו ארומה. שהיתה
 עפרה של סהורה ארומה והלכותיה נמחת עפר בית הפרס שהיה לנו: אין עושין אותה בית הפרס. שלא נזח
 טומאה אלא על גוף כבדויהו ולא נזרו על העפר הנשטף עם המים: ה' עלייה מהורה. ממה נפחד אם הקבר בחצר
 הבית הבית עומה ועלייה

איתה בית פרס, שאין בית פרס לכוותים: ד' שדה
 בית הפרס על גבי מהורה שטפו גשמים מביית
 פרס למהורה אפילו ארומה והלכותיה או לבנה
 והאדרימה אין עושה אותה בית פרס: ה' שדה
 [ו] שאבר קבר בחרכה ובנה כה בית ועליה על
 גביו. אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו
 של בית, עליה מהורה, ואם לא עליה שמהא.
 עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק
 מצמרפין כחותם המרצופין. דברי ר"א, וחכ"א
 עד שיאח במקום אחד כחותם המרצופין. אמר

לשיתן דרך הפתח: ועפר חוצה לארץ. כלומר או עפר חוצה לדרך לדרך עכו"ם וביית הפרס תריוהי
 מממלא' כנגע וכחשא: שבא בירק. כגון אגודה של ירק שיש בה קלחים הרבה שנקשרו בנוטין וכלל קלח כפי
 ענפו ליכא עפר כחותם המרצופין שהוא שיעור הכות למטה: חותם המרצופין. אמתחות של עור כעין שקים

איהו בית הפרס מאכמ ער גיט סמא די פעלד שאין
 בית הפרס לכותים כותים וואס זענען אקאהל גינען
 גרים מאכין גיט סמא זייערע פעלדער אויב זייא
 צו אקערין אין זייא קברים. קענען גיט געוים
 גיט סמא מאכין גינערע פעלדער אויב זייא צוא
 אקערין אין זייא קברים: ד' שדה בית הפרס על גבי
 סהורה אפערד. וואס אין איהר אין צוא אקערט
 גינוראין אקער. אונ זיא אין די הייה אויף
 אכארג, אונ געבין די פעלד ביי די גיט אקענען
 אין סאהל אין דא גאך אפעלד וואס זיא אין מהור
 שטפו גשמים מביית פרס למהרה אונ דער רעגין האט
 אראפ גישווינגט ערד פון דיא פעלד וואס אין
 סמא אויף דיא פעלד וואס אין סהור אפילו איהו
 הלכותיה אפילו די ערד פון די אונטערשטע פעלד
 וואס אין סהור אין רויט, אונ דיא ערד פון דיא
 אויבערשטע פעלד וואס אין סמא אין נויים, אונ
 עם האט זיך אראפ גישאמין דורך דעם רעגין אזוי
 פיל ערד אעם האט נויים גימאכט די אונטערשטע
 פעלד או לבנה אדער פאר קערט אין גינען דיא
 אונטערשטע ערד אין נויים אונ דיא אויבערשטע
 ערד אין רויט. אונ עם האט זיך אראפ גישאמין
 אין פיל ערד פון אויבין האדיטה אן זייא האבין
 רויט גימאכט די אונטערשטע ערד זין עשה איהו
 בית הפרס פון דעם טוענין מאכט גיט די אויבערשטע
 פעלד סמא די אונטערשטע פעלד: ה' שדה שנאב
 קבר בחרכה אפערד וואס אין איהר אין פארלארין
 גינוראין אקבר. מען ווייס גיט אויף וועלדין ארמ
 דער קבר אין זינה בה בית אונ מען האט גיבאקמ
 אשטוב אויף דיא פעלד זעלה על גבי אונ אויף דיא
 שטוב האט מען גיבאקמ גאך אשטוב אם היתה
 פתחה של גילת קבור כנגד פתחו של בית אויב דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אין איבער דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אונ דיא אויבערשטע

מיר אין גיט ברייער וויא דיא אונטערשטע מיר
 זעלה פתחה אין דיא אויבערשטע שטוב פתחו וואס
 לא אונ אויב דיא מירען זענען גיט איינס אויבער
 דאס אנדערע. אדער דיא אויבערשטע מיר אין
 ברייער וויא דיא אונטערשטע מיר זעלה פתחה
 אין דיא אויבערשטע שטוב סמא עפר בית הפרס דיא
 ערד פון דיא פעלד וואס אין איהר אין צו אקערט
 גינוראין אקבר ויפס חוצה לארץ אדער דיא ערד פון
 די גאנצע ועלם אויבער ארץ ישראל די ביערע
 ערלייא ערד זענען סמא און מען סראגט זייא
 אדער מען רירט זייא אן שאי גיט אויב דיא ערד
 אין גינען מיט ירקות, מען האט אויס געריסן
 גרינווארג פון די ערד. אונ גיסלאך ערד אין מיט
 גינען גינוראין מיט די ירקות, אונ אויף יערען
 ווארציל בונדער אין דא ווייניג ערד ספספס
 רעכונגט זיך צו זאמען דיא ערד פון דעם גאנצען
 גינעל ירק פתחים ספספס אויב די ערד פון דעם
 גאנצען גינעל ירק אין אזוי פיל וויא דיא ליים
 וואס מען פאר חתמה דער מיט אלעדערענעם זאק
 וואס רועט גענעשין פאקין אין איהר זענען
 זאקין. אין די ערד סמא. אפאר צייטן פלעגט
 מען חתמן מיט אזוי אליים וואס קלעבט אפילו
 בייא יערעם ווארציל כאונדער אין גיטא אזוי פיל
 ערד. גאר אויב אין דעם גאנצען גינעל בייא
 זאמען אין דא אזוי פיל ערד וואס מיט ליים אזוי
 פיל קען מען צוא חתמן דער מיט אלעדערענעם
 זאק. אין די ערד סמא דברי רבי אומר אזוי זאגט
 רבי אלעזר חתמים אחרים אונ דיא ירקתים זאגין
 דיא ערד אין אנדערש גיט סמא ער שטאט סקס
 אחר פתחים המרצופין סידין עם זאל זיין אויף אין
 ארמ וביי איין ווארציל אזוי פיל ערד ווי די חתמה
 פון די זעק אונ מען רעכנט גיט צו זאמען דאס
 גאנצע גינעל אברבי יתיה האט רבי יהודה גינאנט

איהו בית הפרס מאכמ ער גיט סמא די פעלד שאין
 בית הפרס לכותים כותים וואס זענען אקאהל גינען
 גרים מאכין גיט סמא זייערע פעלדער אויב זייא
 צו אקערין אין זייא קברים. קענען גיט געוים
 גיט סמא מאכין גינערע פעלדער אויב זייא צוא
 אקערין אין זייא קברים: ד' שדה בית הפרס על גבי
 סהורה אפערד. וואס אין איהר אין צוא אקערט
 גינוראין אקבר. וואס זיא אין די הייה אויף
 אכארג, אונ געבין די פעלד ביי די גיט אקענען
 אין סאהל אין דא גאך אפעלד וואס זיא אין מהור
 שטפו גשמים מביית פרס למהרה אונ דער רעגין האט
 אראפ גישווינגט ערד פון דיא פעלד וואס אין
 סמא אויף דיא פעלד וואס אין סהור אפילו איהו
 הלכותיה אפילו די ערד פון די אונטערשטע פעלד
 וואס אין סהור אין רויט, אונ דיא ערד פון דיא
 אויבערשטע פעלד וואס אין סמא אין נויים, אונ
 עם האט זיך אראפ גישאמין דורך דעם רעגין אזוי
 פיל ערד אעם האט נויים גימאכט די אונטערשטע
 פעלד או לבנה אדער פאר קערט אין גינען דיא
 אונטערשטע ערד אין נויים אונ דיא אויבערשטע
 ערד אין רויט. אונ עם האט זיך אראפ גישאמין
 אין פיל ערד פון אויבין האדיטה אן זייא האבין
 רויט גימאכט די אונטערשטע ערד זין עשה איהו
 בית הפרס פון דעם טוענין מאכט גיט די אויבערשטע
 פעלד סמא די אונטערשטע פעלד: ה' שדה שנאב
 קבר בחרכה אפערד וואס אין איהר אין פארלארין
 גינוראין אקבר. מען ווייס גיט אויף וועלדין ארמ
 דער קבר אין זינה בה בית אונ מען האט גיבאקמ
 אשטוב אויף דיא פעלד זעלה על גבי אונ אויף דיא
 שטוב האט מען גיבאקמ גאך אשטוב אם היתה
 פתחה של גילת קבור כנגד פתחו של בית אויב דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אין איבער דיא מיר
 פון דיא אויבערשטע שטוב אונ דיא אויבערשטע

היינו מי שפניו מוחות :

היינו פניו מוחות . אבל כפינו מוסמקין ליכא לטנויי הכי דהא ניכחית כהן הגורח ולאו אעוס הוא לאעוס היינו חסר לגמרי :

היינו מי שפניו מוחות גוף אטום און פניו מוחות איו אלץ איין ואך . וואס איו דער אונטערשייד צו עם פעלט אשטיקול פון קערפער צו עם פעלט דער גאנצער פנים . דריבער אז עם שטייט מיר

זוהר ויקהל דף רד ע"א

בהאי רוח אית רוח אחרא . האי רוחא אחרתי כהאי יומא מהאנחת דישראל ומענונא דלהון . וכנ"ד כפי למיהב ליה ענונא כמילכל ומשחיל תלת ומנין בתלת סעודתין דתלת דרבי מהימנותא כמה דלוקמוה . והאי נטיל הדוה ועטנא כליטון סעודתי דישראל . זכאה חולקיה מאן דלחטי ליה ומעננ ליה כהאי יומא האי רוחא אחרתי כל ימיתא יומין מוחות עלאה דעתיקא דכל עתיקין . וכיומא דשבתא כיון דנחית ואחסתי בנגחא דערן בליילא אדמעננ מענונא דפוסא כסעודתי דמהימנותא ואתעטר (כ"א) ואתעננ) האי רוחא מעילא ותחא ואחרוי ככל סערין כעטרא (כ"א בעטונא) דלעילא ותחא . והכוליל וקיימא עמיה דבר נט אלסריך ליה לנטרא ליה . (שמות לא) ושמונו בני ישראל לת השבת שבת דא הוא ההיא נקודה תתאה . לת השבת דא הוא האי רוחא תתפסותא דההיא נקודה :

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קמט קנ .

תר"ם הלכות שבת פרק ט .

והיה כיום השני והכינו , מי שמרבי בע"ש יאכל בשבת . מלך חמד יש לו לאדם לרוב זרין לחקן לרבי שבת ומעיק זרין כאלם שבת שפע כי המלכה כלה ונתאלמנה כביחו לו הכלה וכל בני מדינה כלים אל כימו עה הוא עושה כפח שמחם גדולה ואומ' כפח פועילי לו כבוד גדול אשכ בלו כלל קורתי , אומר לפעודי פקטו הכים ומנו אומו וכעוד אומו וסקטו תפסות מפני כבוד

(א) המיטך חייב , והוא מלאכה מאבות מלאכות . והשובט מיטך . וכמה שעורו משיחקן רוחב שתי אצבעות . תולדת מיטך . וכמה שערור משיחקן רוחב שתי אצבעות . וכן האורג שני חוטין ברוחב שני אצבעות חייב בין שארג בתחלה בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על הארוג שיעורו שני חוטין ואם ארג חוט אחר והשלים בו הבגד חייב . ארג בשפת היריעה שני חוטין ברוחב

שלשה

החובטין שני חוטין ברוחב

והיה ביום הששי וחכמי אין דיא תורה שטייט אז עם נועט ויין דער דעקספער מאגן אפרייטאגן זאל קען אנגרייטין אויף שבת מי שפירב בערב שבת יאכל בשבת דער מענטש וואס איו ירך מפרים ערב שבת אן צוא גרייטין אויף שבת נועט ער האבין שבת וואס צו עסין מאד יאד יש לו לאדם להיות ויין לחקן צרבי שבת יעדער מענטש מוז פרייטאג זיך שטארקען מיט אלע מעגליכקייט אן צוא גרייטין אויף שבת וספיר זרין כאלם אשכ שפע כי המלכה באה ונתאלמנה בביתו ער זאל ויין אזוי גיאילט און גישטארקט אן צוא גרייטין אויף שבת גלייך ווי ער וואלט גיהערט אז אכלקה נועט קומען צו פארין אין שטאט און נועט ביי אים איין שטיין אין שטוב או הפלה רגל בני הבורחה באים אל ביתו אדער ווי אכלה מיט מחוהנים וואלטין בארפין קומען צו אים אין שטוב מה הוא עושה שבת שפחה גיזק וואלט ער זיך שטארק גיפרייט ואמר כפח עושיין לי כבוד גדול אשר באו בצל קרתי און ער וואלט זאגן וואס פאר אכבוד סודת די מלכה אדער די פלה מיט מיר וואס זיי נענען גינארין מינען געסט ביי מיר אין שטוב אפר לעבדוי הכיט הבית ומטו אורתי וכבודי אורתי געוויס וואלט ער זאגן צו זיינע קנעכט וזיא זאלין ריין מאכין דיא שטוב און אויסקערין ותקט המסוח מפני כבוד הבאית און שיין אויפקעטין די פערטין

המיטך תיב וזיא מלאכה מאבות מלאכות אז דער נועבער ציהט אן דיא פערדים אויף דעם נועבער האלץ אום שבת איו ער סיבב ואחטאת אדער קרת אדער מיטה פון בית דיון און דאס איו אאב מלאכה אזוי אמלאכה ווי עם איו גינען אין משכן והשיבם על החוטין עד שפירקם ויתכנס דרוי הן וילת פיסד און אז ער קלאפט אום שבת אויף דיא פערדים זייא זאלין זיך אויף פלעכטין און ער גלייכט זייא אוים זייא זאלין גוט ויין צום נועבין . איו דאס גלייך צו מיטך און ער איו סיבב וכמה שיעור וזיא לאנג זאל ויין דער פארדים משיחקן רוחב שתי אצבעות ער זאל אנגרייטין צום נועבין אשטיקעל פארדים וואס איו לאנג וזיא דיא פרייט פון צווייא פינגער וכן האריג שני חוטין ברוחב שני אצבעות חייב און אז איינער נועבט אום שבת צווייא פערדים אויף די פרייט פון צווייא פינגער איו ער סיבב בין שארג בתחלה סייא ער האט איצט אום שבת אנגעהויבן נועבין בין שהיה מקצת הבגד ארוג סייא אביסיל פון דעם גלייך איו שוין גינען גינעבט פון פאר שבת זארג את הארוג און ער האט אום שבת צו גינעבט גאך אשטיקל צו די גינעבטע שיעור שני חוטין אויב ער הם צו גינעבט אום שבת צוויי פערדים איו ער צריב ויא אפרוטי אפר והשלים בו תכנן חייב און אוב ער

הנאים והיו אלק לקנות להם כשר ודעים מה שכולל לשבוע
 לכבודם והוא עלמנו טובה נחמין ונאכל אפי' היו לו חלק עבדים.
 וצו לנו גדול שבסוף ספיק כלל ומכלל וסוף קדושה מנוח עבדו
 שיש לנו נכרות ולסיום בעל הדין עלמנו מתקין אפי' היה לו משה
 עבדים כהנה נחמל שיבטח :
 אל יכנס אדם לשבת כשסוף עמוסו לסיק חין להטעות בע"ס
 ובמקור נדפסתי ספר יעושו חכשילו (וסוהם) נחמל
 ומשלים "אני הממכר זיל וממכר וכו' על שיש לו טעמים
 חזק יעושו :

שלישה בחי גירון חייב. הא למה זה דומה לאורג
 צלצול קטן כרוחב שלישה בחי גירון: (ב) המסודק את
 החוטין ומפרידן כעת האריגה הרי זה תולד את אורג.
 וכן הקילע את הנימין הרי זה הולדות אורג, ושיערו
 משיעשה קליעה באורך שני אנכיות: (ג) הבוצע שני
 חוטין חייב הבוצע הוא המפרש את האורג בין שהוציא
 הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה
 בוצע וחייב, והוא שלא יהא קלכלל אלא יתכון לחתך
 כדרך שעושים אלו שמאחין את הבגדים הקלים גירון
 עד שיעשו שני הבגדים או שני הקרעום אחד, והסותר

שבוצעין ואח"כ מאחין וחוזרין ואורגין חוטין שבוצעו

ויענין דעם כבוד פון די געקסט נואם וועלן קוקען
 נאני אלק לקנות להם בשר ודעים מה שאכל לחשיג לכבודם
 און איך וועל גיין קויפן פון זייער שטונענין פלייש
 און פיש וואס איז וועל גאר קענען קויפן פון
 זייער כבוד וועגן וואו עמטו מירב בחיוב: המאכל אונן ער
 אליין איז זיך מסריח פערטיג צוא מאכין דאס
 עקינטוארג אפילו היי לו אלק עבדים אפילו ער וואלט
 גיהאט מוויניקט קנעקט פון דעקסטונענין וואלט ער
 אלץ גיטאון אליין ופי' לו גדול בשבת און ווער איז דען
 גרעסער פון שבת שהיא בלה מפלגה והיא קרויה ענינה
 נואם שבת ווערט גירופן פלה און סלקה און זיא
 ווערט גירופן די איירעלע על אחת כסה וכסה שיש לנו
 לטעות ולהיות בעל הבית בשבת מתקן איז דאך געוויס אז
 כיר דארפן אונן מסריח זיין און דער בעל
 הבית אליין דארף אלץ אנגרייטן אפילו תיה לו פאה
 עבדים אפילו ער האט הונדערט קנעקט פון דעקסט
 ווענין דארף ער אלץ טאן אליין כדאס דמלח שיבטא
 אזוי וויא דאס פלעגט אליין זאליין די פיש אויף
 שבת אל יכנס אדם לשבת כשהוא מענה מאענטש זאל
 גיט אריין גיין אין שבת ווען ער איז געפייניגט
 והנגערטו לשיקד אין להתענות כהנה שבת דריבער זאל
 קען גיט פאקטין ערב שבת, און אויב ער האט
 גיפאקט ערב שבת סמוך לתולדתן און ימסע תפסילו או
 עס קוקט נאהגענט צו לויבט צינדן זאל ער אביסיל
 פארזוכן פון די עסין נואם איז גיקאקט אויף שבת
 והחובה פקענה ומפלים און אויב עס איז אזוי אהענית
 נואם קען מוז פאקטין, דהיינו עשרה בטבת איז
 פרייטאג, אדער ערב ראש השנה איז פרייטאג זאל
 ער פאקטין דעם גאנצן טאג ביו נאקט אזוי וויא
 קען פאקט אלע הענהיים, און ווייל דער כבוד
 פון שבת איז גרויס דריבער דארף יעדער קענטש
 האבן ארויסע פארברייטונג צום שבת, ער זאל
 דעם האנדיק פאר מאכין מיט אנצווייאן שעה פאר
 ליכט ציגען אדער די טלאקה אונעק לייגן דעם
 לעצטן פערטיק טאג ער זאל קענען מקבל זיין
 שבת מיט ארוהיגע בעקראכטונג וואס די הייליג
 קייט פון שבת דארף האבן פון דעם יוד, און
 דורך דעם וועט ער זוכה זיין צוא גרויס עלירות
 אויף די נועלם און צו עולם הבא :

האט גאר געווענט אום שבת איין פאדים און מיט
 דעם פאדים האט ער געענדיגט דאס קלייד איז
 ער חייב אונן בשלש הריעה שני חוטין כרוחב שלישה בחי
 גירון חייב אויב, ער האט געווענט שבת בייא דעם
 כרעג פון די שטיק צייג צוויי פערדים און עס איז
 קרייט וויא צוויי בחי גירון איז ער חייב הא לפה
 זה דוסה צו וואס איז דאס גלייך לאורג צלגול קטן
 כרוחב שלישה בחי גירון וויא קען וואלט געווענט
 אקליינעם גארטיל אויף דרייא בחי גירון דיא
 קרייט: (ג) המסודק את החוטין ומפרידן כעת האריגה אז
 ער מאכט דרייער דיא פערדים אום שבת און ער
 שיקד אפ איין פאדים פון דעם אנדערין וויא
 זאלן גוט זיין צום וועבן חיי זה תולדות אורג איז
 גלייך וויא ער וואלט געווענט אום שבת וכן הקילע
 את הנימין הרי זה הולדות אורג און אז ער פלעקט די
 פערדים אדער ער פלעקט האר אום שבת איז גלייך
 וויא ער וואלט געווענט אום שבת ושיערו כשיעשה
 קליעה באורך שתי אנכיות ער איז אקער אנדערש
 גיט חייב סיידן ער האט גיפלאקטן אין דער
 לייגן אויף צווייא פינגער: (ג) הבוצע שני חוטין חייב
 איז ער האט ארויס גיציניג צוויי פערדים אום שבת
 איז ער חייב הבוצע הוא המפרש את האורג בין שהוציא
 הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה בוצע
 וחייב הבוצע הייטקט אז ער ציהט ארויס די פערדים
 פון אנוועקטע זאך, סיי ער ציהט ארויס די דורך
 ווארף פערדים פון די לאנגע פערדים, און סיי ער
 ציהט ארויס די לאנגע פערדים פון די דורך ווארף
 פערדים איז ער אלץ חייב אז ער מיהט דאס אום
 שבת והוא שלא יהא קלכלל אלא יתכון לחתך קאר ער
 זאל גיט קאליע מאכין מיט די פערדים ארויסציעהן
 ער זאל גאר פייגען צו פארבעסערן דורך שיעוין
 אלו שמאחין את הבגדים הקלים ביותר אזוי ווי עס מוהען
 דיא מענטשין וואס גינגן צוא זאקען דיא גרינגע
 קליידער שבוצען נאחר פו פאחין פרנער ציהען זייא
 ארויס דיא פערדים נאכדעם גינגען זייא זאקען
 וחוזרין ואורגין חוטין שבוצען נאכדעם וועבן זיי צוריק
 איין די פערדים וואס זייא האבן ארויס גיציניג ער
 שיעשו שני הבגדים או שני הקרעום אחר ביו דיא צווייא
 קליידער אדער די צוויי שטיקלאך קליידר ערעין

את הקליעה לתקן הרי זה תולדות בוצע ושיעורו כשיעור הבוצע:

וְיֵא אֵינָם וְחֹמֶר אֵת תְּקִיעַת לְחֹן הַיָּד הַתְּלוּת בּוֹצֵעַ אַרְוִים דִּי גִיּוּעֲמָטָע פְּעֻדִים אֹמֵר שֶׁבֶת וְשִׁיעוּרֵי כְּשִׁיעוּר
 אֹמֵר אִזְ אֵי אֵינְעֵר צִוָּא וְיֵא רַפְטָא אֶפְרָעְמָוּנְגְנִי עַד יָאֵל הַבּוֹצֵעַ אֹמֵר דָּאֵם אֹיפְרָעְמָוּנְגְנִי דְאִרְהֵי וַיִּין אַזְוֵי פִיל
 דָּאֵם פֶּאָרְעֵקְעֵרִין , אִיז דָּאֵם גְּלִיָּיָךְ נֵוִי קָעַן צִיָּקָמַ וַיֵּא דְעַר שִׁיעוּרֵי אִיז פִּין דִּי פְעֻדִים אַרְוִים צִיָּקָעַן :

כללים בדברי רש"י זכרונו לברכה. שמורה בכל טוב וערוכה :

לקוחים מדברי המפרשים. זה אומר בכה וזה אומר בכה :

- (א) כל מקום שפירש רש"י כתרנומו . הנה הוא סותר את העברי . פי' שאין הפעם כמו העברי :
- (ב) ואוקלוס תרגם . אז מיט סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס .
- (ג) המתרגם . בכל מקום שהוא . אז סותר התרגום שהוא עעות :
- (ד) ותרנומו . אז מביא רש"י ראייה לפירושו שכן הוא :
- (ה) וכשהוא כותב התרגום . כגון דחילו או כולא בו ואינו אומר כתרנומו או תרגום . אז אינו קשה על העברי אלא רואה ליישב ולפרש לשון התרגום . כגון שחלתיה שהוא מפרש שהוא לשון היגאה :
- (ו) וכשהוא אומר ואוקלוס תרגם כפיים אחרים . אז לשון המקרא נושג על לשון התרגום אך שמאריך בלשון :
- (ז) וכשהוא כותב העברי וגם התרגום כגון כד תרגום יקיר ולא אחייקיר אז הוא מפרש הפעולה שלא תעשה אחר העברי לומר שהוא לזיווי חלל שם דבר כמו כי כד מתך הדבר וגם כשמסנה לשון תרגום מן העברי לפי לשון התרגום יש לומר כגון ופרינו בלרץ ופיוש בלרעא . ופרינו עבר והתרגום מהפכו להבא . אז קשה שכך . תרגום שרש גארך שלא נאמר שהטן שמוש :

בברי לזכות הרבים שזכרו לקיים מצות קביעת החורה בשבת קודש הוספו סדר הלימוד להנות בו
 ביום שבת קודש והם לקוטי תנ"ך משנה והלכה ולאגדה וזוהר כפי סגנון כתוב בספר יו"ט"ה .
 ולרווח כפש החרדים לדבר' ה' הוסיף הרב המובהק וכו' הר"ם פ"ש ר"ו מפ"ק (המחבר ס' תו"ח
 ואלף המגן וכו') ללקט אורות נחמדים עיני שנת מספרי מוסר והלכה פסוקה מש"ע
 ופ"פ ואחרונים דברים שלא נודעו לרבים והמה דברים השכיחים והכל בלשון אל ונקי וקרא כשם
 הנאות להם מנחת שבת :

קודם הלימוד ביום השבת קודש יאמר זה כנונה

לשם יחד קודשא בריך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים כשם
 כל ישראל . הריני לומר כרי שביאני הלימוד לשמך שבת כהלכתה ואוכה להתערך באהבת
 ויראת השם יתברך ולזכות ליום שכולו שבת וקרושה ומנוחה :

כ' ספרי זיל ביום השבת יכוין בז' שמות אלו

יוד הי ויו הי . יוד הא ואו הא . יוד הה וו הה (שהם ד' מילואי הוי"ה) אלף הי יוד הי .
 אלף הא יוד הא . אלף הה יוד הה (שהם ג' מילואי הוי"ה) ושם יה בגימט' שבת

תורה (ויקרא כד)

« וְלִקְחַתְּ סֵלֶת וְאִפִּיתְּ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֻלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִינָם יִהְיֶה
 החלה

תורה ליום השבת

החלה האחת : * ושמרת אותם שבתים מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני יהוה : * ונתת על-המערכת לבנה זכה והיתה ללחם הסעודין מנביתין את הלחם העל גבי השלחן (מנחת ז"ו ח"כ) : (ג) ונתת על המערכת . על כל אחת מהיה המערכות היו שני כזיכי לבונה מלא קומץ לכל אחת והיתה . הלבונה הזאת : ללחם לאוברה . שאין מן הלחם

רש"י

(ב) שש המערכת . שש הלוח המערכת האחת : השלחן הטהור . של וזכר טהור . ד"ל על פהרו של שלחן שלא יהיו הסעודין מנביתין את הלחם העל גבי השלחן (מנחת ז"ו ח"כ) : (ג) ונתת על המערכת . על כל אחת מהיה המערכות היו שני כזיכי לבונה מלא קומץ לכל אחת והיתה . הלבונה הזאת : ללחם לאוברה . שאין מן הלחם

בביאים (ישעיה נח)

*** ונחה יהוה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיה יחליץ והיית בן גן ורה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו :** * ובנו ממוה הרבות עולם מוסרי דור-ודור תקומם וקרא לה גדר פריץ משוכב נתיבות לשבת : * אסיה-שיב משבת רגלה עשות חפצה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבוד וכבודתו מעשות דרכיה ממוצא חפצה ודבר דבר : * אז התענג על יהוה והרפפתיה עלי-במתי ימי : ארץ והאכלתיה נחלת יעקב אביה בפי יהוה דבר :

רש"י

מצורת רוד

(א) ונחה . המקום יבנה יחליץ תמיד כדרכי הטוב לך : והשביע כחלמות נספק . כעת יהיה כעולם למאון יובש ישיב את כסף ולא היה חסר מכל טובה : ועלמתיך יחליץ . יכירא יוחא ולא ענמתיך וזכר את העלמות לוי טפה מוסרי סגוף : וסייה . חסיה שבע מטיבה כנן השבע מן המים כי כדרכי הוא להקחותה בכל עת ומואלה מים הטיה בכל עת ומשפט צפונה כמקור מים מים אשר המים הנוטפין אינם נספקין : (ב) וינו מן . כ"ל המעשים הטובים כיוצאים מתוך יבנה את פירות הטובים . וכונו שהמעשים הרעים ממרידים את העולם כן הטובים יבנו פירותיה : מוכרי דור ודור . היסודות שפגלו צימיה הדורות אחס קומתם אוחס במעשיך הטובים . וכפל הדבר בע"ש : וקול לך . כל בני הטובים יקראו ואחר גורד פני . שכיני בזכות מעשיך

גדה מלכת טעולם : משוכב . אחס הוא משוכב את הטיבות להיות מיושבות בלגשים כי בהיות הטובים חרכים נשמו הנחיות ונוחתיך ככנו הטובים ונתישבו הנחיות : (ג) אם שתי משבת וגו' . כ"ל אם החזיקה כדרכי ללכת מן לחמים וזיכרת שהוא שבת והשבות רגלך בעבור השבת : עשות . כל משבת שאתה כמקום שחיי ור"ל אם שתי משבת חסדך אחד מן המלאכות האסורות : כיום קדשי . וזו השבת שקדשו המקום : ויקראת לשבת ענג . תקרא את שבת יום ענג כ"ל יהיה מיוחד לך להשתטת עו : לקדוש ה' עובדי . מכלי מלאה בו השלך כ"ל מלאה בו השלך מדידים האסורים כשבת : ודבר זה . ומלדיד בו דבר המלכר כשבת כהשבות ויואל : (ד) אז תשבע על ה' . כשחטתה בו אז יספיע לך פונס סרסס ומחשבת פל ה' כ"ל תחפצת לפדן הנוף כ"ל העשירי הנוף תבוב הרמול להשכיל בחורב ה' : והרכבתך . כ"ל חסיה כדום המעשה והמעשית : והאכלתך . כ"ל תחיה הארץ אשר הנחלתה ליעקב אביך [ומה : יעקב נפי שגו וכלנו נחמה : המלה לא לימשעל כן פכרסס ולא נשמו כן ינחם וכן נלמד ויעשירה ליעקב לחמה וגו'] נלמד לך אמן את ארץ כנען (הטלים ק) : כי פי ה' דבר . וזכין שהוא דבר יקיים :

ואומרים ברכי נפשי (תהלים קד) תמלא לקמן :

עיקר תוי"ט משנה שבת פרק ז ברטנורא

כלל גדול השוכח עיקר שבת . כסבור אין שבת בתורה והע"ג המעיקרה שמע ועשאו שמה : אין חייב אלא חטאת אחת . על כל השכחות שהלל כולנה שגנה חדל היא דכתיב את שבתותי תשמרו ומשמת שמירה אחת (ב) ומסמכר דכי כתיב שמירה כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת (ה) היודע עשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו תורה ונאקרו בו מלאכות : ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה . ע"י שגנת שבת שאינו יודע ששבת היום : חייב על כל שבת ושבת .

הקמת אחת ועל זה נאמר ושמרנו בני ישראל את השבת
דמשתע מחירה לכל שבת וכשת כלומר שמיכי השבת על
כל שבת וכשת וכו' ע"פ שאלו נודע לנו בינתיים והשלים אחד
סוף אמרין ומים שבתיים הויין ידיעה ע"א"ל שלא שמע

כח"כ בדולה חדא שגגה היא וקדקן אסוגי קאמי. רש"י [ב] חייב
על כו'. גמ' ליק פטמיס שבוה חייב על כל אחד וא' טעמיס
שאינו חייב אלא על כל שבת. וממסכדא דמינא כדון שבת
ושגגה מלאכות דליכא שגגות שגגות טועה ופאזולא שגגת שבת וזון
מלאכות וחדא שגגה היא. רש"י [ג] ארבעים חסר א'. ויל"ל וי

בינתיים שאלוהו היום שבת
היה אלא שלא נזכר במלאכות
שעשה בו הלכך כל שבת
ושבת שגגה אחת היא :
היודע שהיא שבת יודע
מלאכות הרבה. שלא ידע
שמלאכות הללו אסורות
ועשאו כמה פעמים בכמה
שבתות : חייב על כל אב
מלאכה . השתא אחת
ואע"פ שחזר וכפול בכמה
שבתות כל איכ מהן חדא
שגגה היא דהא לא נודע על
בתיים והא ליכא למימר
ימים שבתים הויין ידיעה
לחלק דמכיס ימים שבתים
אין לו לדעת שאינו מלאכה
אסורה ומיזו מותרת אלא
א"כ ישב ועסק לפני חכמים
דבלכות שבת ויחא הדין
שהי"ב על שתי תולדות ש'
שתי אבות תלויות על כל

חייב אלא חטאת אחת. היודע עיקר שבת ועשה
מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת
ושבת. היודע שהיא שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבת הרבה [ח] חייב על כל אב מלאכה ומלאכה
העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו
חייב אלא חטאת אחת : ב אבות מלאכות [ג] מ'
חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר הדש
והזורע הבורר והקוחר והמרקד והלש והתופע
הגזוזאת הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והמוזהו
והמוסיך והעושה שתי בתי נירין והאורב שני חומין
והפוצע שני חומין הקושר והמטיר והמורה שתי
הפירות והעושה על מנה לתפור שתי הפירות הדצ'
צבי השוחמו והמפשימו המולחו והמעבד את עורו
ועל חומין והמתכו הכותב שתי אותיות והמתקן
הל מנה לכתוב שתי אותיות הבונה [ג] והמותר
המכבה והמבעיר המכה בפמיש המוציא מרשות
לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעי חסר אחת :
ג ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין
כמורה והוציאו בשבת חייב ע"זו חטאת וכל שאינו
כשר להצניע ואין מצניעין כמורה והוציאו בשבת
אינו חייב אלא המצניעו : ד המוציא תבן כמלא

כמו שבוה שש"ס וכו' .
וסקודו אלי דמסקין סייך
לל"ש : דמ"ט ס"ג דמכות וסמ"ט
קאמ' קאמ' ארבעים ימיו .
ומתני' ע' שפארין : (ב) גמ'
וטעמא תמסו דשכיחא . כר"ן .
ול"י פמיס דרדית סתת סמכס
ול"י מלאכס כ"א עס שמדכיס
נפסי לא סוה עמלאכס דמ"ל
כפי אסק דך קמ"ל . או י"ל
דמ"י למעוטי דרית סתת
ח"ס : (ג) א' כש"י ובלקני' כ'
שפסקו חוטי' פשמי . ויל"ל
כר"ע סוה המיסק' את שתי
גמ' מן המסכס כ"א עס :
(ד) כש"י . ויל"ל סקודן מכיס'
אין חוטי' ששמי נתיני' פמלס
וס ויודד זס ויבא פסקו ויחוד
ששמי ימלא סתמחין ויודד
סליין ויבא פסקו . וסליין
למכס סרישס כר"ע כריש סמ"ל
ממס' נליס ויל"ל סן סתמין
מלרובין על קמס ויבטורס
המצניעין קמל סתמין ועומין
דךך סילן כס סכרונ' כסוע .
המ"ס פמיס : (ס) כש"י ומסו
המ"ס יש נקדקו דליוני חייב
אלא כשמי ע"מ לקשור אלא כשמי' דע"ג דקדקו מ"ל כש"י מו'
שאינו מלכין ע"מ שח"כ ע"מ לקשור ולא דקדקו מן סל' סל' לספוק'
כו' ומ"מ כ"כ כסס כר"ע וכו' כ"כ כ"כ כ"כ דכ"כ דכ"כ כ"כ נקשור
וכס דלא ח"י ע"מ סתקין כמו כסמין דלמקן . חו"מ : (א) ויל"ל
דקס גמי תמסו דשכיחא כ"י כר"ע גמי פח לעיל : [ג] וסמסור .
דוקס ע"מ לבנות . גמ' . ול' כהיס' דמכבה גמי ע"מ לכשכיר .
וסקסו דכ"ל למח"י פ"מ כו' . ויל"ל דמכס גמי לא קמני סל' אלא
מכיס' דכ"ל למח"י שמוכ' כד' דוקס אכל ע"מ לפסכיר ונכנס
משי' כל כסוע חייב לא אילתקין למח"י : (ד) כן סתמין : וסין
כמי' וסס' ר"ס וכו' : (ה) כ"כ כסס' סמ"ל ויק' קוסות סל' מדר"ל
כ"ג כס . חו"מ : (ו) לאי דוקס אלא סמ"ל . וכס"ל דיקין לה
מל"י ומינ"ל דישא לתיכ' מל' כל' או' (ואס"ל לא דע' לא מן
ככרת) ודסיפא לעטוטי' כוכס' (שפוסו ששמי' מכלכר) ומקדק

אחת השבת אחת אכל אי עבדו אב ותולדה דידיה או שתי
תולדות של אב אחד על מחייב אלא חדא חלקתני סיפא
הטועה מלאכה הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת
כגון שתי תולדות של אב אחד משום שהיו כעושה וחזור
ועושה בעולם אחת ואין הלוק השאול בעולם אחת אלא
בגוטי עבירות שאין דומים או בחלוק שבתות שאין שגגת
שבת : ב הזורע והחורש. הא דלא חנה החורש ברישא
והדר הזורע כדרך כל הארץ לשמעין שאם היה קרקע
קשה ומרובו וזרעו ואח"כ חזר ומרבו מחייב אחריה ענייה
קשה וד"ס : הקוצר . בזרעים והמלקט חלילנות חייב
משום קוצר והמעמר . אוכף ורעיים תלושים וכזכרם על מקום

הזורע . ברחח לרוח . הבורר . פסולת בידו או כבכרה . והמרקד . כנסה ואע"ג דהני כלוהו חדא ניבהו
דלפריש פסולת מתוך האיכל נעשו שנתים משום שלששתן הוו במשכן דמיין להרדי חייב להו כל חדא שייכא
לפשיה . א"כ לפי שאין שבת אחת אלא זה אחר זה : האופה . לא הויא במשכן דלמי אפייה אלא כפת ופתא על צינאי
במלאכת המשכן אלא תנא סדורא דפת נקט (ב) ומיהו ממשל שהוא מעין מלאכת אופה הוה במשכן כסממנין של לבש
תכלת וארנגון ותולעת שני . והמניס בקדרה והנותן כסוי עב על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום אבסור וכל שאר
קמאי דהביב כמתיירין הזורע הקוצר הדס וכו' כלוהו הוי כסממנין של לבש כמלאכת המשכן : הגזוז צמר . וכל שאר
מלאכותיה כיוכי בזמנ' תכלת של מלאכת המשכן : המלבנו . מככסו כנהר : המנפצו . חובטו כסעי' אי נמי סורין
כמסקר : המיסק . אור"ל כע"ל (ג) : בתי נירין . שנתן שני חומין כחוד הכית ניר (ד) : הפוצע . מסור חוטי'
העבד מעל השחי או השחי מעל העבד ללודך לרינה : והקושר והמטיר . שכן ילידי חלזון שמתנו עושין תכלת
קרייתיה ומיירין פעממיס קרין וקולן חומין עז וזוהרין ככאלו וקוש' אלא (ה) ותוסרין וקוש' גמי הו'
קרייתיה שכן ירישה שאכלה עש יטעול עבדן כן נקב קטן ועגול נרין לקרוע למטה ולמעלה לא תיכבד שלא היה התפירה
עשויה קמטין קמטין : והתופר שתי תפירות . והוא שקשרן דלי לא קשרן לא קיימו ומחייב מתיח משום קושר ומשום
תישר : הצד צבי . וכל מלאכת עורו טהונת כמתמיס כעזרותיה (ו) : המולחו והמעבדו . כש"ס מקשה היינו מולח
היינו מעבד אלא חייב חד מנייהו עוליי שרטוט במקומו שרטוט מחמת מלאכות הוה : המוחקו . מנגר שעור :
סחרכו . מקליעו וממתכו לרעושות וסגדלים : וכורהו ומוחק . הוי במשכן שכן רושמיס כקראים לידע איזו כן וזגו
וכותב חות כזה וחות כזה ופעמים כשמן מוחקו : מכבה ומבעיר . כלשם שמתח דוד סממנין : מכה בפמיש .
הוא נמר מלאכה שכן אומן מכה כסדן כשמן מלאכה ואין מכה בפמיס חייב אלא כגמר מלאכה (ז) ומנינא דרישא דמנה
אבות מלאכות ארבעים חסר אחת חף על גב דכדר חביב לזו חדא אלא לאשמעינן דלפילו עבדו חייב על מלאכות
שכעולה בשבת אחת בעולם אחת אי אפשר שיתחייב יותר מהרבעים משאול (ח) דכלוהו שאר מלאכות תולדות להך
הבות ומסתכח דעבדו אב ותולדה דידיה ולא מחייב אלא חדא : ב כל הכשר להצניע . שהוא דבר העשוי לזורך אדם :
ומצניעין כמורה . עיש בו שיזור הראוי להצניע : אינו חייב אלא המצניעו . אם נעשה משבו על אדם אחד

הזורע . ברחח לרוח . הבורר . פסולת בידו או כבכרה . והמרקד . כנסה ואע"ג דהני כלוהו חדא ניבהו
דלפריש פסולת מתוך האיכל נעשו שנתים משום שלששתן הוו במשכן דמיין להרדי חייב להו כל חדא שייכא
לפשיה . א"כ לפי שאין שבת אחת אלא זה אחר זה : האופה . לא הויא במשכן דלמי אפייה אלא כפת ופתא על צינאי
במלאכת המשכן אלא תנא סדורא דפת נקט (ב) ומיהו ממשל שהוא מעין מלאכת אופה הוה במשכן כסממנין של לבש
תכלת וארנגון ותולעת שני . והמניס בקדרה והנותן כסוי עב על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום אבסור וכל שאר
קמאי דהביב כמתיירין הזורע הקוצר הדס וכו' כלוהו הוי כסממנין של לבש כמלאכת המשכן : הגזוז צמר . וכל שאר
מלאכותיה כיוכי בזמנ' תכלת של מלאכת המשכן : המלבנו . מככסו כנהר : המנפצו . חובטו כסעי' אי נמי סורין
כמסקר : המיסק . אור"ל כע"ל (ג) : בתי נירין . שנתן שני חומין כחוד הכית ניר (ד) : הפוצע . מסור חוטי'
העבד מעל השחי או השחי מעל העבד ללודך לרינה : והקושר והמטיר . שכן ילידי חלזון שמתנו עושין תכלת
קרייתיה ומיירין פעממיס קרין וקולן חומין עז וזוהרין ככאלו וקוש' אלא (ה) ותוסרין וקוש' גמי הו'
קרייתיה שכן ירישה שאכלה עש יטעול עבדן כן נקב קטן ועגול נרין לקרוע למטה ולמעלה לא תיכבד שלא היה התפירה
עשויה קמטין קמטין : והתופר שתי תפירות . והוא שקשרן דלי לא קשרן לא קיימו ומחייב מתיח משום קושר ומשום
תישר : הצד צבי . וכל מלאכת עורו טהונת כמתמיס כעזרותיה (ו) : המולחו והמעבדו . כש"ס מקשה היינו מולח
היינו מעבד אלא חייב חד מנייהו עוליי שרטוט במקומו שרטוט מחמת מלאכות הוה : המוחקו . מנגר שעור :
סחרכו . מקליעו וממתכו לרעושות וסגדלים : וכורהו ומוחק . הוי במשכן שכן רושמיס כקראים לידע איזו כן וזגו
וכותב חות כזה וחות כזה ופעמים כשמן מוחקו : מכבה ומבעיר . כלשם שמתח דוד סממנין : מכה בפמיש .
הוא נמר מלאכה שכן אומן מכה כסדן כשמן מלאכה ואין מכה בפמיס חייב אלא כגמר מלאכה (ז) ומנינא דרישא דמנה
אבות מלאכות ארבעים חסר אחת חף על גב דכדר חביב לזו חדא אלא לאשמעינן דלפילו עבדו חייב על מלאכות
שכעולה בשבת אחת בעולם אחת אי אפשר שיתחייב יותר מהרבעים משאול (ח) דכלוהו שאר מלאכות תולדות להך
הבות ומסתכח דעבדו אב ותולדה דידיה ולא מחייב אלא חדא : ב כל הכשר להצניע . שהוא דבר העשוי לזורך אדם :
ומצניעין כמורה . עיש בו שיזור הראוי להצניע : אינו חייב אלא המצניעו . אם נעשה משבו על אדם אחד

והניעו חייב על הולאתו אם יוצאו אבל אדם אחר אינו הויב עליו ללגניה לאו מלאכה היא: ד עצה . תכן של מיי קטניות : כמלא פי גמל . שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מהייב בעלה דהא לא חוי לפרה : עמיר . קטין של שנין : פי מלה . נפיש מפי גדי הליך עמיר ללא חוי לגדי לא מהייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי פלה אבל עשנים הוציל וחוי לגדי ולטלה מהייב אפילו כמלא פי גדי : לחין . הראוין לאדם : כגרוגרת . דזה שיעור ככל

מאלאדם בשבת אבל כמלא פי פרה . עצה כמלא פי גמל . עמיר כמלא פי מלה . עשבים כמלא פי גדי . עלי שום ועלי בצלים לחיים כגרוגרת יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: ה המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן [7] וסובן ומורסן רבי יהודה אומר חוץ מקליפיה ערשים שמהבשלות עמהן :

הכתישה : ומורסן . הכשאר כנפה ורמז"ס פי' איפכא דמורסן הוא ענה גרוש מסובין : חוץ מקליפיה ערשין . שמתרפין : שמהבשלות עמקן . לפיקי הקליפות החיוניות שהן נוספות כשעשה מהן גרוך וקליפיה השול כזמן סין לחים ומתשכלין עם קליפתן לרבי יהודה האוכלין לשעור כגרוגרת אבל יבשים לא שחין נאכלין בקליפתן לפי שהם נראים כזבובין בקערה ואין הלכה כרבי יהודה :

נבוא שבת דף ק"ז

רש"י

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי חרקא אומר ארבע . אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד ררשו . ויאמר משה אבדוהו היום כי שבת היום כה' היום לא המצאה בשדה . רבי חרקא סבר הני הלהא היום לבר מאורתא . ורבנן סברי בהדי דאורתא . הנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכליום מוכיח לו שהיו בן עולם הבא שאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות : אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי הבמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל הקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאהובי הורחך ואין למו מכשול . יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך . למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך . למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

זוהר (יתרו דף פח ע"ב)

ביומא דשבתא כתיב אז חתענן על ה' . על ה' ודאי דהיה שעתא אהגללא עתיקא קדישא וכלוה עלמין הדווחתא וזלמו הדווחתא עתיקא עבדין וסעודתא דליה היא ודאי . כסעודתא תליחא דשבתא כתיב והאכלתי נחלת יעקב אביך דא היה סעודתא דועיר אנפין דהוי כסלימותא וכולוה שיתא יומין מההוא עלימו מתברכין ובעי רב נש למחדי כסעודתיה ולאשלמת ארץ כסודתי דלויטן סעודתי שיתא יומין מההוא עלימו דיראל ד חזין בני מלכא דלויטן מהיכלא דמלכא . דלויטן בני מהימנותא (עלמין) ומתן דעגס חד סעודתא מייחיה לחזי פנימותא לעילא וחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא . דלאו מבני היכלא דמלכא הוא . דלאו מורעא קדישא דיראל הוא . ויהיבן עליה מורחא דהימנותא דלויטן דלינא דגיהנס וכו' . ותא הוי ככולהו שאר זמנין ומנין בני נש כה לחדו ולמחדי למסכני ואי הוא חדי כלחודו ולא הויב למסכני עושה סני דהוא כלחודו חדי ולא יהיב חדוה לאחרא עליה כתיב וזריתי פרש על פריכס פרש חזיכס ופי איחי כשבתא חדי פיש על גב דלא יהיב לאחרא לא היבין עליה עושה כשאר זמנין וחנין דכתיב פרש חזיכס . פריכס האמר ולי פיש שבתכס . וכתיב חדישכס ומועדיכס שנהא נפשי ואלו שבת לא קאמר . וכנין כך כתיב בניו וכן בני ישראל . ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא זמנין ומנין בני נש כה נשעמחא לאחרא בשבתא עלאה שמתא דכל שלימו כה כדונתא דשלמת דאחי . ובג"כ אקרי שבת מהו שבת שמת דקודשא כריך הוא שמת דאחי שלימ מכל סערוי . אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לכר נש דלא אשליס מדווחתא דמלכא קדישא ומתן מדווחתא דליה חילין חלת סעודתא דהימנותא . סעודתא דלכרביה יתח ויעקב כלילן כה . וכלוה חדו על חדו מהימנותא שלימותא מכל סערוי . תחלא כהדין יומא מתערין אבהן וכל בנין יעקב מה דלא כן ככל שאר חנין זמנין . כהדין יומא חייבינא דגיהנס ייחיון כהדין יומא כל ידנין אשתפין ולא מתערין בשלמת כהדין יומא אורייתא מתערטא כשערין שלימין כהדין יומא הדווחתא ותפוקא אשתמע במחתן וחמשין עלמין . כילאו :

מוסר

מנחת שבת

הלכה פסוקה

עניני שבת מלוקט סנה"ק והאר"י ז"ל וספרי מוסר . (6) זס נשון כסני סכריי ז"ל אמרו ר"ל כל מי שרואה לנים לפני המלך קודם שיכנס אליו שיקח עצמו להכרות לפני המלך כנכנס נכס כי אין לבוא אליו שטר המלך כנגדו שק יוקשה עמו יום אחד או יומי כמ"ש רז"ל (אבות ס"ד) התקן עמך כסודתורי כדי שתכנס לברקלין . כן לדין נשוכר עוב שבת והדין עמו לרוב שני סמך נבואה ככבוד ובשמה : (3) כספר מעשר יתקן לדין שטרם להשתדל כסוד"ו להדין עלמו לקב' אשתפין קדישא עולם סעודתא מירום סירודי עס כשיניה כשכס לדידי עס

הלכות שבת מלוקט מש"ע וגו"כ וגרולי אחרונים (א) חייב אדם ללמוד לבגותיו המצות כגון פסקי הלכות וכן האיש לאשתו שאם לא תדע הלכות שבת האריך תשמור השבת וכן כל המצות כרי לעשות להיורר כבצות וראיה כשנבמת הריחה הולכת לשמע הרדשה כסו אליה שחרי בעלה אמר לה מדוע את הולכת אליה היום לא חודש ולא שבת בכלל דברחודש ושבתי הולכת ס"ח . וכל מי שאפשר לו למחות לאנשי ביתו ולא מוחה נתחם על

ואפי' ע"י עכו"ם אסור לקצוץ ראש התהילה ואף בנרות שלנו שנוהגין להתיר סכל כקום כשהגדר של הלב נתקצן עד שרולק בתוך השפופרת ונמס החלב או דינו כמו גר של שמן רשיק' בו שמא ימה ויריעו דמרים כביית חנוך הוא בתוך השפופרת וכן הרבה ולפי זה צריך להפסיק מהתשמיש או מהלימוד כשהגדר מגיע לשם, מסנה"ש. וכדוהים נהגו הרבה אנשי תורה להקל ללמוד אצל לאמפף של נאפי"ם וכותבין אפי' על חתיכה ציור, שבת הו"ס' באותיות גדולות ומדבקין כמע"ש הגי' במקום השרייפ"ל כדי שלא ישכת ויטה, ויש להקל לספוד על זה, משנה ברורה, ובתכורי תו"ח כתבתי הדלכות שכת מותר ללמוד מכל לאמפף של נאפי"ם דכיון שלומד הלכות שבת לא חיישינן שמא ישכת ויטה, יע"ש, ובלא זה הקל במסנה"ש בלה"ש לעמוד אצל לאמפף של נאפי"ם דכיון שאורם רב ואין האור מתמעט כלל עד לבסוף שוב לא חיישינן שמא ימה כיון שאין צריך להטות יע"ש, מיהו כל זה הוא דוקא ללמוד הקולן אבל לא שאר תשמיש ונס בלימוד כשאי אפשר לו באופן אחר אבל לכתלה כודאי נכון שיעשה באופן ההיתר כגון ללמוד ב' ביתר בחר ענינא או: אצל סמעיין ליכס דלא שייך שמא ימה; (יא) נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות משום ביווי מצוה ואפי' בחול הוא סכנה גדולה אפי' לגדול לעמוד כפני הגר ערום, וע' בא"ר; (יב) תנור שיש בו אש או גחלים לזוהות אסור לפתוח פתח התנור או לסגרו כי ע"י זה הוא מבעיר או מכבה, בענגלישע עקבין אסור לפתוח הפיערעקעס מה"ש כידוע; (יג) אסור לערות רוטב על חתיכת לחם או מצות אלא יערה תחלה את הרוטב לתוך הקערה ותתקרה קצת עד שתהא ראויה לאכילה ואח"כ יתן שמה הלחם או המצות אבל כ"ז שהרוטב הוא רוחת אפי' הוא בקערה אסור ליתן לתוכה לחם או מצות, וכן אין ליתן מלח לתוך רוחת אפי' הוא בקערה ומכ"ש שנתקרה קצת שתהא ראויה לאכילה, ובמלח ימתין עד שתתקרה קצת שתהא ראויה לאכילה, ושנעשה ע"י בישול יש מקילין והמחמיר גם בזה תע"ב, וכן אין לערות מים רותחין ככלי ראשון על מטי"ה או קאנו"ע מפני שיערוץ ככלי ראשון מכשל כדי קליפה, דב' בשר"ה אין ציון חיי"א ס"ה' (יז) כשר שהטי"ה הבאה אלינו מסויגת חיי"א לא נתבשל שש בטרם שנשלח לכאן (דלא מקילין שאומרים שנתבשל שם וא"כ אין כו"ל אחר בישול) ושוב באיסורו קאי לערות עליו רותחין, יע"ש, וכן אין לערות מטי"ה או קאנו"ע רוחח להכלי שרועה לשתות בו אם יש שמה צוקע"ד אלא יערה תחלה הקאנו"ע והטי"ה ואח"כ יתן לתוכה הצוקע"ד, וס"מ במקום הצורך יש להקל בזה, הפוסקים; (יד) אסור לטוח שמן או שום ע"ג צלי בעודו חם שהיר סולדת בו אפי' נצלה מבעוד יום דמ"ס יתבשל השום והשמן; (טו) קדרה רותחת שהעבירה מהאור ואינה מבושלת כל צרכה אסור להוציא מנהג כהן מפני שצמחה ע"י קצת בישולה; (טז) אסור לישראל ליתן פרי או מים וכדומה על התנור או לתוך הקאכלין שע"ג

תנור בית החורף אפי' על שעה מועטת שהפוג צינן כלבר בין קודם שהוסק התנור בין לאחר שהוסק התנור גזירה שמא ישכתם וישהו שם עד שירוחח המים ושיצלה הפרי, וכן משפטי"א שיש עליו שומן אין להעמידו נגד המורה או על התנור במקום שיכול להרתיח אע"פ שאין דעתו אלא לחמסם אבל אם הוא באופן שא אפשר כלל שיהחמסם שום עד שתהא יד סולדת בו אף אם ישנה שם זמן מרובה אלא יתחממו קצת שם מותר ליתנם ע"ג התנור מלמעלה או באקבלין ע"י דבר המפסיק ואפי' נקרה השוכן או המים מחמת הקרוי יש להתיר כשיש שם צורך גדול אבל לתוך התנור שהטמינו בו אסור לתת שום דבר שיתחמסם אע"פ שאי אפשר שירתיח שם, ולצורך תולה קצת יעשה שאילה חכם, וע' כנ"א; (יח) אסור ליתן חלב קר אע"פ שכבר נתבשל) לתוך קאנו"ע שבכלי ראשון, וה"ה דאסור לערות הקאנו"ע בכלי ראשון על החלב הקר משום רבליה נצטנן ע"י בישול אחר כושול אבל ליתן חלב להקאנו"ע שבכלי שני אין איסור, פרמ"ג במ"ז סימן שי"ח ס"ק ט"ו; (יח) מותר ליקח מעכו"ם בשבת מע"ד שרובו עכו"ם בדליכא למיזש שרובה שבכילי אבל אם העכו"ם מרבה בשכילי ישראל אסור וככ"ש כשלקח העכו"ם כמות בער המטי"ה קודם השבת דאיכור גמור הוא, הפוסקים ואחרונים; (יט) בר"א בשב"ה אבל קאנו"ע אסור בכל גווני ליקח מעכו"ם ואפילו בחול אסור משום דבקאנו"ע (אף כלי חלב, דחלב חי לברו ג"כ אסור משום גזירה כמבואר ביו"ד ובש"ס בס"מ קט"ז) יש בה משום בישולי עכו"ם ואסרו חז"ל בישולי עכו"ם משום חתנות, וע' ביו"ד סי' ק"ד, וביד אפרים ובפתחי תשובה שם, וע' בהגהות מעשה דק"ח; ויש אומרים דגם בשב"ה שייך משום בישולי עכו"ם, מ"ה; (כ) אין לטחוט בשבת ציטרין לתוך מטי"ה או לימנ"ס, רק יטחוט על הצוקע"ד דוקא, חיי"א; (כא) בענין קיפול בגדים יש הרבה חילוקי דינים, ואין לקפל שום בגד, אחרונים; (כב) אסור לשפשף בגד רוק או ליתח שעל גבי קרקע, אבל דורסו לפי תוכו ובלבד שלא יפספף, ש"ע; (כג) צריך לזהר שלא יכתבו באצבעו במשקין שעל השלחן או באבק או על ההבל והמבור שעל החלון, שם; (כד) צריך לזהר בשבת בשעת האכילה שלא לברר פסולת סתוך אוכל, דרך משל לזרוק מן החבשיל פלגלין, או עצבות קטנים, או זבוב, או קיסם, וכי"כ, רק צריך לקחת אותם עם מעט אוכל ולזרוק אותם, וכן אסור לערות שומן מן המאכל אלא א"כ שופך גם כן מן המרק עטו, סימן שי"ט; (כה) אסור לזרק מרזין (באביס שוטיין) מן השיטיין שלהם, והעושה כן חייב משום דש, וכן בקטניות אם השיטיין שלהם אין ראויים לאכילה אסור לזרקם, שם; (כו) אסור לרבר דברי מצא וכתן כשבת ויו"ט, ודבר זה מסורש כדברי הנביא ממצא חפצך ודבר דבר, וכן אסור לרוץ בשבת, רק לדבר מצוה מצוה לרין; שם; השי"ת יוכנו שנוכה לרדוף אחר כצוה ליקים ונדרשת לדעת את ה', כולא"מ, יולא"מ;

בשורה טובה

חק לישראל אין בעזונדערע פרשיות

מיר האָבען געדרוקט דעם באַרימטען

חק לישראל

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, אלעס איבערזעצט אויף אַ לייכטע אידישע שפראַך, מיט שיינע ליכטיגע און קלאַרען דרוק

צום באַקומען אַ יעדער פרשה אין אַ באַזונדערן באַנד, מיט ווייכע דעקלעך, שטאַרק געבונדען, צו ערמעגליכען מיט זיך צו פירען אויפן וועג צו דער אַרבעט אַזוי, כדי צו קענען מקיים זיין בשבתן בביתך ובלכתך בדרך צו באַקומען פאַר אַ שטוינגענד ביליגען פּרייז 75 סענט אַ ספר

אויך וועט זיין צו באַקומען איה"ש

אויף גאַנץ תורה אין צען פּראַכטפולע דע לוקס בענדער

פאַר אַ ביליגען פּרייז ביי

EMUNAH PUBLISHING COMPANY

171 TAYLOR ST., BROOKLYN, N. Y. 11211

Tel. 388 - 8812

מכתב המלצה מהגה"צ אב"ד משארמאש שליט"א

מלפנים זאת בישראל כדורות הקודמים וכימי אבותינו זי"ע, אשר כל אריא בין ח"ח בין איש המוני השתתלו להשלים חוקם בכל יום ויום בסי חק לישראל חק ולא יעבור, וכן נהגו הצדיקים הקדושים מזרח זרח כידוע, ומקור חוצבו ממקום קדוש עליון, יסוד ותקנו איש האלקי קודש הקדשים מרן רבינו הארז"ל, ללמוד בכל יום ויום בסדר הזה תורה וביאים וכתובים, משנה, תלמוד, זוה"ק, כמבואר בשער המצות פי ואתחנן (דף מ"ו) עיי"ש. ואחריו קם הגה"ק איש האלקים מרן החיד"א זל"ה, והוסיף מילואים לסדר הגיל, ללמוד בכל יום עיני מוסר ודינים מלוקטים מארבעה חלקי השו"ע והרמב"ם ז"ל כדי לצאת גם ידי חובת לימוד הלכה, ע"ד אמרם ז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו', ועיין בשר"ע (סי' רל"ח) דאם לא השלים חק הקבוע לו ביום, ישלמינו בלילה מיד. ועיין בפתחי תשובה (יו"ד סי' רמ"ו) בשם משנת חכמים דדעתו גוטה דאם לא השלים בלילה מחוייב להשלים אף ליומא אחרא, וצריך ללמוד דבר זה קודם שאר לימודו עיי"ש. בעוה"ד בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים גדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מצירותם כמעט שנשכחו מלב ההמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהי חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו בעוה"ד נתמעטו לומדי ועוסקי וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפוא להתזרזר עטרה ליושנה שיקבעו כאריא שיעור קבוע ללמוד בכל יום ויום כפי הסדר שיסדה רבינו הארז"ל עפ"י הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים כמנהג אבותינו הקי בדור הקודם.

ע"כ באו ונחזיק טיבותא לגברא דמרא סיינע הרה"ח מוה"ר שלי יודא גראסס נ"י, אשר טוב עשה בעיניו והדפיס ספר חק לישראל בדפוס נאה ומשובה, באותיות מאירות עינים, גם חילק כל פרשה בכרך לבונה, למען להקל ללומדי' להולכים בחינם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך באלה מסעי, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ולא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך, ועי"ז יהי באפשרות גם להטרודים על המח"י ועל הכלכלה להשלים חקם בסי החק לישראל מידי יום ביומו. ואק"ו בעזר השם שיתרבה ונבולנו בתלמידים ויתרחב גבול הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה. ומתאמא משמי' דההק"צ משינאווע זל"ה, אשר לימוד החק לישראל מסוגל לפרנסה בנקל ובהרחבה, ונרמו באמרם ז"ל (ביצה סי' ע"א) דהאי חק לישראל דמונא הוא, עכוד"ק דפוח"ת. ובזכות התורה"ק יוסיף הקב"ה ויגאלנו גאולת עולם במהרה דידן אכיה"ר.

הכ"ד הכותב לכבוד התהי"ק ולומדי

נפתלי הירצקא העיני
אבד"ק שארמאש יצ"ו, ברוקלין, נ. י.